

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาว:

ความสัมพันธ์ระหว่างสองสำนวน และลักษณะเด่นของฉบับลาว

A COMPARATIVE STUDY OF THAI AND LAO PANJI STORIES:

THEIR CONNECTION

AND THE DISTINCTIVE CHARACTERISTICS OF THE LAO VERSION

ธานีรัตน์ จัตูทะศรี

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากทุนพัฒนาอาจารย์ใหม่/นักวิจัยใหม่

กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันยายน 2557

หัวข้อวิจัย	การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาว: ความสัมพันธ์ระหว่างสองตำนาน และลักษณะเด่นของฉบับลาว
ผู้ดำเนินการวิจัย	ดร.ธานีรัตน์ จิตุทะศรี
อาจารย์อาวุโส	ศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต
หน่วยงาน	ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปี พ.ศ.	2557

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ ประการแรก มุ่งศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาว ที่หอสมุดแห่งชาติลาวจัดพิมพ์ปี พ.ศ.2513 และประการที่สอง มุ่งศึกษาลักษณะเด่นของเรื่องอิเหนาฉบับลาวที่ต่างไปจากฉบับไทย

ผลการวิจัยพบว่า เรื่องอิเหนาฉบับลาวซึ่งมีเนื้อหาเริ่มตั้งแต่ตอนจรดง่างเขียนไปว่าครูปนัดดาเสนาจนึงตอนทำวจะหนังกิ่งงูดไปผู้ขอนุตสะบาให้โอรส มีที่มาจากบทละครในเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านบทบาทและลักษณะตัวละคร ด้านกลวิธีพรรณนาบทบาทน้ำแฉ่งตัว ด้านกลวิธีพรรณนาบทชมธรรมชาติ ด้านกลวิธีพรรณนาบทชมพาหนะ ด้านกลวิธีพรรณนาการรับราชทูต และด้านการใช้ถ้อยคำตำนาน

ขณะเดียวกันเรื่องอิเหนาฉบับลาวก็แสดงลักษณะเด่นที่แตกต่างจากเรื่องอิเหนาฉบับไทยหลายประการซึ่งมีความสอดคล้องกับขนบวรรณคดีลาวและจุดประสงค์ที่แต่งขึ้นเพื่อให้อ่านทำนองลำ ลักษณะเด่นประการแรก เรื่องอิเหนาฉบับลาวมีการเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครจรดง่างและตัวละครบริวาร เช่น ยายมด และเสนาทหาร ให้มีความโดดเด่นต่างไปจากตัวละครเดียวกันในฉบับของไทย ประการที่สอง เรื่องอิเหนาฉบับลาวมีการเพิ่มและขยายบทพรรณนาธรรมชาติหลายช่วงให้โดดเด่นกว่าฉบับไทยจนกลายเป็นบทพรรณนาที่โดดเด่นที่สุดในเรื่อง และการขยายบทพรรณนาอื่นๆ เช่น บทชมขบวนเสด็จ และบทชมโคม ให้ละเอียดกว่าฉบับของไทย ประการที่สาม เรื่องอิเหนาฉบับลาวแทรกวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของสังคมลาวด้านต่างๆ เข้าไปสร้างสีสันให้แก่เรื่องอย่างกลมกลืน ได้แก่ การละเล่นและมหรสพความบันเทิงแบบลาว และอาหารการกินแบบลาว ประการสุดท้าย เรื่องอิเหนาฉบับลาวมีการสร้างความงามทางวรรณศิลป์อย่างโดดเด่นหลายลักษณะ ทั้งความงามด้านเสียง ความงามด้านคำ และความงามด้านความหมาย ความงามดังกล่าวนี้ก็ลาวได้สร้างขึ้นอย่างประณีตโดยการผสมผสานขนบวรรณศิลป์ลาวกับอัจฉริยภาพเฉพาะตัวกวี

ลักษณะร่วมและลักษณะเด่นที่แตกต่างกันระหว่างเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาวนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงวรรณศิลป์ระหว่างไทยกับลาว และแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของกวีลาวในการปรับสร้างเรื่องอิเหนาฉบับลาวให้กลายเป็นวรรณคดีประจำชาติที่มีลักษณะเด่นสอดคล้องกับขนบวรรณคดีลาวและจุดประสงค์ของการใช้ ควบคู่กับการแสดงอัจฉริยภาพเฉพาะตัวของตน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
สารบัญ	ข
บทที่	
1 บทนำ.....	1
2 ภูมิหลังของเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว.....	9
2.1 ภูมิหลังของเรื่องอิเหนาฉบับไทย.....	9
2.2 ภูมิหลังของเรื่องอินเหนาฉบับลาว.....	11
3 ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาว:	
ฉบับลาวมีที่มาจากฉบับไทย.....	19
3.1 ความสัมพันธ์ด้านเนื้อหา.....	19
3.2 ความสัมพันธ์ด้านลักษณะตัวละคร.....	23
3.3 ความสัมพันธ์ด้านกลวิธีการแต่ง.....	69
3.4 ความสัมพันธ์ด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน.....	88
3.5 ข้อสันนิษฐานเรื่องยุคสมัยที่แต่งเรื่องอินเหนาฉบับลาว.....	139
4 ลักษณะเด่นของเรื่องอินเหนาฉบับลาว:	
การปรับเปลี่ยนเรื่องอิเหนาฉบับไทยให้เป็นวรรณคดีลาว.....	141
4.1 ลักษณะเด่นด้านตัวละคร.....	141
4.2 ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการแต่ง.....	170
4.3 ลักษณะเด่นด้านการแทรกสี่สนวัฒนธรรมลาว.....	206
4.4 ลักษณะเด่นด้านการสร้างความงามทางวรรณศิลป์.....	212
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	228
รายการอ้างอิง.....	232

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

นิทานปันทิหรือนิทานอิเหนาเป็นนิทานวีรบุรุษที่สำคัญเรื่องหนึ่งของชาว กำเนิดขึ้นในยุคที่ชาวอยู่ในบริบทสังคมวัฒนธรรมฮินดู เริ่มแรกคงเล่ากันเป็นมุขปาฐะก่อนที่จะมีการประพันธ์ขึ้นเป็นวรรณคดีลายลักษณ์ ช่วงเวลาที่เล่ากันเป็นนิทานมุขปาฐะนี้สันนิษฐานได้อย่างกว้างๆ ว่าอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษ 17-20 ส่วนช่วงเวลาที่มีการบันทึกหรือเขียนนิทานปันทิขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นน่าจะอยู่ในช่วงที่อาณาจักรมขปาหิตเจริญรุ่งเรือง คือราวพุทธศตวรรษที่ 19-20 (ธานีรัตน์ จิตุหะศรี, 2552: 35)

นิทานปันทิแพร่หลายจากชาวไปสู่อินแดนต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา เช่น อินโดนีเซีย ไทย พม่า เขมร และลาว ต่างก็รับนิทานปันทิไปปรับแต่งและสร้างสรรค์เป็นวรรณคดี การแสดง และศิลปะแขนงต่างๆ ในชาติของตน ซึ่งมีรูปแบบลักษณะ และความสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละชาติ แม้ว่าจะยังคงแสดงลักษณะสำคัญของนิทานปันทิร่วมกันอยู่ก็ตาม

ด้วยเหตุที่นิทานปันทิเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญและถือเป็นมรดกร่วมทางวัฒนธรรมประการหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเปรียบเทียบนิทานปันทิของชาติต่างๆ จึงเป็นประเด็นศึกษาที่น่าจะสร้างคุณูปการทั้งในมิติวรรณคดีและมิติสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางความคิดและวัฒนธรรมของแต่ละชาติ พร้อมกับสะท้อนให้เห็นคุณค่าเฉพาะตัวของนิทานปันทิแต่ละสำนวนในฐานะงานศิลปะที่ได้รับการรังสรรค์ขึ้นใหม่ในแต่ละสังคมวัฒนธรรมซึ่งมีบริบทแตกต่างกันออกไป

จากการสำรวจการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับนิทานปันทิในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่า มีการศึกษานิทานปันทิจากหลากหลายชาติและศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ อย่างหลากหลาย เช่น ศึกษาประวัติที่มา ศึกษาความแพร่หลาย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสำนวน ศึกษาการปรับเปลี่ยนคัดแปลงเรื่องราว และศึกษาคุณค่าและความสำคัญในบริบทสังคมวัฒนธรรมต่างๆ

ตัวอย่างงานวิชาการและงานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับนิทานปันทิ เช่น งานแปลและงานวิจัยของ เอส.โอ.รอบสัน (S.O. Robson) (1971) เรื่อง **Wangban Wideya A Javanese Panji Romance** ซึ่งศึกษาและอธิบายประวัติความเป็นมา ลักษณะเนื้อหา และความสำคัญของนิทานปันทิในบริบทสังคมชาว รวมทั้งยังได้แปลนิทานปันทิชาวสำนวนเก่าแก่เรื่องวังบัง วิดยา (Wangban Wideya) จากภาษาชวาเป็นภาษาอังกฤษด้วย, งานวิจัยของ เจ.เจ.ราส (J.J.Ras) (1992) เรื่อง **The shadow of the ivory tree; Language, literature and history in Nusantara** ศึกษาความสำคัญของนิทานปันทิชาวในบริบทสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชาว,

งานวิจัย เรื่อง **Journeys of Desire a Study of the Balinese text Malat** ของแอดรีเยน วิกเคอร์ (Adrian Vickers) (2005) ศึกษานิทานป็นหียของราชสำนักบาห์ลีเรื่องมาลัต (Malat) ในมิตที่สัมพันธ์กับการแสดงกัมบูห์ (Gambuh) และในมิตที่สัมพันธ์กับบริบทราชสำนักของบาห์ลี โดยวิเคราะห์ให้เห็นว่านิทานป็นหียเรื่องนี้มีบทบาทในการนำเสนอแนวคิดและสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับชนชั้นปกครองในอุดมคติของบาห์ลี, บทความวิชาการเรื่อง **Inav: Khmer Version** ของปรัง เชียง (Proeung Chhieng) (2013) อธิบายความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบ และเนื้อหาของนิทานป็นหียสำนวนกัมพูชา, บทความวิชาการเรื่อง **E-Naung the Court Drama and Its Literary Tradition** ของดอว์ หวัง หวัง มยิด (Daw Win Win Myint) (2013) ศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ เนื้อหา และลีลาการแต่งของนิทานป็นหียสำนวนพม่า

งานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับนิทานป็นหียอีกชิ้นหนึ่งคือ งานของโปเออร์บาจารากา (Poerbatjaraka) (1968) เรื่อง **Tjerita Pandji dalam Perbandingan** งานวิจัยนี้ได้สรุปเรื่องย่อของนิทานป็นหียสำนวนชวา มลายู และกัมพูชา รวม 8 สำนวน และศึกษาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างระหว่างสำนวน งานค้นคว้าวิจัยเรื่องนี้นับเป็นงานบุกเบิกที่เปิดมิติการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิทานป็นหียของชาติต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีงานวิจัยอีกหลายชิ้นดำเนินรอยตามและต่อยอดจากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ มีการเก็บรวบรวมนิทานป็นหียสำนวนต่างๆ และนำมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อค้นหาลักษณะร่วมและลักษณะเด่นของแต่ละสำนวน เช่น งานวิจัยของโนรีอะห์ โมฮาเม็ด มารียม ซาลิม (Noriah Mohamed Mariyam Salim) (2005) เรื่อง **Sastera Panji** ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบนิทานป็นหียชวา มลายู 8 สำนวน, งานวิจัยของอับดุล ระห์มัน กาเอะห์ (Abdul Rahman Kaeh) (1989) เรื่อง **Panji Narawangsa** ศึกษานิทานป็นหียมลายูเรื่องป็นจินาราวังซา (Panji Narawangsa) เปรียบเทียบกับนิทานป็นหียชวามลายูอีก 9 สำนวนเพื่อพิจารณาความเหมือนและความแตกต่าง รวมทั้งวิเคราะห์คุณค่าด้านวรรณคดีและด้านคติคำสอนของนิทานป็นหียเรื่องนี้, งานวิจัยของรัตติยา สาและ (Rattiya Saleh) (1988) เรื่อง **Panji Thai dalam Perbandingan dengan Cerita-cerita Panji Melayu** ศึกษาเปรียบเทียบนิทานป็นหียสำนวนไทยคือเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 กับนิทานป็นหียสำนวนมลายู 9 สำนวนเพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่าง, งานวิจัยของโสภรต์ สันธูฉิก (2547) เรื่องการเปรียบเทียบเรื่องดาหลังและอิเหนากับเรื่องป็นหียมลายู ศึกษานิทานป็นหียสำนวนไทยคือเรื่องอิเหนาและเรื่องดาหลังเปรียบเทียบกับนิทานป็นหียมลายู 4 สำนวนเพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างเช่นกัน และงานวิจัยของธานีรัตน์ จตุทะศรี (2552) เรื่อง **พระราชนิพนธ์อิเหนาในรัชกาลที่ 2: การสร้างนิทานป็นหียให้เป็นยอดแห่งวรรณคดีบทละครใน** ศึกษาเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 เปรียบเทียบกับนิทานป็นหีย 33 สำนวน เพื่อค้นหาลักษณะร่วมและวิเคราะห์วิธีการปรับสร้างนิทานป็นหียให้ผสานกับขนบวรรณคดีไทยและขนบการแสดงละครในในเรื่องอิเหนา

ภาพรวมของการศึกษาค้นคว้าวิจัยนิทานพื้นบ้านในมิติต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนับว่าได้สร้างคุณูปการต่อการศึกษาวรรณกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างมาก ทำให้เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของนิทานพื้นบ้านในฐานะมรดกร่วมทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มองเห็นสายสัมพันธ์ระหว่างนิทานพื้นบ้านของชาติต่างๆ รวมทั้งทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะและการดำรงอยู่ของนิทานพื้นบ้านในสังคมวัฒนธรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ผลจากการสำรวจพบว่า นิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่ที่มีการนำมาศึกษาวิจัยในแง่มุมต่างๆ คือ นิทานพื้นบ้านของชาวลาว ไทย และไทย รองลงมาคือนิทานพื้นบ้านของพม่าและกัมพูชาซึ่งเริ่มมีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังมากขึ้นเมื่อไม่นานนี้ ส่วนนิทานพื้นบ้านที่มีการศึกษาค้นคว้าน้อยมากและแทบไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายเท่าใดนัก คือ นิทานพื้นบ้านสำนวนของลาว

นักวิชาการที่ศึกษาและกล่าวถึงนิทานพื้นบ้านฉบับลาวไว้คือ มหาสิลา วีระวงส์ (2540) ซึ่งให้ข้อมูลว่า สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ.2383-2448) พระมหากษัตริย์แห่งหลวงพระบางได้ทรงนำบทละครในเรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 หลายตอนมาทรงพระราชนิพนธ์ใหม่เป็นวรรณคดีลาว (มหาสิลา วีระวงส์, 2540: 308) อย่างไรก็ตาม บทพระราชนิพนธ์ดังกล่าวนี้มิได้ปรากฏว่ามีการนำมาตีพิมพ์หรือเป็นที่รู้จักแพร่หลาย รวมทั้งมิได้ปรากฏหลักฐานว่าเก็บรักษาไว้ที่ใด

จากการสืบค้นผู้วิจัยพบว่านิทานพื้นบ้านฉบับลาวที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ คือเรื่อง “พื้นอินเหนา” ซึ่งแปลว่า “เรื่องอินเหนา” หอสมุดแห่งชาติลาวเป็นผู้จัดพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1970 หรือ พ.ศ. 2513 เรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลงสาร จับความตั้งแต่ตอนระตูจระกา¹ ส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคลสะบายจนถึงตอนท้าวกะหนังหนึ่งเตรียมส่งทูตไปสู่ขอบุคคลสะบายให้วิหยาสะก่า ในการตีพิมพ์เรื่องอินเหนาฉบับนี้มีได้ระบุข้อมูลเกี่ยวกับผู้แต่ง สมัยที่แต่ง หรือที่มาของต้นฉบับไว้ ดังนั้นจึงไม่มีหลักฐานว่าเรื่องอินเหนาฉบับนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไรและใครคือผู้แต่ง

ต่อมาผู้วิจัยได้พบเพิ่มเติมว่ามีต้นฉบับนิทานพื้นบ้านฉบับลาวอีกสำนวนหนึ่งในต้นฉบับพิบสาจำนวน 4 เล่ม เขียนด้วยตัวอักษรไทยน้อย ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง เก็บอยู่ที่หอพิพิธภัณฑ์เมืองหลวงพระบาง ซึ่งมีการจัดทำไมโครฟิล์มแล้วโดย Digital Library of Lao Manuscripts ร่วมกับโครงการ ปกป้องรักษาสานักสืบ โบราณลาว และเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ <http://www.laomanuscripts.net/>

นิทานพื้นบ้านในพิบสาทั้ง 4 เล่มดังกล่าวนี้มีเนื้อหาต่อเนื่องกัน เริ่มตั้งแต่ตอนระตูจระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคลสะบายจนกระทั่งถึงตอนอินเหนารบชนะท้าวกะหนังหนึ่งและเข้าเฝ้าท้าวดาหา ผู้วิจัยพบว่าพิบสาเล่มแรกก็คือเล่มที่หอสมุดแห่งชาติลาวได้นำมาจัดพิมพ์ในชื่อเรื่อง “พื้นอินเหนา” ดังกล่าวข้างต้น ส่วนพิบสาเล่มที่ 2-4 มิได้นำมาจัดพิมพ์ เหตุที่หอสมุดแห่งชาติลาวเลือกเฉพาะพิบสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์เพียงเล่มเดียวนี้น่าจะเป็นเพราะว่าพิบสาเล่มที่ 1 มีสภาพ

¹ ผู้วิจัยสะกดชื่อตัวละครตามอักขรวิธีที่ปรากฏใช้ในเรื่องอินเหนาฉบับลาว

สมบูรณ์ที่สุด ขณะที่พบสาอีก 3 เล่มที่เหลือซึ่งไม่ได้นำจัดพิมพ์ มีสภาพค่อนข้างชำรุดและตัวอักษรค่อนข้างเลือน

ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่านิทานพื้นหิยฉบับลาวเท่าที่พบหลักฐานในขณะนี้ มี 1 ส่วนวนเขียนในต้นฉบับพบสา 4 เล่ม ประพันธ์ด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลงสาร มีเนื้อหาต่อเนื่องกันเริ่มตั้งแต่ตอนระตูระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคละบาจนกระทั่งถึงตอนอินเหนารบชนะท้าวกะหนังหนิงและเข้าเฝ้าท้าวดาหา หอสมุดแห่งชาติลาวได้เลือกพบสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2513 ใช้ชื่อเรื่องว่า “พื้นอินเหนา” มีเนื้อหาตั้งแต่ตอนระตูระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปของบุคคละบาจนถึงตอนท้าวกะหนังหนิงส่งทูตไปสู่ขอบุคคละบา ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเรียกฉบับพิมพ์นี้ว่า “เรื่องอินเหนาฉบับลาว”

จากการพิจารณาในเบื้องต้นพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีเนื้อหาและตัวละครคล้ายคลึงกับเรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 หลายลักษณะ ขณะเดียวกันก็มีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 กับเรื่องอินเหนาฉบับลาวในเบื้องต้นไว้ในบทความเรื่อง **Thai and Lao Panji Stories: Connection with Distinction** (Thaneerat Jatuthasri, 2010: 27-46) ซึ่งถือเป็นบทความวิจัยนำร่องก่อนจะพัฒนามาเป็นงานวิจัยหลักเรื่องนี้ การศึกษาในบทความดังกล่าวทำให้เห็นว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีความเหมือนคล้ายกับเรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 หลายลักษณะ ทั้งเนื้อหา ตัวละคร การใช้ถ้อยคำ และวิธีการพรรณนาในบางตอน ทำให้ตั้งสมมติฐานในเบื้องต้นว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้น่าจะ ได้รับอิทธิพลจากเรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ขณะเดียวกันก็เห็นว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยหลายประการ เช่น การเน้นบทบาทของตัวละครบางตัว การแทรกบทพรรณนาบางประเภทเป็นจำนวนมาก และการแทรกวัฒนธรรมประเพณีลาว

จากบทความวิจัยตั้งต้นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการที่น่าจะขยายผลและพัฒนาเป็นงานวิจัยใหญ่ที่แสดงการพิสูจน์และตอบคำถามวิจัยต่างๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยเพื่อพิสูจน์ อธิบาย และตอบคำถามมิติต่างๆ ของเรื่องอินเหนาฉบับลาว ทั้งมิติเรื่องประวัติการแต่ง มิติการรับอิทธิพลจากฉบับไทย และมิติการปรับสร้างลักษณะเด่นเฉพาะตัวในฐานะวรรณคดีลาว ที่ทำให้วรรณคดีเรื่องนี้มีคุณค่าและความหมายสอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ต่างไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย

ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าผลของการศึกษาวิจัยนี้น่าจะช่วยให้เห็นสายสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยกับวรรณคดีลาว และเปิดมิติความรู้ความเข้าใจนิทานพื้นหิยของลาวให้กว้างขวางขึ้น รวมทั้งน่าจะช่วยให้เข้าใจและตระหนักถึงภูมิปัญญาของกวีลาวในการรังสรรค์เรื่องที่มาจากสังคมอื่นให้เป็นวรรณคดีประจำชาติที่มีคุณค่าและลักษณะเด่นเฉพาะตัว

อนึ่ง ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะปริวรรตเรื่องอินเหนาฉบับลาวเป็นอักษรไทยในภาคผนวก ด้วยเพื่อเผยแพร่เรื่องอินเหนาฉบับลาวให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย ทางภาษาและวรรณคดีไทยต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษานิทานพื้นบ้านฉบับลาว มีเพียงบทความเรื่อง **Thai and Lao Panji Stories: Connection with Distinction** (Thaneerat Jatuthasri, 2010: 27-46) ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตั้งต้นไว้ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นงานวิจัยชิ้นนี้

บทความดังกล่าวศึกษาเรื่องอินเหนาฉบับลาวฉบับที่หอสมุดแห่งชาติลาวจัดพิมพ์เปรียบเทียบกับเรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 พบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีเนื้อหาและลำดับเหตุการณ์ตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ปรากฏตัวละครที่แสดงบทบาทตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย เช่น จระก่า, บุคสะบา, ท้าวกะหนังหนิง และวิหยาสะก่า และพบว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้รับอิทธิพลการแต่งบทสรรเสริญทรงเครื่องซึ่งเป็นขนบเฉพาะของบทละครในของไทยไปจากฉบับไทย นอกจากนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวยังใช้คำศัพท์ชวามลายูคำเดียวกันกับที่พบในเรื่องอินเหนาฉบับไทยหลายคำและเลียนสำนวนโวหารในเรื่องอินเหนาฉบับไทยหลายช่วง บทความนี้ยังพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีรายละเอียดปลีกย่อยที่ต่างจากฉบับไทยหลายลักษณะ เช่น การเน้นบทพรรณนาธรรมชาติโดยแทรกบทดังกล่าวหลายครั้ง การแทรกวัฒนธรรมประเพณีลาว และการเน้นบทบาทของตัวละครที่เป็นตัวบริวาร

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในบทความนี้ ยังมิได้ศึกษาและสันนิษฐานเรื่องประวัติการแต่งเรื่องอินเหนาฉบับลาว ส่วนประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาวและประเด็นเรื่องลักษณะเด่นของฉบับลาวนั้น ก็ยังมีประเด็นและรายละเอียดตัวอย่างอีกมากที่ควรศึกษาวิเคราะห์และอธิบายให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การอภิปรายคุณค่าของเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาและพัฒนาเป็นงานวิจัยเรื่องใหญ่ชิ้นนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. เรื่องอินเหมายฉบับลาวมีที่มาจากเรื่องอินเหมายพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ทั้งในด้านเนื้อหาตัวละคร กลวิธีการแต่งบางประการ และการใช้ถ้อยคำสำนวน

2. เรื่องอินเหมายฉบับลาวแสดงลักษณะเด่นที่แตกต่างจากเรื่องอินเหมายฉบับไทยหลายประการ เช่น ด้านตัวละคร ด้านกลวิธีการแต่ง ด้านการแทรกสีสันวัฒนธรรม และด้านการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ อันเกิดจากการดำเนินตามขนบการแต่งวรรณคดีลาว การปรับแต่งให้เข้ากับขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตลาว ผสมผสานกับการสร้างสรรค์ของกวี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอินเหมายฉบับไทยกับเรื่องอินเหมายฉบับลาว
2. ศึกษาลักษณะเด่นของเรื่องอินเหมายฉบับลาวที่ต่างไปจากฉบับไทย

ขอบเขตของการวิจัย

เรื่องอินเหมายฉบับลาวที่จะใช้ศึกษาวิจัย คือ เรื่องอินเหมายที่หอสมุดแห่งชาติลาว จัดพิมพ์ปี พ.ศ.2513 ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเรียกว่า “เรื่องอินเหมายฉบับลาว”

เรื่องอินเหมายฉบับไทยที่จะใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับเรื่องอินเหมายฉบับลาวในงานวิจัยนี้ คือ เรื่องอินเหมายพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ฉบับพิมพ์ครั้งที่สิบเอ็ด ปี พ.ศ. 2514 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำว่า “เรื่องอินเหมายฉบับลาว” ในงานวิจัยนี้หมายถึง เรื่องอินเหมายที่หอสมุดแห่งชาติลาวจัดพิมพ์เมื่อปี พ.ศ.2514

2. คำว่า “เรื่องอินเหมายฉบับไทย” ในงานวิจัยนี้หมายถึง เรื่องอินเหมายพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2

3. ในการอ้างอิงบทประพันธ์จากเรื่องอินเหมายฉบับลาว ผู้วิจัยจะปริวรรตอักษรลาวเป็นอักษรไทย โดยรักษาอักขรวิธีตามต้นฉบับ ยกเว้น 2 กรณี คือ

- สระอโในฉบับลาว จะปริวรรตเป็นไทยโดยเขียน “อ” กำกับ เช่น “คี่” ปริวรรตเป็น “คือ” เพื่อให้อ่านง่ายขึ้น
- เครื่องหมายวงกลมเหนือตัวอักษรที่แทนเสียงสระอโในฉบับลาว จะปริวรรตเป็นไทยโดยเขียน “อ” กำกับ เช่น “กั” ปริวรรตเป็น “กอ” เพื่อให้อ่านง่ายขึ้น

4. ในการอ้างอิงชื่อนักวิชาการที่เป็นชาวต่างชาติ ผู้วิจัยจะเขียนทับศัพท์เป็นภาษาไทยตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของราชบัณฑิตยสถาน (2551) และจะวงเล็บชื่อและนามสกุลในภาษาเดิมของนักวิชาการนั้นในครั้งแรกที่อ้างอิง หลังจากนั้นจะอ้างเฉพาะนามสกุล และไม่วงเล็บชื่อและนามสกุลในภาษาเดิม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว
2. ทำให้เข้าใจวิธีการประพันธ์เรื่องอินเหนาฉบับลาว
3. ทำให้เล็งเห็นและตระหนักถึงคุณค่าของเรื่องอินเหนาฉบับลาวอย่างลึกซึ้ง
4. เรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ได้รับการปริวรรตเป็นอักษรไทยในภาคผนวกจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาวรรณคดีไทยและวรรณคดีลาวต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ปริวรรตเรื่องอินเหนาฉบับลาวเป็นอักษรไทย
3. ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาว รวมทั้งศึกษาข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. วิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูล
5. เรียบเรียงรายงานผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

ภูมิหลังของเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอิเหนาฉบับลาว

ในบทนี้จะอธิบายภูมิหลังของเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอิเหนาฉบับลาว โดยจะเน้นศึกษาและอธิบายเรื่องอิเหนาฉบับลาวเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ยังไม่มีผู้ศึกษาอธิบายไว้

2.1 ภูมิหลังของเรื่องอิเหนาฉบับไทย: บทละครในเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2

2.1.1 บทละครในเรื่องอิเหนาฉบับก่อนหน้าบทพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2

เรื่องอิเหนามีที่มาจากนิทานปันทิยซึ่งเป็นนิทานวีรบุรุษของชาว สันนิษฐานว่านิทานปันทิยเล่ากันแพร่หลายในชวามาตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ 17 และเริ่มแต่งเป็นลายลักษณ์อักษรราวพุทธศตวรรษที่ 19 สมัยอาณาจักรมอญปาหิต (ธานีรัตน์ จิตุหะศรี, 2552: 35)

ในสังคมไทยปรากฏหลักฐานว่านิทานปันทิยแพร่หลายเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา ซึ่งน่าจะแพร่เข้ามาหลากหลายสำนวนทั้งสำนวนของชวาและมลายู เนื่องจากไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชวาและมลายูมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย (ธานีรัตน์ จิตุหะศรี, 2552: 322) จากหลักฐานที่มีอยู่พบว่า การนำเค้าเรื่องนิทานปันทิยมาประพันธ์เป็นวรรณคดีไทยเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยอยุธยาตอนปลาย กล่าวคือ เจ้าฟ้าหญิงกุณฑลและเจ้าฟ้าหญิงมณฑุ พระราชธิดาในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ทรงนำเค้าเรื่องนิทานปันทิยที่ทรงได้ยินได้ฟังมาทรงพระนิพนธ์ขึ้นเป็นบทละครในเพื่อใช้เล่นละครใน เจ้าฟ้าหญิงกุณฑลทรงพระนิพนธ์บทละครในเรื่องดาหลัง ส่วนเจ้าฟ้าหญิงมณฑุทรงพระนิพนธ์บทละครในเรื่องอิเหนา (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508: 102-103)

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2310 บทละครในเรื่องดาหลังและอิเหนากระจัดกระจายสูญหายไป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงทรงรวบรวมและฟื้นฟูบทละครในเรื่องดาหลังและอิเหนาขึ้นมาอีกครั้ง รวมทั้งบทละครในเรื่องรามเกียรติ์และอุณรุทเพื่อให้มีต้นฉบับบทละครในสำหรับพระนคร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเห็นว่าเรื่องรามเกียรติ์และอุณรุท รัชกาลที่คงจะทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ ขณะที่เรื่องอิเหนาและดาหลังดูเหมือนจะทรงเอาบทครั้งกรุงเก่าตั้งเป็นหลัก แล้วทรงแต่งซ่อมแซมตรงส่วนที่ขาดหายไป (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508: 132-133)

บทละครในเรื่องดาหลังฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 มีเนื้อหาครบถ้วนบริบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ ส่วนพระราชนิพนธ์บทละครในเรื่องอิเหนานั้นสันนิษฐานว่าคงมีเนื้อหาบริบูรณ์เช่นกัน แต่

หลงเหลือต้นฉบับตกทอดมาถึงปัจจุบันเพียง 7 ตอน²ไม่ปะติดปะต่อกัน เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 นี้ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ.2460

2.1.2 บทละครในเรื่องอิเหนาฉบับพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2

ล่วงมาถึงสมัยรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงนำบทละครในเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 มาทรงปรับปรุงขัดเกลาใหม่เกือบตลอดทั้งเรื่อง พร้อมๆ กับการปรับปรุงแบบแผนของละครใน เนื่องจากทรงเห็นว่าบทละครในเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 นั้น “แต่งซ่อมแซมบทครั้งกรุงเก่าเข้ากันไม่สนิท เล่นละครก็ไม่เหมาะ” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508: 140)

เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 มีเนื้อหาสมบูรณ์ตลอดเรื่อง เริ่มตั้งแต่ตอนกำเนิดอิเหนาจนถึงตอนอิเหนาขึ้นครองราชย์ กล่าวกันว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์จนถึงตอนศึกชี ส่วนตอนต่อจากนั้นว่าเป็นผลงานของกวีผู้อื่นแต่งต่อเติมภายหลัง (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ , 2514: (ข))

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2508: 143) ทรงอธิบายวิธีการที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาว่า มีลักษณะเป็นการ “ประชุมกวี” กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจะทรงเลือกสรรกวีราชสำนักที่มีฝีมือในการประพันธ์ไว้สำหรับทรงปรึกษา เช่น กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรี สุนทรภู่ และกรมหมื่นสุรินทรรักษ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจะพระราชทานบางตอนให้กวีที่ปรึกษาเหล่านั้นรับไปแต่ง และหลังจากที่กวีเหล่านั้นนำตอนที่แต่งมาถวาย หรือพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ตอนใดเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะโปรดให้นำมาอ่านหน้าพระที่นั่งในที่ประชุมกวีเหล่านั้นเพื่อร่วมกันติชมแก้ไข

² สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงรวบรวมต้นฉบับสมุดไทยบทละครในเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 ได้มา 7 เล่มสมุดไทย มีเนื้อหา 6 ตอน ได้แก่ ตอนตั้งวงศ์เทวเจ้านถึงอิเหนาไปอยู่เมืองหมันหยาดครั้งแรก ตอนเข้าห้องจินตะหราจนถึงอิเหนาคอบสารท้าวฤๅษะ บันดัดค้อลัยมุขบา ตอนวิหยาสะคำที่เยวป่าจนถึงระตูหมันหยาดรับสารท้าวฤๅษะ บัน ตอนศึกกะหมังกุหนิง ตอนเข้าเมืองมะละกาจนถึงอุณากรรณขึ้นเขาประจวบกัน ตอนย่ำหรันคกไปเมืองมะงาตาจนถึงคะราวันตามย่ำหรันมาเมืองกาหลัง

ต่อมาธานีรัตน์ จิตุหะศรี (2552: 55-71) ได้พบต้นฉบับสมุดไทยบทละครในเรื่องอิเหนาสำนวนใหม่เพิ่มอีกตอนหนึ่ง จับความตั้งแต่ตอนครุสาแบกลางจนถึงตอนอิเหนาเข้าห้องจินตะหรา ผลการศึกษาเปรียบเทียบกับลิลาโวหารของบทละครในเรื่องอิเหนาสำนวนดังกล่าวกับบทละครในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 พบว่าบทละครในเรื่องอิเหนาสำนวนที่พบใหม่นี้ น่าจะเป็นบทละครในเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1 อีกตอนหนึ่งที่ตกทอดมาก นอกเหนือจาก 6 ตอนที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงค้นพบ

นอกจาก “ประทุมกวี” แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยยังโปรดให้ “ประทุมนาฏศิลปิน” เพื่อปรับปรุงและขัดเกลาทละครในเรื่องอิเหนาที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นด้วย กล่าวคือ พระองค์จะพระราชทานบทละครแก่เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีไปลองซ้อมกระบวนรำ โดยมีครูละครอีก 2 ท่านเป็นที่ปรึกษา คือ นายทองอยู่ และนายรุ่ง กล่าวกันว่าเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีทรงนำพระฉายานใหญ่มาตั้ง แล้วทรงรำทำบททอดพระเนตรในพระฉาย และแก้ไขกระบวนรำจนรำได้งดงาม บางกรณีอาจกราบทูลขอให้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงแก้ไขบทที่มี และเมื่อกระบวนรำยุติแล้วก็จะทรงซ้อมให้นายทองอยู่และนายรุ่งไปหัดละครหลวง แล้วแสดงถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทอดพระเนตร เพื่อทรงติเตียนแก้ไขกระบวนรำอีกชั้นหนึ่ง จึงยุติลงเป็นแบบ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ , 2508: 150)

กระบวนการทรงพระราชนิพนธ์อันประณีตละเอียดลออประกอบกับพระอัจฉริยภาพในเชิงวรรณคดีและนาฏศิลป์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทำให้บทละครในเรื่องนี้มีความงดงามสมบูรณ์พร้อมทั้งในด้านวรรณคดีและการแสดง คือ “แต่งดีพร้อมทั้งความ ทั้งกลอน ทั้งกระบวนที่จะเล่นละคอนประกอบกันทุกสถาน” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: (ก)) จนได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสรเมื่อปี พ.ศ.2459 ให้เป็น “ยอดของบทละครรำ” และ “นับถือกันเป็นแบบอย่างของละครรำที่เล่นสืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2508: 151)

เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ติพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2417 โดยโรงพิมพ์หมอสุมิที่บางคอแหลม ซึ่งได้ต้นฉบับของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ไปจัดพิมพ์ ต่อมาในปี พ.ศ.2464 พระนางเจ้าสุชุมาลมารศรี พระราชเทวี มีพระประสงค์จะทรงพิมพ์เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 เป็นของชำระไว้ในงานฉลองพระชันษาแซยิด หอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครจึงได้ตรวจชำระและจัดพิมพ์ถวาย (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: (ค)-(ง)) การจัดพิมพ์ในครั้งนั้นเรียกว่า “ฉบับกรรมการหอพระสมุดวชิรญาณตรวจชำระ” นับเป็นการพิมพ์ที่ทำให้ต้นฉบับเรื่องอิเหนามีความถูกต้องสมบูรณ์กว่าฉบับที่พิมพ์ขึ้นก่อนหน้านั้น เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และพระราชธิดาเธอ กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา ทรงร่วมกันชำระและสอบทานต้นฉบับเรื่องอิเหนาฉบับต่างๆ อย่างละเอียด อีกทั้งยังกราบทูลขอพระวินิจฉัยของพระนางเจ้าสุชุมาลมารศรี พระราชเทวี ร่วมด้วย

เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 นี้ นับเป็นวรรณคดีเอกเรื่องหนึ่งของไทย และเป็นบทละครในที่มีความงดงามสมบูรณ์พร้อม ยังคงนำมาใช้แสดงละครในจวบจนปัจจุบัน อีกทั้งยังถือเป็นวรรณคดีต้นฉบับของเรื่องอิเหนาในสังคมไทยที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วรรณกรรมและงานศิลปกรรมอื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องอิเหนาในเวลาต่อมา

2.2 ภูมิหลังของเรื่องอินเหนาฉบับลาว

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงภูมิหลังของเรื่องอินเหนาฉบับลาว 4 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะของต้นฉบับ ผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์และจุดประสงค์ในการแต่ง และเนื้อหา ดังต่อไปนี้

2.2.1 ลักษณะของต้นฉบับเรื่องอินเหนาฉบับลาว

นิทานพื้นที่ยุคฉบับลาวเท่าที่พบหลักฐานในขณะนี้ มี 1 ส่วนวน เขียนในต้นฉบับพับสา 4 เล่ม ต่อมาหอสมุดแห่งชาติลาวได้เลือกพับสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์เผยแพร่ใช้ชื่อว่า “พื้นอินเหนา” ในหัวข้อนี้จึงจะอธิบายลักษณะของต้นฉบับเรื่องอินเหนา 2 ลักษณะ คือ ฉบับพับสา และฉบับพิมพ์ ดังนี้

2.2.1.1 ฉบับพับสา

เรื่องอินเหนาฉบับลาวที่เขียนอยู่ในต้นฉบับพับสา พบหลักฐานจำนวน 4 เล่ม เขียนด้วยตัวอักษรไทยน้อย เก็บอยู่ที่หอพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมืองหลวงพระบาง Digital Library of Lao Manuscripts และโครงการปกป้องรักษาสถาปัตยกรรมโบราณลาว (The Preservation of Lao Manuscripts Programme) ได้ดำเนินการจัดทำไมโครฟิล์มแล้ว และเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ <http://www.laomanuscripts.net/>

เลขรหัสไมโครฟิล์มของพับสาเรื่องอินเหนาทั้ง 4 เล่มซึ่งเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ดังกล่าว มีดังนี้

- 1.) รหัสต้นฉบับ 0601851700300 ปรากฏชื่อเรื่องว่า “พระราชนิพนธ์อินเหนา”
- 2.) รหัสต้นฉบับ 0601851700800 ปรากฏชื่อเรื่องว่า “พระราชนิพนธ์อินเหนา”
- 3.) รหัสต้นฉบับ 0601851706701 ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง
- 4.) รหัสต้นฉบับ 0601851700400 ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง

ประเด็นเรื่องชื่อ “พระราชนิพนธ์อินเหนา” ที่ปรากฏในพับสานี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายในหัวข้อผู้แต่งเรื่องอินเหนาต่อไป

2.2.1.2 ฉบับพิมพ์

หอสมุดแห่งชาติลาวได้เลือกพับสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์เผยแพร่เมื่อปี ค.ศ. 1970 หรือ พ.ศ. 2513 ใช้ชื่อเรื่องว่า “พื้นอินเหนา” ที่แปลว่า “เรื่องอินเหนา” เหตุที่เลือกเฉพาะพับสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์คงจะเป็นเพราะว่าพับสาเล่มที่ 1 นี้มีสภาพสมบูรณ์ที่สุด ขณะที่พับสาอีก 3 เล่มที่เหลือมีสภาพค่อนข้างชำรุดและตัวอักษรค่อนข้างเลือน ทำให้อ่านได้ยาก

2.2.2 ผู้แต่งเรื่องอินเหนาฉบับลาว

ในต้นฉบับพับสาเรื่องอินเหนาทั้ง 4 เล่มมิได้ระบุนามผู้แต่งหรือประวัติการแต่งไว้ และเมื่อหอสมุดแห่งชาติลาวนำพับสาเล่มแรกมาจัดพิมพ์ ก็มิได้สันนิษฐานหรือกล่าวถึงผู้แต่งเรื่องนี้ไว้

ประเด็นเรื่องผู้แต่งและประวัติการแต่งเรื่องอินเหนาบับลาวนี้จึงยังเป็นปัญหาให้ต้องสืบค้นหาคำตอบกันต่อไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อความที่เขียนไว้ในหน้าแรกของพับสาประกอบกับข้อความบางช่วงในเรื่องอินเหนา ผู้วิจัยเห็นว่ามิได้มูลให้พอสันนิษฐานเรื่องผู้แต่งและประวัติการแต่งเรื่องอินเหนาบับลาวนี้ได้พอสมควร ดังนี้

ในหน้าแรกของพับสาเรื่องอินเหนาเล่ม 1 มีชื่อเรื่องเขียนว่า “พระราชนิพนธ์อินเหนา” ถัดลงมามีข้อความเขียนสรุปเนื้อหาของพับสาเล่มนี้ไว้ว่า

บั้นต้นพระราชนิพนธ์อินเหนาตั้งแต่ท้าวจระกาให้ช่างแต้มไปวาดรูป
บุคดีท้าวดาหาแลสิงห์คลาด จนมีพระราชสานให้เสนาไปขอบุสบาเมืองดาหา

ข้อความสรุปเนื้อหาข้างต้นนี้ มีปีกกาค้านข้างข้อความ เนื้อปีกกามีข้อความเขียนว่า

เป็นหนังสือในพระราชวังหลวง ไผยไนให้ละวังดีแควด้วยขอนแก่น

ข้อความข้างต้นหมายความว่า หนังสือหรือพับสานี้เป็นของพระราชวังหลวง ผู้ใดได้อ่านก็ขอให้ระมัดระวังเป็นอย่างดีด้วยเนื่องจากเป็นของมีค่าหายาก คำว่า “พระราชวังหลวง” ในข้อความข้างต้นนี้คงหมายถึงพระราชวังหลวงแห่งเมืองหลวงพระบาง ซึ่งปัจจุบันคือหอพิพิธภัณฑสถานเมืองหลวงพระบางที่เป็นสถานที่พบและเก็บพับสานี้

การปรากฏข้อความว่าวรรณคดีเรื่องนี้ “เป็นหนังสือในพระราชวังหลวง” หรือเป็นสมบัติในพระราชวังหลวงนี้ ในแง่หนึ่งอาจสื่อนัยว่า วรรณคดีเรื่องนี้น่าจะเป็นวรรณคดีราชสำนักที่แต่งขึ้นหรือใช้อ่านกันในราชสำนักหลวงพระบาง

เมื่อพิจารณารายละเอียดที่ปรากฏในเรื่องอินเหนาบับลาว ผู้วิจัยพบว่าบทประพันธ์บางช่วงในเรื่องอาจช่วยสนับสนุนประเด็นที่ว่าวรรณคดีเรื่องนี้แต่งขึ้นที่หลวงพระบางได้ กล่าวคือ ในตอนที่มเหศวรชวนบุคสะบาไปเที่ยวชมอุทยาน มีบทบรรยายว่าพรรณไม้อุทยานเมืองดานั้นเป็นพรรณไม้ที่ได้มาจากดินแดนต่างๆ เช่น จากเมืองจีน เมืองไท เมืองเชียงแสน เมืองเชียงใหม่ เมืองหงสา และจากทวันครลาว ดังตัวอย่าง

ชมทัง	จำปีพ้อม	กะดั่งงาปะสงปุก	
กอบ่อ	สูงยั้งพัน	พอย้อลอคบาย	กอแม่แล้ว
สับพะ	สับพะพากพ้อม	ควงดอกเมืองจีน	

³ รัฐบาลลาวได้ใช้พระราชวังหลวงแห่งนี้เป็นหอพิพิธภัณฑสถานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519

เขากอ	นำเอามา	ปลูกฝังถนอมไว้	
	งามหมู่ก็บกาบพ้อม	ตะลอบฮวงโฮยรด	
ยามเมื่อ	พระพายพาน	พัดกินกะจวนเจือเฮา	ปานนี้
	บานเฮืองพ้อม	ตามละคูลับพะคอก	ดวงนั้น
อยู่ท่าง	เคคเลือกหลิ่น	ปะจงฮ้อยฮวดงาม	
แม่นว่า	ฝูงดอกไม้	มีปะเทศเมืองไท	ที่พุ้น
ทั้งหมู่	ดวงหอมในนะคอนลาว	เทียวนำมาไว้	
กอหาก	ดูงามลั่น	ชมพุ่มไสไก	
คันว่า	เดกค้อยตัน	ดวงล้ำลงลง	
แม่จ๊ก	พาสีแก้ว	ชายเมืองพระแม่นมิง	
ไปเที่ยว	เกบดอกไม้	ดวงล้ำตางนะคอน	
ชมทั้ง	ดวงดอกแก้ว	เอื้องมะนิวัน	
มีแต่	เมืองเชียงแสน	เทียวนอมมาไว้	
	ชมทั้งดวงทั้งหอ	แสหลวงฝ่าฮ่วม	
มีหมู่	กิบอ่อนซออน	หลายล้ำลากสี	
ทั้งจ๊ก	ชมดอกไม้	กุงปะเทศหงสา	
	มีวันเหลืออง	โตคตะกานางมล้ำ	

(อินเหนา, 2513: 18-19)

และในบทพรรณนาขบวนเสด็จของบุคคละบาจากคำหนักไปยังอุทยาน กวีได้กล่าวถึงข้าราชการบริพารของบุคคละบาวางส่วนเป็น “สาวเวียงจัน” ดังตัวอย่าง

	ชะพาดพ้อม	ปบป้วงตามสะเดด
	ชุนกันหว	ถ้าวเซชวนซ่าย
นางคน	ลัมสาแก้ง	สิ้นหลคกอมมี
	ปะไปกั้น	เขาท้วงเต่าสะกุน
	ปะโทปะทายเด	สาวเวียงจันปะเต่าสะกุนนอ

(อินเหนา, 2513: 24)

บทประพันธ์ที่กล่าวถึงเมืองต่างๆ ดังกล่าวนี้น่าจะมีส่วนช่วยในการสันนิษฐานเรื่องสถานที่แต่งวรรณคดีเรื่องนี้ได้ กล่าวคือ หากเราเชื่อว่าการแต่งวรรณคดีโดยทั่วไป กวีมักใช้ตนเองเป็นจุดศูนย์กลางในการมองและพรรณนาถึงรอบตัว และมักสะท้อนภาพสังคมวัฒนธรรมใน

ยุคสมัยที่แต่งลงไปในวรรณคดี ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า กวีผู้ประพันธ์เรื่องอินเหนาฉบับลาวน่าจะ เป็นกวีแห่งเมืองหลวงพระบาง เนื่องจาก เมืองจีน เมืองไท เชียงแสน เชียงใหม่ และหงสา ซึ่งอ้างถึง ไว้ในบทชมอุทยานเมืองคานาข้างต้น ล้วนแล้วแต่เป็นเมืองเพื่อนบ้านของเมืองหลวงพระบาง และมีการติดต่อสัมพันธ์กับหลวงพระบางอย่างใกล้ชิดทั้งในทางการเมือง วัฒนธรรม และ เศรษฐกิจการค้า โดยเฉพาะเมืองหงสาที่กล่าวถึงในเรื่องอินเหนา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะหมายถึง เมืองหงสาที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของลาวติดกับเมืองหลวงพระบาง⁴ นอกจากนี้ การที่กวีกล่าวว่าข้าราชการ บริหารของบุคคละมาจากเมือง “เวียงจันทน์” ก็สะท้อนว่ากวีผู้แต่งเรื่องนี้ น่าจะมีใ้ค้อยู่ที่เวียงจันทน์ มิฉะนั้นแล้วคงจะไม่กล่าวถึงเวียงจันทน์ในลักษณะที่เป็น “เมืองอื่น” มิใช่ “เมืองเรา” หรือเมืองที่กวี อาศัยอยู่

สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาจากข้อความที่เขียนไว้ในหน้าแรกของพิบสาประกอบกับ รายละเอียดที่กล่าวถึงเมืองต่างๆ ในตัวบทเรื่องอินเหนาดังที่ได้อภิปรายข้างต้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้น่าจะเป็นผลงานของกวีเมืองหลวงพระบาง ซึ่งสอดคล้องกับสถานที่พบและ เก็บรักษาต้นฉบับพิบสานี้ซึ่งอยู่ที่เมืองหลวงพระบางเช่นกัน และกวีผู้นี้ อาจเป็นกวีในราชสำนักก็ เป็นได้ หากตีความคำว่า “หนังสือในพระราชวังหลวง” ที่ปรากฏในหน้าแรกของพิบสาว่าหมายถึง หนังสือนี้แต่งขึ้นในพระราชวัง

ข้อสันนิษฐานดังกล่าวข้างต้นเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับชื่อเรื่อง “พระราชานิพนธ์อินเหนา” ที่ ปรากฏในหน้าแรกของพิบสาเล่มที่ 1 ก็อาจตีความได้ว่า วรรณคดีเรื่องนี้เป็นผลงานของกวีเมือง หลวงพระบางซึ่งได้ที่มาจากเรื่องอินเหนาพระราชานิพนธ์รัชกาลที่ 2 ของไทย หรืออาจจะตีความ อีกนัยหนึ่งได้ว่า วรรณคดีเรื่องนี้เป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งแห่ง หลวงพระบาง ก็ได้เช่นกัน ซึ่งในเวลานี้ยังไม่มีหลักฐานอื่นใดที่จะช่วยให้สันนิษฐานหรือชี้ชัดได้ ว่าควรจะตีความอย่างไรจึงจะถูกต้อง คงสันนิษฐานได้อย่างกว้างๆ ว่า วรรณคดีเรื่องนี้น่าจะเป็น ผลงานของกวีเมืองหลวงพระบางเท่านั้น

จากการศึกษาค้นคว้าของมหาสิลา วีระวงส์ (2540) มีข้อมูลว่า สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช พระมหากษัตริย์แห่งหลวงพระบางซึ่งทรงครองราชย์ร่วมสมัยกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำเรื่องอินเหนาพระราชานิพนธ์รัชกาลที่ 2 มาทรงพระราชนิพนธ์เป็นวรรณคดีลาว หลายตอน ดังที่กล่าวว่า

...บทเพลง บทละครก็เป็นบทวรรณกรรมของไทยสยาม ดังบทละครเรื่อง
รามเกียรติ์ บทละครเรื่องอินเหนา เป็นต้น เพราะบทละครทั้งสองเรื่องนี้พระเจ้า

⁴ ปัจจุบันคือเมืองหงสา อยู่ในเขตแขวงไชยะบุรี

แผ่นดินสยามได้ทรงนิพนธ์ขึ้น โดยเฉพาะบทละครเรื่องอิเหนานั้น สมเด็จพระ
เจ้าสุริยวงศได้ให้นำเอามาแต่งเป็นคำกลอนลาวก็มีหลายตอน

(มหาสิลา วีระวงส์, 2540: 308)

ข้อมูลดังกล่าวนี้บ่งว่าน่าสนใจมาก เพราะทำให้ทราบว่าราชสำนักหลวงพระบางในสมัย
สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศได้นำเรื่องอิเหนาฉบับของไทยไปแต่งเป็นวรรณคดีด้วย แต่เรื่อง
อิเหนาพระราชนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าสุริยวงศจะเป็นฉบับเดียวกันกับเรื่องอิเหนาในพิภพชาติ
พบที่หลวงพระบางหรือไม่ หรือเป็นคนละสำนวนกัน ยังเป็นประเด็นที่ต้องสืบค้นหลักฐานต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและสันนิษฐานเฉพาะเรื่องผู้แต่ง ส่วนประเด็นเรื่อง
ยุคสมัยที่แต่งเรื่องอิเหนาฉบับลาวนั้น ผู้วิจัยจะอภิปรายในบทที่ 3 หลังจากศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง
อิเหนาฉบับลาวกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยแล้ว

2.2.3 ลักษณะคำประพันธ์และจุดประสงค์ในการแต่งเรื่องอิเหนาฉบับลาว

เรื่องอิเหนาฉบับลาวแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลงสารซึ่งเป็นคำประพันธ์ดั้งเดิมของ
ชนเผ่าไท (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2005: 224) เนื้อหาของวรรณคดีที่นำมาแต่งเป็นโคลงสารมัก
เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา หรือวรรณกรรมนิทาน เช่น สิ้นไซ จำปาสี่ต้น นางแดงอ่อน ท้าวสีทน กา
ละเกด นางผมหอม

ในขนบของลาว โคลงสารแต่งขึ้นเพื่อใช้อ่านทำนองลำ (ธวัช ปุณฺโณทก, 2525: 182)
ด้วยเหตุนี้ การที่เรื่องอิเหนาฉบับลาวแต่งด้วยโคลงสาร จึงแสดงให้เห็นว่ามีจุดประสงค์ในการ
แต่งเพื่อใช้อ่านทำนองลำ

ฉันทลักษณ์ของโคลงสาร บทหนึ่งกำหนดให้มี 2 บาท บาทหนึ่งมี 7 คำ บางครั้งจัด
แบ่งเป็น 2 วรรค คือ วรรคหน้า 3 คำ วรรคหลัง 4 คำ และอาจมีคำสร้อยเพิ่มเข้ามาได้อีกทั้งข้างหน้า
และข้างหลังของแต่ละบาท ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้อ่านที่จะต้องเอื้อนให้ลงตามทำนองของโคลงสาร
(ธวัช ปุณฺโณทก, 2525: 182) การแบ่งวรรคในแต่ละบาทเช่นนี้น่าจะสัมพันธ์กับการอ่านและการขับ
ลำที่มีจังหวะเร็วและมีการเอื้อนเสียงตามตอนที่แบ่ง (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 185) ในที่นี้
ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างโคลงสารจากเรื่องสังข์ศิลป์ชัยมาแสดง ดังนี้

เมื่อนั้น	อาปอน้ำ	สนานฟ่องฟ้าใหญ่	มาแล้ว
คิดเมื่อ	เสียงฮูปฮ้าย	ลงหลืนส่วนสรง	
	บาทาท้าว	กะไคทองเทียวท่า	
ยังบ่	เพิงพิ้อม	พระองค์ช้อยค้อยถนอม	

(จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 249)

อย่างไรก็ตาม จำนวนคำในแต่ละบาทและแต่ละวรรคของโคลงสารมีความยืดหยุ่นและไม่กำหนดตายตัว บางครั้งบาทหนึ่งก็อาจใช้คำเกินหรือน้อยกว่า 7 คำ และจำนวนคำในวรรคหน้าและวรรคหลังก็ไม่เคร่งครัดตายตัวว่าต้องเป็นวรรคหน้า 3 คำ และวรรคหลัง 4 คำเสมอไป

ด้านสัมผัสนอกในโคลงสารนั้นพบว่าไม่ค่อยนิยมใช้และไม่เคร่งครัดในการใช้มากนัก แต่จะเน้นสัมผัสในที่เป็นสัมผัสพยางค์หรือการเล่นเสียงวรรณยุกต์มากกว่า กรณีที่มีสัมผัสนอก ตำแหน่งสัมผัสนอกของโคลงสารคือ คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 บาทแรก จะส่งไปสัมผัสกับคำที่ 1 ของวรรคแรกบาทที่ 2 และคำสุดท้ายของวรรคแรกบาทที่ 2 จะไปสัมผัสกับคำที่ 2 ของวรรคหลัง (ธวัช ปุณ โณทก, 2525: 183) ดังตัวอย่าง โคลงสารจากเรื่องขุนทิง ดังนี้

ท้าวก็เข้าปากกว้าง

มีค่างชะนีหลาย

หยายหยังตัน

ขอบขัณฑ์เขากว้าง

(ธวัช ปุณ โณทก, 2525: 184)

เมื่อพิจารณาลักษณะของโคลงสารในเรื่องอินเหนาฉบับลาวพบว่า จำนวนคำในแต่ละบาทมีความยืดหยุ่น คืออาจใช้คำน้อยหรือเกิน 7 คำ และจำนวนคำในวรรคหน้าและวรรคหลังของแต่ละบาทก็ไม่เคร่งครัดตายตัว แต่ส่วนใหญ่วรรคหน้ามักมี 3 คำ และวรรคหลังมี 4 คำ นิยมใช้คำสร้อยหน้าบาทมากกว่าคำสร้อยหลังบาท ส่วนสัมผัสนอกแทบไม่ปรากฏ ดังจะขอยกตัวอย่างโคลงสารในตอนเปิดเรื่องที่กำลังกล่าวถึงระตูจระกามาแสดง ดังนี้

บัดนี้	จักก้าวถึงองระตูท้าว	จระกาเปนใหญ่	ก่อนแล้ว
เจ้ากอ	อยู่สืบสั่ง	นะคอนกว้างโลกลือ	
มีทั้ง	ปางมาดแก้ว	ลดจะขนาดชายสด	
งามหมู่	ลายมอมเมียง	ชูบสิงเสื่อเต็น	
งามทั้ง	กุดสาสิงแก้ว	ไถสอนสีหลาด	
	ปะดิดชูบด้วย	ลายเลนเลียบมะนี	

(อินเหนา, 2513: 1)

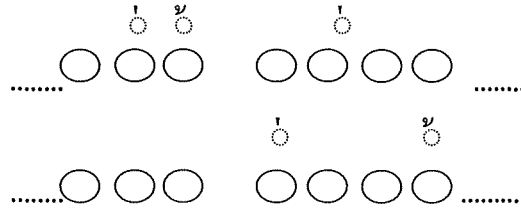
ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของโคลงสาร คือการกำหนดเอกโทในแต่ละบท เรียกว่า “บทเอก” และ “บทโท”

บทเอก กำหนดให้มีคำเอก 3 ตำแหน่งและคำโท 2 ตำแหน่ง ส่วนบทโท กำหนดให้มีคำเอก 3 ตำแหน่ง และคำโท 3 ตำแหน่ง (ธวัช ปุณ โณทก, 2525: 183) การกำหนดเอกโทดังกล่าวพบว่าเป็น

โคลงสารหลายเรื่องมิได้ใช้อย่างเคร่งครัดนัก แต่มีความยืดหยุ่น คือ อาจใช้ไม่ครบตำแหน่งหรือสลับตำแหน่งกัน

เมื่อพิจารณาลักษณะคำเอกและคำโทในเรื่องอินเหนาฉบับลาว พบว่าปรากฏบทเอกและบทโทเช่นกัน แต่ก็มีได้เคร่งครัด บางครั้งอาจมีคำเอกและคำโทไม่ครบตามที่กำหนด หรืออาจใช้คำตายแทนคำเอก ดังจะขอยกตัวอย่างบทเอกและบทโทในเรื่องอินเหนามาแสดง ดังนี้

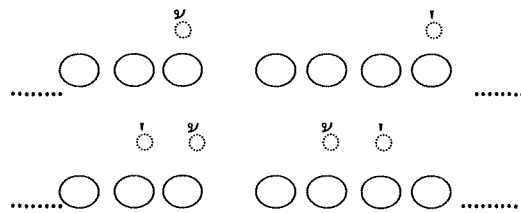
ตัวอย่างบทเอกในเรื่องอินเหนาฉบับลาว

นางนาง	<u>ปะดิดกิดส้อย</u>	<u>ปะสงสูงเสียงถนอม</u>	
	เป็นกอนลาว	<u>อ่านโคงทังฟ้า</u>	(อินเหนา, 2513: 12)

ลืมทัง	<u>จักแต่งแต้ม</u>	วาดสูบกัลยา	
จนว่า	สะเดดเด็นกาย	<u>บ่อเหนกัลยาเจ้า</u>	(อินเหนา, 2513: 26)

ตัวอย่างบทโทในเรื่องอินเหนาฉบับลาว

ดีแก่	<u>ฝูงนางเจ้า</u>	จากันเสียงสนั่น	
เจ้านี้	<u>ตั้งนักเลงใหญ่แท้</u>	ไฟโ้ฮ้อดเทียม	ได้นั้น
			(อินเหนา, 2513: 12-13)

ฟังทัง	<u>ตาเวฮ้อง</u>	วอนเสียงสูงส่ง	พูนยี่
ทังหมู่	<u>โพนโคงฮ้อง</u>	<u>เฮฮ้อฮ้อวอน</u>	
			(อินเหนา, 2513: 28)

2.2.4 เนื้อหาของเรื่องอินเหนาฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับลาวในต้นฉบับพิมพ์สาทั้ง 4 เล่มมีเนื้อหาต่อเนื่องกัน เริ่มจับความตั้งแต่ระตูระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคลสะบายจนกระทั่งถึงตอนอินเหนารบชนะท้าวกะหนังหนิงและเข้าเฝ้าท้าวดาหา อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะพบหลักฐานพิมพ์สาเรื่องอินเหนาเพียง 4 เล่มดังกล่าวนี้ แต่ก็คงไม่อาจสรุปได้ว่าเรื่องอินเหนาหรือเรื่องบันหยี่ฉบับลาวมีเนื้อหาเพียงเท่านี้ เพราะอาจจะมีพิมพ์สาเล่มอื่นๆ ที่สูญหายหรือยังหาไม่พบก็เป็นได้

ส่วนเนื้อหาของเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่หอสมุดแห่งชาติลาวนำพิมพ์สาเล่มแรกมาจัดพิมพ์ซึ่งเป็นฉบับที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้ มีเนื้อหาเริ่มตั้งแต่ตอนระตูระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคลสะบายจนถึงตอนท้าวกะหนังหนิงเตรียมส่งทูตไปสู่ขอบุคคลสะบายให้วิชาสะกำ มีเนื้อเรื่องย่อ ดังนี้

เรื่องอินเหนาฉบับพิมพ์เริ่มเรื่องด้วยการกล่าวว่าระตูระกาปรารถนาจะมีคู่ครองงดงามเมื่อได้ยินคำร่ำลือว่าจินดาสาตีเจ้าหญิงแห่งเมืองสิงห์ตลาดและบุคคลสะบายเจ้าหญิงแห่งเมืองดาหา มีความงามเลิศ จึงส่งช่างเขียนเดินทางไปวาดรูปเจ้าหญิงทั้ง 2 เมือง ฝ่ายบุคคลสะบายอยู่ในภาวะโศกเศร้าใจหลังจากอินเหนาทอดทิ้งนางไปเพราะไปหลงรักจินดาสา ละครเหตุจึงชวนนางไปเที่ยวชมอุทยานเพื่อคลายความทุกข์โศก ช่างเขียนจึงสบโอกาสได้วาดรูปบุคคลสะบาย 2 รูป ระหว่างช่างเขียนเดินทางกลับเมืองจระกา องค์กรบิดาทะเลกาหลาได้ลงมาชม โมยรูปวาดไป 1 รูป เนื่องจากพระองค์กลัวที่อินเหนาไปรักหญิงอื่นและทอดทิ้งบุคคลสะบายผู้เป็นคู่หมั้นที่ถูกต้องตามจารีตประเพณี จึงคิดจะลงโทษอินเหนาให้ได้รับทุกข์ทรมาน ฝ่ายจระกาเมื่อได้เห็นรูปวาดของบุคคลสะบายก็หลงรัก ปรารถนาจะได้นางมาเป็นมเหสี จึงเดินทางไปเมืองลาสาเพื่อขอให้ท้าวลาสาผู้เป็นพี่ชายส่งทูตไปสู่ขอนางจากท้าวดาหา ท้าวดาหาขบุคคลสะบายให้หมั้นกับจระกาตามที่ได้ลั่นวาจาไว้ว่าจะยกนางให้แก่ผู้ที่มาขอนางเป็นคนแรก กล่าวถึงฝ่ายเมืองกะหนังหนิง วิชาสะกำ โอรสของท้าวกะหนังหนิงออกเที่ยวป่า องค์กรบิดาทะเลกาหลาแปลงเป็นกวางทองมาล่อวิชาสะกำให้ไล่ตามจนไปพบรูปวาดของบุคคลสะบาย วิชาสะกำเห็นรูปบุคคลสะบายก็หลงรักคลั่งไคล้จนล้มป่วยลง ท้าวกะหนังหนิงให้หาหมอต่างๆ มารักษาอาการป่วยของวิชาสะกำ แต่อาการก็ไม่ดีขึ้น ภายหลังท้าวกะหนังหนิงได้ทราบความจริงว่าวิชาสะกำล้มป่วยเพราะหลงรักบุคคลสะบาย จึงเตรียมแต่งทูตไปสู่ขอนางให้แก่วิชาสะกำ และประกาศว่าหากท้าวดาหาไม่ยอมยกนางให้ ก็จะทำศึกชิงนาง โดยไม่ฟังคำทัดทานของระตูผู้เป็นน้องชาย

เนื้อหาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังที่สรุปมาข้างต้นนี้มีความเหมือนคล้ายกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ประเด็นเรื่องลักษณะร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาอย่างละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาว: ฉบับลาวที่มีมาจากฉบับไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาวเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสองสำนวนและพิสูจน์สมมติฐานที่ว่า เรื่องอิเหนาฉบับลาวที่มีมาจากเรื่องอิเหนาฉบับไทย

ผลการศึกษาพบว่า เรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาวมีความสัมพันธ์กัน 4 ลักษณะ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านลักษณะตัวละคร ด้านกลวิธีการแต่ง และด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน หลักฐานความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องอิเหนาฉบับลาวน่าจะได้รับการอิทธิพลไปจากเรื่องอิเหนาฉบับไทย ผู้วิจัยจะอธิบายผลการศึกษาดังกล่าวนี้โดยจะชี้ให้เห็นว่าลักษณะประการใดบ้างในเรื่องอิเหนาฉบับลาวที่มีลักษณะเหมือนคล้ายกับเรื่องอิเหนาฉบับไทย ดังต่อไปนี้

3.1 ความสัมพันธ์ด้านเนื้อหา

เรื่องอิเหนาฉบับลาวมีเนื้อหาเริ่มตั้งแต่ตอนระตูจระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคลบาจนถึงตอนท้าวกะหนังหนึ่งเตรียมส่งทูตไปสู่ขอบุคคลบาให้วิหยาสะก่า เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยพบว่า เนื้อหาดังกล่าวนี้ตรงกับเนื้อหาในในเรื่องอิเหนาฉบับไทย

เรื่องอิเหนาฉบับไทยมีเนื้อหาสมบูรณ์ตลอดเรื่อง เริ่มตั้งแต่กำเนิดอิเหนาจนถึงอิเหนาขึ้นครองราชย์ ธานีรัตน์ จัตุหะศรี (2552: 78-79) ได้ศึกษาโครงเรื่องและเนื้อหาของเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 พบว่า โครงเรื่องของเรื่องอิเหนาประกอบด้วย 9 เหตุการณ์หลัก และในแต่ละเหตุการณ์หลักก็มีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

เหตุการณ์หลักที่ 1	กำเนิดอย่างยิ่งใหญ่ของอิเหนาและบุษบาซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน <u>รายละเอียด</u> ท้าวกูเรป็น ดาหา กาลัง และสิงห์ดำสำหรับเป็นพี่น้องร่วมวงศ์เทวาและเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกร ท้าวกูเรป็นมีโอรสกับประไพหมสุหรีคืออิเหนา ส่วนท้าวดาหามีธิดากับประไพหมสุหรีคือบุษบา
เหตุการณ์หลักที่ 2	การหมั้นของอิเหนากับบุษบา <u>รายละเอียด</u> อิเหนาและบุษบาตุนาหงันตั้งแต่ยังเล็กตามจารีตวงศ์เทวา
เหตุการณ์หลักที่ 3	อิเหนาหลงรักจินตะหรา จึงถอนหมั้นบุษบา <u>รายละเอียด</u> อิเหนามีโอกาสพบกับจินตะหราเจ้าหญิงเมืองหมันหยาซึ่งมีศักดิ์เป็นลูกพี่ลูกน้องอีกคนหนึ่งของอิเหนาแต่ต่างวงศ์กัน อิเหนาหลงรักจินตะหรามากจนทำให้ปฏิเสธไม่ยอมแต่งงานกับบุษบา เป็นเหตุให้ท้าว

- ดาหาริ้วและประกาศว่าใครมาขอยุบายก็จะยกให้ ปรากฏว่าระตุจระก่า ซึ่งต่ำศักดิ์และมีรูปอัปลักษณ์ได้มาสู่ขอยุบายเป็นคนแรก ท้าวดาหารจึง จำต้องยกยุบายให้ตามที่ถั่นวาจาไว้
- เหตุการณ์หลักที่ 4 เกิดศึกที่ดาหารทำให้อิเหนาต้องมาช่วยรบและได้พบกับยุบาย
รายละเอียด ระตุจระก่าหนึ่งยกทัพมารบกับดาหารเพื่อชิงยุบายให้แก่ วิชาเสกกำผู้เป็นโอรส ทำให้อิเหนาจำต้องพรางจากจินตะหราเพื่อมาช่วย เมืองดาหารบ หลังเสร็จศึกอิเหนาได้พบยุบายเป็นครั้งแรกและหลงรักนาง
- เหตุการณ์หลักที่ 5 อิเหนาพบยุบาย เกิดหลงรักและได้นางเป็นชายา
รายละเอียด อิเหนารู้สึกเสียตายและเสียใจเป็นอย่างมากที่ปฏิเสธยุบาย จนทำให้นางต้องหมั้นหมายไปกับชายอื่น อิเหนาพยายามทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้นางกลับคืนมา ในที่สุดอิเหนาทำอุบายเผาเมืองและลักพาญบาย ออกจากเมืองก่อนหน้าที่นางจะเข้าพิธีแต่งงานกับจระก่า อิเหนาได้นางเป็น ชายา จากนั้นก็ล่านางกลับไปแก่งสงสัยที่เมืองดาหาร
- เหตุการณ์หลักที่ 6 ยุบายหายไประทำให้อิเหนาต้องออกเดินทางติดตามค้นหา
รายละเอียด องค์ปะตาระกาหลาซึ่งเป็นอัยกาของอิเหนาบันดาลลมหอบ พัดยุบายและพี่เลี้ยงหายไประเพื่อลงโทษอิเหนาที่กระทำการฮึกเหิมและเอา แต่ใจ พระองค์ได้แปลงยุบายเป็นชายชื่ออุณากรรมซึ่งต่อมาได้เป็น โอรส บุญธรรมเมืองประมอดัน
- เหตุการณ์หลักที่ 7 อิเหนา ยุบาย สียะตรา และวิยะดา ออกเดินทางติดตามหากัน และมีกร ปลอมตัว ทำให้ช่วงแรกพบกันแต่จำกันไม่ได้
รายละเอียด เมื่ออิเหนาทราบว่ายุบายหายไประก็ตกใจและเสียใจมาก อิเหนา ตัดสินใจยกไพร่พลออกเดินทางผจญภัยเพื่อติดตามหาญบาย โดยพาวิยะดา ซึ่งเป็นน้องสาวเดินทางไปด้วย ระหว่างเดินทางอิเหนาปลอมตัวเป็นชาวป่า ชื่อปันหยี ฝ่ายอุณากรรมก็มุ่งมั่นติดตามหาอิเหนาเช่นเดียวกัน ต่อมาไม่นานสียะตราซึ่งเป็นน้องชายของญบายก็หนีออกจากเมืองเพื่อติดตามหา พี่สาว โดยปลอมตัวเป็นชาวป่าชื่อย่าหรัน ปันหยีกับอุณากรรมมีโอกาส พบกันที่เมืองกาหลังแต่จำกันไม่ได้ ต่อมาอุณากรรมได้ละจากการปลอม ตัวเป็นชายไปบวชเป็นเณร
- เหตุการณ์หลักที่ 8 อิเหนา ยุบาย สียะตรา และวิยะดา พบกันและจำกันได้
รายละเอียด ปันหยีกับย่าหรันพบกันและจำกันได้เพราะเห็นกริชที่จารึก ชื่อจริงของกันและกัน ต่อมาปันหยีได้พบกับเณรชื่อนี้ปันหยีสักสงสัยว่า เณรชื่อนี้จะเป็นญบาย จึงให้ประลันตาเจ็ดหน้พากย์เรื่องราวชีวิตของ

อิเหนาและนุชบาเพื่อล่องใจแอหนัง ปรากฏว่าเมื่อแอหนังได้ดูหนังเล่น เรื่องราวชีวิตรักของตนเองก็ร้องไห้ด้วยความสะเทือนใจ ทำให้ทั้งป็นหีย และแอหนังต่างจำกันได้ หลังจากนั้นทั้งคู่ก็แต่งงานกันที่เมืองกาหลัง

เหตุการณ์หลักที่ 9 อิเหนาและนุชบาเดินทางกลับเมือง

รายละเอียด อิเหนาและนุชบาเดินทางกลับเมือง อิเหนาได้รับสถาปนาให้ ครองเมืองกูเรปต่อไป

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์หลักและรายละเอียดเนื้อหาในเรื่องอิเหนาฉบับไทยดั่งที่ยกมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของเรื่องอินเเนาฉบับลาวซึ่งจับความตั้งแต่ตอนระตูจระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปนุชบาจนถึงตอนทำวกะหนังหนึ่งเตรียมส่งทูตไปสู่นุชบาให้วิหยาสะก้านั้น เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในเหตุการณ์หลักที่ 3 และ 4 ในเรื่องอิเหนาฉบับไทย

นอกจากเนื้อหาตรงกันแล้ว เรื่องอินเเนาฉบับลาวยังเรียงลำดับเหตุการณ์ย่อยๆ ในตอนดังกล่าวสอดคล้องตรงกันกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยด้วย ดังแสดงไว้ในตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

ลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ตอนระตูจระกาให้ช่างเขียนไปวาดรูปนุชบา จนถึงตอนระตูกะหมังกุหนิงเตรียมส่งทูตไปสู่นุชบา	
เรื่องอิเหนาฉบับไทย	เรื่องอินเเนาฉบับลาว
จระกาปรารถนาจะมีคู่ครองเป็นเจ้าของ จึงให้ช่างเขียนเดินทางไปวาดรูปเจ้าหญิงเมืองสิงห์ค้ำหรี (จินดาสำหรับ) และเจ้าหญิงเมืองคานา (นุชบา) ซึ่งมีกิตติศัพท์ร่ำลือว่ามีความงามเลิศ	√
ช่างเขียนเดินทางแยกย้ายไปเมืองสิงห์ค้ำหรีและเมืองคานา และขออาศัยอยู่กับคนเฝ้าอุทยาน	√
จินดาสำหรับชวนมะเดหวิไปเที่ยวชมอุทยาน ก่อนไปอุทยานนางและมะเดหวิได้แวะไปทูลลาประไพหมสุรีก่อน	√
ช่างเขียนวาดรูปจินดาสำหรับระหว่างที่นางประไพอุทยาน	√
ช่างเขียนนำรูปกลับไปถวายจระกา จระกาเห็นรูปวาดจินดาสำหรับก็ประทับใจ แต่ยังไม่ตัดสินใจที่จะส่งนาง เพราะต้องการรอเปรียบเทียบความงามกับรูปวาดของนุชบาก่อน	√
มะเดหวิเห็นนุชบาเป็นทุกข์เศร้าสร้อยที่ถูกอิเหนาตัดอาลัย จึงชวนนางไปเที่ยวชมอุทยานเพื่อคลายความเศร้าหมอง	√
เมื่อช่างเขียนเห็นนุชบาครั้งแรกก็ตกตะลึงในความงามของนาง จนถึงกับลืมนวาดรูปนาง ภายหลังจึงวาดรูปนุชบาได้ 2 รูป เป็นรูป	√

ตอนนางเพิ่งตื่นบรรทมยังมีได้แต่งองค์ทรงเครื่อง และรูปที่นางแต่ง องค์ทรงเครื่องอย่างงดงามแล้ว	
ช่างเขียนเดินทางกลับเมืองจรกา ระหว่างทางได้นอนแหวะพักตรงทาง สามแพร่ง	√
องค์ปะตาระกาหลากริ้วโอหน่าที่ไปรักหญิงอื่นและตัดอาลัยนุชบา จึง คิดจะลงโทษให้เกิดเหตุเภทภัย โดยการขโมยรูปวาดของนุชบาจาก ช่างเขียนไป 1 รูป	√
ช่างเขียนเข้าเฝ้าจรกา จรกากริ้วที่ช่างเขียนหายไปนาน 5 เดือน	√
ช่างเขียนนำรูปวาดนุชบาถวายจรกา และเล่าเรื่องที่ได้ยินมาจากเมือง ดาหาว่า ท้าวดาหาริ้วที่โอหน่าตัดรักนุชบา จึงประกาศว่าใครมาสู่ขอ นุชบาก็จะยกให้	√
เมื่อจรกาเห็นรูปนุชบาก็หลงรัก ให้จัดทัพเตรียมเดินทางไปหาระตุล่ำ ลำผู้เป็นพี่ชายทันที	√
จรกาเดินทางถึงเมืองลำลำ ขอให้ระตุล่ำลำแต่งทูตไปขอนุชบาจาก ท้าวดาหา	√
ระตุล่ำลำให้แต่งทูตเดินทางไปเมืองดาหาเพื่อขอนุชบาให้จรกา	√
ท้าวดาหาต้อนรับทูตลำลำเข้าเมือง	√
ท้าวดาหาขอนุญาตนุชบาให้แก่จรกาตามที่มาสู่ขอ แต่ขอเวลา 3 เดือน สำหรับตกแต่งพระนคร แล้วจึงจะจัดงานอภิเษก	√
ท้าวดาหาแจ้งข่าวแก่ท้าวกูเรเป็น ท้าวกาหลัง และท้าวสิงหัดสำหรับ เรื่องขอนุญาตนุชบาให้หมั้นหมายกับจรกา	√
กล่าวถึง ทางฝ่ายเมืองกะหมังกุหนิง วิหยาสะก้าตามกวางไปจนพบ รูปวาดที่องค์ปะตาระกาหลามาวางไว้	√
วิหยาสะก้าหลงรักนุชบาจนล้มป่วย	√
ระตุล่ำกะหมังกุหนิงให้หาหมอม่างๆ มารักษาวิหยาสะก้าผู้เป็นโอรส ทั้งหมอยา หมอนวด หมอปีศาจ และยายมด แต่ก็รักษาไม่หาย	√
ระตุล่ำกะหมังกุหนิงรู้ความจริงว่าวิหยาสะก้าหลงรักนุชบา จึง ตัดสินใจจะส่งทูตไปสู่นุชบาให้แก่วิหยาสะก้า แม้ว่าระตุล่ำผู้เป็น น้องชายจะทัดทานก็ตาม	√

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเนื้อหาในเรื่องอินทนิลฉบับไทยกับเรื่องอินทนิลฉบับลาว

สรุปได้ว่าเนื้อหาและการลำดับเหตุการณ์ในเรื่องอินเหนาฉบับลาวตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยทุกประการ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าฉบับลาวมีการขยายความรายละเอียดบางช่วงต่างไปจากฉบับไทย และมีการแทรกเนื้อหาอื่นเข้ามาเพิ่มเติมด้วย ซึ่งประเด็นที่แตกต่างกันนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในบทต่อไป

3.2 ความสัมพันธ์ด้านลักษณะตัวละคร

ตัวละครที่ปรากฏบทบาทในเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีจำนวนมาก เช่น จระกา บุคสะบา จินดาสาตี องค์ปัดดาสะกาหลา ท้าวดาหา ท้าวลาสา ท้าวกะหนังหนิง วิทยาสะกำ นอกจากนี้ กวียังอ้างถึงตัวละครอื่นๆ ที่มีได้มีบทบาทในตอนที่น่ามาแต่งด้วย เช่น อินเหนา และจินดาหลา

จากการศึกษาพบว่า ตัวละครต่างๆ ในฉบับลาวดังกล่าวนี้มีลักษณะตรงกันกับตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ทั้งชื่อตัวละคร บุคลิกลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และการแสดงบทบาท โดยชื่อตัวละครบางตัวในเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการคัดแปลงเสียงหรือมีอักษรวิธีต่างไปจากฉบับไทยบ้าง ดังจะอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกันระหว่างตัวละครของทั้ง 2 ส่วน ดังนี้

3.2.1 จระกา

ตัวละครจระกาในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ก็คือตัวละครจระกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ในฉบับลาวบางแห่งสะกดว่า จละกา จิลละกา และจอลละกา

ตัวละครจระกาในฉบับลาวยังคงมีบุคลิกลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และบทบาทตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย กล่าวคือ มีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ ผิวดำ ผมหยิก ตัวใหญ่ และเสียงแหบพร่าไม่น่าฟัง ในเรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่า จระกาเป็นกษัตริย์ที่ยังไร้คู่ครองและปรารถนาจะมีเมียที่งดงาม เมื่อได้ยินกิตติศัพท์เลื่องลือว่าจินดาสาตีเจ้าหญิงเมืองสิงห์คาลาดและบุคสะบาเจ้าหญิงเมืองดาหามีรูปโฉมงามมาก จึงส่งช่างเขียนไปวาดรูปเจ้าหญิงทั้งสองเพื่อจะพิจารณาเลือกเป็นคู่ครอง หลังจากจระกาได้เห็นรูปวาดของบุคสะบาก็หลงรักทันที จระกาขอให้ท้าวลาสาพี่ชายส่งทูตไปขอรบบุคสะบาจากท้าวดาหา ท้าวดาหาขอมยกบุคสะบาให้หมั้นหมายกับจระกาเพราะต้องการประชดอินเหนาที่ถอนหมั้นบุคสะบาไปรักหญิงอื่น

บุคลิกลักษณะและการแสดงบทบาทของจระกาในฉบับลาวดังที่กล่าวมานี้ตรงกับจระกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกัน ดังนี้

ก.รูปลักษณ์ของจระกาที่พรรณนาไว้ในเรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏตรงกันกับจระกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย กล่าวคือ มีรูปร่างหน้าตาไม่งดงาม ผมหยิก รูปร่างใหญ่ ผิวกายดำคล้ำ น้ำเสียงแหบพร่า ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ระตูรำพึงถึงองค์

คูโหนมิไค้งามทั้งกายา

ด้วยรูปทรงอัปลักษณ์หนักหนา

ลักษณะผมหยักพัคตร์เพรียง

จุมูกใหญ่ไม่สง่าราศี

จะพาที่แห่งแหบแสบเสียง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 222)

ครั้นเห็นจรกาเข้ามาเฝ้า

บรรดาเหล่าชะแม่แซ่เสียง

บ้างตำหนิว่าหน้าเพรียง

ดูตัวอย่างเหนียงน่าขงนัก

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 366)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

อันว่า	องละดูท้าว	จรกาเป็นใหญ่	
เจ้ากอ	คิดฮอดเนื้อ	พระองค์เจ้าป่องาม	
แม่นว่า	โสมพักหน้า	ดังใหญ่โจมโจ	แท้แล้ว
เป็นดั่ง	โจนอาราม	หยอกสาวสงวนหลิน	
มีหมู	เกสาเส้น	แดงปายเกี่ยวกูด	
กับทั้ง	สีหมนเส้า	ดำด่านเทียมทอง	
ขามเมื่อ	ออกปากด่าน	แหบเส้นแซ่ลับ	

(อินเหนา, 2513: 2-3)

ข. จรกาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวปรารถนาจะมีคู่ครองรูปงาม จึงส่งคนไปวาดภาพสตรีงามทั่วทุกอาณาจักร แต่ก็ไม่พบสตรีที่งามตรงใจ ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับจรกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

คิดจะหากัลยาเป็นคู่เคียง	ที่งามเพียงสาวสวรรค์ให้เกือองค์
แต่เที่ยววาดรูปนางต่างพารา	ในแว่นแคว้นแดนขวาไม่หลอหลง
พระพินิจพิศดูรูปทรง	มิได้ต้องประสงค้งใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 222)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้ากอ	คิดไค้ไค้	องเอกมะเหสี	
เลือกแต่	โสมสเลางาม	เก็งสาวสวนฟ้า	
จักให้	มาสู่เกื้อ	โสมพระองค์อันกำ	ค่านัน
ทั้งเล่า	สีหมนเส้า	พระกายเนื้อใหญ่หลวง	

พระจิ้ง	ให้ช่างแต้ม	ไปท่วแดนลาว
	เขียนฮูป โสม	กัลยาชู่เมืองถวายนเจ้า
เขากอ	โดยจอมเจ้า	ลับสวางวาคฮูป
ท่วทุก	ฝูงปะเทคท้าว	นะคอนกว้างขาบถวายน
พระจิ้ง	ทอดพระเนคเหยี่ยม	ฮูปช่างเขียนมา
กอบ่อ	มีพอพระไท	ฮูปซงทังนั้น
บัคแต่	ในแว้นคั้น	ซงขอบแดนสวา
กอบ่อ	มีหลิงหล่อ	ท่วแดนนะคอนกว้าง

(อินเนา, 2513: 3)

ค. จระกานในเรื่องอินเนาฉบับลาว ได้ยืมกิตติศัพท์ความงามของบุคสะบาเจ้าหญิงเมืองคาลาละจินดาสาตีเจ้าหญิงเมืองสิงห์คาลาหรือในฉบับไทยเรียกว่าสิงห์คาลาหรือ จึงส่งช่างเขียนไปวาดรูปนางทั้งสอง ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับจระกานในเรื่องอินเนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	จระกาปริดีเปรมเกษมสานต์
จึงตรัสซัก ไซ้เห็นได้การ	แล้วบรรหารหาตัวช่างเขียนมา
เอ็งพากันรีบร้อนจรลี	ไปสิงห์คาลาหรือแลคาลา
วาดรูปทั้งสองกัลยา	ได้แล้วรีบมาอย่าอนใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 223)

เรื่องอินเนาฉบับลาว

นับแต่	องระตูท้าว	จระกาชมชื่น	
เจ้าจิ้ง	ตัดพากเสียน	เหนชั้นชอบพระไท	
พระเล่า	ตัดตั้งให้	หลานช่างเขียนมา	
ควจิ้ง	ไปชี้เหด	ฮีบพลันอย่าช้า	
คนนึ่ง	แยงแห่งห้อง	คานานักคอนราด	พายพุ้น
พระจิ้ง	เฮวฮีบคั้น	อย่าเที่ยวพลัน	
แล้วจิ้ง	เขียนฮูปแก้ว	ทียบพระยอดบุคตรี	
	ทั้งสองเมือง	ขาบถวายนอย่าช้า	
ถ้าว่า	ไปเขียนได้	โดยพลันคั้นฮีบ เฮวเห็น	
อย่าได้	หยุดอยู่ช้า	เฮาพี่ปันบวนถึง ท่านแล้ว	

(อินเนา, 2513: 5-6)

ง. กระจกในเรื่องอินเหนาฉบับลาวเมื่อได้เห็นรูปวาดของจินดาสาตีก็ประทับใจและชื่นชมความงามของนาง ขณะเดียวกันก็รอที่จะเปรียบเทียบความงามกับรูปวาดของบุศสะบาซึ่งช่างเขียนยังมิได้นำมาให้ ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระตูจรรยาเกษมสถานต์
คลี่กระดาษดูรูปเขาวมาลัย	เจ็ดโคมประโลมลานอาลัยนัก
พิศทรงสอดสมคมขำ	งามล้ำนางในไตรจักร
สารพัดโสภาน่ารัก	เหมือนจะเยื้อนเบือนพัศตร์มาพาที
จะไว้เปรียบกับอย่างนางดาหา	เลือกโคมกัลยาทั้งสองศรี
ใครเลิศล้นจกขอเทวี	ภูมิเปรมปรีมกระหิมใจ
แต่เวียนพิศรูปทรงนงคราญ	จะว่าขานการเมืองก็หาไม่
ม้วนกระดาษวาดรูปนั้นถือไว้	แล้วเสด็จเข้าไปที่ไสยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 227)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง	เอาสูบแต้ม	ปะนมบาดทูนถวาย
	พุมิทวายพระหัดถา	ฮีบเอามีขำ
เมื่อนั้น	องระตูไท้	จิตะกาชมชื่น
เจ้ากอ	ควกะดาดแก้ว	ชงสิ่งล้ำแยง
เหนที่	ช่างสลาดแต้ม	วาดสูบเขาวะมาน
งามทั้ง	ชงโสมสี	อ่อนเหลือองปะนมเนื้อ
	ดูพระกายแก้ว	คมขำไ้ววาด
	พระไท้คั้น	คั้น โดยสูบชง
งามกว่า	ฝูงสูบแต้ม	ทุกปะเทศไตจัก
พระกอ	ยินสะออนฮัก	สูบ โสมแคคั้น
เหมือนดั่ง	จักปากฮีม	แลเหลืออดพาที
	จักไว้เทียมดา	หาสูบนางพายพูน
จักเลือก	โสมสีแก้ว	กัลยาสองฝ้าย
ไผ่ผู้	งามยิ่งล้ำ	จิขอแก้วฮ่วมสะถาน
เจ้ากอ	คิดฮ้อฮ้อน	เชยชื่นทิบพะไท

พระกอบ	เวียนแต่ชมเชยฮัก	ฮุนนางนงน้อย
กอบ่อ	บีกสาด้วย	กานนะคอนสักสิ่ง
แยงแต่	ฮুবวาดไว้	หวยี่มอยู่เส็ง
แล้วจึง	ม้วนกะดาดไว้	ถื่ออยู่เทียมพระองค์
	สะเดคเมื่อไสยา	แท่นทองคณิงน้อย

(อินเหนา, 2513: 15-16)

จ. จระกาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวเมื่อได้เห็นรูปโฉมอันงามเลิศของบุคสะบาในรูปวาดก็หลงรักนาง ความรักความปรารถนาของจระการุนแรงมากจนถึงกับสลบลง เหล่าเสนาต้องเข้ามาควบคุมให้ไค้สติ ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระตุจระกาเรื่องศรี
คลี่กระดาษดูรูปนางนารี	ให้เปรมปรีดิ์ปฏิบัติผูกพัน
พิศทิวารลักษณ์พักตรา	ตั้งหยาดฟ้ามาแต่กระยาหงัน
รสรักกริ่งใจเพียงไฟกลับ	ทรงธรรมช้วนชบสลบลง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	องลัดตูท้าว	จอละกาเฮืองเคด	
เจ้ากอ	คิกวาดแต่้ม	ซงสิ่งล่าแยง	
เขาเล่า	เหนฮูปแต่้ม	ทิบพระยอคบุดตี	
	ในพระไทฮ้อคิด	ผูกพันทวงสะบัน	
คำที่	ฮักเชือบซ้า	ทุกท้าวสุนมะโน	
คือคู่	นางโนสวัน	ถ่วงลงพายไต้	
เป็นที่	ฮาบันดิด	โดยดอมขลังเจด	คคมนั้น
อกอม	คือถึงเสียน	แสงคั่นสอดมะโน	
เปนตั้ง	หยาดแต่ด้าว	วิมานโมกกะหยางัน	ที่พุ้น
	ในพระไทยสลึง	ตั้งจักทวงเปนบ้า	
	โทมมะโนกัน	คือไฟมยั้ง	พระองค์นั้น
เจ้ากอ	สลบท้าวตั้ง	โดยด้วยฮูปเขียน	

(อินเหนา, 2513: 47-48)

จ. หลังจากได้รูปวาดบุคคละบามาแล้ว จระกาในเรื่องอินเหนอฉบับลาวก็เฝ้าแต่คลี่รูปวาดของนางออกมาชื่นชมและคร่ำครวญถึงนางด้วยความรักและปรารถนา ลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏตรงกันกับเรื่องอินเหนอฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนอฉบับไทย

พระนั่งนิกตริกไตร ไม ไสยาสน์	คลี่กระดาษรูปเลข
เคลิ้มองค์หลงชวนจ่านรรจา	พัดตราแยมยิ้มพริ้มพราย
กรพาดกระดาษรูปแล้วรับขวัญ	ความเสนหานั้นไม่เหือดหาย
เอนองค์ลงแอบแนบกาย	เกษมสันต์มั่นหมายว่านางเยาว์
ครั้นได้คิดพิศดูก็มีใจ	เสียดูยยะห้อยสร้อยเสร์
พระแสน โสภคัลย์ไม่บรรเทา	แล้วลุกขึ้นกอดเข้ารำพึงคิด
โอ้อวอกกุเมื่อไรเลย	จะได้ไซยควงยิวหายาจิต
เพียงเอ๋ยเทवासูราฤทธิ์	ขอให้ได้สมสนิทเขาวมาลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 234)

เรื่องอินเหนอฉบับลาว

พระกอบ	ตึกตองในไสยา	ฮ้าคนิ่งหลายบน	
แล้วเล่า	ควากะคาดแต่้ม	วาดฮูปเลข	
ดูคั่ง	งามเหลือนาง	ทิบพะเทียวพายใต้	
เจ้ากอบ	หลงไหลด้าน	จาระจาตอมฮูป	เขียนนั้น
พระกอบ	ทำปโยคหน้า	หวย้มต่อเลิง	
ยังเล่า	ยอพระกอนเกี่ยว	เซี่ยชมฮูปกะคาด	
ความที่	ฮักฮ้อฮ้อน	ฮอมฮ้อฮู่วัน	
	สเนหาฝัน	ดอมพะไนยมยัง	ดอมนั้น
เวียนแต่	อกแนบป้อง	เฟือฝันแทบพะกาย	
คือว่า	เปนนาดทะน้อย	องพะลาดสะบุดตี	
	ยินกะเสมสุก	ฮั้นพระไทลือน้อย	
แล้วเล่า	คิดฮั้นได้	มิไซยวะมาน	
เจ้ากอบ	เสยพระไทสบ	ซาบเหนามวม้อม	
พระจิ่ง	หลับพะเนดกั้น	คนิงถึงสายสวาด	แดนพูน
ฮอมคั่ง	แสนลิ่งเสี้ยน	จำเนื้อเสียบชมอง	

แล้วเล่า	เลียลูกขึ้น	คางแคนกอดเข้า	
เจ้ากอ	ถอดชুবั่น	คาเค้นแสบสะแลง	
เมื่อใด	ยังชิตได้แจ่มแจ้ง	สายสวาคบุดสะบา	ที่พุ้น
มาโผด	เหยาหายจิด	สว่างมะโนหายฮ้อน	
ขอแก่	เทพดาเจ้า	องปะเส็ดสุวาริด	ช้อยเท็น
ให้ได้	ชมเชยชิต	ฮ่วมสะถานแฝงฝั้น	

(อินเหนา, 2513: 49-50)

ข. จระกาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวจัดทัพเดินทางไปเมืองลาสำเพื่อขอให้ท้าวลาสำ
ผู้เป็นพี่ชายแต่งทูตไปผู้ชอบุดสะบาจากท้าวคาหา ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับเรื่องอินเหนา
ฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ขึ้นทรงช้างต้นคชาธาร	ทวยหาญแห่แหนเป็นแถวถ้อง
สังข์แตรแซ่สนั่นฆ้องกลอง	ให้ยกพลเนืองนองจากกรุงไกร
ครั้นถึงล่าสำบุรีศรี	หยุดพหลมนตรีน้อยใหญ่
คชสารประทับกับเกษชัย	เสด็จไปเฝ้าองค์พระพี่ยา
.....	.....
พระองค์จ้งโปรดเกศา	ให้เสนาไปกล่าวนางโอมศรี
น้องรักจักไ้รอดชีวิต	ทำทีจะโศกาคด้วยอาลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระกอบ	ตีกตองในไสยา	ฮ้ำคนิงหลายบน	
พระจั้ง	สะเดดขึ้นชีซ้าง	ที่นั่งลาดคคดสะสาน	
ฝูงหมู่	ทวยหานแหน	แห่เปนแถวถ้อง	
	แต่ตั้งค้อง	ปะสานกองเค้าคั้น	
ให้ยก	โยเทดเถียน	เดินคั้นจากนะคอน	
.....	.....	.....	
ขอแก่	พระโผดข้า	สาาล่าล่าวงเจิง	แดทฮ้อน
น้องจัก	ไ้ได้จากเว่น	ความมิ่งมอระนา	แท้แล้ว

(อินเหนา, 2513: 52-63)

ซ.เมื่อจระกานในเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้รับแจ้งข่าวว่าทำวาทายอมยกนุคสะบาให้หมั้นหมายกับตน ก็ดีใจมากราวกับได้ขึ้นสวรรค์ ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	จระกาปรีดีเปรมเกษมสานต์
พักตราแดงกำสำราญ	คล้ายทุกข์ทรมานในฤทัย
ถึงได้เสวยสวรรค์ชั้นฟ้า	ไม่เท่าได้บุษบาพิสมัย
มีแต่แยมขี้มกระหึ่มใจ	ภูวนาคินเข้าห้องสุวรรณ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 242)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	องระตูไ้	จอละกาชมชอบ
เจ้ากอ	เฮดเพดหน้า	หวย้อมอยู่เล็ง
อันที่	สมพักเนื้อ	กายโสกโสกา
มีแต่	ดีพระไทชม	ชื่นใจลิ้มอ๊ิบ
คือคู่	ได้สู่ห้อง	สเวียแห่งวิมานทิบ ที่พูน
กอบ่อ	เทียมนุคสะบา	ค่าวเทียมมองล้วน
มีแต่	ชมเชยต้าน	หวลึงจิ้นเจ็ก
เจ้ากอ	เข้าสู่ห้อง	หอแก้วแท่นมะนี

(อินเหนา, 2513: 89-90)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวนำเสนอคุณลักษณะอารมณ์ความรู้สึก และบทบาทของจระกาตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตามจากการเปรียบเทียบพบว่า กวีลาวได้เน้นย้ำขยายความคุณลักษณะและอารมณ์ความรู้สึกของจระกาในบางช่วงให้มีความโดดเด่นต่างไปจากฉบับไทย ทั้งยังมีการเสริมเนื้อหาบางตอนเข้ามาเพื่อให้จระกาแสดงบทบาทมากขึ้นด้วย ลักษณะเด่นที่ต่างกันนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในบทต่อไป

3.2.2 นุคสะบา

ตัวละครนุคสะบาหรือนุสบาในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ก็คือตัวละครนุสบาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย

ตัวละครบุคตะบาในฉบับลาวยังคงมีรูปลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และบทบาทสอดคล้องกับบุษบาในเรื่องอิเหนาฉบับไทย คือ มีรูปโฉมที่งดงามเป็นเลิศ ผู้ใดได้เห็นล้วนตกตะลึงในความงามของนาง เมื่อบุคตะบาถูกอิเหนาถอนหมั้นด้วยไปรักจินดาหลา นางก็โศกเศร้าตรมใจจนไม่มีกำลังใจจะไปเที่ยวเล่นอุทยานเหมือนเคย ได้แต่เก็บตัวและไม่สดใสเบิกบานเหมือนก่อน มะเดหวิจึงต้องการจะปลอบประโลมใจให้นางคลายความเศร้าหมอง จึงชวนนางไปเที่ยวชมอุทยาน อันทำให้ช่างเขียนจากเมืองจระกาได้มีโอกาสวาดรูปนางระหว่างที่เที่ยวชมอุทยานนั้น ความงามของนางไม่เพียงแต่ทำให้จระกาหลงรักทันทีที่เห็นรูปวาดจนต้องรีบขอให้ท้าวลาสาพี่ชายส่งทูตไปสู่นางเท่านั้น แต่ยังทำให้วิหยาสะก้าโอรสท้าวกะหนังหนึ่งสับสนลงเพราะความรักและความปรารถนาในตัวนาง หลังจากที่ได้เห็นรูปวาดของนาง จนทำให้ท้าวกะหนังหนึ่งต้องส่งทูตมาสู่นางให้วิหยาสะก้าเช่นกัน

รูปลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และการแสดงบทบาทของบุคตะบาในเรื่องอิเหนาฉบับลาว ดังที่กล่าวมานี้ตรงกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็น ดังนี้

ก.เรื่องอิเหนาฉบับลาวและเรื่องอิเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า รูปโฉมของบุษบานั้นมีความงามเป็นเลิศราวกับนางสวรรค์ ความงามของบุคตะบาในเนื้อหาของฉบับลาวนำเสนอผ่านสายตาของจระกาและช่างเขียนเป็นหลักเช่นเดียวกับตอนเดียวกันนี้ในฉบับไทย

ความงามของบุคตะบาที่นำเสนอผ่านสายตาของจระกาปรากฏในตอนที่จะกาเห็นรูปวาดของนางแล้วก็ตกตะลึงในความงามและเกิดความรักนางอย่างท่วมท้นจนสลบลงทันที ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับฉบับไทย ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระตูจระกาเรื่องศรี
คลีกระดาชดูรูปนางนารี	ให้ปรมปรีดีปฏิบัติผูกพัน
พิศทิวรลัษณ์พักตรา	ตั้งหยาดฟ้ามาแต่กระยาหงัน
สรกรังใจเพียงไฟกำไล	ทรงธรรมชวนชบสลดลง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอิเหนาฉบับลาว

เขาเล่า	เห่นฮวบแต้ม	ทิบพระยอดบุคติ	
	ในพระไทฮ่าคีต	ผูกพันทวงสะบัน	
คำที่	ฮักเชือบซ้า	ทูกท้าวสุนมะโน	
คือถู่	นางในสวัน	ล่องลงพายไต้	
เป็นที่	อาบันดิด	โดยดอมขลังเจด	ดอมนั้น

อกอม	คือสิ่งเสียน	แสงคันสอดมะโน	
เปนตั้ง	หยาดแต่ด้าว	วิมานโมกกะหยางัน	ที่พูน
	ในพระไทยสลึง	ตั้งจักทวงเปนบ้า	
	โทมมะโนกัน	คือไฟมย้ง	พระองนั้น
เจ้ากอ	สลบท้าวตั้ง	โดยด้วยฮูบเขียน	

(อินหนา, 2513: 47-48)

ส่วนความงามของบุคคละบาที่นำเสนอผ่านสายตาของช่างเขียนปรากฏ 2 ช่วง ช่วงแรกคือตอนที่ช่างเขียนเห็น โฉมนางแล้วตกตะลึงความงามจนลืมหวาดรูปนาง และอีกช่วงหนึ่งคือตอนที่ช่างเขียนวาดรูปนางตอนตื่นบรรทมและตอนแต่งองค์ทรงเครื่องแล้ว ช่างเขียนได้กล่าวชื่นชมความงามของนาง ซึ่งทั้ง 2 ช่วงนี้กล่าวไว้ตรงกันกับฉบับไทย ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

เรื่องอินหนาฉบับไทย

	บัดนั้น	นางช่างฉลาดเลขา
ครั้นเห็นระเด่นบุษบา		ตั้งนางในชั้นฟ้าสุราลัย
ให้ตะลึงลืมหวาดแต่ดู		จะวาดรูปโฉมตรุกี่หาไม่
จนนางบุรยาตรฉลาดคล้อยไป		ก็โกรธใจตัวเองใช้พอดี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

	บัดนั้น	นางช่างชำนาญการเลขา
เห็นเทวีทรงเครื่องเรื่องรจนา		โสภามุขมืองละอององค์
ตั้งตาพินิจพิศดูนาง		เยื้องย่างบุรยาตรดังราชหงส์
จึงคลีกรดาษวาดรูปโฉมยง		เหมือนทั่วทั้งองค์อินทรีย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินหนาฉบับลาว

แต่นั้น	นายช่างแต่้ม	ผู้ฉลาดเลขา	
กันว่า	เหนพระบุตตี	ลวดลิมเนื้อ	
คือดู	นางสวันชั้น	สุราไลวิมานโมก	เทงพูน
มวแต่	แลล้าเหยี่ยม	คอยเจ้าแจ่มสมอน	
ลิมทั้ง	จักแต่งแต่้ม	วาดฮูบกัลยา	
จนว่า	สะเดคเต็นกาย	บ่อเหนกัลยาเจ้า	

กอจิ่ง	โลเล่ฝ่าว	ตีทวงดาจ๊กเน่า	นวมแล้ว
มันกอ	คิดเคียดให้	ทวงปี่บอบใน	

(อินเหนา, 2513: 26)

เหนที่	องกะศักดิ์	จากสะถานเดินคั้น	
เหนทั้ง	บุคตีแก้ว	โสมสเลาทงเคื่อง	
	ลจนาดล้ำ	ผิวแจ่งแจ่มพระจัน	
	โสมพายเฉียง	ผุดผ่องละอององ	
มันกอ	พิจานดู	ฮูบนางนงฟ้า	
ดูทั้ง	ยวระยาดย้าย	สเมีลาดหงทอง	
กอนกาย	ทั้งอินที่	อ่อนละทวงงามละห้อย	
	งามแสงแก้ว	อะนงนวนสายสวาด	

(อินเหนา, 2513: 39)

ข.เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวถึงความรู้สึกของบุคคลหลังจากที่ถูกอินเหนา ถอนหมั้นว่า นางโศกเศร้าหม่นหมองจนไม่มีแก่จะไปเที่ยวชมอุทยานดังเช่นที่เคยเป็นมา ทำให้ มะเดหวีรู้สึกไม่สบายใจและคิดจะปลอมประโลมนางให้คล้ายเศร้าหมอง จึงชวนบุคคลจะไป ประพาสอุทยาน ความทุกข์ตรมใจของบุคคลในฉบับลาวนี้กล่าวไว้สอดคล้องกันกับฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

	เมื่อนั้น	ฝ่ายองค์มะเดหวีดาหา
นางเห็นระเด่นนุชบา		พักตราสร้อยเศร้าแสนทวิ
คิดจะดับโศกศัลย์ให้บรรเทา		จะโลมเล้าเอาใจนางโฉมศรี
แต่ทุกข์ทุกข์จะประจวบเข้าขวบปี		มิได้ชมมาลีเล่นสำราญ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 227)

	ครั้นถึงจึงเสด็จลีลาศ	เที่ยวประพาสมิ่งไม้ไพรสาณฑ์
พระบุตรมิได้ขึ้นบาน		เดินตามพระมารดามา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงมะเดื่อแก้ว	คาหานนะคอนราด	ก่อนแล้ว
	สะถิดอยู่ในแห่งห้อง	หอแก้วที่สูง	
เจ้ากอ	เหนที่องกะสัดแก้ว	บุดสะบาเส้าโสก	
	หลังทำโสมพักเนื้อ	สีเส้าบ่อสะบาย	
คิดจัก	ดับโสกเส้า	กันให้สว่างกะส้นวอน	
กอจิ่ง	โสมสีมิ่ง	เมืองพระองอ้วน	
นับแต่	เขยนทุกข้อ	ปะมานขวมมาถึง	นี้แล้ว
	มิได้ไปชมสวน	สว่างสะบายหายฮ้อน	
วันนี้	แม่จักพาเส้าแก้ว	สายใจไปม่วน	
	เดินเที่ยวชมปะพาดหลั่น	สวนกว้างชื่นพระไท	

(อินเหนา, 2513: 17)

เจ้ากอ	เที่ยวไปพาดไม้	ไฟเพดพิกศาสนา
ทังอ่อน	องพระบุคดี	คว่นเดินตามเจ้า
นางกอ	ยีนเหงาเนื้อ	ในพระไทมิชื่น

(อินเหนา, 2513: 25)

ตัวอย่างที่ได้ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นเด่นชัดว่าการนำเสนอตัวละครบุดสะบาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้รับอิทธิพลจากฉบับไทย อย่างไรก็ตาม จากการเปรียบเทียบพบว่า กวีลาวได้นเน้นย้ำบุคลิกลักษณะบางประการของบุดสะบาให้เด่นชัดยิ่งขึ้นกว่าบุษบาในตอนเดียวกันนี้ของฉบับไทย ลักษณะเด่นที่ต่างกันนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในบทต่อไป

3.2.3 จินดาสาตี

ตัวละครจินดาสาตีริศาทำวสิงห์ตลาดในเรื่องอินเหนาฉบับลาวก็คือตัวละครจินดาสำหรับริศาทำวสิงห์ค้ำสำหรับในเรื่องอินเหนาฉบับไทย

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวถึงจินดาสาตีไว้ตรงกันฉบับไทยว่า นางมีรูปโฉมงดงามเป็นที่เลื่องลือคู่กับบุดสะบา ทำให้ระกาอยากจะได้เห็นรูปโฉมของนาง จึงส่งช่างเขียนไปวาดรูปนางขณะประพาสอุทยานกับมะเดื่อ กระจกได้เห็นรูปวาดของนางก่อนรูปวาดของบุดสะบา เมื่อได้เห็นรูป กระจกก็ประทับใจและชื่นชมความงามเลิศของจินดาสาตี แต่ก็ยังไม่ตัดใจที่จะสู่ขอนางด้วย ต้องการเห็นรูปวาดของบุดสะบายาเปรียบเทียบกันก่อน ต่อมาเมื่อกระจกได้เห็นรูปของบุดสะบาซึ่งมีความงามเลิศยิ่งกว่า กระจกก็หลงรักบุดสะบาและส่งคนไปสู่ขอบุดสะบา

ความงามเลิศของจินดาสาตีในฉบับลาวนำเสนอผ่านสายตาของจระกาและช่างเขียนเป็นหลักเช่นเดียวกับตอนเดียวกันนี้ในฉบับไทย

ความงามของจินดาสาตีที่นำเสนอผ่านสายตาของจระกาปรากฏในตอนที่จะกาเห็นรูปวาดของนางแล้วก็ประทับใจและกล่าวชื่นชมความงามของนางว่า งามคมขำเลิศกว่านางใดในสามโลก ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับฉบับไทย ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระตูลูกกาเกษมสานต์
คลี่กระดาษดูรูปเขาวมาลย์	เจ็ดโคมประโลมลานอาลัยนัก
พิศทรงสอดสมคมขำ	งามล้ำนางไนไตรจักร
สารพัดโสภาน่ารัก	เหมือนจะเขื่อนเบือนพัศตร์มาพาที

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 227)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	องระตู่ไท้	จิละกาชมชื่น
เจ้ากอ	ควกะดาดแก้ว	ซงสิ่งล้ำแยง
เหนที่	ช่างสลาดแต่้ม	วาดฮูบเขาวะมาน
งามทั้ง	ซงโสมสี	อ่อนเหลือองปะนมเนื้อ
	ดูพระกายแก้ว	คมขำไ้วาด
	พระไทคั้น	คั้นโดยฮูบซง
งามกว่า	ฝูงฮูบแต่้ม	ทุกปะเทตไตจัก
พระกอ	ยินสะออนฮัก	ฮูบ โสมแคคั้น
เหมือนคั่ง	จักปากฮีม	แลเหลือคพาที

(อินเหนา, 2513: 15-16)

เรื่องอินเหนาฉบับลาวยังนำเสนอความงามของจินดาสาตีผ่านสายตาของช่างเขียนเมื่อได้เห็นรูปโฉมของนาง โดยกล่าวว่านางงดงามดั่งดวงจันทร์ เบิกบาน และมีผิวพรรณผุดผ่อง ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันกับฉบับไทย ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

บัดนั้น	นายช่างเลขาเกล้าหาญ
แอบไม้ลอบดูอยู่ช้านาน	พิศพัศตร์เขาวมาลย์เพียงดวงเดือน

คลีกระดาษาวาทรูปพระบุตรี
 ผิวพรรณเพชรพริ้มยิ้มเยื่อน

ประธานสี่เหลี่ยมคล้ายละม้ายเหมือน
 ดั่งจะเตือนใจดูอยู่อัตรา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	นายช่างแต้ม	ผู้สลาดเลขา
มันกอ	มองมอยลับ	กุมแลเหลียงเหยี่ยม
	เหนโสมแก้ว	กะสัดตีโสมสะอาด
คือคู	พระจันทะแจ่มแจ้ง	ผิวเพียงส่องใส
มันกอ	ถือกะคาดแล้ว	วาดฮูปพระบุตรี
ทั้งเล่า	ปะสอนสี่เหลี่ยม	เปียบปุ่นปานไต้
หลังดู	โสมพันเพียง	เหมือนจ๊กจายิ้มต่อ

(อินเหนา, 2513: 13)

3.2.4 บั๊ตตาละกาหลา

ตัวละครบั๊ตตาละกาหลาในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ก็คือตัวละครปะดาระกาหลาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ในฉบับลาวบางช่วงเรียกตัวละครนี้ว่า “กะหยางันทเวะราด” “ไอยะโกทเวะราด” และ “อะสันยะแดหวาเจ้า” ซึ่งก็คล้ายกับในฉบับไทยที่บางครั้งใช้คำเรียกว่า “ทเวะกระยาหงัน” “อัยกากระยาหงัน” และ “องค์อัสัญแดหวา” เช่นกัน

ตัวละครบั๊ตตาละกาหลาในฉบับลาวยังคงมีสถานภาพเป็นเทพซึ่งเป็น “ไอยะโก” หรือ อัยกาของอินเหนาและบุตรสะบา และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชักนำให้เกิดศึกระหว่างเมืองดากา กับเมืองกะหนังหนึ่งเช่นเดียวกับองค์ปะดาระกาหลาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย กล่าวคือ บั๊ตตาละกาหลารื้ออินเหนาที่ไปรักหญิงต่ำศักดิ์และทอดทิ้งบุตรสะบาซึ่งเป็นคู่หมั้นที่ถูกต้องตามจารีตประเพณี เป็นเหตุให้บุตรสะบาต้องไปหมั้นหมายกับชายอื่น บั๊ตตาละกาหลาจึงคิดจะลงโทษอินเหนาให้ได้ทุกข์ทรมาน โดยกรขโมยรูปวาดของบุตรสะบารูปหนึ่งจากช่างเขียนของจระกา จากนั้นเมื่อวิหยาสะก่าโอรสของท้าวกะหนังหนึ่งออกเที่ยวป่า บั๊ตตาละกาหลาก็นำรูปวาดนั้นมาวางไว้ใต้ต้นไม้ไทร แล้วแปลงเป็นกวางทองมาล่อวิหยาสะก่าไปที่ต้นไม้ไทรนั้นเพื่อชักนำให้วิหยาสะก่าได้เห็นรูปวาดของบุตรสะบา เมื่อวิหยาสะก่าเห็นรูปวาดของนางก็หลงรักและล้มป่วยลงด้วยความปรารถนานาง เมื่อท้าวกะหนังหนึ่งทราบเรื่อง ก็เตรียมส่งทูตไปสู่ขอบุตรสะบาให้แก่วิหยาสะก่า ขณะเดียวกันก็พร้อมเตรียมทำศึกหากว่าท้าวดาหาปฎิเศธ อุบายของบั๊ตตาละกาหลานี้เป็นไปเพื่อต้องการชักนำให้อินเหนาได้เดินทางมาช่วยศึกที่ดากา และได้พบกับบุตรสะบา เมื่อเห็นความงามเลิศของนาง อินเหนาจะให้เกิดทุกข์ทรมานด้วยความเสียดายที่ทอดทิ้งนางไป

สถานภาพและการแสดงบทบาทของปัดตาละกาลาในฉบับลาวดั้งที่กล่าวมานี้ตรงกับปะตาระกาลาในเรื่องอิเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกัน ดังนี้

ก. เรื่องอิเหนาฉบับลาวและเรื่องอิเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า ปัดตาละกาลาเป็นเทพบรรพบุรุษผู้มีศักดิ์เป็น “ปู่” หรือองค์อัยกาของอิเหนาและบุคสะบา ดังตัวอย่าง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าววทไป	ถึงองค์อัยกากระยาหังน
อาสน์อ่อนเร้าร้อนคือไฟกลับ	เทวัญเล็งทิพเนตรดู
แจ้งว่าอิเหนาไปหลงรัก	ที่ต่ำศักดิ์ขึ้นเลี้ยงเลี้ยงคู่
จะให้น้องได้ครองกับระตู	ไม่เกรงกูผู้เป็นอัยกา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอิเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงไอยะโกเจ้า	กะหยางันทะเวราด	ก่อนแล้ว
ทิพลาด	สะอาดเจ้า	สมฮ้อนดั่งไฟ	
แต่นั้น	ทะเวราดเจ้า	ทิบพะเนดแลหถึง	
ตามที	จักจุทิบ	พะเนดผายแผอู้	
เหนที่	องสะเดนแก้ว	อินเหนาหลานราด	พายพูน
มันกอ	ไปอยู่เลี้ยง	หลงฮู้ต่ำกะกุน	
กอบ่อ	ตามฮืดเปื่อง	พงเทบอะสันหยา	
ยังเล่า	ไปเสียงฮัก	ต่ำกะกุนชมฮ้อน	
จักละ	บุคสะบาได้	กับลัดตูดต่ำ	
มันจัก	เสยชาดชั้น	แนวไท้เทบพะสวาง	
มันบ่อ	กาวกูผู้	ไอยะโกทะเวราด	พายพี้

(อิเหนา, 2513: 43)

ข. เรื่องอิเหนาฉบับลาวกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า ปัดตาละกาลากริ้วที่อินเหนาไปรักหญิงต่ำศักดิ์และทอดทิ้งบุคสะบาผู้เป็นคู่หมั้นที่ถูกต้องคู่ควรตามจารีตของวงศ์ท้าว จึงคิดจะก่อเหตุเภทภัยลงโทษให้อิเหนาได้รับทุกข์ทรมาน ดังตัวอย่าง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

แจ้งว่าอิเหนาไปหลงรัก
จะให้น้องได้ครองกับระตู
จำจะก่อเหตุเภทภัย
คิดแล้วสำแดงเดชา

ที่ต่ำศักดิ์ขึ้นเลี้ยงเคียงคู่
ไม่เกรงผู้เป็นอัยกา
ให้มันได้โทมนัสหัสสา
เหาะระเห็จลงมาในเที่ยงคืน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

มันบ่อ	กวางผู้	ไอยะโกเทวะราด	พายพี
จ่าจัก	กอเหตุให้	มันฮู้เหตุพัย	สน้อยแล้ว
จักให้	เถิงโสกแก่น	โทมมะนาดสะหัดสา	
ให้ได้	เมวมทูน	เวดทะนาดอมกั้น	
ค้อมว่า	พะละนิกแล้ว	แฝงเดดสักดาสิด	
เจ้าจิง	เหลือลงมา	เที่ยงคืนมีซ่า	

(อินเหนา, 2513: 43)

ค.เรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า การก่อเหตุเภทภัยของปัดตาสะกาเวลานั้น เริ่มจากการลงมาขโมยรูปวาดนุศะบาของช่างเขียนเมืองจระกาไป 1 รูปตอนที่ช่างเขียนนอนพักที่ทางสามแพร่งระหว่างเดินทางจากเมืองคาหากลับไปเมืองจระกา โดยรูปวาดที่ขโมยไปนี้เป็นรูปตอนนุศะบาแต่งองค์ทรงเครื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงริมทางกลางดงดอน	เห็นช่างนอนหลับไหลยังไม่ตื่น
จึงเข้าไปข้างหลังยั้งยืน	ค่อยเบี่ยงฝืนผ้าโพกออกปล้น
หยิบกระดาศวาดรูปทรงเครื่องไว้	แล้วโพกให้เหมือนเก่ากระหมวดมัน
ครั้นเสร็จเสด็จจากไพรวัน	เหาะไปกระยาหงันชั้นฟ้า

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 232)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้าจิง	เหลือลงมา	เที่ยงคืนมีซ่า
	กอทะยานเท้า	ทางโอมสามแห่ง
เถิงที่	ในด่านด้าว	โพกกว้างเถื่อนพระนอม

กอลัจ	เหน่นายช่างแแต่้ม	วาดฮูปเลขา
มันกอ	นอนหลับโกม	บ่ออาดตึงเนือยเนือ
เจ้าจั้ง	ค้อยหยองเจ้า	ไปจิมทางหลัง
	ไซเคียนหว	แผ่นสะไบพันเกี่ยว
แล้วเล่า	เอากะดาดแแต่้ม	ทงเคื่องเยาะมาน
ตามคั้ง	เคื่องสาหัดสำ	แก้หลานพระเปนเจ้า
กอลัจ	พัน โปกไว้	สเมิตั้งพายหลัง
ตามคั้ง	มันเคียนคัต	กะหมวดคีโดยค้ำ
ค้อมว่า	เจ้าแต่งแล้ว	สะเคคควันโดยพะลัน
	แยงกะหยางัน	สู่วิมานเทวไท้

(อินเหนา, 2513: 43-44)

ง.หลังจากขโมยรูปวาดบุคคละบาไปแล้ว เมื่อสบโอกาสที่วิหยาสะกำออกเที่ยวป่า บัคตาดะกาหลาก็แปลงเป็นกวางทองงดงามมาล่อวิหยาสะกำให้อยากได้และไล่ตามกวางไป จนกระทั่งเจอรูปวาดของบุคคละบา ซึ่งบัคตาดะกาหลาได้ลอบนำมาวางไว้ที่ได้ต้นไทรก่อนหน้าที่ จะแปลงเป็นกวางทอง บัคตาดะกาหลาต้องการให้วิหยาสะกำเห็นรูปและหลงรักบุคคละบา เพื่อนำไปสู่การเกิดศึกชิงนางที่เมืองดาหา อันจะทำให้อินเหนาได้เดินทางมาช่วยเมืองดาหารบและได้พบกับบุคคละบา บทบาทของบัคตาดะกาหลาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังกล่าวนี้ปรากฏตรงกับเรื่อง อีเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอีเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าวบทไป	ถึงองค์อัญญาเดหวา
เห็นวิหยาสะกำยกพลมา	ล้อมล้อมฤคาในอารัญ
ชื่นชมสมคะเนของเทวศรี	จะทำให้เกิดเหตุเภทผล
จึงหยิบกระดาศาษวาครูปนฤมล	เหาะจากไพชยนต์วิมานมา
ครั้นถึงหนทางสามแพร่ง	ที่ตำแหน่งต้นไทรใบหนา
ก็ลงยืนยังพื้นพสุธา	แทบริมมรคาพนาลัย
จึงเอาระดาศาษวาครูปนาง	แอบวางไว้ใต้ต้นไทรใหญ่
แล้วยังจำแลงแปลงกายทันใด	ด้วยฤทธิไกรเทวัญ
บัคเต็ยวก็กลายเป็นกวางทอง	งามล้ำของรูปโฉมเจดจัน
ออกจากชายป่าอารัญ	ผายผันแผ่นโศนโจนทะยาน
ครั้นใกล้พลไกรกระบวมม้า	แกล้งหยุดยืนกินหญ้าตรงหน้าฉาน

เหลียวแลคุณคนถน
 เมื่อนั้น
 ทั้งพี่เลี้ยงแลเหล่าเสนาใน
 ศิวพรรณ โสภาคังทาทอง
 สองเขาวาวแววคังวีเชียร
 ให้ขอบพระทัยนักรักใคร่
 สังกทาให้ไล่ล้อมกวาง

เมื่อนั้น
 เห็นวิชาสะก่ากับโยธา
 ทำตกใจระเจิงเริงร้อง
 วางวิ้งเวียนวงเข้าพังพี
 เห็นห่างกวางทองก็หยุดท่า
 ลัดแลงแฝงไม้ใบบัง

เมื่อนั้น
 ความขับม้าที่นั่งตั้งพระทัย
 จนไกลพลไกรกระบวนแห่
 พระเร้งริบม้าทรงลงเส้ามา

เมื่อนั้น
 แกล้งลื้อล่อมามีให้ทัน
 พอถึงหนทางสามแพร่ง
 จึงบีบร้องล้าพอง โผนทะยาน

ทำอาการตื่นตื่นตกใจ
 วิชาสะก่าศรีไส
 แลไปเห็นกวางที่กลางเตียน
 เยื้องย่องยกอย่างเชียน
 พิศเพี้ยนงามสรรพสรรพางค์
 ดูไหนเห็นงามไปทุกอย่าง
 แล้ววางม้าต้นตามไป
 กวางทองปะดาระกาหลา
 ขับม้าลื้อมไล่เป็นสิงคลี
 ล้าพองแผ่นโผนโจนหนี
 แล้วทำที่ขม้อยคอยระวัง
 จะเงื่อนน้ำเหลือบแลเหลียวหลัง
 แกล้งลื้อให้คลั่งตามไป
 วิชาสะก่าศรีไส
 หมายจะจับให้ได้ดังจินดา
 ตามคิดไปแต่กะหมั้นหรา
 ตั้งหน้าไล่ประชิดติดพัน
 กวางทองเทวาทระยาหั้น
 เลี้ยวลัดคัตคั่นดงดาน
 ไกลตำแหน่งต้นไทรไพศาล
 แล้วอันตรธานทันที

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249-251)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงอะสันยะแดหว่าเจ้า เทวาสิตทิเคด	ก่อนแล้ว
พระกอ	สะถิดอยู่ห้อง	วิมานชั้นช่อสูง
	เทเวศไต้	ทอดพระเนตจักจุทิบ
เข่าจิ่ง	แลลงมา	ทะวิบคนพายไต้
แจ้งว่า	วิชาสะกัมแลว	กุมานบุตตะราด
เสียเล่า	มาม่วนหลิน	ไพกว้างส่องสน
มักไค่	ลื้อมไล่เนื้อ	ฝูงหมู่มะถิกคา

	ในอะเลงยา	เถื่อนหลวงหลายถ้อง
พระกอ	ชมเชยด้วย	สมคะเนทวาราด
จักได้	กอดให้	เทวไท้ชื่นชม
แล้วจึง	หยิบกะดาดแถม	ชงเคื่องนี้ลิมน
ออกจาก	ไพสนทิบ	ที่สะพานเทวไท้
เลียลวด	ทะยานชนเท้า	ทางโสมสามแห่ง
แยงที่	ไซฮ่อมกว้าง	ใบขันส่องหนา
พระกอ	ลงสู่พื้น	ผืนแผ่นพระสุทา
แทบที่	ฮิมมอระคา	เถื่อนไพนะคอนกว้าง
แล้วจึง	เอากะดาดแถม	วาดสุบกัลยา
วางไว้	ตามกกไซ	ใหญ่งามล้ำด้ว
พระจิ่ง	จำแลงเนื้อ	แบ่งกายทวาราด
แฝงด้วย	ริดเคดไท้	เทวท้าวบ่อนาน
บัดเดียว	กายเปนเนื้อ	กว้างทองคิ้วผ่อง
กอดาก	งามยิ่งข้อย	งามละห้อยปะเส็ดสม
แล้วจึง	ออกจากด้าว	ซ้ายป่าอะรันยา
เลียลวด	ผายผันผัด	ผาดโพนคะโยงเด่น
	แยงมาไก่อ	กะบวนพบพวระนาถ
ทั้งเล่า	หยุดอยู่ขี้ยัง	กินหย้าล้ำลึง
ดงที่	ซองพระเนคไท้	ผายผ่อเมินเหน
เลียลวด	เหลียวแลดู	พวกพนขวาซ้าย
กอล่า	ทำดั่งอาทานด้วย	ตกใจตื่นตื่น
เปนครั่ง	ตกตั้นฟ้าว	คะโยงเด่นผาดโพน
เมื่อนั้น	สีไสแก้ว	พระกุมานบุตราด
ทั้งหมู่	เสนคพ้อม	ทูนเจ้าอยู่สะล่อน
กับทั้ง	ฝูงไฟพ้อม	ไคสีพวระเลด
แล้วไป	เหนกว้างทอง	แห่งเตียนงามละห้อย
หลังดู	ผิวพันเพียง	สีทองทั้งแห่ง
สองเขา	เปนครั่งแก้ว	ผยาล้าโสดตะกาน
คือคู่	บัดทัมมะระดเหลื่อม	ทับทิมช่องแสงสมบัติ
งามทั้ง	สาละพาทุก	ท้าวพะกายเพียงพ้อม
แต่นั้น	บุตรคไท้	ก็ดชอบอดชาไส

ดูตั้ง	กายกอมตค	ตั้งงามดูละห้อย
แล้วจึง	ตัดสั่งให้	ลอบไล่กวางทอง
ทั้งหมู่	ฝูงทะหาน	สนั่นพงไพกว้าง
	พระฮีบวางม้า	ตบขับไล่ตามไป
ดีแก่	อาสะในฝัน	ผาดตามมีขี้
เมื่อนั้น	บีดดาละกาหลาไ้	กวางทองดวสะอาด
เหนที่	บุคตะราดไ้	ทั้งพ้องพวกพน
ทั้งเล่า	จับขี่ม้า	ลอมไล่สับสน
ฟังดู	เสียงสะเทือนทุก	ท่วพงไพกว้าง
กอล่า	ทำลิ่งตคใจเด็น	คะโยงเห็นหกหอย
เปนตั้ง	ตคตื่นฟ้าว	โตนล้าลวงไป
แล้วจึง	วางว้างเข้า	ดงด่านพงพี
ทั้งเล่า	ละว้างคูน	ที่ตามเต็มเต้า
เหนที่	โกพนล้า	กวางทองหยุดอยู่
ทำที่	เสียวเจือกหน้า	เหลียวซ้ายเบ็งหลัง
ตีแดง	ลับกิ่งไม้	แผ่งยอดใบบั้ง
ทำให้	กومانหลง	ไล่ตามจงได้
เมื่อนั้น	วิหยาสะกัมแก้ว	โสมสเลาบุคตะราด
จับยัง	ม้าที่นั่งเจ้า	เลวล้าลวงไป
หมายจัก	จับให้ไ้	เหมือนตั้งใจปะสง
จนว่า	โกกะขวนพน	แห่เดินตามเจ้า
ยังแต่	ติดตามเจ้า	กะมันหลาพีเสียงลาด
พระฮีบ	ลงเส้าม้า	มะนีแก้วผาดผัน
เจ้ากอ	ตั้งหน้าม้า	กะสันแล่นตามติด
	โกปะมานสาม	ช่งทวนแทงได้
แต่นั้น	กวางทองไ้	กะหยางันทเวะราด
แก้งที่	ทำล่อให้	จอมเจ้าไล่ตาม
แล้วเล่า	เลี้ยวลัดคั่น	ดงด่านคีรี
ถึงที่	มอระคาสาม	แห่งโสมสุมเส้า
กอจึง	เวียนวนให้	กอไซตันใหญ่
กวางฮีบ	ฮ้องปีบเดิน	ทะยานเข้าชุมหนา
แล้วจึง	อันตะทานเสียง	สูนกายกวางท้าว

สูงนั้น

เทวราชให้

แยงชั้นส่งวิมาน

(อินทนา, 2513: 110-114)

3.2.5. ท้าวลาสำ

ตัวละครท้าวลาสำในเรื่องอินทนาฉบับลาว ก็คือตัวละครท้าวลาสำในเรื่องอินทนาฉบับไทย เรื่องอินทนาฉบับลาวกล่าวว่า ท้าวลาสำเป็นพี่ชายของจระกา ครองเมืองลาสำ มีธิดารูปโฉมงดงามชื่อสะกุนาหรือกุสุมาในฉบับไทยซึ่งหมั้นหมายไว้กับสังคามาละตา ท้าวลาสำเป็นพี่ชายที่รักจระกาผู้เป็นน้องชายมาก เมื่อจระกาขอให้ท้าวลาสำช่วยผู้ขอขบถสะบา ท้าวลาสำก็สั่งการให้แต่งทูตเดินทางไปเมืองคาหาเพื่อผู้ขอขบถสะบา ให้แก่จระกาทันที สถานภาพและบทบาทของท้าวลาสำดังกล่าวนี้ตรงกับท้าวลาสำในเรื่องอินทนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกัน ดังนี้

ก. เรื่องอินทนาฉบับลาวกล่าวว่า ท้าวลาสำมีศักดิ์เป็นพี่ชายของจระกา และมีธิดาชื่อสะกุนาซึ่งดูนางหนึ่งกันไว้กับสังคามาละตา ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกับฉบับไทย แต่ในฉบับไทยชื่อธิดาของท้าวลาสำคือ กุสุมา และชื่อคู่หมั้นคือ สังคามาระตา ดังตัวอย่าง

เรื่องอินทนาฉบับไทย

มาจะกล่าววทไป	ถึงระตุจระกาเป็นใหญ่
ท้าวมีพระเชษฐาร่วมฤทัย	ผ่านเวียงชัยล่าสำสืบวงศ์พันธุ์
มีธิดานารีวิไลลักษณ์	ผิวพัศตร์ผ่องเพียงดวงบุหลัน
ชื่อระเด่นกุสุมาลาวิณย์	ตุนาหงันกับสังคามาระตา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 222)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

เจ้านั้น	มีเผ่าเชื้อ	พาตะเลดกะศักดิ์สูง
พระนั้นสเวีย	ทีนะคอนลาสำ	สืบตะกุนแนวเนื้อ
พระกอ	มีบุคแก้ว	งามโสมสเมีหล่อ
	ผิวผองเนื้อ	แลบล้วนพระกาย
	เกือเก็งโสม	ชื่อว่าสะกุนาแก้ว
	พนมาต้อง	ปะเหียนฮูบงาม
งามทั้ง	ผิวแจ่มแจ้ง	สเมีไลแทงทอ้ง เจ้านั้น
	หมายหมากไว้	ตั้งแต่ขงพระเยา
ให้แก่	สังคามาละตา	สืบสะกุนแทนเชื้อ

(อินทนา, 2513: 2)

ข. เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า เมื่อจระกาทองให้ท้าวลาสาช่วยผู้ขอบุศสะบาให้แก่นคน ท้าวลาสาที่รับแต่งตั้งทูตส่งไปเมืองคาหาเพื่อผู้ขอบุศสะบาให้จระกาทองที่ ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ท้าวลาสาฟังแจ้งแกลงใจ
เจ้าอย่าอวารถร้อนฤทัย	พี่จะให้ไปกล่าวดั่งจินดา
จึงเรียกตามะหงมาแต่งสาร	ว่าขานอ่อนน้อมไปหนักหนา
แล้วจัดของคี่มีราคา	สำหรับเครื่องบรรณาครบครัน
ให้ตะหมังยาสาอักษมาสัย	เป็นทูตถือสารไปตุนาหงัน
ประทานทั้งเสื้อผ้าสารพัน	จงเร่งผายผันไปวันนี้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	องกะสัดไ้	ลาสาออกยก้าว	
เจ้าพี่	อย่าฟังฟ้า	ใจน้อยบ่อควน	
พี่จัก	ตกแต่งตั้ง	ไปกล่าวกะสัดตี	
จักให้	สมจินดา	ที่พระอวนองน้อง	
คือนว่า	พระก่าวแล้ว	ตัดเฮียกตามหง	
ท่านจง	แบ่งสานไป	อ่อนหวานปะนมน้อม	
ขอที่	กะสัดตีแก้ว	ในเมืองมาเพื่อน	พายพี่
กางว่า	สุกยังย่อน	ถวาม้วนนอบเมือง	ว่ามี
แล้วจึง	จัดสิ่งส้อย	ของเครื่องบันนากาน	
	ลวนสิ่งมีราคา	เคื่องคี่ถองถ้วน	
	ให้ที่ยาสาพ้อม	กะมั่งเสเนดไปเทิน	
เป็นที่	ลาดสะทุดเข้า	ทูนพื้นบาดคำ	
แล้วจึง	เขียวฮีบฮ้อน	ไปกล่าวตุนาหงัน	
แล้วเล่ง	นำสานไป	ฮีบพะลันอย่าช้า	

(อินเหนา, 2513: 63-64)

3.2.6 ท้าวคาหา

ตัวละครท้าวคาหาในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ก็คือตัวละครท้าวคาหาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่า ท้าวดาหามีพี่น้อง 3 คน พี่ชายคือ ท้าวภูเลบัน ส่วนน้องชายคือ ท้าวสิงห์ลาดและท้าวกาหลัง ท้าวดาหามีจิตรูปงามคือ บุคสะบา ซึ่งแต่แรกหมั้นหมายไว้กับอินเหนาโอรสท้าวภูเลบันตามจารีตของวงศ์ตระกูล แต่อินเหนาไปหลงรักจินดาหลาจึงส่งสารมาตัดรอนบุคสะบา ทำให้ท้าวดาหาทั้งกริ้วและเสียใจมาก จึงลั่นวาจาว่าใครมาขอบุคสะบาก็จะยกให้ จระกาเป็นผู้มาสู่ขอบุคสะบาเป็นคนแรก ท้าวดาหาจึงยกให้ตามที่ได้ลั่นวาจาประกาศไว้ โดยขอเวลา 3 เดือนในการตกแต่งพระนคร แล้วจึงจะจัดงานอภิเษก การที่ท้าวดาหายกบุคสะบาให้แก่จระกาซึ่งอยู่ต่างวงศ์กันนี้ ทำให้เสียจารีตประเพณีของวงศ์ตระกูลและทำให้พี่น้องของท้าวดาหา คือ ท้าวภูเลบัน ท้าวสิงห์ลาด และท้าวกาหลัง ไม่พอใจเป็นอย่างมาก

สถานภาพ อารมณ์ความรู้สึก และบทบาทของท้าวดาหาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังกล่าวข้างต้นนี้ตรงกับท้าวดาหาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกัน ดังนี้

ก.เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่าท้าวดาหากริ้วและน้อยพระทัยอินเหนามากที่ไปหลงรักจินดาหลาและส่งสารมาตัดรอนบุคสะบาผู้เป็นคู่หมั้น จึงประกาศว่าใครมาขออนางคนแรกก็จะยกให้ ความเจ็บแค้นและความน้อยพระทัยของท้าวดาหาที่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับลาว กวีได้นำเสนอผ่านคำบอกเล่าของตัวละครต่างๆ เช่น ตำมะหงงเล่าจระกาช่างเขียนเล่าจระกา จระกาเล่าท้าวลาสำ และท้าวดาหาร่ำพึงกับเหล่าเสนา ซึ่งปรากฏสอดคล้องตรงกันกับฉบับไทย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำบอกเล่าที่ตำมะหงงเล่าถวายจระกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

แต่บุตริดาหานั้นไซ้

บัดนี้พระไปเลี้ยงจินตะหรา

ท้าวดาหาเคืองขัดตัดกัน

กล่าวไว้กับอินเหนาภูเรบัน

ยังหมั้นหยานนครเขตขันธ์

การนั้นเงื่อดงคมาช้านาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 222)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

	ซึ่งว่าบุตรเจ้า	ดาหานักคะเรด	แดนพูน
เขว่า	หมายหมากไว้	แนวชั้นชาตเดียว	
ให้แก่	องละเคยแก้ว	อินเหนาภูเรลาด	พายพูน
บัดนี้	เจ้ากอไปอยู่เลี้ยง	นางไท้ปะเทดไก	
ชื่อว่า	นักคะเรดคำว	กุงปะเทดมันหย	ที่พูน

ดูตั้ง	หลายเดือนมา	บ่อกินนะคอนได้	
อันว่า	กะสัดตาเจ้า	ดาหาเคื่องหมาก	
พระกอ	ตัดขาดชั้น	กันไว้เนื่องนาน	
	กานจิ้งจกไว้	หลายถ้ายเดินมา	นี้แล้ว

(อินเหนา, 2513: 5)

ตัวอย่างคำบอกเล่าที่ช่างเขียนเล่าถวายระกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ข้าสืบทราบว่าอินเหนากุเรป็น	ตุนาหงันพระบุตริดาหา
กำหนดนัดจะแต่งการวิวาห์	พระไปเลี้ยงจินตะหราวาตี
แล้วแจ้งอรรถตัตรอนมาตอนเที่ยง	ว่าไม่เลี้ยงบุษยามารศรี
พระพิตุรงค์เคื่องแค้นแสนทวิ	ไครขอบุตรีจะแต่งการ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 232-233)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เขาว่า	องละเคนแก้ว	อินเหนากุเลป็น	พายพุ้น
บอกว่า	หมายนากไว้	พระนางเจ้าแจ่มสมอน	
กำหนด	จักแต่งตั้ง	กานใหญ่วิวาหะ	
เลียลวด	ไปมันยา	บ่อกินนะคอนได้	
พระเล่า	เลียไปเลี้ยง	จินดาหลาสายสวาด	แดนพุ้น
แล้วเล่า	ตัดขาดชั้น	มาแท้ค่อมกะดี	
อันว่า	กะสัดตีแก้ว	ดาหาน้องนาค	พระอวนนั้น
กันจัก	มีคูแก้ว	ตามท่อนสว่างกอใจ	
บอกว่า	เจ้าบ่อเลี้ยง	น้องนาคบุดสะบา	ว่านั้น
พระกะสัด	เมืองดาหา	โกดเกาลี้อย	
เจ้าจิง	มีอาดตัน	ตามดั่งขัดพระไท	ท่านนั้น
โพดเพื่อ	อินเหนาถาน	คอยกะดีเต็มฝืน	
ถ้าว่า	มีไฟผู้	มาขอเยวะยอด	ดั่งนั้น
กอจัก	ปูนปูกป้อง	นงน้อยบ่อจีน	ว่าตาย

(อินเหนา, 2513: 46)

ตัวอย่างคำบอกเล่าที่ระกาเล่าท่าเวลาสำผู้เป็นพี่ชายในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและ
เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เดิมทำวูกูเรป็นเรื่องยศ	มากล่าวให้โอรสวังสรรค์
ครั้งจะแต่งมงคลวิาทักัน	ข้างอินเหนากูเรป็นตำตรอน
ท้าวดาหาเคื่องขัดอชฌาลัย	ว่าใครขอกก็ให้ดวงสมร
อันความนี้เลื่องลือทุกนคร	แม้ใครมาว่าก่อนจะเสียที
พระองค์จ้งโปรดเกศา	ให้เสนาไปกล่าวนางโถมศรี
น้องรักจักได้รอดชีวี	ทำที่จะโศกาด้วยอาลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่ก่อน	พระบาทเจ้า	กูเลป็นนะคอนหลวง	ที่พูน
ขอให้	องพระโอรค	สืบพันพงเชื้อ	
ถึงเมื่อ	จักแต่งตั้ง	กานใหญ่วิาทา	ตั้งนั้น
ฝูงหมู่	พงพันชม	ชั้นโดยคอมเจ้า	
อันว่า	องละเค้นแก้ว	อินเหนากูเลป็น	
เจ้ากอ	ตัดขาดเมียน	มาให้ค้อยคะดี	
บอกว่า	เจ้าบ่อเลี้ยง	เยวะขอดนุดตี	
	ราชาเมืองดาหา	เดียดคานขมค้อย	
แล้วจึง	ตัดปะกาดตัน	ตามดั่งโกทา	
ถ้าว่า	มีไผมา	ขาขอชีวงให้	
คำนี้	ลือซาเท้า	เดินโกทุกปะเทศ	จึงแล้ว

(อินเหนา, 2513: 62-63)

ตัวอย่างคำรำพึงของท้าวดาหาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว
ซึ่งรำพึงหลังจากได้ทราบจากเสนาว่าท้าวกูเลป็น ท้าวสิงห์คัลลาด และท้าวกาหลัง ต่างดำเนินที่
พระองค์ยกนุดสะบาให้แก่ระกา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ตามแต่อนุชาจะว่าไป

ด้วยมิได้เจ็บช้ำน้ำใจเขา

อันความแค้นความอายของเรา

จะตราบเท่าสูญสิ้นดินฟ้า

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ถึงจัก

เสยวงसान

กอบ่อฮีนพ้อฮ้าย

ตามแต่

อะนุชาเจ้า

สองเมืองจ๊กกว่า

ไปเห็น

เขาบ่อ

ได้เจ็บแสบซ้อน

มะโนด้วยดั่งเฮา

อันที่

กวนเจ็บแค้น

ทั้งอายสมสอด

เฮานี้

จนว่า

สูญสิ้นฟ้า

ดินดินกอบ่อหาย

เชิงว่า

ขอมยกน้อย

สายเนคพระบุคติ

พ่อนั้น

ให้แห่ง

ลงลัดตุล็ก

ต่ำตะกุนแนวน้อย

กอบ่อ

พ้ออายล้ำ

ปานไคนักสิ้น

เฮานี้ 97

(อินเหนา, 2513: 62-63)

ข.เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอิเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า ท้าวดาหาเป็นผู้รักษาคำพูด ขอมยกบุตรสะบาให้แก่ระกาที่มาสู่ขอเป็นคนแรกตามที่ได้ลั่นน่วจาไว้ โดยขอเวลาตกแต่งพระนคร 3 เดือนแล้วจึงจะจัดงานอภิเษกให้ ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น

พระผู้ผ่านนรินทร์ป็นดาหา

ได้แจ้งแห่งราชสารา

พระกิดแก่นนัคดาเป็นพันไป

ทั้งมานะกษัตริย์ตัดขาด

จึงอวยอนุญาตประสาทให้

แล้วตรัสปราศรัยเสนาใน

ถามไถ่ถึงระตุสองบุรี

แล้วตรัสว่าจะจัดแจงแต่งการ

ตามวงศัวานสุรารักษ์ศักดิ์ศรี

อีกสามเดือนจึงมายังธานี

แล้วภูมิเสด็จเข้าปราสาทพลัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 240-241)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น

พระผู้จักเป็ยนแก้ว

นักคะเรคดาหา

กันว่า	ชงฟังसान	ซาบพระไททองถ้วน	
พระกอ	เคื่องซัดให้	อินเหนาหลานราด	พายพูน
เจ้ากอ	ด้านเคื่องซ้า	ลือน้อยไชปะหาน	
	ทั้งเล้ามานเจ้า	กะสัดใหญ่ชงนะคอน	
ตัดขาด	ไมตีหลาน	เพื่อมีคำเค้น	
พระจิ่ง	อานุญาตให้	ขุนแขกกลาส้า	
เฮากอ	วางสายใจ	บ่อจีนปูนป่อง	
	.....	.....	
แล้วจิ่ง	มีอาดด้าน	จักแต่งวิวะหะ	
ตามคั่ง	วงสุราสั๊ก	ตีบพันพงท้าว	
	ผัดหมายให้	สามเดือนอันออก	มาเห็น
เฮาจัก	ตกแต่งตั้ง	นะคอนไว้ให้งาม	82-84

(อินเหนา, 2513: 82-84)

ค. เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า หลังจากทำดาหาคกลยยกนุดสะบาให้แก่จระกามาแล้ว ก็ส่งข่าวไปยังพี่ชายคือท้าวภูเลป็น และน้องชายคือท้าวสิงห์คลาดและท้าวกาหลัง ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ฝ่ายท้าวดาหารังสรรค
จึงสั่งทั้งสามเสนานั้น	จงแยกกันไปสามธานี
ทูลองค์สมเด็จพระเชษฐา	แจ้งกิจจาพระน้องสองกรุงศรี
ด้วยระตุลาลำบุรี	มาขอบุตรให้ออนุชา
ไม่ควรเคียงศักดิ์ก็เข้าใจ	แต่ได้ให้เขาตามวาสนา
จงแต่งการเท้าวังสืทเวา	พอแก่หน้าที่ได้ความอัประมาณ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 242)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงพระบาดเบื่อง	ชงปะเทศคาหา	ก่อนแล้ว
พระกอ	มีบันชา	ซั่งคะดีผายเพี้ยน	
บอกให้	เสนาแก้ว	สามขุนในราด	ก่อนแล้ว
จ่งให้	แยกคั่งคั้น	ไปฟ้าวก้าวคะดี	

	ทั้งสามห้อง	ทานีนักคะเรด	แดนพูน
	ไขปากถ้อย	ไขแจ่งชู่ปะกาน	นั่นเน
ทูนที่	สมเดดใต้	พระเสดถาซงเดด	
ถวายบาด	พระแผ่นหล้า	ซงแจ่งชู่ปะกาน	นั่นเน
กับทั้ง	สองพระน้อง	สเวียกาหลัง	
	ทั้งสิงหัด	บอกคะดีผายฝึน	
ด้วยว่า	องถัดตุท้าว	ลาถ่านะคอนราด	
เขากอ	มาแนบน้อม	วอนไหว้ขาบทูลี	
ขอที่	บุคตีให้	อะนุซาสายสวาด	
กอบ่อ	สนที่สักเผ่าผู้	บุนเยื่องบ่อสเม	
เฮากอ	ชมชื่นเข้า	ใจแห่งวงระตุ	
ตามแต่	วงบุนฮาน	วาสนาสมถ้าง	
จักแต่	กานตามเชื้อ	วงสาเทวะราด	
พอแต่	ปาสจากแก้	ดวงหน้าแบ่งเบา	
กอหาก	ทนทุกได้	ความหนุอับปะมาน	มากแล้ว
บุนหาก	จำจนถึง	ฮอดระตุตะกุนน้อย	

(อินเหเนา, 2513: 90-91)

3.2.7 ท้าวภูเลป็น (ภูเลลาด) ท้าวสิงหัดลาด และท้าวกาหลัง

ตัวละครท้าวภูเลป็นหรือภูเลลาด ท้าวสิงหัดลาด และท้าวกาหลัง ในเรื่องอินเหเนาฉบับลาว ก็คือตัวละครท้าวภูเรป็น ท้าวสิงหัดสำหรับ และท้าวกาหลังในเรื่องอินเหเนาฉบับไทย

เนื้อหาตอนที่ภีลาวนำมาแต่นี้ปรากฏบทบาทของตัวละครทั้งสามนี้ไม่มากนัก คือปรากฏบทบาทในตอนที่ทำดาหาให้เสนามาแจ่งข่าวเรื่องที่พระองค์ตกลงยกบุตรสะบายให้แก่จระกาไปแล้ว หลังจากได้ฟังข่าว ท้าวภูเลป็น ท้าวสิงหัดลาด และท้าวกาหลัง ต่างก็ไม่พอใจการตัดสินใจของทำดาหาเพราะเป็นทำให้เสียจริตของวงศ์ตระกูลที่จะไม่แต่งงานกับคนนอกวงศ์ บทบาทของตัวละครทั้งสามในเรื่องอินเหเนาฉบับลาวดังกล่าวนี้ปรากฏตรงกันกับเรื่องอินเหเนาฉบับไทย ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

ตัวอย่างจากเรื่องอินเหเนาฉบับลาวและเรื่องอินเหเนาฉบับไทยตอนท้าวภูเลป็นกริ้วเมื่อได้ฟังสารว่าทำดาหาหยกบุตรสะบายให้แก่จระกา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	องค์ท้าวกูเรบั้นได้ฟังสาร
ให้กลุ่มกัลลขัตต์แก่นในวิญญูณ	จึงมีบรรหารด้วย โกรธา
พระน้องไม่ยั้งคิดนี้ผิดนัก	ให้เสียดศีร์ษะวิ้งค้อสัถุทยา
เมื่อเห็นดีให้ถั่นวาจา	จะร้อมมาบอกเล่าเราไย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 243)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	พวเรดไท้	กุเลลาดเฮียงยด
ค้นได้	ซงฟังสาน	ซาบทุนพระเปนเจ้า
	ในพระไท้แก่น	วินยานด้านเคียด
แล้วจึง	มีอาดต้าน	ตามด้วยโกดเกา
พระน้อง	พอยบ่ยั้ง	คิดที่ถึงถนัด
ทำให้	ผิดปะเพนี	สืบนานแนวถ้ำ
ทั้งจัก	เสยสั๊กเชื้อ	อะรันยาทเวระราด
กอบ่อ	ยินเผ่าเชื้อ	พงชั้นชาดตะกุน
บัดนี้	ไคว่าออกปากแล้ว	เปนที่ถั่นวาจา
เห็นว่า	วงละตุตี	กว่าแนวนามเชื้อ
ลือเล่า	มาบอกให้	เปนปโยดสันใด
เอาแต่	ใจตวเปน	บ่ออวดไผ่สินใจ

(อินเหนา, 2513: 92-93)

ตัวอย่างจากเรื่องอิเหนาฉบับลาวและเรื่องอิเหนาฉบับไทยตอนท้าวสิงหัดลาดและท้าวกาหลังไม่พอพระทัยเมื่อได้ฟังสารว่าท้าวดาหายกบุดสะบาให้แก่ระกา อย่างไรก็ตาม ท้าวสิงหัดลาดและท้าวกาหลังได้กล่าวตอหน้ท้าวว่าเรื่องนี้ก็สุดแต่ท้าวกูเรบั้นผู้เป็นพี่ชายจะว่าอย่างไร หากยินยอมพร้อมใจ ทั้งสองพระองค์ก็ไม่ขัดข้องหรือทัดทาน

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	สององค์แก่นขัตต์สหัสสา
จึงมีมธุรสวาจา	แต่แรกพระเชษฐาไม่หารื้อ
ปลงใจให้ระตุตุนาหงัน	อิเหนานั้นบรรลัษเสียดแล้วหรือ
จะให้พลเมืองเลื่องลือ	ไม่นับถือนวศาสุราลัย

ทั้งนี้สุดแต่พระเชษฐา
ถ้าพระองค์ยินยอมพร้อมใจ

นคราทุเรป็นเป็นใหญ่
เรามีได้แจ้งชัดทันทาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 244)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	พระกะสัดตาให้	กาหลังเคื่องมาก	
เจ้ากอ	ขัดขุงข้อ	ปะไทเปื่องบ่อสะบาย	
กับทั้ง	พูระนาดให้	ซงปะเทศสิงหัด	
เจ้ากอ	เคื่องสะหัดสา	เคื่องคานขมค้อย	
กอจั้ง	มีปะพาดด้วย	เป่นพระราดสะมานมา	
ตามตั้ง	ขัดพระไทพระ	ก่าวคะดีจาแจ้ง	
แต่ก่อน	องกะสัดให้	พระเสดถาเทวะราด	
กอบ่อ	ยินเผ่าผู้	พงชั้นชาดเดียว	
บัดนี้	ปงใจให้	องลัดดูหมายหมาก	
พอยเล่า	มาบอกน้อง	พายท่ายเมื่อลุน	คั้งนี้
อันว่า	อินเหนาพูน	มันตายมอระนาด	เสยลือ
จักให้	พนไฟฟ้า	เตียนด้านท่วแดน	คั้งนี้
พระเบา	มีเผ่าเชื้อ	ชั้นชาดสุลาถัก	
เพื่อนี้	สุดแต่หิละไทพา	พีเหนดี่ฮ้าย	
อันที่	นักคะเรด้าว	กุเลเปนเลื่องสี	
พระหาก	เป่นกะสัด	กว่านอะคอนทั้งค้าย	
ถ้าว่า	พระหากยินยอมพ้อม	ความเดียวโดยลาด	จิงแล้ว
เขาบ่อ	คัดเผ่าผู้	บุนกว้างสว่างพระไท	พระเฮีย

(อินเหนา, 2513: 94-95)

3.2.8 ท้าวกะหนังหนิง

ตัวละครท้าวกะหนังหนิงในเรื่องอินเหนาฉบับลาวก็คือตัวละครท้าวกะหมังกุหนิงในเรื่องอินเหนาฉบับไทย

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่า ท้าวกะหนังหนิงมีน้องชาย 2 คน คือ ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัด ซึ่งในฉบับไทยคือ ท้าวปาหยังและท้าวปะหมันสลัด ท้าวกะหนังหนิงมีโอรสคือ วิชาสะกำ ท้าวกะหนังหนิงยังคงแสดงลักษณะและบทบาทของพ่อที่รักลูกสุดหัวใจเช่นเดียวกับท้าวกะหมังกุหนิงในเรื่องอินเหนาฉบับไทย กล่าวคือ เมื่อท้าวกะหนังหนิงรู้ว่าวิชาสะกำผู้เป็นโอรสป่วยหนักเพราะความปรารถนาบุตรสะบา ท้าวกะหนังหนิงก็เร่งให้หาหมอทุกแขนงเข้ามารักษาวินิจฉัย

สะก้า และภายหลังเมื่อรู้ว่าวิหยาสะก้าล้มป่วยเพราะหลงรักบุคคลสะบา ก็แต่งทูตไปสู่ขอบุคคลสะบาจาก
ท้าวดาหาทันที พร้อมประกาศว่าหากท้าวดาหาปฏิเสธไม่ยอมยกบุคคลสะบาให้แก่โอรส ก็พร้อมทำศึก
กับเมืองดาหาและจระกาทันที

สถานภาพ บุคลิกลักษณะ และบทบาทของท้าวกะหนังหนึ่งในเรื่องอินเหนาฉบับลาว
ดังกล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องตรงกันกับท้าวกะหมังกุหนิงในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังจะ
ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกัน ดังนี้

ก.เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่า ท้าวกะหนังหนึ่งมีน้องชาย 2 คน คือท้าว
ปะหนันสลัด และท้าวปาหยัง ท้าวปะหนันสลัดนี้ บางครั้งในฉบับลาวเรียกว่าท้าวปะหมันสลัด
ส่วนท้าวปาหยัง บางครั้งฉบับลาวก็เรียกว่าท้าวบาหยังและท้าวกะหนัง ในเรื่องอินเหนาฉบับไทย
ท้าวกะหมังกุหนิงก็มีน้องชาย 2 คนเช่นเดียวกัน ชื่อว่าท้าวปาหยังและท้าวปะหมันสลัด ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ระตูผู้น้องรองลงมา	ได้ดำรงนครปาหยัง
อันปราสาทราชฐานเวียงวัง	สนุกดังเมืองสวรรคคู้พันฟ้า
.....	.....
ระตูผู้น้องสุดนั้น	ผ่านปะหมันสลัดบุรีศรี
มีโอรสกับราชบุตรี	ผู้พี่ชื่อวิหราชระดธา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

อันว่า	องลัดตูผู้น้อง	สององทองสืบ	
	สเวียเขตด้าว	นะคอนกว้างแต่งตาง	
ชื่อว่า	นะคะเรดดำ	กุงปะเทดกะหนัง	
มีหมู่	ปองปะมนเทียน	เลียบเลียมนะนีเหล้ม	
อยู่อยู่	ชมสนุกหลั่น	สเมิดาทิบพระอาด	สวันพุ้น
เจ้าอยู่	สาगत่อนท้าว	นะคอนกว้างสูงเฮือง	
	.....	.....	
อันว่า	องลัดตูผู้น้อง	คองราชสมบัติ	
เฮียกชื่อ	นะคอนปะหนันสลัดบุรีศรี	สืบตะกุนแนวเชื้อ	
	อยู่สนุกสำง	นักคอนขวางขนันไฟ	
กอบ่อ	มีห่อนไฮ้	สินเข้ามั่งมุน	

(อินเหนา, 2513: 99-100)

ข.เรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่าท้าวกะหนังหนึ่งมี
โอรสรูปงามชื่อวิหยาสะกำ ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าวบทไป	ถึงสามกษัตริย์สูงส่ง
ท้าวร่วมบิตุราชมาตรงค์	แต่ละองค์ทรงเดชเดชา
พระเชษฐากรองเมืองกะหมังกุหนิง	ปรากฏยศยิ่งทุกทิตา
มีโอรสราชกุมารา	ชื่อระเด่นวิหยาสะกำ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เชิงว่า	พระผ่านฟ้า	นักคะเรคบุรีสี
เอียงชื่อ	นะคอนกะหนังหนึ่ง	สืบพงพันเชื้อ
	พาคด้าว	แดนลาดนะคอนสี
พอยเล่า	มีบุคตะราดแก้ว	แทนเชื้อสืบสาย
เชิงว่า	องละเดนแก้ว	วิหยาสะกำโสมสะอาด

(อินเหนา, 2513: 98)

ค.เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยต่างก็นำเสนอให้เห็นว่าท้าว
กะหนังหนึ่งเป็นพ่อที่รักลูกอย่างยิ่ง เมื่อรู้ข่าวว่าวิหยาสะกำล้มป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ก็รีบมาหา
โอรสทันที และเมื่อได้ยินวิหยาสะกำลาตาย ท้าวกะหนังหนึ่งก็ตกใจมากและพยายามปลอบขวัญ
โอรสโดยกล่าวว่า โอรสปรารถนาสิ่งใดก็จะหามาให้ได้ทุกอย่าง เว้นแต่ดวงดาว ดวงจันทร์ และ
ดวงอาทิตย์เท่านั้น ขอเพียงให้โอรสมีชีวิตอยู่ต่อไป จากนั้นก็เรียกหมอทุกแขนงให้เข้ามารักษา
อาการป่วยของวิหยาสะกำ ทั้งหมอยา หมอนวด หมอผี และยายมด แต่ก็ไม่สำเร็จ บทบาทและ
พฤติกรรมของท้าวกะหนังหนึ่งดังกล่าวนี้ปรากฏตรงกันทั้งในฉบับลาวและฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	พระบิตุราชมาตรงค์เรื่องศรี
ได้ทรงฟังลูกยาพาที	ดังจะสิ้นสมประดีด้วยความรัก
สวมสอดกอดองค์โอรสไว้	สะอื้นให้วิตกเพียงอกหัก
เจ้าทุกขร้อนอย่างไรหลากใจนัก	จงเล่าไปให้ประจักษ์ซึ่งจาบัลย์

หรือมุ่งมาดปรารถนาสิ่งอันใด	บิดาจะหาให้ดังใฝ่ฝัน
เว้นไว้แต่ดาวเดือนตะวัน	นอกนั้นจะให้สมอารมณ์คิด
วานพ่อย่ำว่ามรณา	มารดาบิดราชจะขาดจิต
ด้วยรักเจ้าเท่าเทียมชีวิต	ควรหรือวิปริตประหลาดใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 255-256)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	พวชนาคไท้	ชงปะเทศนั๊กคอนขวาง	
ฟังที่	องพระนุดโต	ขาบขุนทังสะบัน	
เปนคั้ง	จักมอดม้วย	ด้วยเหตความหนัก	ชม่อมนั้น
พระฮีบ	ทวายพระหัดธา	กอดโชมพระองอ้วน	
พระกอ	ชนละนีย้อย	อัสจันมีมาก	สั้นนี้
เจ้าจ้ง	บอกพ่อให้	ผายแจ้งเหตกะดี	แต่ท้อน
ลือว่า	มุงมาดด้วย	ปะกานลิ่งสั้นใจ	สั้นนั้น
	บิดาทังมาดา	จะสืบเอาตงได้	
เว้นแต่	ดาวเดือนพ้อม	ดาวนสามลิ่ง	จิงแล้ว
ล้ากว่านั้น	พ่อจักหาให้ได้	โดยด้วยที่ปะสง	
อันนี้	มานดาแก้ว	ทังองปีตุเรค	
กอกจัก	ตายเพาะเจ้าตีวส้อย	แพงล้านหอดคะหาย	นี้แล้ว
ด้วยว่า	หุมฮักเจ้า	แทบเท้าชีวิต	พ่อนี้
กับทั้ง	องพระมานดา	ลีชาคใจคอมเจ้า	
ควนลือ	นุดโตเนื้อ	สายเมืองพะแมนมิ่ง	นั้นเฮีย
เจ้าจัก	เมื่อบอกให้	ค่าน้อยกอบอมี	
มวแต่	ตอม โสกกั้น	สนละเนคนองตก	คั้งนี้

(อินเหนา, 2513: 126)

ง.ความรักที่ท้าวกะหนังหนึ่งมีต่อวิหยาสะกำผู้เป็นโอรสยังแสดงให้เห็นในตอนที่ ท้าวกะหนังหนึ่งได้ทราบข่าววิหยาสะกำล้มป่วยเพราะความรักความปรารถนาบุตรสะบา ท้าวกะหนังหนึ่งก็ส่งทูตไปขอร้องบุตรสะบาทันที ทั้งยังให้ประกาศแก่ท้าวดาหาด้วยว่าหากไม่ยอมยกบุตรสะบาให้ ก็จะยกทัพไปทำสงครามชิงนาง ลักษณะดังกล่าวนี้กล่าวตรงกันทั้งในฉบับลาวและฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอิเหนาบับไทย

ด้วยระเด่นมนตรีไม่เลียงนาง	ฝ่ายข้างจรกาจึงมาว่า
เราจะไปดูนาหงันกัลยา	แล้วแต่พระบิดาจะปลงใจ
ถึงจะรบจรกาล่าสำนั้น	จะเกรงฝีมือกันก็หาไม่
จึงให้แต่งราชสารเป็นการไว	แจ้งในข้อความตามจ่านาง
.....	.....
ตรัสบอกไปนอกสารศรี	เสนิงจตุลท้าวดาหา
แม่นมิปลงพระทัยให้บิดา	เราจะยกโยธาไปชิงชัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 262)

เรื่องอินเหนาบับลาว

เขาจ๊ก	ตกแต่งตั้ง	เปนเคื่องตุนางั้น	
ไปโอน	สี่สายเมือง	มิ่งแมนมาสั่ง	
เอาแต่	บิดาท้าว	ดาหาอาญา	
แมนท้อ	ยอมยกน้อย	นางไ้เทบพะสง	
เถิงว่า	จักลบสู้	กำฝ้ายจอละกา	กอดี
กับทั้ง	กุงลาสำ	บ่ออาดกวงหงฮ้าน	
กอบ่อ	พอยำฮ้าน	สี่มือพอสน้อย	เขานั้น
	.....	.....	
ขุนจ้ง	ทูนกะสัดท้าว	ดาหาพูะนาค	นั้นเน
ถ้าวว่า	พระบ่อให้	นางไ้ที่ประสง	ดั่งนั้น
เขาจ๊ก	ยกหมูโยเทคท้าว	น้อยใหญ่ทวยหาน	
แล้วจ๊ก	ไปชิงไซ	ยาดเอานางแก้ว	
กอกจ๊ก	เปนกานด้วย	สมความเหียงใหญ่	คาวนี้
พระจ้ง	ตกแต่งตั้ง	นะคอนกว้างให้ดี	ว่าเน

(อินเหนา, 2513: 147-148)

จ.ความรักโอรสของท้าวกะหนังหนึ่งยังปรากฏเด่นชัดในตอนที่ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดน้องชายผู้เป็นน้องชายพยายามตัดทอนท้าวกะหนังหนึ่งเรื่องการเตรียมทัพไปทำศึกชิงบุศสะบา ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดเห็นว่าเมืองดาหาและเมืองพี่น้องอีก 3 เมืองนั้นเป็นเมืองที่มีแสนยานุภาพยิ่งใหญ่ การทำศึกครั้งนี้จึงยากที่จะเอาชนะได้ อีกทั้งยังจะทำให้ประชากรใน

บ้านเมืองเดือดร้อน แต่ท้าวกะหนังหนึ่งก็ไม่ฟัง เนื่องจากพระองค์รักและสงสารวิชาสะก้าโอรส
มาก กลัวโอรสจะสิ้นชีวิตหากไม่สมปรารถนาในรัก และหากโอรสต้องสิ้นชีวิต พระองค์ก็
อาจจะมียุติอยู่ต่อไปได้ เปรียบเหมือนต้นไม้ที่ตายเพราะลูก ลักษณะดังกล่าวมานี้ปรากฏตรงกัน
ทั้งในฉบับไทยและฉบับลาว ดังตัวอย่าง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ฝ่ายเราเล่าก็สามพารา	เป็นใหญ่ในชาวแคว้น
ถึงทัพจรกาล่าสำนั้น	พี่ไม่พรั่นให้มาล็กสิบแสน
จะหักโหมโจมตีให้แตกแตน	พักเดียวก็จะเล่นเข้าป่าไป
เจ้าอย่าย่อท้อไม่พอที่	แต่เพียงนี้ไม่พรั่นหวั่นไหว
เอ็นดูนัคนดาโศกาลัย	ว่ามีได้อรไทจะมรณา
แม่นวิชาสะก้ามอดม้วย	พี่ก็คงตายด้วยโอรสา
ไหนไหนก็จะตายวายชีวา	ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน
ผิดก็ทำสงครามดูตามที	เคราะห์ดีก็จะได้ดังใฝ่ฝัน
พี่ดังพฤษกษานวัน	จะอาสาญเพราะลูกเหมือนกล่าวมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 267)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เสากอ	เปนใหญ่ล้ำ	มหาเอกสามเมือง	ดังนี้
ลือท้าว	ในแดนขวา	ก่อกว่าเขาเป็นต้น	
เล็งว่า	จักลบท้าว	ถ้าฝ่ายจอละกา	กอดี
กับทั้ง	นะคอนลาตำ	บ่ออาดเคืองคำหย่าน	
พี่บ่อ	ยินแกงจ้อ	จอละกาจักสน้อย	
ลือจัก	มาต่อสู	เขาได้ดั่งลือ	
แม่นเชิง	พนมากลั่น	โดยขนาดสิบแสน	กอดี
พี่บ่อ	ยินกวง	ฝ่ายลัดตูแนวน้อย	
เฮาจัก	หักโหมเข้า	ดจมตีกะจัดแตก	ไปแล้ว
กอกจัก	ปบเล่นฟ้าว	หนีเข้าป่าไป	บ่ออย่าแล้ว
เขานั้น	เปียบดั่งฝูงเนื้อน้อย	ได้กินพระยักขา	นั้นแล้ว
พากนึ่ง	คือคูกาตาแวว	จวบทะนุฟังฟ้าว	น้องเฮีย
	พื่ออย่าห้อยท้อ	บ่อพื่อที่กวง	สน้อยนั้น
อย่าได้	หวั่นใจนัก	บ่อหอนลิพอฮ้าย	น้องเฮีย

กานแต่	พอเพียงนี้	ลีเอาไซโดยง่าย	จึงแล้ว
เจ้าจ้ง	เหนแก่หลานยอด้ให้	ยมย้อยเสบสแลง	
คั้งนี้	ขอให้สองพระน้อง	อิตุราดหลานขวัน	แต่ท่อน
ถ้าป่อ	ได้้องพระอระไท	สวานจมะมธนะนาเมี้ยน	
แม่นว่า	วิหยาสะกัมแก้ว	พระกุมานตายจาก	ตั้งนั้น
พี่จัก	มามอดม้วย	คอมน้อยถูกตน	หันแล้ว
แม่นว่า	ยีนนานได้	กอกงตายวันนึ่ง	จึงแล้ว
แหงงว่า	ตายพำพ้อม	คอมน้อยกอดังเดียว	
เถิงว่า	ทำเล็กได้	ผิดไปกอดตามช่าง	จึงเห็น
लगเพื่อ	โชคส่งให้	โดยได้ที่ปะสง	บ่อฮู้
พีนี	เปียบคังไม้	ในป่าพะนาวัน	นั้นแล้ว
มีลูก	พันพวงสุก	โสดตะกานงามล้วน	
ก้อย่อม	มธนะนาเมี้ยน	เพาะคนฮานพวงถูก	จึงแล้ว
ตายเพื่อ	เปนหมากพัว	พวงก้อนท่านพัน	นั้นแล้ว

(อินเหเนา, 2513: 160-161)

3.2.9. วิหยาสะก่า

ตัวละครวิหยาสะก่าในเรื่องอินเหเนาฉบับลาวก็คือตัวละครเดียวกันกับวิหยาสะก่าในเรื่องอินเหเนาฉบับไทย วิหยาสะก่าเป็นโอรสของท้าวกะหนังหนิง เป็นเจ้าชายที่มีรูปโฉมงดงามและเป็นที่ยรักของบิดามารดา ข้าราชการบริพาร และราษฎร วันหนึ่งเทวดาตกลงใจให้วิหยาสะก่าอยากออกไปเที่ยวป่าล่าสัตว์ ระหว่างที่อยู่ในป่า องค์กรบิดาละกาหลาได้แปลงเป็นกวางทองมาล่อให้วิหยาสะก่าไล่ตาม เพื่อชักนำวิหยาสะก่าไปพบกับรูปวาดของนาคะสะบาที่ใต้ต้นไม้ เมื่อวิหยาสะก่าได้เห็นรูปวาดของนางก็หลงรักทันที ความรักความปรารถนาอันรุนแรงที่มีต่อนาคะสะบาทำให้วิหยาสะก่าล้มป่วยลง

บุคลิกลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และบทบาทของวิหยาสะก่าในเรื่องอินเหเนาฉบับลาวดังกล่าวมานี้ปรากฏตรงกันกับเรื่องอินเหเนาฉบับไทย ดังจะยกตัวอย่างเปรียบเทียบ ดังนี้

ก.เรื่องอินเหเนาฉบับลาวและเรื่องอินเหเนาฉบับไทยกล่าวถึงรูปลักษณะของวิหยาสะก่าตรงกันว่า เป็นเจ้าชายหนุ่มรูปงาม ผิวพรรณผุดผ่อง และมีพระทนต์หรือฟันแดงงามดั่งแสงทับทิม ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหเนาฉบับไทย

มีโอรสราชกุมารา

พระทนต์แดงดั่งแสงทับทิม

ชื่อระเด่นวิหยาสะก่า

เพริศพริ้มเพราพัคตร์คมขำ

ผิวพรรณผุดผ่องเพียงทองคำ

วิไลลักษณ์เลิศล้ำอำไพ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พอยเล่า	มีบุตรระดากแก้ว	แทนเชื้อสืบสาย
เชิงว่า	องละเคนแก้ว	วิหยาสะกำโสมสะอาด
คือคู่	พมมะวาดไว้	ตองแต้มแตงปะจง
อันว่า	ทันดาล้วน	พะหนแดงงามยิ่ง
คือคู่	มะนีลูกล้วน	ทับทิมเข้มส่องแสง

(อินเหนา, 2513: 98)

จ.เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า วิหยาสะกำเป็นเจ้าชายที่เป็นที่รักยิ่งของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ข้าราชการบริพาร และประชาชน ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

พระมารดาบิดุรงค์ทรงฤทธิ์	แสนรักร่วมชีวิตพิสมัย
สุริยวงศ์พงศาข้าไท	ก็รักใคร่ราชบุตรสุดกำลัง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

อันว่า	พระมานดาเจ้า	พระบิดาทงเดด	กอดี
แสนฮัก	เทียมแทบไว้	ชิงวังเจ้าเก็งสเมี	
ทั้งหมู่	สุลิวงพ้อม	ปะชาชนฝุ่งไฟ	กอดี
กับทั้ง	เสนเนคพ้อม	นายค้ำเสดถี	
กอหาก	ฮักฮูบเจ้า	ปุ่นเปียบดวงจิต	แท้แล้ว

(อินเหนา, 2513: 99)

ค.เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า วิหยาสะกำคิดอยากจะทำอะไรก็สำเร็จตามการคล้อยของเทวารักษ์ ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

อารักษ์ฤทธิรณเข้าคลใจ	คิดจะใคร่ไปประพาสพนาศรี
-----------------------	-------------------------

จึงตรัสสั่งพี่เลี้ยงผู้รักดี
เราจะยกพยุหบาตรยาตรา
แต่อย่าเร่งเรื่องแรงแสงสุริยน

จงตรวจเตรียมโยธีรียพล
ไปล่าโล่มฤคาในไพรสมณฑ์
พี่ผู้กล้าเตรียมพลให้พร้อมไว้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 246)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงอารักเจ้า	ริดที่แตกเฮียงยศ	ก่อนแล้ว
พระกอ	มาบันคน	เข้าพระไทจอมเจ้า	
พระจิ่ง	ตัดสั่งให้	พี่เลี้ยงลาดองกะสัต	
จงให้	เตรียมโยธี	พวกพนเพียงพ้อม	
เฮาจัก	ยกพวกพ้อม	พระยูบาดยาตา	
	ไปหิมมะวัน	เพดพูพะนังกว้าง	
ในที่	ไพลสนพ้อม	มะลิกคาหลายซ่า	
อยู่ห่าง	ไปไล่ล้อม	ตางหลีนขึ้นสงวน	

(อินเหนา, 2513: 101-102)

ง.เรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า เมื่อวิหยาสะกำ เห็นกวางทองซึ่งคือองค์บิดาละกาหลาแปลงมา ก็หลงไหลอยากได้ จึงควมม้าออกไปตาม กวางทองมาจนถึงต้นไทร กวางทองก็หายไป กะหมั้นหล้าหรือกะหมั้นหราในฉบับไทยซึ่งติดตาม มาด้วยเห็นรูปวาดกวางอยู่จึงหยิบมาให้วิหยาสะกำ เมื่อวิหยาสะกำได้เห็นรูปวาดของบุคคลที่ตก ตะลึงในความงามและเกิดความรักความปรารถนานางอย่างรุนแรงจนสลบลง กะหมั้นหล้าต้องรีบ เข้าไปประคองไว้ ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	วิหยาสะกำศรีไส
ควมขับม้าที่นั่งตั้งพระทัย	หมายจะจับให้ได้ดังจินดา
จนไกลพลไกรกระบวนแห่	ตามติดไปแต่กะหมั้นหรา
พระเร่งรีบม้าทรงลงเส้ามา	ตั้งหน้าไล่ประชิดติดพัน
.....	.....
เมื่อนั้น	วิหยาสะกำเรื่องศรี
ติดตามสุวรรณมฤคิ	มาถึงที่ต้นไทรชายดง
กวางทองหายไปกับนัยน์เนตร	ภูวเรศหลากจิตพิศวง

ให้หัวโหยโรยแรงระทวยองค์
เห็นแต่กะหมั้นหรามาคนเดียว
เวลาตะวันชายบ่ายบัง
บัดนั้น
เหลือบแลเห็นกระดาศยประหลาดใจ

.....
คลี่ดูเห็นรูปเยาวเรศ
สุดแสนประดิดพิศพิศผู้กพัน
ม้วนกระดาศยซ่อนใสในรัดองค์
สลบลงบนหลังอาชา

ทั้งอาชาม้าทรงสิ้นกำลัง
ยิ่งสร้อยเศร่าเปล้าเปลี่ยวเหลียวหลัง
จึงหยุดยั้งท่าพลที่ต้นไทร
กะหมั้นหรามผู้มีอชฌาสัย
โจนจากมโนมัยไปหยิบมา

.....
ดั่งแว่นทองส่องเนตรเสียวกระสัน
ป่วนปั่นหฤทัยไปมา
โจงค้วดั้นถวิลหา
กะหมั้นหรามารับรองประคองไว้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 250-251)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	วิหยาสะกัมแก้ว	โสมสเลาบุคตะราด
จับยัง	ม้าที่นั่งเจ้า	เลวถ่าลวงไป
หมายจัก	จับให้ได้	เหมือนดั่งใจปะสง
จนว่า	ไคกะยวนพน	แห่เดินตามเจ้า
ยังแต่	ติดตามเจ้า	กะมันหลาที่เสี้ยงลาด
พระฮีบ	ลงเส้าม้า	มะนีแก้วผาดผัน
เจ้ากอ	ตั้งหน้าม้า	กะสันเล่นตามติด
	ไคปะมานสาม	ช่งทวนแทงได้

.....	.....	.....	
เมื่อนั้น	วิหยาสะกัมแก้ว	เลื่องสืบบุคตราด	
ตามที่	สุวรรณะลิกแก้ว	กะโยงเข้าขุ่มหนา	
พระกอ	มาถึงต้น	ไซทองมุงมาด	
กวางกอ	หายที่กับพระเนตได้	จอมเจ้าหลากกอใจ	
เป็นที่	อัสจันแท้	สุนหายเสยเป่า	สั้นนี้
เจ้ากอ	อิดเมื่อยล้า	แคนสะม้อยอ่อนพระไท	
กับทั้ง	พาซีชั้น	ชงมาอิดอ่อน	
พระจิ่ง	หยุดมิ่งม้า	มะนีแก้วเกื่อนกะหาย	
เหนแต่	กะมันหล้าแก้ว	คนเดียวด้ามบาด	คำนั้น
เจ้ากอ	ยินเส้าส้อย	เหลียวล้าเบ็งหลัง	

พอเมื่อ	ดาวนชัย	بابบังสุริเยศ	
พระจิ่ง	หยุคฮ่มเง้อม	ไซถ่ำพวกพน	
แต่นั้น	กะมันหลาผู้	อัดสะไตคนขนาด	
แลเหลือค	เหนกะดานแต้ม	คูล่ำปะหลาดใจ	
กอลจิ่ง	โตนจากม่า	เฮวฮีบไปเปื่อง	
หยิบเอา	ตามกกไซ	ฮีบมามิซำ	
	.....	.....	
พระจิ่ง	เค่ยกะคาดแล้ว	เหนฮูบเยวะมาน	
คือกู	พมมาตองตก	แตงปะจิงคูละห้อย	
สุดที่	แสนปะสงคั้ง	โดยคอมมีมาก	จิงแล้ว
พระกอล	กะสันตั้งเสียน	ขานื่อปังมะโน	
จิดเน่ง	ผันผูกซ้อน	ขลังเจดพันทะมิด	เมืองนั้น
ปวนปั้น	นวมในสมอง	เฮงกะสันฮูนื่อ	
แล้วจิ่ง	มวนกะคาดแต้ม	ซอนแทบเทียมอก	
	ในสมองขององ	เฮงถวินถึงแก้ว	
พระกอล	สลบลงด้วย	เหิงหลั่งฮัสลาด	
เลียลวด	ซบเซือบสะบัน	โดยฮูบปะสง	
แต่นั้น	กะหมั้นหล่ำแก้ว	ปะคองลองลับบาด	
เฮวฮีบ	โจอมแจ่มเจ้า	ทังฟ้าวเป่าหู	

(อินเหเนา, 2513: 113-115)

จ.เรื่องอินเหเนาฉบับลาวและเรื่องอินเหเนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า ความรักและความปรารถนาอันรุนแรงที่วิหยาสะกามีต่อบุคสะบาทำให้วิหยาสะก่าล้มป่วยลงและไม่ไยดีที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป หากไม่ได้นางก็ยอมที่จะสิ้นชีวิต ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหเนาฉบับไทย

จิ่งปิดใบตาลทวารทอง	อยู่สองแต่กับกะหมั้นหรา
นึ่งนอนกรก่ายพักตรา	โศกาคำสรตระทดองค์
แต่เวียนคลี่กระดาศาวาครูปนาง	คูพลงพินิจพิศวง
ทำไฉนจะได้นางโอมยง	เหมือนดั่งใจจงจำนงคิด
แม้รู้ว่าอยู่บุรีใด	จะตามไปภิรมย์สมสนิท
ไม่อาลัยไยดีแก่ชีวิต	นี้สุดรู้สุดฤทธิ์สุดอารมณ

เอารูปแนบอุระประทับไว้

แสนถวิลวิตกอกตรม

.....

ผิดชอบก็จะม้วยด้วยความรัก

ตรัสพลางทางอวารถรื้ออรน

อกเอ๋ยคิดไฉนจะได้สม

ร่ำไรไม่บรรทมแต่โศก

.....

มิให้ใครประจักษ์เหตุผล

พุ่มฟายขออุชถร่ำไร

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 253)

เรื่องอินเหนอบับลาว

แล้วจึง

หลับแจบ

อยู่แต่

มีแต่

แล้วเล่า

เกียก่าย

เวียนแต่

จิตเมือง

เมื่อใด

ลอนล่า

แม่นซึ่ง

พิจัก

กอบ่อ

แม่นซึ่ง

กอบ่อ

เทื่อนี้

สุดทิ

เวียนแต่

อกขม่อมเฮีย

แสนที่

เจ้ากอ

กอบ่อ

ลีลาเข้า

บางช่องซัน

พระแก่นไ้

สองคนพระ

ยอพระกายกั้น

พักแรมเจ้า

คิ้วกะดาดอัน

นุมนในขัง

เคยงักได้

อันนิคเน่ง

โสมอะนงนวน

สู้ข่าวน้อง

ตามไปชม

อาไลดั่ง

ชีวิตจักมอดม้วย

แห่งนั่งน้อย

สุดทิวไสคิต

ปันยาฮู้

เอาฮูบแค้น

ลือจักทำสไนให้

ถวิลฮอดแก้ว

นอนเน่งเนื้อ

บันทมหลับ

.....

บันทมไสยาด

มะนิแหล่มเลียบตี

กับท่านกะหนันหล้า

หากกะสันนอนกึ่ง

พระแสงขงสนละเนด

ทวงสะอื่นหอดกะหาย

วาดฮูบกัลยา

บ่อฮูงหวนเหนได้

ดั่งใจปะกอบ

แม่นปะจงสิ่งนี้

สวาดโดยคอมแก้ว

อยู่ปะเทศบุรีใด

ดั่งใจปะจงได้

ซิวังวางเวนฝัก

โดยด้อยที่ปะสง

นิคเนื่องแมนปะจง

หากกะสันคาแค้น

อารมขนทะผ่อ

เทียมไว้แทบพระไท

เฮียงสองพะสายเนด

แพงต้อแต่วัน

มีโสกโศก

เพื่อกะสันสมฮ้อน 120-121

.....

ดั่งนั้น

ฝืนนั้น

ฮ่วมนั้น

ฮ่วมนั้น

ผายนั้น

ลือได้

เถิงว่า	ผิดชอบให้	ตายคอบความฮัก	ฮ่อมนี้้น
บ่อให้	คนทั้งหลาย	ส่องหวนเหนได้	
ค้อมว่า	เจ้าก่าแล้ว	สลนคนองตก	
เลียลวด	ไปฟุ่มฟายซบ	ชายไหลลือกัน	
เมื่อนั้น	ฝูงสาวใช้	ก่านันในน้อยใหญ่	

(อินเหนา, 2513: 122)

ตัวอย่างที่ได้ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการนำเสนอตัวละครวิหยาสะก่าในเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้รับอิทธิพลจากฉบับไทย อย่างไรก็ตาม จากการเปรียบเทียบพบว่า กวีลาวได้นั้นย้ำลักษณะบางประการให้เด่นชัดยิ่งขึ้นกว่าวิหยาสะก่าในตอนเดียวกันนี้ของฉบับไทย ลักษณะเด่นที่ต่างกันนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในบทต่อไป

3.2.10 ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัด

ตัวละครท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดในเรื่องอินเหนาฉบับลาวก็คือตัวละครท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดในเรื่องอินเหนาฉบับไทย

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวถึงตัวละครทั้งสองนี้ตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย คือ กล่าวได้ว่าตัวละครทั้งสองนี้เป็นน้องชายของท้าวกะหนังหนิง ท้าวปาหยังมีริดาชื่อ ลัดตะนาละติกา และลัดตะนาวาตี (อินเหนา, 2513: 99-100) ซึ่งในฉบับไทยมีชื่อว่า รัตนาระติกา กับ รัตนาวาตี ส่วนท้าวปะหนันสลัดมีโอรสชื่อ วิหลากาลาดา และริดาชื่อบุคสะบายาลิต (อินเหนา, 2513: 100) ซึ่งในฉบับไทยเรียกชื่อว่า วิหรากระระตา และบุษบายาลิต

ในฉบับลาว ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดปรากฏบทบาทในตอนที่ได้เดินทางมายังเมืองกะหนังหนิงเพื่อตัดทานท้าวกะหนังหนิงมิให้คิดทำศึกชิงบุคสะบายา เนื่องจากเมืองดาหาและเมืองพี่น้องอีก 3 เมืองนั้นเป็นเมืองที่มีแสนยานุภาพมาก ทั้งยังมีเมืองประเทศราชอีกนับร้อย การทำศึกครั้งนี้จึงยากที่ท้าวกะหนังหนิงจะเอาชนะได้เปรียบเหมือนหิงฮ้อยแข่งแสงอาทิตย์ และจะทำให้ประชากรในบ้านเมืองเดือดร้อน อีกทั้งหญิงงามก็เชื่อว่าจะมีแต่บุคสะบายาแห่งเมืองดาหาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม คำตัดทานดังกล่าวก็ไม่เป็นผล

บทบาทและคำตัดทานของท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดดังกล่าวนี้สอดคล้องตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่างเปรียบเทียบ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	สองกษัตริย์ฟังแจ้งแถลงไข
จึงทูลขัดตัดทานทันใด	เป็นไฉนผ่านเกล้ามาเบาความ

อันสุริยวงศ์เทวัญอุลัญญา	เรื่องเดชเดชาชาญสนาม
ทั้งโยธีกี่ชำนานูการสงคราม	ลือนามในขวระอาทิตย์
กรุงกษัตริย์ขขึ้นกั้นบร็อย	เราเป็นเมืองน้อยกระจิริด
ดั่งหิ้งห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์	เห็นผิระบอบบูรณมา
ไซ้จะไว้รักษาทุกธานี	มีงามแต่บุตรีท้าวคานา
พระองค์จึ่งควรตรีภตรา	ไพรีฟ้าประชาราจะร้อนนั้ก

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	สองกะตักได้	ฟังสถานสนองพาก	
แล้วจึ่ง	ทูนทักห้าม	องล้ำเลิศพระคุณ	
	เปนโคเจ้า	จอมหวปกขม่อม	นั้นเชียว
ลือว่า	เบาลีถ้อย	ความอันบ่ควน	ดั่งนี้
อันว่า	สุริวงไ้	อะสันยาทะวราด	พายพูน
เฮียงทั้ง	ริคเคดกำ	ลือล้ำลิ้นปะมาน	นั้นแล้ว
กับทั้ง	โยทาสู้กำ	ลือล้ำลิ้มปะมาน	
กับทั้ง	โยทาสู้	กานนะโลงชนะวราด	
ลือท่ว	แดนปะเทศด้าว	ชะวาข้างข้าวขาม	
อันว่า	นักคะเรดขึ้น	ฮ้อยปะเทศยังปาย	กว่านั้น
เฮานี้	มีแต่สองสามเมือง	ดั่งลือชิไปม้าง	ได้ขาม
อันนี้	เปียบดั่งหิ้งห้อยน้อย	จักเทียมแทบสุริโย	ได้นั้น
เหนที่	ผิดแห่งคำนูฮาน	กำวมาเฮาสู้	
บ่อไซ้	จักยากไ้	ฝูงหมู่พระทิดา	ดั่งนั้น
กอดาก	มีอยู่ในธานี	สู่เมืองเหลือลิ้น	
คั้งนี้	บ่อไซ้งามแต่บุตรีท้าว	ดาหานักคอนราด	แดนพูน
เช่นบาด	พระหย่าแก้ว	ตองให้ชอบควน	ก่อนพื่อน
อันนี้	ฝูงไฟฟ้า	ปะชาราดของเขา	นั้นนา
เขากอ	จักมีคำแค้น	คั้งเคื่องกางฮ้อน	

(อินเหนา, 2513: 157-158)

3.2.11 มะเดหวีเมืองคานาและมะเดหวีเมืองสิงหัดลาด

ตัวละครมะเดหวีหรือมะเดวีแห่งเมืองคานาและเมืองสิงหัดลาดในเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีสถานภาพและบทบาทตรงกันกับตัวละครมะเดหวีในเรื่องอินเหนาฉบับไทย กล่าวคือ มีศักดิ์เป็น

มเหสีลำดับที่สองรองจากประไพหมสุหรืหรือที่ในฉบับลาวเรียกว่า “ปะไมแก้ว” และมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลเอาใจใส่พระธิดาของประไพหมสุหรือย่างใกล้ชิด เช่น มะเดหวีเมืองคานา เรื่องอินเหนาฉบับลาวนำเสนอให้เห็นเด่นชัดว่านางรักและดูแลเอาใจบุตรธิดาอย่างใกล้ชิด จึงสังเกตเห็นความโศกเศร้าของบุตรธิดาหลังจากที่ถูกอินเหนาตัดรอน จึงคิดจะปลอมประโลมใจบุตรธิดาให้สดชื่นเบิกบานขึ้น โดยการชวนบุตรธิดาไปชมสวนและพยายามชี้ชวนบุตรธิดาให้ชื่นชมดอกไม้ในอุทยานเพื่อคลายความเศร้าหมอง บทบาทของมะเดหวีเมืองคานาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังกล่าวนี้ปรากฏตรงกับในฉบับไทย ดังตัวอย่าง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ฝ่ายองค์มะเดหวีคานา
นางเห็นระเด่นนุชบา	พักตราสร้อยสร้อยแสนทวี
คิดจะดับโศกศัลย์ให้บรรเทา	จะโลมเล้าเอาใจนางโฉมศรี
แต่ทุกข์ทุกข์จะประจวบเข้าขวบปี	มิได้ชมมาลีเล่นสำราญ
วันนี้มารดาจะพาไป	ประพาสพรรณมิ่งไม้เกษมสานต์
แล้วส่งนางกำนัลพนักงาน	เราจะไปอุทยานกับลูกรัก
.....	.....
เมื่อนั้น	องค์มะเดหวีศรีใส
ปลอมประโลมลูกน้อยกลอยใจ	แล้วพาไปเก็บบุหงาสารพัน
ชี้ชวนให้ชมรุกขชาติ	ดอกผลหล่นกลาดสะอาดหมัน
เหล่าฝูงสุรางค์นางกำนัล	ชิงกันเก็บถวายเป็นงอร
มะเดหวีทรงเด็ดดอกสร้อยฟ้า	แซมเกล้าพระธิดาดวงสมร
แล้วชวนเก็บองุ่นยี่สุ่นช้อน	หวังจะให้คลายร้อนรำคาญ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 227-229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงมะเดหวีแก้ว	ดาหานนะคอนราด	ก่อนแล้ว
	สะถิดอยู่ในแห่งห้อง	หอแก้วที่สูง	
เจ้ากอ	เหนที่องกะสัดแก้ว	บุตรธิดาเส้าโศก	
	หลังทำโสมพักเนื้อ	สี่เส้าบ่อสะบาย	
คิดจัก	ดับโศกเส้า	กันให้สว่างกะสันวอน	
กอจึ่ง	โสมสี่มิ่ง	เมืองพระองอ้วน	
นับแต่	เขยนทุกช้อน	ปะมานขวบมาถึง	นี้แล้ว

	มีได้ไปชมสวน	สว่างสบายหายร้อน
วันนี้	แม่จักพาสีแก้ว	สายใจไปม่วน
	เดินเที่ยวชมปะพาดหลิ่น	สวนกว้างขึ้นพระไท
	.....	.....
แต่นั้น	มะเหลสีแก้ว	มะเดหัว โสมสะอาด
เจ้ากอ	ปะโลมลูกน้อย	พาดันจากสะถาน
	ไปปะพาดหลิ่น	สับพะดอกบุงา 28

(อินเนา, 2513: 17-28)

3.2.12 ยายมด

ตัวละครยายมดในเรื่องอินเนาฉบับลาวคือตัวละครเดียวกันกับยายมดในเรื่องอินเนาฉบับไทย เรื่องอินเนาฉบับลาวและเรื่องอินเนาฉบับไทยกล่าวตรงกันว่า ยายมดเป็นคนทรงที่ ทำวกะหน้งหนึ่งหรือทำวกะหม้งกุหน้งในฉบับไทยให้เรียกตัวมาทำพิธีเข้าทรงเพื่อรักษาอาการป่วย ของวิชาสะก่า เมื่อยายมดทำพิธีเข้าทรงแล้ว ก็บอกว่าตนเองคือเทวดาประจำเขาหลวงหรือปู่เจ้าซึ่ง โกรธแค้นวิชาสะก่าที่ไปไล่ฆ่าทรงเครื่องของตน จึงลงโทษให้วิชาสะก่าล้มป่วยและจะทำให้ วิชาสะก่าถึงแก่ชีวิต เมื่อได้ฟังที่ยายมดกล่าว มเหลสีของทำวกะหน้งหนึ่งก็ตกพระทัยและเข้า สวมกอดวิชาสะก่าผู้เป็นโอรส ทำให้สังเกตเห็นรูปวาดบุคคลบาซึ่งซ่อนอยู่ใกล้กับวิชาสะก่า จากนั้นบทบาทของยายมดก็ยุติลง เรื่องนี้ได้กล่าวถึงอีก

บทบาทของยายมดในเรื่องอินเนาฉบับลาวและเรื่องอินเนาฉบับไทยดังที่กล่าวมาข้างต้น นี้มีตัวอย่างดังนี้

เรื่องอินเนาฉบับไทย

บัดนั้น	ยายมดขบฟันผันหลังให้
แผดเสียงกริ้วกราดตวาดไป	กูมิใช่เสื่อเมืองทรงเมือง
อันถิ่นฐานเราอยู่เขาหลวง	คนทั้งปวงนับถือลือเลื่อง
มีผู้ทำให้ได้แค้นเคือง	ไปไล่ฆ่าทรงเครื่องของเรา
อหังการอาจองทะนงศักดิ์	ดูหมิ่นไม่รู้จักปู่เจ้า
อย่าพักบวงบนให้บรรเทา	แค้นนักจักเอาชีวิตไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 259)

เรื่องอินเนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	ยายมดฮ้อง	นายแผดขบฟัน
เลียลาว	ผันหลังตีบ	โกดเคมคำฮ้าย

กอบ่อ	มีใสเสื่อ	ลักสาเขคขงเมือง	ที่นั่น
บ่อไซ้	ผีหลงหลอ	คว่าชะแลแควมฮั่ว	
อันว่า	โองกุห็อง	เขาหลวงสุดทะยั้ง	พายพุ้น
เขากอ	ลือท่วเท้า	ทังค้ายอย่าเซง	
บัดนี้	มีผู้ก้า	องอาดทะนงสัก	
ไปไล่	อาสะไนเฮา	ที่นั้งชงปะสงเฮ้	
กูนี้	เปนปู่เจ้า	เนาอยู่เขาหลวง	ที่พุ้น
พอยเล่า	มาดูแคน	บ่อหย่ากูแล้ว	
อย่าได้	มาบะให้	หายโหยไฟพพา	
กูจัก	เอาแต่ชีวิตคั้น	ไปแท้ลั้งเดียว	หั้นแล้ว
ได้ว่า	คิดคั้งแก่น	ล้อมไล่ของกู	
จักให้	เหนสิมือ	ซ่าเซงทังค้าย	

(อินเหนา, 2513: 140)

3.2.13 ตัวละครอื่นๆ

นอกเหนือจากตัวละครที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เรื่องอินเหนาฉบับลาวยังปรากฏตัวละครอีกจำนวนหนึ่งที่มีชื่อและบทบาทตรงกันกับตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับไทย แต่ปรากฏบทบาทเพียงเล็กน้อยในเนื้อหาที่ฉบับลาวนำมาแต่ง ตัวละครเหล่านี้จำแนกได้ 2 กลุ่ม

กลุ่มแรก คือ กลุ่มที่มีชื่อตรงกับตัวละครในฉบับไทยและปรากฏในลักษณะที่กวีอ้างถึงหรือเล่าย้อนเท่านั้น มิได้ปรากฏบทบาทในเนื้อหา เช่น อินเหนาและจินดาหาลา ซึ่งก็คือตัวละครอินเหนาและจินตะหราในฉบับไทย

อีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มที่มีชื่อและบทบาทตรงกันหรือคล้ายคลึงกับในฉบับไทย แต่ปรากฏบทบาทเล็กน้อยไม่โดดเด่นหรือไม่สำคัญนัก เช่น ตัวละครที่เป็นเสนาทหารและพี่เลี้ยง ซึ่งชื่อหรือตำแหน่งของตัวละครเหล่านี้ในฉบับลาวอาจมีการดัดแปลงเสียงหรือสะกดคำต่างไปจากฉบับไทยบ้างเล็กน้อย ดังตัวอย่าง

<u>เรื่องอินเหนาฉบับไทย</u>	<u>เรื่องอินเหนาฉบับลาว</u>
บาหยัน	บาหยัน
คำมะหงง	คำมะหงง, ตามเงา, คำหงงม, ตามหงง
ป่าเตะ	ป่าเต, ป่าเต
กะหม้ง	กะหม้ง, กะหน้ง, กะม้ง
ยาสา	ยาสา
กะหมันหรา	กะมันหลา, กะหมันหล้า
กิดาหยัน	กิดาหยัน

3.3 ความสัมพันธ์ด้านกลวิธีการแต่ง

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอิเหนาฉบับลาว ไม่เพียงปรากฏในด้านเนื้อหาและตัวละครดังที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น แต่กลวิธีการแต่งบางประการที่ปรากฏในเรื่องอิเหนาฉบับลาวยังมีความสอดคล้องตรงกันกับกลวิธีการแต่งในเรื่องอิเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจนด้วย

ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการแต่งในเรื่องอิเหนาฉบับลาวที่สอดคล้องกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยอย่างเด่นชัดมี 4 ลักษณะ ได้แก่ กลวิธีพรรณนาบทอาบน้ำแต่งตัว กลวิธีพรรณนาบทชมธรรมชาติ กลวิธีพรรณนาบทชมพาหนะ และกลวิธีพรรณนาการรับราชทูต กลวิธีการแต่งที่ปรากฏตรงกันดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องอิเหนาฉบับลาวน่าจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องอิเหนาฉบับไทย ดังจะอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นในแต่ละลักษณะ ดังนี้

3.3.1 กลวิธีพรรณนาบทอาบน้ำแต่งตัว

จากการศึกษาพบว่ากลวิธีพรรณนาบทอาบน้ำแต่งตัวของตัวละครพระนางในเรื่องอิเหนาฉบับลาวมีความเหมือนคล้ายกับกลวิธีพรรณนาบทอาบน้ำแต่งตัวในเรื่องอิเหนาฉบับไทยที่เรียกว่า “บทสระสรงทรงเครื่อง” อย่างเด่นชัด

บทอาบน้ำแต่งตัวหรือบทสระสรงทรงเครื่องของตัวละครนี้เป็นขนบหนึ่งของการแต่งบทละครในของไทย และ “เป็นขนบหรือจารีตของละครรำ โดยเฉพาะของละครใน ไม่ใช่แบบแผนของวรรณคดีทั่วไป” (เสาวณิต วิงวอน, 2555: 6) บทสระสรงทรงเครื่องนี้ถือเป็นบทพรรณนาที่มีความสำคัญมากในการแสดงละครใน เนื่องจาก “เป็นตอนแสดงกระบวนท่ารำที่สวยงามมาก กระบวนหนึ่ง” (เสาวณิต วิงวอน, 2547: 28)

บทสระสรงทรงเครื่องตามขนบการแต่งบทละครในจะมีวิธีพรรณนาแสดงภาพการแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะ คือ จะพรรณนาการแต่งตัวแบบยื่นเครื่องพระนาง กล่าวคือ ตัวพระจะนุ่งสนับเพลาชักเชิงขึ้นไปถึงเหนือน่อง นุ่งผ้าจีบ โจงไว้หางหงส์ลดเชิงลงมาถึงเข่า มีชายไหวชายแครง ใต้อันเสื้อตลอดจนปลายแขน มีอินทรธนู ศิระสะวมมงกุฎหรือชฎา มีกรรเจียกจรดอกไม้ทัด ส่วนตัวนางจะนุ่งผ้าจีบกรอมถึงท้องน่องและห่มผ้าแถบ สะพักสองบ่าพาดชายไปข้างหลัง ไว้ชายเสมอน่อง ศิระสะวมชฎาหรือรัดเกล้าหรือกระบังหน้า มีกรรเจียกจรดอกไม้ทัด (อารดา สุมิตร, 2516: 121) ส่วนวิธีการพรรณนาบทสระสรงทรงเครื่องจะเริ่มพรรณนาจากล่างขึ้นบน กล่าวคือ ถ้าเป็นตัวพระจะเริ่มพรรณนาจากสนับเพลา ภูเขา จลององค์ และเครื่องประดับ เช่น อินทรธนู ทับทรวง สังวาล ทองกร ร้ามรงค์ จนจบที่การสวมมงกุฎ กรรเจียกจร และห้อยอุบะ ส่วนถ้าเป็นตัวนาง จะเริ่มพรรณนาจากภูเขา สไบ และเครื่องประดับต่างๆ เช่น สร้อยสะอึ่ง สังวาล ทองกร เข็มขัด ร้ามรงค์ จนจบที่การสวมมงกุฎเช่นเดียวกับตัวพระ

ในเรื่องอินเหนาฉบับไทยปรากฏทศระสรทรวงเครื่องประมาณ 85 ครั้ง มักแทรกเข้ามา ก่อนที่ตัวละครจะกระทำกิจสำคัญ เช่น ก่อนออกเดินทาง ก่อนออกรบ ก่อนเข้าพิธีหรือประกอบกิจสำคัญ หรือก่อนที่ตัวพระจะเข้าหาตัวนาง (ธานีรัตน์ จตุทศศรี, 2552: 258)

จากการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏการพรรณนาบทธอบน้ำแต่งตัวหลายครั้ง และปรากฏในเนื้อหาช่วงเดียวกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ทั้งยังใช้วิธีพรรณนาและให้ภาพเครื่องแต่งกายตัวละครขึ้นเครื่องพระนางตามแบบทศระสรทรวงเครื่องในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวน่าจะรับอิทธิพลการพรรณนาทศระสรทรวงเครื่องไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังจะยกตัวอย่างให้ลักษณะที่ตรงกัน ดังต่อไปนี้

ก. เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏการพรรณนาบทธอบน้ำแต่งตัวในเนื้อหาช่วงเดียวกันเรื่องอินเหนาฉบับไทย

เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏการพรรณนาบทธอบน้ำแต่งตัวของตัวละครรวม 6 ครั้ง ได้แก่ บทธอบน้ำแต่งตัวของจระกา บทธอบน้ำแต่งตัวของจินดาสาตี บทธอบน้ำแต่งตัวของนุดสะบาและมะเดหวิ บทธอบน้ำแต่งตัวของนุดสะบา บทธอบน้ำแต่งตัวของวิยาสะกำ และบทธอบน้ำแต่งตัวของท้าวปาหยังและท้าวปะหมันสลัด บทพรรณนาทั้ง 6 ครั้งดังกล่าวนี้ปรากฏแทรกในเนื้อหาช่วงเดียวกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยทุกครั้ง ดังที่สรุปไว้ในตารางต่อไปนี้

เรื่องอินเหนาฉบับไทย	เรื่องอินเหนาฉบับลาว
บทธอบน้ำแต่งตัวของจระกา ก่อนออกเดินทาง ไปเมืองลำสำ	√
บทธอบน้ำแต่งตัวของจินดาสาตี ก่อนไปประพาสอุทยาน	√
บทธอบน้ำแต่งตัวของนุขบาและมะเดหวิ ก่อนไปประพาสอุทยาน	√
บทธอบน้ำแต่งตัวของนุขบา หลังจากคืนบรรทมขณะพักอยู่ที่ตำหนักในอุทยาน	√
บทธอบน้ำแต่งตัวของวิยาสะกำ ก่อนออกเดินทาง ไปเที่ยวป่าล่าสัตว์	√
บทธอบน้ำแต่งตัวของท้าวปาหยังและท้าวปะหมันสลัด ก่อนออกเดินทาง ไปเมืองกะหมังกุหนิง	√ (ฉบับลาวคือท้าวปาหยังและ ท้าวปะหมันสลัด)

ตารางที่ 2 บทธอบน้ำแต่งตัวในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ปรากฏตรงกัน

ข.เรื่องอินเหนาฉบับลาวพรรณนาและให้ภาพเครื่องแต่งกายตัวละครตรงกับท
 ละครสงทรวงเครื่องในเรื่องอินเหนาฉบับไทย คงจะขอเลือกบทพรรณนาการอาบน้ำแต่งตัวของ
 วิชาสะก่าและบุคคลสะบามาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

บทอาบน้ำแต่งตัวของวิชาสะก่าในเรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทย

บทอาบน้ำแต่งตัวของวิชาสะก่าในเรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับ
 ไทยปรากฏตรงกันคือ ปรากฏก่อนที่วิชาสะก่าจะเดินทางไปเที่ยวป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทยพรรณนาเครื่องแต่งกายของวิชาสะก่าตามแบบเครื่องแต่ง
 กายขึ้นเครื่องตัวพระของละครใน ประกอบด้วย

สนับเพลา

ภูษา

ฉลององค์

บันหน่ง

ห้อยหน้า (หรือชายไหว)

เจียรबाट (ห้อยข้างหรือชายแครง)

ทับทรวง

ดาบทิศ

สังวาล

ทองกร

ธำมรงค์

ชฎา

ดอกไม้ทัด

กรรเจียกจร

(ถื่อ) ผ้าเช็ดหน้า

(เหน็บ) กริช

จากการศึกษาพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวพรรณนาให้ภาพองค์ประกอบเครื่อง
 แต่งกายของวิชาสะก่าแบบเดียวกันกับที่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน แต่อาจ
 เรียกชื่อหรือสะกดคำต่างไปจากไทยบ้าง ได้แก่

สะนับเพา (สนับเพลา)

พูสา (ภูษา)

สลององ (ฉลององค์)

บันหนง (บันหน่ง)

ห้อยหน้า (ห้อยหน้า)
 เจียรระบาด (เจียรระบาด)
 ชายแครง (ชายแครง)
 ทับทรวง (ทับทรวง)
 ดาบทิด (ดาบทิด)
 สั้งวาน (สั่งवाल)
 ทองก้อน (ทองกร)
 ทัมมะโรง (ข้ามรงค์)
 สะดา (ชฎา)
 ดวงดอกไม้และพวงอุบปะ (คงหมายถึง ดอกไม้ทัดและอุบปะในฉบับไทย)
 (ถือ) ผืนเช็ดหน้า (ผ้าเช็ดหน้า)
 (เหน็บ) กี่ด (กริช)

ตัวอย่างบทอาบน้ำแต่งตัวของวิหยาสะก่าในฉบับไทยและฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ทรงสูคนร่บ้นทองชมพูนุท	นวลละอองผ่องผุดดั่งเลขา
สอดใส่ส่นับเพลาเพราะตา	ภูษาแยงยกกระหนกพัน
ฉล่ององค์โจมตเทศทองพราย	บั้นหน่งเพชรพรรณรายสายกระสัน
ห้อยหน้าเจียรระบาดดาตสุวรรณ	ทับทรวงดวงกุดันประดับพลอย
ดาบทิดไฟพูรย์จำรูญเรื่อง	สั่งवालวรรณค่าเมืองเฟื่องห้อย
ทองกรจำหลักเป็นหลักกร้อย	ข้ามรงค์เพชรพร้อยพรายพรรณ
บรรจงทรงชฎาดอกไม้ทัด	กรรเจียกจอนจำรัสเรืองฉาย
ถือเช็ดหน้าเหน็บกริชกรีดกราย	ผ่นผายขึ้นเฝ้าพระบิดูรงค์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 247)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ซงทัง	สูคนทานล้า	ชมพูสุดสะนาด
พัดทัง	ผิวพักเนื้อ	ละอองเอ้านุ่มนวน
งามทัง	ผุดผ่องเนื้อ	ไววาดเลขา
	สะนับเพาเพด	เลียบลอนมะนีซ้อน
ซงทัง	พูสาเหลี่ยม	คະนกทองยกแยง

มีหมู่	ลายเทคล้วน	เชิงชั้นช่อหง
ซงทั้ง	สลององแก้ว	ลายสุวันโมคเทศ
	จีบเขบค้วย	มะนีแหล้มเลียบสี่
ซงทั้ง	บันหนงพ้อม	พินนระราดเฮืองแสง
	สายกะสันลัด	สอคสี่ปะสงเกี้ยว
แล้วเล่า	ซงหอยหน้า	เจยระบาดปะคับบุค
	ชายแคงฮัด	สอคสี่ปะสมส้อย
ซงทั้ง	ทับซวงพ้อม	ปะคับพอยแหววาว
ดาบทิด	เฮืองฮอดส้อย	พิทูนล้ำหลากสี่
ซงทั้ง	ล้งวานแหล้ม	คอนนั๊กคอนซ้อยโสด
มีหมู่	เฟืองเผคห้อย	ทองก้อนแก้วก้อมสี่
ซงทั้ง	ทัมมะโรงล้วน	ควนเมืองลูกปะเสียด
แสงเพค	วาวแหวเหลืออม	สเม็ได้ทิบพะเทียน
ซงทั้ง	สะดาแก้ว	บันจงสวมเกค
	คะนงแลบล้วน	ขวาซ่ายชอบซอน
มีหมู่	ดวงดอกไม้	ไว้เลียบบเปนแถว
	พวงอุบปะบาน	แบ่งหอมยงฮ้อย
เนบทั้ง	กิดดวงล้ำ	ริดทีลึงเฮืองเคค
ถ้อยทั้ง	ผิ่นเซคหน้า	ซุมพูเซ้มเขบสี่
แล้วจั้ง	ผันผายเฝ้า	มาตุลงปีตุเรค

(อินเหนา, 2513: 104-106)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่า บทอาบน้ำแต่งตัวของวิหยาสะกำในเรื่อง อินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวไม่เพียงแต่ปรากฏชื่อประเภทของเครื่องทรงตรงกันเท่านั้น แต่รายละเอียดของเครื่องทรง เช่น สีและอัญมณีที่ใช้ตกแต่ง ยังพรรณนาลักษณะคล้ายคลึงกันอีกด้วย เช่น ในฉบับไทยกล่าวว่าทับทรวงของวิหยาสะกำประดับตกแต่งด้วยพลอย ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่า “ปะคับพอยแหววาว”

อย่างไรก็ตาม แม้จะพรรณนาให้ภาพเครื่องแต่งกายขึ้นเครื่องเหมือนกัน แต่คำขยายรายละเอียดความงามของเครื่องทรงดังกล่าวในฉบับลาวมีความแตกต่างไปจากฉบับไทยบ้าง เช่น ทองกร ฉบับไทยพรรณนาว่า “ทองกรจำหลักเป็นหลักร้อย” แต่ฉบับลาวพรรณนาว่า “ทองก้อนแก้วก้อมสี่” หรือในฉบับไทยมิได้กล่าวถึงสีผ้าเช็ดหน้าของวิหยาสะกำ แต่ในฉบับลาวให้

รายละเอียดว่าผ้าเช็ดหน้ามีสี “ชมพูเข้มเขมขี้” ซึ่งเป็นการให้ภาพความงามที่เพิ่มขึ้นจากฉบับไทย การตกแต่งถ้อยคำให้งดงามและเด่นต่างไปจากฉบับไทยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาต่อไปในบทที่ 4

บทอาบน้ำแต่งตัวของบุศสะบาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทย

บทอาบน้ำแต่งตัวของบุศสะบาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏหลังจากที่บุศสะบา ตื่นบรรทมขณะพักอยู่ที่ตำหนักในอุทยาน ซึ่งช่วงเนื้อหาที่ปรากฏนี้สอดคล้องตรงกันกับเรื่อง อินเหนาฉบับไทยดังที่ได้กล่าวข้างต้น

เรื่องอินเหนาฉบับไทยพรรณนาเครื่องแต่งกายของบุษบาตามแบบเครื่องแต่งกาย ยืนเครื่องตัวนางของละครใน อันประกอบด้วย

ภูษา

เข็มขัด

สไบ

สังวาล

ทองกร

ชามรงค์

มงกุฎ

จากการศึกษาพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวพรรณนางค์ประกอบเครื่องแต่งกาย ของบุศสะบาในลักษณะเดียวกับที่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับไทย แต่อาจเรียกชื่อหรือสะกดคำต่าง ไปจากไทยบ้าง ได้แก่

พูสา

เขมขัด

สะไบ

สังวาน

ทองกอน

ทัมมะโรง (ชามรงค์)

มงกุฎ

ตัวอย่างบทอาบน้ำแต่งตัวของบุษบาหรือบุศสะบาในฉบับไทยและฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ขึ้นบนเตียงทองในห้องสรง

ลำอางองค์ขัดสีวารีสาน

ทรงเครื่องน้ำดอกไม้ไผ่พาน

สุคนธ์ธารหอมประทีนกลิ่นกลาย

ทรงปรัดผัดพัทตร์ปลั่งเปล่ง	ดั่งดวงจันทร์วันเพ็ญบุรณฉาย
ภูษายกพื้นตองทองพราย	เข็มขัดสายประจำยามงามพลอย
สไบทรงสอดซับสีทับทิม	เพชรพริ้มริมขลิบครุฑห้อย
สังวาลวรรณคั่นจินดาคุณลอย	ทรงสร้อยอย่างนอกคอกกล้าควน
ทองกรแก้วกุดันบรรจง	ข้ามรงค์นพรัตน์จัดถ้วน
ใส่มงกุฎประดับทับทิมล้วน	แล้วลงจากปราสาทสวนเสด็จมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 230)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

คันเถิง	ขึ้นบับพา	สวนดำนักลาด	
	สะถิดเนาช่องชั้น	เตียงแก้วโสดสง	
	ทงตำอางเนื้อ	ขัดสีตคแต่ง	
ทงเคื่อง	น้ำดอกไม้	พานตั้งเลียบมะนี	
	ชู้คนทาเบ็ง	หอมหวนตลบอ่วง	หอมมัน
แล้วเล่า	พัคพากเนื้อ	กะจวนเข้าก้อมสี	
	สายสวาดเนื้อ	เป็องปิ่นนวนละหง	
เปียบดั่ง	ดวงพระจันทร์เพง	เมกทะมูนเวียนวัน	
ทงทัง	พูลาพื้น	ตองเจียวบคแบ่ง	
คือคู่	สาวเทพด้าว	วิมานชั้นช่องสูง	
ทงทัง	เขมขัดเหลี่ยม	ปะจำยามมุกมาด	
	สลักเกวียนเลียบส้อย	มะนีล้วนก้อมมะนี	
ทงทัง	สะไบกองส้อย	หลองสีทับทิมเทศ	
	ชิบตากล้วน	มะนีเหลี่ยมเลียบสี	
	แล้วสอดแก้ว	สังวานเทพพะจินดา	
	คุณพอยเทศ	เลียบเลียนมะนีซอน	
แล้วจึง	ทงส้อยซอน	สลักดอกกล้าควน	
	ทองกอนปะ	จงนาสามเสียนแก้ว	
ทงทัง	นบพะลัดแก้ว	ทัมมะโรงลูกปะเสียด	
	สวมสอดนิ้ว	กวนก้อยกอมกม	
	มะนีเทศล้วน	ทองเทศลงนา	
คือคู่	แมนมิ่งพม	เปียบโสมสเม็เจ้า	

แล้วจึง	ทวยทงแก้ว	มุงกุดสวมเกด
เหมือนคั่ง	สาวเทพพะค้ำ	สวันล้ำล่องลง
แต่นั้น	สาวกะสัดไ้	สะเคดลงตำนักกลาด

(อินเหนา, 2513: 36-37)

จะเห็นว่า ลักษณะการพรรณนาบทอาบน้ำแต่งตัวของนุชบาหรือบุตสะบาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวคั่งที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้มีลักษณะสอดคล้องกันอย่างเด่นชัด ไม่เพียงแต่ชื่อประเภทของเครื่องทรงจะมีลักษณะตรงกันเท่านั้น แต่รายละเอียดของเครื่องทรง เช่น สีและชนิดของอัญมณีที่ใช้ประดับตกแต่ง ก็ยังสอดคล้องกันด้วย เช่น ในฉบับไทยกล่าวว่า สีภูษาทรงของนุชบาคือสี “พื้นตองทองพราย” ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่าเป็นสี “พื้นตองเขียว” หรือในฉบับไทยกล่าวว่าข้ามรงค์ของนุชบาเป็น “ข้ามรงค์นพรัตน์” หรือแหวนนพรัตน์ ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่าเป็น “นบพะลัดแก้ว ทัมมะโรง” เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะพรรณนาให้ภาพเครื่องแต่งกายตรงกัน แต่คำขยายรายละเอียดความงามของเครื่องทรงบางประเภทมีความแตกต่างจากฉบับไทยบ้าง เช่น เข็มขัด ฉบับไทยพรรณนาว่า “เข็มขัดสายประจายามงามพลอย” แต่ฉบับลาวพรรณนาว่าเข็มขัดประดับด้วย “มุกมาด” ประเด็นเรื่องการตกแต่งอ้อยคำที่แตกต่างไปจากฉบับไทยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาต่อไปในบทที่ 4

3.3.2 กลวิธีพรรณนาบทชมธรรมชาติ

บทชมธรรมชาติเป็นชนบทที่สำคัญประการหนึ่งของการแต่งวรรณคดีที่พบทั้งในวรรณคดีไทยและวรรณคดีลาว จากการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาว เฉพาะเนื้อหาตอนเดียวกันคือ ตั้งแต่ตอนจะกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุตสะบาจนถึงท้าวกะหนังหนึ่งส่งทูตไปสู่ขอบุตสะบาพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับไทยปรากฏบทชมธรรมชาติ 2 ครั้ง ส่วนเรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏบทชมธรรมชาติ 14 ครั้ง ในจำนวนนี้มี 2 ครั้งที่ปรากฏตรงกับกับฉบับไทย ทั้งปรากฏแทรกในเนื้อหาช่วงเดียวกันและให้ภาพพรรณไม้ตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย แสดงให้เห็นบทชมธรรมชาติทั้ง 2 ครั้งในเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังกล่าวนี้ น่าจะได้รับอิทธิพลการพรรณนาบทชมธรรมชาติจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังจะยกตัวอย่างให้ลักษณะที่ตรงกัน ดังต่อไปนี้

ก. เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏการพรรณนาบทชมธรรมชาติในเนื้อหาช่วงเดียวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย

บทชมธรรมชาติในเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ปรากฏตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยมี 2 ครั้ง ได้แก่ บทชมธรรมชาติในอุทยานเมืองสิงห์คาลาด และบทชมธรรมชาติในอุทยานเมืองคานา ซึ่งบทชมธรรมชาติทั้ง 2 ครั้งดังกล่าวปรากฏแทรกในเนื้อหาช่วงเดียวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย คือ บทชมธรรมชาติในอุทยานเมืองสิงห์คาลาดปรากฏในตอนจินดาสาลีกับมะเดหวีชมอุทยาน ส่วน

บทชมธรรมชาติในอุทยานเมืองคหาปรากฏในตอนนุดสะบากับมะเดหวิชมอุทยาน ดังที่สรุปไว้ในตาราง ดังนี้

เรื่องอิเหนาบับไทย	เรื่องอินเหนาบับลาว
บทชมธรรมชาติในอุทยานเมืองสิงห์ตลาด ตอนจินดาสาลีและมะเดหวิชมสวน	√
บทชมธรรมชาติในอุทยานเมืองคหา ตอนนุดสะบาและมะเดหวิชมสวน	√

ตารางที่ 3 บทชมธรรมชาติในเรื่องอิเหนาบับไทยและเรื่องอินเหนาบับลาวที่ปรากฏตรงกัน

ข.เรื่องอินเหนาบับลาวพรรณนาภาพพรรณไม้ตรงกับบทชมธรรมชาติในเรื่องอิเหนาบับไทย ดังจะยกตัวอย่างบทชมธรรมชาติตอนจินดาสาลีและมะเดหวิชมสวน และบทชมธรรมชาติตอนนุดสะบาและมะเดหวิชมสวนมาแสดงให้เห็น ดังนี้

บทชมธรรมชาติตอนจินดาสาลีและมะเดหวิชมสวน

ในเรื่องอิเหนาบับไทย ตอนจินดาสำหรับและมะเดหวิชมสวน กวีได้พรรณนาภาพพรรณไม้อุทยานว่ามีทั้งผลไม้และดอกไม้แบ่งบานสะพรั่ง มะเดหวิได้เก็บประทานให้จินดาสำหรับ และเหล่านางกำนัลก็พากันเก็บดอกไม้ผลไม้พร้อมทั้งส่งเสียงขับร้องรำทำนองอย่างเพลิดเพลินใจ พรรณไม้ที่กล่าวถึงในบทชมธรรมชาติตอนนี้ได้แก่

แก้ว

กาหลง

ประยงค์

จำปา

ส้มพวง

เมื่อพิจารณาเรื่องอินเหนาบับลาวพบว่า ในตอนที่จินดาสาลีและมะเดหวิชมสวน กวีพรรณนาให้ภาพพรรณไม้และอากัปกิริยาของตัวละครตรงกันกับเรื่องอิเหนาบับไทย คือกล่าวว่าอุทยานเต็มไปด้วยดอกไม้และผลไม้ มะเดหวิได้เก็บประทานจินดาสาลี และเหล่านางกำนัลก็พากันเก็บพรรณไม้อย่างรื่นเริง พร้อมทั้งส่งเสียงขับเพลงด้วยความเพลิดเพลินใจ พรรณไม้ที่กล่าวถึงในบทชมธรรมชาติตอนนี้สอดคล้องตรงกันกับฉบับไทย ได้แก่

กาหลง

ปะยง (ประยงค์)

ชมพวง (ส้มพวง)

ตัวอย่างบทชมธรรมชาติตอนจินตาสาลีและมะเดหวิชมสวนในเรื่องอินเหนอบับ
ไทยและเรื่องอินเหนอบับลาว

เรื่องอินเหนอบับไทย

เที่ยวชมพฤกษาสูงไสว	เงาไม้ร่มรื่นรโหฐาน
บ้างทรงผลปนดอกแบ่งบาน	มะเดหวิเก็บประทานนางกัลยา
พระบุตรีเก็บแก้วกาหลง	เด็ดดวงพวงประยงค์แซมเกศา
นางกำนัลน้อยน้อยสอยจำปา	บ้างวิ่งมาชิงแบ่งแย่งซื้อ
लगนางบ้างหักกิ่งส้มพวง	มิให้ผลหล่นร่วงประจดัง
บ้างขอร้องให้น้องเถิดที่มีมือ	นี่แลหรือว่ารักพึงเห็นใจ
लगนางประดิษฐ์คิขับครวญ	โหยหวนสำเนียงเสียงใส
กรายกรฟ้อนรำทำนองใน	บ้างเที่ยวเก็บดอกไม้มาให้กัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 225)

เรื่องอินเหนอบับลาว

แต่นั้น	มะเดหวิแก้ว	เกบป่าทานกันละเขต
	สองแจ่มเจ้า	ชวนชิตขึ้นสวน
ดีแก่	เยวะยอดแก้ว	เกบดอกกาหลง
	เดดพุ่มพวง	ดวงปะยงใส่แซมมวยเกล้า
ฝูงหมู่	นางกำนัลฮ้อย	จำปีมะริเทด
บางพ่อง	วนลิ่งห้อย	แย่งชำแบ่งปัน
लगนาง	หักกิ่งไม้	ถนอมเชื่องชมพวง
มีให้	ผนตกลูกลง	ปะจดังถือไล่
लगนาง	วอนวานเว้า	ขอที่มีมือถือ นั้นท่อน
น้องจิ่ง	เหนใจฮัก	พี่แพงควานี้
लगนาง	ปะดิดคึดฮ้อย	ปะสงส่งเสียงถนอม

(อินเหนอ, 2513: 12)

จะเห็นว่า ลักษณะการพรรณนาบทชมธรรมชาติในเรื่องอินเหนอบับไทยและเรื่อง
อินเหนอบับลาวดังที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้มีลักษณะสอดคล้องกันอย่างเด่นชัด ไม่เพียงแต่ชื่อ
ชนิดของพรรณไม้จะตรงกันเท่านั้น แต่รายละเอียดคำปกริยาของตัวละครในการชมพรรณไม้มัก

สอดคล้องกันด้วย เช่น เรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวว่านุชบาเก็บดอกประยงค์มา “แซมเกศา” ในเรื่องอินเหนาฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่านุชบาเด็ดดอกประยงค์ “ใส่แซมมวยเกล้า” หรือในฉบับไทยกล่าวว่านางกำนัลได้ “หักกิ่งส้มพวง” และระมัดระวังมิให้ “ผลหล่นร่วงประจงถือ” ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่านางกำนัล “หักกิ่งไม้ ถนอมเชื่องชมพวง” และระมัดระวังมิให้ “พندقกลวง ประจงถือใส่” เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะพรรณนาให้ภาพพรรณไม้และกิริยาท่าทางของตัวละครตรงกัน แต่ฉบับลาวได้กล่าวถึงพรรณไม้เพิ่มเติมมากขึ้นกว่าฉบับไทยด้วย ได้แก่ จำปี และมะริเทค (มะลิเทศ) ซึ่งเป็นการขยายภาพความงามของพรรณไม้เพิ่มเติมจากฉบับไทย

บทชมธรรมชาติตอนนุชบาและมะเดหวีชมสวน

ในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ตอนนุชบาและมะเดหวีชมสวน กวีได้พรรณนาภาพพรรณไม้ในอุทยานเมืองคานาว่ามีทั้งผลไม้และดอกไม้ ออกดอกผลงดงามไปทั้งสิ้น มะเดหวีได้เก็บดอกไม้มาแซมผมให้นุชบาและชี้ชวนให้เก็บพรรณไม้ หวังให้นุชบาเปลือยและคลายความเศร้าหมอง เช่นเดียวกับเหล่านางกำนัลก็พากันเก็บดอกไม้ถวายนุชบา และชวนให้นางฟังเสียงนกร้อง กวียังพรรณนาอีกด้วยว่า เหล่านางกำนัลต่างก็ไม่เบื่อกับงานด้วยสงสารนุชบาที่กำลังทุกข์ตรมใจ พรรณไม้ที่กล่าวถึงในบทชมธรรมชาติตอนนี้ ได้แก่ สร้อยฟ้า อุ่น และยี่สุ่น

เมื่อพิจารณาเรื่องอินเหนาฉบับลาวพบว่า ในตอนที่นุชบาและมะเดหวีชมสวน กวีได้กล่าวถึงพรรณไม้และอากัปกริยาของตัวละครคล้ายคลึงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย คือ กล่าวว่ายอุทยานเต็มไปด้วยพรรณไม้แบ่งบานงดงาม มะเดหวีได้เก็บดอกไม้ประทานนุชบาและชี้ชวนให้นางชมดอกไม้เพื่อคลายความเศร้าหมอง เช่นเดียวกับเหล่าพี่เลี้ยงก็พากันชี้ชวนนุชบาให้ฟังเสียงนกร้องเพื่อคลายใจ บทชมธรรมชาติตอนนี้ของฉบับลาวกล่าวถึงพรรณไม้ตรงกับฉบับไทย 1 ชนิด คือ ดอกยี่สุ่น (ยี่สุ่น)

ตัวอย่างบทชมธรรมชาติตอนนุชบาและมะเดหวีชมสวนในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ชี้ชวนให้ชมรุกขชาติ	ดอกผลหล่นกลาดสะตาทมั้น
เหล่าฝูงสุรางค์นางกำนัล	ชิงกันเก็บถวายเป็นงอร
มะเดหวีทรงเด็ดดอกสร้อยฟ้า	แซมเกล้าพระธิดาดวงสมร
แล้วชวนเก็บอุ่นยี่สุ่นช้อน	หวังจะให้คลายร้อนรำคาญ
พระพี่เลี้ยงเคียงทูลนางเทวี	ให้ฟังเสียงปักษีขันขาน
กำนัลในมิได้ขันขาน	สงสารอรไทไม่สบาย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้ากอ	เดดดอกแก้ว	ยี่ซุนกาหลง	
ทั้งกับ	นิกากิน	กะจวนเนื้อเฮ้า	
เดดหมู่	เสาวะลคัลล่า	ดวงคอกสุมนทา	
ทั้งหมู่	พวงปะยงเพด	พระยอมแกมก้าน	
แล้วจิ่ง	เซี่ยชว่นซี้	ปักสาหลายซ่า	
อยากให้	กัลเขดน้อย	นงหน้าซิ่นปะไท	
ดีแก่	ฝู่งพีเลี้ยง	ตามบาพูนถแลง	
ฟังสิ่ง	เสียงสาสิกกา	ส่งเสียงปะสงฮ้อง	
ฟังทั้ง	ตาเวฮ้อง	วอนเสียงสูงส่ง	พุ่นเยี

(อินเหนา, 2513: 28)

จะเห็นว่า ลักษณะการพรรณนาบทชมธรรมชาติในเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้มีความคล้ายคลึงกัน โดยฉบับลาวกล่าวถึงดอกยี่ซุนหรือยี่สุนตรงกันกับฉบับไทย และพรรณนาอากัปกิริยาของมะเดหวิและนางกำนัลพี่เลี้ยงที่พยายามโลมเล้าเอาใจและชี้ชวนให้บุตรสะบาชนมกษมไม่สอคล้องกับฉบับไทย

อย่างไรก็ตาม ในบทชมธรรมชาติดังกล่าวนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวได้กล่าวถึงพรรณไม้หลากหลายชนิดมากกว่าฉบับไทย เช่น กล่าวถึงดอกแก้ว กาหลง นิกา (น่าจะหมายถึงกรณีการ์) สุมนทา (มณฑา) ปะยง (ประยงค์) และพระยอม (พะยอม) รวมทั้งกล่าวถึงชื่อนกที่เหล่าพี่เลี้ยงชี้ชวนให้บุตรสะบาฟังเสียงร้องด้วย เช่น นกสาสิกกา และนกตาเว (กาเหว่า) การขยายภาพความงามและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเพิ่มเติมขึ้นจากฉบับไทยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในบทต่อไปร่วมกับบทพรรณนาธรรมชาติอีก 12 ครั้งในเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้แต่งเติมเพิ่มเข้าไปในเรื่อง ซึ่งในเนื้อหาตอนเดียวกันนี้ของฉบับไทยมิได้ปรากฏ

3.3.3 กลวิธีพรรณนาบทชมพาทนะ

กลวิธีพรรณนาอีกลักษณะหนึ่งที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย คือ กลวิธีพรรณนาบทชมม้าพาทนะ ซึ่งปรากฏในตอนวิหยาสะกำจะเดินทางไปเที่ยวป่า

จากการศึกษาพบว่า บทชมม้าของวิหยาสะกำในเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีวิธีพรรณนาให้ภาพของม้าสอคล้องกับบทชมม้าของวิหยาสะกำในตอนเดียวกันนี้ของเรื่องอินเหนาฉบับไทย อันสะท้อนให้เห็นว่าบทชมม้าในเรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้น่าจะได้รับอิทธิพลการพรรณนาบทชมม้าจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังจะยกตัวอย่างให้ลักษณะที่ตรงกัน ดังต่อไปนี้

บทชมม้าของวิหยาสะก่าในเรื่องอิเหนาฉบับไทย กวีพรรณนาให้ภาพของม้าที่ศึกคระนองมีพลังและมีชีวิตชีวาอย่างชัดเจน ทั้งยังพรรณนาการประดับตกแต่งเครื่องทรงของม้าอย่างงดงามด้วย เช่น กล่าวถึงเครื่องผูกที่เป็นทอง อานม้า และสายถือถักทอง

เมื่อพิจารณาบทชมม้าของวิหยาสะก่าในเรื่องอินเหนาฉบับลาวพบว่า กวีพรรณนาให้ภาพของม้าในลักษณะเดียวกันกับฉบับไทย คือ ให้ภาพของม้าที่เคลื่อนไหวอย่างมีพลังและมีชีวิตชีวา ทั้งยังกล่าวถึงการประดับตกแต่งเครื่องทรงของม้าตรงกัน เช่น กล่าวถึงเครื่องผูก อานม้า และสายถือ

ตัวอย่างบทชมม้าของวิหยาสะก่าในเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาว

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ม้าเอยม้าต้น	เร็นร่นร่าร้องคะนองเสียง
ยกท่อย่อท้ายร้ายเรียง	แผ่นโจน โจนเพียงม้ายันต์
ย่องขำทำพยสะขบัตย่าง	หักหันให้ข้างขวางถนน
ถูกน้อยชอยเต้นมากกลางพล	คนเคียงข้างละคนคอยประจำ
ผูกเครื่องสุวรรณกุณฑ์ดาว	แวววาวชั่ววาลอานคร่ำ
ใบโพธิ์พรายรายบุษราคัม	ง่องง่าสายถือถักทอง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 248)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

งามด้วย	มาที่นั่น	คนสามาดเลื่องล่อง
	คะนองเสียงยก	ชอขำเชิงชั้น
งามทั้ง	ผืน โจนเต้น	คือยนปะเหยียนฮูบ
	เหาะหย่องย้าย	ขำน้อยผาดผัน
	หักหันข้าง	ขวางทะนนชักขำ
	เหาะหย่องเต้น	กางพ้องพวกพน
	คนเคียงข้าง	ประจำจูงสองฝ้าย
ยังเล่า	ผันผาดเต้น	ตามชั้นช่องพน
ผูกทั้ง	ฝูงเคื่องด้วย	สุวันนระราดดาวปะจง
	แวววาวอานคำ	ถ้าคูละห้อย
	ใบโพหน้า	บุคสะลาเข็มแขง
	ปะจงแต่งต้อง	คำเลี่ยมเลียบมะนี
ทั้งหมด	สายงองง่า	ขนันแค้นพระองถือ
	ถักทองประดับ	แยงขอปะสมส้อย

(อินเหนา, 2513: 107)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่า ลักษณะการพรรณนาภาพม้าของวิหยาสะก่าในเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีความคล้ายคลึงกันอย่างชัดเจน เช่น ฉบับไทยพรรณนาภาพของม้าว่า “ร่าร้องคะนองเสียง” ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่าม้าั้น “คะนองเสียง” หรือฉบับไทยกล่าวว่าม้าแสดงกิริยา “แผ่น โจน” “ย่องย่ำ” และ “หักหันให้ข้างขวางถนน” ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่าม้าั้นแสดงกิริยา “ผัน โผนเต็น” “เหยาเยห้อยย่ำ” และ “หกหันข้างขวางถนน (ถนน)” หรือฉบับไทยกล่าวว่าม้าั้นจะมี “คนเคียงข้างละคนคอยประจำ” ในฉบับลาวก็กล่าวตรงกันว่าม้าจะมี “คนเคียงข้าง ประจำสองฝ่าย”

นอกจากนี้ฉบับไทยและฉบับลาวยังพรรณนาภาพเครื่องทรงของม้าตรงกันด้วย เช่น ฉบับไทยกล่าวว่าเครื่องผูกของม้าั้น “ผูกเครื่องสุวรรณกุดันดาว” ในฉบับลาวก็กล่าวสอดคล้องกันว่า “ผูกทั้ง ผูกเคื่องด้วย สุวันนะรัตดาวปะจง” หรือฉบับไทยกล่าวว่าสายธือของม้าั้น “ถักทอง” ในฉบับลาวก็กล่าวว่าสายธือนั้น “ถักทองปะด็บ” เช่นกัน

3.3.4 กลวิธีพรรณนาการรับราชทูต

กลวิธีพรรณนาอีกลักษณะหนึ่งที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏตรงกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยคือ กลวิธีพรรณนาการรับราชทูต ซึ่งปรากฏในตอนที่ทำวคาหาให้รับราชทูตจากเมืองลาล่า กล่าวคือ ในตอนเดียวกันนี้ ทั้งเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวต่างพรรณนาวิธีการรับราชทูตสอดคล้องตรงกัน ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ก. การพรรณนาการรับราชทูตในเรื่องอิเหนาฉบับไทย

ธานีรัตน์ จตุฑะศรี (2552: 216) ได้อธิบายขั้นตอนของประเพณีรับราชทูตที่ปรากฏในเรื่องอิเหนาฉบับไทย ตอนทำวคาหาให้รับราชทูตจากเมืองลาล่า สรุปความได้ดังนี้

เนื้อหาการพรรณนาเริ่มจากระตูล่าส่งอำมาตย์คือยาสาและคะหมังเป็นราชทูตเชิญพระราชสาส์นมาสู่ขุนบษาจากทำวคาหาให้แก่จระกาผู้เป็นน้องชาย เมื่อราชทูตจากเมืองลาล่าเดินทางมาถึงเมืองหน้าด่านของเมืองคาหา นายด่านก็รีบแจ้งข่าวมายังป่าเตะ จากนั้นป่าเตะจึงเข้าเฝ้าทำวคาหา จากนั้นทำวคาหาก็กส่งให้เสนาจัดขบวนออกไปรับทูตลาล่าตามประเพณี กล่าวคือ ให้ปรับปรุงตกแต่งบ้านพักของแขกเมืองให้เรียบร้อย และ จัดเตรียมกระบวนแห่สำหรับออกไปรับคณะทูตผู้เชิญราชสารที่หน้าด่าน

เมื่อกระบวนแห่มาถึงหน้าด่าน เสนาได้แจ้งแก่ราชทูตว่า ทำวคาหาให้แต่งกระบวนมารับคณะทูตและเชิญราชสารเข้าเมือง ราชทูตจึงเชิญราชสาส์นของระตูล่าขึ้นยานูมาศและนำไพร่พลเข้ากระบวนแห่เดินทางเข้าเมืองคาหา เข้ามาถึงเมืองแล้ว เสนาได้เชิญราชทูตไปแวะพักยังหอราชสาร ครั้นถึงวันที่ราชทูตจะเข้าเฝ้าทำวคาหา บรรดาเสนาต่างก็เกณฑ์ไพร่พลให้ใส่เสื้อเสนาภูฏและนั่งกลาบาตเรียงรายสองข้างทาง เพื่อต้อนรับขบวนคณะทูต ในเวลาเดียวกันฝ่ายราชนิกุลและขุนนางต่างๆ ก็นั่งประจำตำแหน่งในท้องพระโรงรอเข้าเฝ้า เมื่อถึงเวลาทำวคาหาก็ออก

ท้องพระโรง ชาวที่گی๋ไช่มาทอง และประโคมดนตรี จากนั้นจึงเชิญคณะราชทูตเข้าเฝ้า เพื่อถวายราชสาส์นหน้าพระที่นั่ง เป็นอันเสร็จพิธี

ระเบียบแบบแผนการรับราชทูตที่กล่าวไว้ในเรื่องอิเหนาฉบับไทยดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับประเพณีรับราชทูตของไทยในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์อย่างชัดเจน (ชานีรัตน์ จิตุศาสตร์, 2552: 217)

ตัวอย่างบทพรรณนาการรับราชทูตในเรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	องค์ศรีปีตหรวดาหา
ได้ฟังปาตะเสนา	นั่งนึกตรึกตราประหลาดใจ
เห็นจะมาอ่อนง้อขอลูกรัก	พระทรงศักดิ์ร้อนรนหม่นใหม่
จำเป็นจำสั่งเสนาใน	จงออกไปรับตามประเพณี
บัดนั้น	ปาตะรับสั่งใส่เกศี
ออกมาเกณฑ์กันทันที	ตามมีพระราชบัญชา
เหล่าเวรพนักงานทั้งหลาย	เรียกเจ้าขุนมูลนายหัวหน้า
หมายบอกเวียงวังคลังนา	ให้แต่งของโอชาออกไปทัก
แต่บรรดาข้าเฝ้าตำแหน่งที่	เจียดกระบี่มาตามให้สมศักดิ์
อันบ้านแขกเมืองเคยสำนัก	มั่นปรักหักพังเร่งซ่อมแปลง
ริมถนนหนทางปลูกโรงร้าน	สั่งพวกนครบาลให้ขื้อแย่ง
ให้ล้อมวังตั้งฉาบปูนกำแพง	รีบริดจัดแจงอย่าอนใจ
บัดนั้น	บรรดาเสนาน้อยใหญ่
เร่งรัดจัดกันทันใด	ทำการรื้อไปทิ้งไพร่นาย
พวกไปรับราชสารก็เตรียมแห่	ตั้งขั้แทรกของชนะเครื่องขุมสาย
แต่งตัวนุ่งห่มสมกาย	เสร็จแล้วผันผายจากบุรี
ครั้นถึงด่านเขตขัดขันนอก	จึงบอกราชทูตถ้วนถี่
พระปิ่นสุวรรณราชานี	ให้ข้านี้มารับเข้ากรุงไกร
บัดนั้น	ราชทูตยินดีจะมีไหน
ให้เที่ยวเรียกกันทันใด	พร้อมเหล่าบ่าวไพร่บรรดามา
เชิญราชสารทรงยานุมาศ	แห่แหนเศียรคชช้ายขวา
เสนาชาวเวียงชัยโคคลลา	เข้าในนครามิทันนาน
ครั้นถึงจึงพาแขกเมืองไป	อาศัยในหอราชสาร
แล้วเลี้ยงดูพูดจาอันสำราญ	พนักงานจ่ายเงินให้โยธี
บัดนั้น	จึงมหาเสนาทั้งสี่
วันแขกเมืองจะเฝ้าพระภูมิ	ก็จัดแจงแต่งที่ระคมกัน

	กะเกณฑ์ด้วย	บันชาอำม่อม	
หมายบอก	กมใหญ่้อย	ตามถ้านหมวดคอง	
ทั้งเล่า	นายเวนพ้อม	พันกัฏทุกหมวด	
กับทั้ง	ขุนหมื่นพ้อม	เดินให้ตวดเตียม	
	หมายบอกแจ้ง	ฝูงหมู่วังเวียง	
	ทั้งควนา	บาดหมายเตียมพ้อม	
บอกให้	ตกแต่งตั้ง	ฝูงหมู่โอชา	
จักได้	เอาไปทัก	ทูคนายแคนด้าว	
	เดินใกล้	ทูตาคิดเหนือ	จึงแล้ว
จักได้	กินที่ของประเทศด้าว	แคนพื้ขึ้นใจ	
อันนี้	ฝูงข้าเฝ้า	ตำแหน่งที่ของไฟ	กอดี
ฝูงหมู่	ของกับยด	แต่งเตียมดาไว้	
กับทั้ง	เจียดกะบีพ้อม	ตกแต่งงามสัก	
ตามที่	ของพยายด	พระหลวงเคียดห้าง	
อันนี้	ฝูงหมู่บ้านเมือง	ปะเทศเคียดซา	
ถ้าว่า	หากเพพัง	ฮีบปุนแบ่งไว้	
อันนี้	ฮีบทะนดง	ปุกโฮงคนตาด	กอดี
สั่งให้	เขาฝูงชวานะคอนบาน	แย่งทะเลลายฮื้อ	
แล้วให้	ตกแต่งตั้ง	จอมพระราชวังหลวง	
	ปุนกำแพงเมือง	สั่งแปงอย่าช้า	
แล้วฮีบ	ลัดเล่งเข้า	อย่าปมาคนอนใจ	
จงให้	จัดแจงตก	แต่งสะกันอย่าช้า	
เมื่อนั้น	บันดาพ้อม	เสนาน้อยใหญ่	
แล้วฮีบ	ลัดเล่งพ้อม	กานฮ้อนสว่านสน	
ทั้งหมู่	ฝูงไฟพ้อม	ทั้งหมู่ตวนาย	
พากัน	ทำกานสะกัน	วุ่นไปละงมพืน	
แต่นั้น	ฝูงพวกพ้อง	จัดแห่ราชสาน	
เขากอ	พากันเตียม	แต่งตวเพื่อนฟ้า	
	แต่ตั้งค้อง	กองไซชะนาราด	
กับทั้ง	แคนชู่พ้อม	พินชั้นชอบมะโน	
	ทั้งหมู่ฝูงปีระหล้อ	ปากใหญ่ปายวา	กอบไป
แปเปน	กำนุฮาน	ว่าแลเห็นหื้อ	

ขุนกอ	ตกแต่งเนื้อ	นุ่งห่มสมกาย	
	ตามปะคายค	ต่ำสูงปนถ้าน	
แล้วจึง	พากจากค้ำ	บุรีราคนะคอนหลวง	
นายเฮีย	พาพนเดิน	คองเดินทั้งฟ้า	
	กายแดนค้ำ	นาหลวงเหลียวล้ำ	
ฝูงหมู่	ควงดอกไม้	บานบั้งจ่อจุม	
	ทุกที่พ้อม	เขาถ่อนไพพะนอม	
อยู่ท่าง	ชมปักสา	ค่านแดนคอยกว้าง	
แต่นั้น	ถึงคาวชั้น	นอกเขตแดนเมือง	
เขากอ	เนื่องนั้ง	หอยคอนซอนเป้	
นายกอ	ไปถึงให้	ทูตาทักทาน	
บับค้อย	หวยป่าไม้	มาพ้ออดดี	แต่ลือ
บัดนี้	พระเปนเจ้า	นะคอนเรดไอสวน	
	ชงพระยานาม	อยู่สถานะทงแจ้ง	
คาวว่า	สองนายเจ้า	มาถึงแดนปะเทศ	
พระจึง	มีอาดใช้	त्वเข้าออกมา	
ว่าให้	มาลับเข้า	กุงปะเทศคาหา	ที่พุ่น
บัดนี้	เซ็นสองนาย	แต่ตวย่าซ่า	
เมื่อนั้น	ราชทูตได้	ฟังพากกอนคะดี	
สองขุน	ยินดีชม	ชื่นใจมีน้อย	
แล้วเล่า	ขอมือขึ้น	ปะนมกอนเหนือขม่อม	
กอจึง	ฮับพากด้าน	ขานถ้อยว่าโดย	
แล้วจึง	ให้ฝูงเขาเที่ยว	ฝูงบ่าวพนละขัน	
เขาที่	ไปสแวงหา	เที่ยวชมทางชาวบ้าน	
ฝูงหมู่	นายรดพ้อม	มาฆ่าสาถัดดี	
ทั้งหมู่	กุนชะโรหัด	ผูกดีคาห่าง	
แล้วว่าให้	เซ็นเอราชสานขึ้น	ชงสะถิดบานนุมาด	
	พนแห่ล้อม	ขวาซ้ายสนั่นเมือง	
อันว่า	เสนคท้าว	ในพระราชเวียงไซ	
	นำมอระคาไป	ออกอวนเดินหน้า	
	ทวานเที่ยวคั้น	คองคอนหลายถัน	
	หวยปากกว้าง	ลงห้วยชอดนา	

พ่อดู	ทุกที่เทียบ	ท่งใหญ่สุดยอม	พุ้นเฮี
ฟังดู	ฝูงฟังพาย	หมู่กะทิงคังก้อง	
	เสีนๆ ผ้าย	นาหลวงหลายย่าน	
กอจิ่ง	เงินนักคะเรดล้า	ทวานกว้างก้อมกม	
แต่นั้น	ใหญ่ๆ เข้า	ทวานเรดคาหา	
ขุนจิ่ง	พาสองนาย	ฮีบทางเดินคั้น	
เลียลวด	พาหมู่ขุนแขกเจ้า	ไปที่อาลัย	
	เซ็นลาชะसान	แห่แหนละงมพีน	
แล้วจิ่ง	ตกแต่งเลี้ยง	ยังโพชะนาหาน	
	ทั้งขุนพยา	ขึ้นชมสงวนค้ำ	
อยู่ท่าง	หลับนอนหลิ่น	อยู่สบายมีมาก	
ดีแก่	พยาจำบ้าน	ป่วเลี้ยงแขกเมือง	
	สะพาดพ้อม	ชาวเทศพะนังงาน	
เขากอ	เอาเงินมา	จ่ายหยายนายใช้	
ฝูงหมู่	โยที่ทำว	ลาสำหายช่วย	ชู้คนแล้ว
เขากอ	ชมชื่นย้อง	ทานเจ้าแจกปัน	
แต่นั้น	มะหาเสนาแก้ว	ตางพระองทังสี่	
ข้าจัก	ให้ราชทูตทำว	มาเฝ้าบาดคำ	
บอกให้	จัดแจ้งตั้ง	ละคมกันหมายบอก	
ฝูงหมู่	กมใหญ่น้อย	นายเฮียวตวดเต็ม	
บอกให้	พระสอดเสื่อ	เสนากุสราด	
ถือหมู่	อาวุดพ้อม	สะพายจ้าว่างาม	
แล้วให้	นั่งเลียบล้วน	กาละบาดฮิมทาง	
	แปงพะนังसान	จอดเจีอวงล้อม	
ทันที	ตำแหน่งหน้า	ขุนใหญ่กะกุนสูง	
มาโฮม	เต็มทีมใน	ราชวังเวียงพ้อม	
ทั้งหมู่	ทะหานแก้ว	พลเฮือนทุกฝ้าย	
	มวนมากล้น	เดินให้แต่งตว	
	ต่างๆ ฟ้าว	ทบมุ่งสมปัก	
	ลายทังตว	ช่อเชิงสามชั้น	
ทั้งเล่า	สอดใส่เสื่อ	คุยอ่อนชุยชาย	
ตามที	เคียทำนอง	แขกเมืองมาเฝ้า	

แล้วจึง	ขึ้นสู่ห้อง	พระโรงราดจนา
	เลียนแถวถัน	ที่งามปะนมน้อม
หลังดู	คนเบียดถัน	คับคั่งในสถาน
มีหมู่	พานทองประดับ	เลียบเลียนขวาซ้าย
อันว่า	หน้าที่นั่งตั้ง	เลียนที่แถวงาม
ตามที่	ปะเพนี	แต่งงามแถวถ้อง
ฝูงหมู่	ชาวถิถาน	คอยไขสุดม่าน
เขาฮีบ	เตียมแต่งตั้ง	ละวงไว้สูดสาย
	สะพาดพ้อม	ฝูงหมู่กิวาหยัน
ถือจ้อง	กับสันยา	อยู่คอยเดินตั้ง
เมื่อนั้น	ผู้ผ่านด้าว	กุงปะเทศคาหา
	คูลิวอะสันยา	สืบแนวเต็มตั้ง
ค้นว่า	สเวียโพคแล้ว	เอมโอดโพชนะนา
พระกอ	ลีตาลง	แทนทองปะเหลืองหลิน
เลียลวด	เข้าสู่ห้อง	ชำระราดสะสง
	สุคันทาบ	กินกะจวนเจือเข้า
แล้วจึง	ขัดสีเนื้อ	สำอางชงชงเคื่อง
ล้วนแต่	แสงเพดแก้ว	แววเหลื่อมลัสมิ
พระจึง	สะเคคออกห้อง	รัตนาคพระโรงไซ
	ชงสะถิดเหนือบันลังทอง	แทนมะนิเสียงเล้ม

(อินทนา, 2513: 73-80)

3.4 ความสัมพันธ์ด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน

ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอินทนาฉบับไทยกับเรื่องอินทนาฉบับลาวอีกลักษณะหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า การใช้ถ้อยคำสำนวน หลายช่วงในเรื่องอินทนาฉบับลาวมีความสอดคล้องตรงกันกับถ้อยคำสำนวนในเรื่องอินทนาฉบับไทยอย่างชัดเจน

ผลการศึกษาพบว่า การใช้ถ้อยคำสำนวนในเรื่องอินทนาฉบับลาวที่ปรากฏตรงกันกับเรื่องอินทนาฉบับไทยมี 4 ลักษณะ ได้แก่ การเรียกชื่อตัวละครและชื่อเมืองตรงกัน การใช้คำศัพท์ขวามลายุตรงกัน การใช้ถ้อยคำตรงกันในบริบทเดียวกัน และการใช้สำนวนความเปรียบตรงกันในบริบทเดียวกัน ถ้อยคำสำนวนที่ปรากฏตรงกันดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องอินทนาฉบับลาว น่าจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องอินทนาฉบับไทย ดังจะอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นในแต่ละลักษณะ ดังนี้

3.4.1 การเรียกชื่อตัวละครและชื่อเมืองตรงกัน

การศึกษาเปรียบเทียบทำให้เห็นชัดเจนว่า การเรียกชื่อตัวละครทั้งที่เป็นชื่อเฉพาะและตำแหน่ง รวมทั้งการเรียกชื่อเมืองต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาของเรื่องอินเหนอบับลาว มีความเหมือนคล้ายกับเรื่องอินเหนอบับไทยอย่างชัดเจน โดยฉบับลาวมีการมีการดัดแปลงเสียงหรือมีอักษรวิธีต่างไปจากฉบับไทยบ้าง ดังสรุปไว้ในตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ชื่อเรียกและตำแหน่งของตัวละครที่ปรากฏตรงกัน	
เรื่องอินเหนอบับไทย	เรื่องอินเหนอบับลาว
จระกา	จระกา, จิระกา, จละกา, จอละกา
บุษบา	บุคสะบา
จินดาสำหรับ	จินดาสาสี่
ปะตาระกาหลา	ปัดตาระกาหลาไห้
ล่าล่า	ลาล่า
กะหมังกุหนิง	กะหนังหนิง, กะสัคราดสะกุหนิง
วิหยาสะก่า	วิหยาสะก่า
อินเหนา	อินเหนา
จินตะหระ	จินดาหลา
ปาหยัง	ปาหยัง, บาหยัง, กะหนัง
ปะหมันสลด	ปะหนันสลด, ปะหมันสะลด
กุสุมา	สะกุณา
ตั้งคามาระตา	ตั้งคามาละตา
รัตนาระติกา	ลัดตะนาละติกา
รัตนาวาตี	ลัดตะนาวาตี
วิหระกะระตา	วิหลากาลาตา
บุษบาวิลิศ	บุคสะบาวิลิด
ระเด่น	ละเดน, ละเคย
ระตู	ระตู, ลัดตู
ประไหมสุหรี	ปะไมแก้ว
มะเคหวี	มะเคหิว, มะเควี
บาหยัน	บาหยัน

ตำมะหงง	ตามเงา, ตำหางง, ตามหงง
ปาตะ	ปาเต, ปาเต
กะหมัง	กะหมัง, กะหนัง, กะมั่ง
ยาสา	ยาสา
กะหมั้นหฺรา	กะหมั้นหลา, กะหมั้นหล้า
กิดาหยัน	กิดาหยัน

ตารางที่ 4 สรุปชื่อตัวละครในเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ปรากฏตรงกัน

ชื่อเมืองที่ปรากฏตรงกัน	
เรื่องอิเหนาฉบับไทย	เรื่องอินเหนาฉบับลาว
จระกา	จระกา, จิระกา, จละกา, จอละกา
ล่าสำ	ลาสำ
ดาหา	ดาหา, ดาหาน
กูเรป็น	กูเลรอด, กูเลป็น,
สิงหัดสำหรี	สิงหัดลาด, สิงหัดนะคอนรอด
กาหลัง	กาหลัง
กะหมังกุหนิง	กะหนังหนิง, กะหนังรอดสะกุหนิง
ปาหยัง	ปาหยัง, บาหยัง, กะหนัง
ปะหมันสลัด	ปะหนันสลัด, ปะหมันสะลัด
หมันหยา	มันยา, มันหยา

ตารางที่ 5 สรุปชื่อเมืองในเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ปรากฏตรงกัน

3.4.2 การใช้คำศัพท์ชวามลายูตรงกัน

เรื่องอิเหนาฉบับไทยมีการยืมคำศัพท์ชวามลายูมาใช้เป็นจำนวนมาก คำเหล่านี้มักมีการปรับเปลี่ยนเสียงพยางค์สุดท้ายของคำให้มีเสียงจัตวา เช่นคำว่า อิเหนา กะหมังกุหนิง จะมาหราบุหลัน บุหร่ง วิไลศมาหราบา มะงุมมะหราบา ตูนาหงัน สะดาหมัน แบหลา ซึ่งต่างไปจากเสียงของคำในภาษาชวามลายูที่มิได้มีเสียงเช่นนี้ท้ายคำ (ธานีรัตน์ จัตูทะศรี, 2552: 199)

จากการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอิเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาวพบว่า นอกจากชื่อเรียกตัวละครและชื่อสถานที่แล้ว เรื่องอินเหนาฉบับลาวยังปรากฏใช้คำศัพท์ชวามลายูที่เป็นคำศัพท์ทั่วไปตรงกันกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยหลายคำ คำชวามลายูในเรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้มีรูป

เสียง และความหมายสอดคล้องกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน แม้ว่าบางคำอาจมีการตัดแปลงเสียงให้ต่างไปจากฉบับไทยบ้างเล็กน้อย ดังสรุปเปรียบเทียบไว้ในตารางต่อไปนี้

คำศัพท์ความหมายที่ปรากฏตรงกัน	
เรื่องอิเหนาฉบับไทย	เรื่องอินเหนาฉบับลาว
กระยาหัง (สวรรค์)	กะหยางัน
อัสัญหยา (การสืบเชื้อสายจากเทวดา)	อะสันหยา
อัสัญแหวา (การสืบเชื้อสายจากเทวดา)	อะสันยะแหวา
ศรีปัททรา (กษัตริย์, ผู้เป็นใหญ่)	สีปัดตาหล้า
บุหร่ง (นก)	บุหลง, ยูหลง
บุหงา (ดอกไม้)	หยู่ง่า, ยูหงา, บุงา
สะตาทมั้น (สวน, อุทยาน)	สันตาทมั้น, สักตาทมั้น
ตุนาหัง (หมั้นหมาย)	ตุนาหัง, ตุนางัน
ดอกตันหยง (พิกุล)	ดอกตันยน

ตารางที่ 6 สรุปคำศัพท์ความหมายในเรื่องอิเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ปรากฏตรงกัน

คำศัพท์ความหมายในเรื่องอินเหนาฉบับลาวมักปรากฏควบคู่กับคำในภาษาลาวที่มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งนับเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยขยายความให้ผู้อ่านผู้ฟังชาวลาวสามารถเข้าใจความหมายของคำศัพท์ความหมายดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น “ยูหงาสักดอก ดวงนั้น” “สืบพะดอกบุงา” “สันตาทมั้นสวนดอก” “พงเทบอะสันหยา” และ “วิมาน โมกกะหยางัน” ดังตัวอย่าง

ไปสู่	เถื่อนนายสวน	ก่าวเคี้ยคองฮู้
เขานั้น	แปนคนเจ้า	ยูหงาสักดอก ดวงนั้น

(อินเหนา, 2513: 27)

เจ้ากอ	ปะโลมลูกน้อย	พาดันจากสะถาน
	ไปปะพาดหลีน	สืบพะดอกบุงา

(อินเหนา, 2513: 28)

แต่นั้น	สะพังพ้อม	ขุนหมื่นขุนนาย
	เวียงทองปาดับ	แวกละวังขวาซ้าย

	ตามสะเดคเท้า	สันต้ามั้นสวนดอก	
			(อินเหนา, 2513: 11)
มันกอ	ไปอยู่เลี้ยง	หลงสูตู่ตะกุน	
กอบ่อ	ตามฮืดเปื่อง	พงเทบอะสันหยยา	
			(อินเหนา, 2513: 43)
เป้นคั่ง	หยาดแต่ด้าว	วิมานโมกกะหยงัน	ที่ฟุ่น
	ในพระไทยสลึง	ดั่งจกทวงเป้นบ้ำ	
			(อินเหนา, 2513: 48)

มีข้อสังเกตว่า ในเรื่องอินเหนาฉบับไทยก็พบว่ามีกรนำคำในภาษาไทยที่มีความหมายเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับคำศัพท์ชวามลาญมาวางในตำแหน่งติดกันกับคำศัพท์ชวามลาญ เพื่อช่วยขยายความให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจความหมายของคำชวามลาญนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน เช่น “กระยาหงันชั้นฟ้า” “ติกาหลังวังสถาน” “สวนศรีสะต้ามั้น” (ธานีรัตน์ จตุทะศรี, 2552: 198)

3.4.3 การใช้ถ้อยคำสำนวนตรงกันในบริบทเดียวกัน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบถ้อยคำสำนวนระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการใช้ถ้อยคำสำนวนหลายแห่งตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย โดยเป็นการใช้ตรงกันในบริบทเนื้อหาช่วงเดียวกันด้วย ดังจะขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นดังรายละเอียดด้านล่างนี้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะไม่ยกตัวอย่างคำแสดงประเภทของเครื่องทรงในบทอาบน้ำ แต่งตัวและชื่อพรรณไม้ในบทชมธรรมชาติที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏตรงกับกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย เนื่องจากได้อธิบายและยกตัวอย่างไว้แล้วในหัวข้อ 3.3.1 และ 3.3.2 ข้างต้น

ตัวอย่างถ้อยคำสำนวนที่ปรากฏตรงกันในบริบทเดียวกันระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย มีดังต่อไปนี้

- คำว่า “เป้นใหญ่” ตอนกล่าวถึงจระก่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าววทไป
ท้าวมีพระเชษฐาร่วมฤทัย

ถึงระจูดจระกาเป็นใหญ่
ผ่านเวียงชัยล่าสำลึบพงศัพันธุ์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 221)

เรื่องอินทนาจับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงองระตูท้าว	จะกาเป็นใหญ่	ก่อนแล้ว
เจ้ากอ	อยู่สืบสืบ	นะคอนกว้างโลกถือ	

(อินทนา, 2513: 1)

- คำว่า “สีไส” ตอนกล่าวถึงจินดาสาลี

เรื่องอินทนาจับไทย

เมื่อนั้น	ฝ้ายจินดาสำหรับศรีไส
นางแสนสำราญหฤทัย	พร้อมฝูงก้านัดในคังดารา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 223)

เรื่องอินทนาจับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงจินดาสาลีส้อย	สีไสเยวะยอค	ก่อนแล้ว
เจ้ากอ	เนาแห่งห้อง	หอแก้วอยู่สะเดียน	

(อินทนา, 2513: 8)

- คำว่า “สกัดาหมัน” ตอนมะเคหวีและจินดาสาลีจะไปชมสวน

เรื่องอินทนาจับไทย

ครั้งถ้วนคำรบเจ็ดวัน	เคยไปชมสะดาหมันพรรษา
จึงทูลเชิญมะเคหวีศรีโสภา	ไปประพาสบุหงาในอุทยาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 223)

เรื่องอินทนาจับลาว

คันหาก	ถึงระคูถ้วน	เจดวันมาฮอด	เมื่อใด
บุคสะ	แบงหน้านงน้อย	ขึ้นสงวน	
เคี้ยที่	สะเคคคั้งคั้ง	ไปสู่สกัดาหมัน	
ซิมหมู่	ฝูงมาลา	ดอกดวงปะจงฮ้อย	

(อินทนา, 2513: 8)

- คำว่า “เพคน้ำเหลือง” ตอนกล่าวถึงเครื่องทรงของจินดาสาลี

เรื่องอินทนาจับไทย

ทองกรงพั้นบรรจง	ธำมรงค์เรือนเก็จเพชรน้ำเหลือง
-----------------	-------------------------------

ทรงมงกุฎธิดาค่าเมือง

แล้วอย่างเอื้องจากแท่นรูจี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 224)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ทงทัง

แหวนเพดน้ำ

เหลื่องสู้งเอื้องแสง

สวมพระหัตถา

คูควงย้อย

(อินเหนา, 2513: 10)

- คำว่า “ทงก่อน...งพน” ตอนกล่าวถึงเครื่องทรงของจินคาสาลี

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ทงกรงพินบรรจง

ชำมรงค์เรือนเก็จเพชรน้ำเหลื่อง

ทรงมงกุฎธิดาค่าเมือง

แล้วอย่างเอื้องจากแท่นรูจี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 224)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ทงทัง

กุคั้นพอย

วาวแววไหลเหลื่อง

ทงก่อนแก้ว

งพนเอื้องฮอบ

(อินเหนา, 2513: 10)

- คำว่า “หลินอุคทียาน” ตอนมะเดหวีและจินคาสาลีทูลลาปะไมแก้ว (ประโหมสุหรี)

ไปชมสวนเรื่องอินเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงจึงเข้าห้องใน

อรไทนบนิ้วเหนือเกศา

นอังก์บุตรีร่วมชีวา

จะทูลาไปเล่นอุทยาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 224)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

จักค้อย

ลาไปหลัน

อุคทียานเกบดอก

ทุกสิ่งพันมิ่งไม้

ละคูผ่งอกงาม

(อินเหนา, 2513: 10)

- คำว่า “เกบปาทาน” ตอนมะเดหวิและจินดาสาลีขมสวน

เรื่องอินเเนาฉบับไทย

เที่ยวชมพฤษกาสูงไสว	เงาไม้ร่มรื่นรโหฐาน
บ้างทรงผลปนดอกแ่งบาน	มะเดหวิเก็บประทานนางกัลยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 225)

เรื่องอินเเนาฉบับลาว

แต่นั้น	มะเดหวิแก้ว	เกบปาทานกันละเขต
	สองแจ่มเจ้า	ชวนชิตขึ้นสวน 12

(อินเเนา, 2513: 12)

- คำว่า “ที่นั่งเหยน” ตอนมะเดหวิและจินดาสาลีขมสวน

เรื่องอินเเนาฉบับไทย

มะเดหวิหยุดยั้งนั่งเล่น	หน้าตำหนักที่นั่งเย็นเกษมสันต์
พระบุตรเลือกบุหงาสารพัน	ชวนก้านัลร้อยกรองสุมาลย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินเเนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	มะเดหวิแก้ว	มะเดหวิโสมสะอาด
เจ้ากอ	หยุดอยู่หน้า	สะพานกว้างที่นั่งเหยน

(อินเเนา, 2513: 13)

- คำว่า “ชู่มามาน” ตอนมะเดหวิและจินดาสาลีขมสวน

เรื่องอินเเนาฉบับไทย

มะเดหวิหยุดยั้งนั่งเล่น	หน้าตำหนักที่นั่งเย็นเกษมสันต์
พระบุตรเลือกบุหงาสารพัน	ชวนก้านัลร้อยกรองสุมาลย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินเเนาฉบับลาว

เจ้ากอ	เลือกดอกไม้	ปะสงฮ้อยฮวดงาม
ทังหมู่	ฝูงช่วงไซ้	เลือกดอกไม้ชู่มามาน

(อินเเนา, 2513: 13)

- คำว่า “ลัดลอด..หนีจากกรุงไกร” ตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองสิงห์ตลาด
กลับไปเมืองจระก่า

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

บัดนั้น	ช่างเขียนยินดีจะมีไหน
ลัดลอดหลบหนีจากกรุงไกร	ตรงไปจรกาธานี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง	ลัดลอดคั้น	หนีจากกรุงไกร
	แยงไปเมือง	จิละกาเฮวฮีบ

(อินเหนา, 2513: 14)

- คำว่า “คมขำ” ตอนจระก่าชมโฉมจินดาสาตี

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

พิศทรงสอดสมคมขำ	งามล้ำนางในไตรจักร
สารพัด โสภาน่ารัก	เหมือนจะเยื้อนเบื้อนพักตร์มาพาที

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ดูพระกายแก้ว	คมขำไวवाद
พระไทคั้น	คั้นโดยฮูบซง

(อินเหนา, 2513: 15)

- คำว่า “ซัดลี” ตอนพรรณานาบทอาบน้ำของบุคสะบา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

พนักงานไขสุหรัยดั่งสายฝน	พี่เลี้ยงนฤมลช่วยซัดลี
ทรงสุคนธ์เกสรสารภี	จับผิวอินทรีย์นวลละออง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 227)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	ฝูงพี่เลี้ยง	ปะนมกอนซัดลี
	สุคันทาทานกิน	กะจวนเจือเฮ้า

(อินเหนา, 2513: 21)

- คำว่า “ตลาดเลขา” ตอนกล่าวถึงช่างเขียนที่วาดรูปบุคคลเสนา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

บัดนั้น	นายช่างตลาดเลขา
ครั้นเห็นระเด่นบุษบา	คั่งนางในชั้นฟ้าสุราลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	นายช่างแต้ม	ผู้ตลาดเลขา
กันว่า	เหนพระบุคดี	ลวดลิ่มเนื้อ

(อินเหนา, 2513: 26)

- คำว่า “ไสยา” ตอนบุคคลเสนาพักพักผ่อนในตำหนักขณะชมสวน

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระเด่นบุษบามารศรี
ถึงตำหนักในสวนมาลี	อรไทเข้าที่ไสยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง	เข้าสู่ห้อง	ตำหนักลาดสวนลี
หังตนเสงียน		ค้อยไสยาเชื่อน

(อินเหนา, 2513: 26)

- คำว่า “บุ่ง” ตอนนางกำนัลของบุคคลเสนาเที่ยวเล่นเก็บดอกไม้ในสวน

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

นั่งถอนใจใหญ่ดั่งไข้เจ็บ	จะเที่ยวเก็บบุหงาก็หาไม่
แต่กำนัลน้อยน้อยนั้นไซ้รู้	เที่ยวไปเก็บบุหงาประสาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	สาวสำน่อย	ไปเที่ยวชมสวน
เกบหมู่	ฝูงบุ่งง่าใส่	มวยแซมแก้ว

(อินเหนา, 2513: 27)

- คำว่า “สาวสวัน” ตอนกล่าวถึงบุคคลาขณะต้นบรรทมในตำหนักกลางสวน
เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระเด่นบุษบาสาวยสวรรค์
นางตื่นจากที่บรรทมพลัน	บาหยันถวายเครื่องสุคนธา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	บุคคลาแก้ว	สาวสวันเยาะขอด
เจ้ากอ	บันดินแก้ว	ขวระยาดจากเสถาน

(อินเหนา, 2513: 27)

- คำว่า “เคื่องชุกนทา” ตอนบาหยันถวายเครื่องหอมแก่บุคคลาหลังจากต้น
บรรทม

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ระเด่นบุษบาสาวยสวรรค์
นางตื่นจากที่บรรทมพลัน	บาหยันถวายเครื่องสุคนธา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

สะถิดนั่งเนิง	ตุงลาครจนา
บาหยันถวายเคื่อง	ชุกนทาเนื่อ

(อินเหนา, 2513: 27)

- คำว่า “ปะโลมลูกน้อย” ตอนมะเดหวิชวณบุคคลาไปชมสวน
เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	องค์มะเดหวิศรีใส
ปลอบประโลมลูกน้อยกลอยใจ	แล้วพาไปเก็บบุหงาสารพัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	มะหะสีแก้ว	มะเดหวิ โสมสะอาด
เจ้ากอ	ปะโลมลูกน้อย	พาคันจากเสถาน

(อินเหนา, 2513: 28)

- คำว่า “ขั้วดี” “น้ำดอกไม้” และ “ชูคนทา” ตอนพรรณานาบทอาบน้ำแต่งตัวของ
บุคคละบา

เรื่องอินเหนฉบับไทย

ขึ้นบนเตียงทองในห้องสรง	ลำอางองค์ขั้วดีวารีสาน
ทรงเครื่องน้ำดอกไม้ใส่พาน	สุคนธ์ธารหอมประทีนกลิ่นกลาย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 230)

เรื่องอินเหนฉบับลาว

ทงเคื่อง	ทงลำอางเนื้อ น้ำดอกไม้ ชูคนทาแป้ง	ขั้วดีตคแต่ง พานตั้งเลียบมะนี หอมหวนตลบอ้วง หอมนั้น
----------	---	--

(อินเหนา, 2513: 36)

- คำว่า “ผุดผ่องละอององ” ตอนช่างเขียนชมโฉมบุคคละบา

เรื่องอินเหนฉบับไทย

บัดนั้น	นายช่างชำนาญการเลขา
เห็นเทวีทรงเครื่องเรืองรองนา	โสภามผุดผ่องละอององค์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 230)

เรื่องอินเหนฉบับลาว

เหนทัง	บุคดีแก้ว लगनาคล้ำ โสมพายเผียง	โสมสเลาทงเคื่อง ผิวแจ่งแจ่มพระจัน ผุดผ่องละอององ
--------	--------------------------------------	--

(อินเหนา, 2513: 38)

- คำว่า “วาดฮูปโสมยง” ตอนช่างเขียนวาดรูปบุคคละบา

เรื่องอินเหนฉบับไทย

ตั้งดาพินิจพิศดูนาง	เยื้องย่างบุรยาดรดังราชหงส์
จึงคลี่กระดาษวาดรูปโฉมยง	เหมือนท้าวทึงองค์อินทรีย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนฉบับลาว

มันฮีบ	คือกะคาคแล้ว	วาดฮูปโสมยง
เหมือนสิ่ง	องพระบุคตรี	แทบทันเทียมได้

(อินเหนา, 2513: 39)

- คำว่า “อะรัญยาป่าใหญ่” ตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองคาหากลับเมืองจระก

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

หนีจากพระนครคาหา

เข้าไปในอรัญยาป่าใหญ่

เดินทางเร็วร้อนไม่พอใจ

รีบไปตั้งทิวาราตรี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง

เดินดงเข้า

อะรัญยาป่าใหญ่

หนีจาก

นักคะเรตห้อง

เมืองท้าวปะเทดโก

(อินเหนา, 2513: 41)

- คำว่า “ไอยะโก...กะหยางัน” ตอนกล่าวถึงปิดตาสะกาหลา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าววทไป

ถึงองค์อัยกากระยาหังน

อาสน์อ่อนเราร้อนคือไฟกลับ

เทวัญเลี้ยงทิพเนตรดู

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้

จักก้าวเดินไอยะโกเจ้า

กะหยางันทเวะราด

ก่อนแล้ว

ทิพลาด

สะอาดเจ้า

สมฮ้อนตั้งไฟ

(อินเหนา, 2513: 43)

- คำว่า “ทิบพะเนด” ตอนกล่าวถึงปิดตาสะกาหลา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าววทไป

ถึงองค์อัยกากระยาหังน

อาสน์อ่อนเราร้อนคือไฟกลับ

เทวัญเลี้ยงทิพเนตรดู

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น

ทเวะราดเจ้า

ทิบพะเนดแลหสิง

ตามที

จักกูทิบ

พะเนดผายแผอู้

(อินเหนา, 2513: 43)

- คำว่า “โทมมะนาดสะหัดสา” ตอนปัดตาละกาหาคิดจะลงโทษอินเหนา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

จำจะก่อเหตุเภทภัย
คิดแล้วสำแดงเดชา

ให้มันได้โทมนัสหัดสา
เหาะระเห็จลงมาในเที่ยงคืน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

จักให้   เถิงโศกแค้น
ให้ได้   เมวมมทุน

โทมมะนาดสะหัดสา
เวดทะนาดอมกั้น

(อินเหนา, 2513: 43)

- คำว่า “กะหยงัน” ตอนปัดตาละกากลาง โมยรูปวาดจากช่างเขียนแล้ว

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

หิยิบกระดาษาวาดรูปทรงเครื่องไว้
ครั้นเสร็จเสด็จจากไพรวัน

แล้วโปกให้เหมือนเก่ากระหมวดมัน
เหาะไปกระยาหั้นชั้นฟ้า

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 232)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ค้อมว่า   เจ้าแต่งแล้ว
                                  แยกกะหยงัน

สะเดคคว่น โดยพะลัน
สู่วีมานเทวให้

(อินเหนา, 2513: 44)

- คำว่า “นิเวค..วัง” ตอนช่างเขียนเข้าเฝ้าจระกา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงจึงเข้านิเวศน์วัง
ถวายบังคมคัลอัญชลี

ขึ้นยังท้องพระโรงเรื่องศรี
คอยฟังภูมิปัญญาการ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 232)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

นายกอ   เลี้ยล่งเข้า
เทียนเทียว   เถิงทวานโน

นิเวคพระวังหลวง
ยื่นมือปะนมพ้อม

(อินเหนา, 2513: 45)

- คำว่า “ฮูป...ทงเคื่อง” และ “ใจหาย” ตอนข้างเขียนพบว่ารูปวาดบุคคลหายไป

หนึ่งรูป

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ทูลพลาทางชักผ้า โทกเปลื้อง

ไม่เห็นรูปทรงเครื่องก็ใจหาย

ได้แต่รูปต้นนอนไม่แต่งกาย

จึงถวายต่อหัตถ์พระภูมิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

มันจิ่ง

นายแลดู

ฮูปตเวียนไว้

กอบ่อ

เหนฮูปเต็ม

ทงเคื่องใจหาย

(อินเหนา, 2513: 47)

- คำว่า “กะหยางัน” ตอนจะกาเห็นรูปวาดบุคคล

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

พิศท่วนรลักษ์ณพักตรา

ตั้งหยาดฟ้ามาแต่กระยาหัน

สรกริ่งใจเพียงไฟกล้วย

ทรงธรรมช้วนชบสลดลง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เปนตั้ง

หยาดแต่ด้าว

วิมานโมกกะหยางัน ที่พูน

ในพระไทยสลึง

ตั้งจักทวงเปนบ้า

(อินเหนา, 2513: 48)

- คำว่า “แท่นแก้ว” ตอนกล่าวถึงจะกาออกห้องพระโรง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

สั่งแล้วม้วนกระดาษวาดรูปนาง

ถือไว้ไม่วางด้วยรักใคร่

เสด็จจากแท่นแก้วแว่วไว

เข้าไปปราสาทรจนา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระจิ่ง

จากแท่นแก้ว

ขวระชาดลีลา

ทงตนสะเตด

อ่าวกะสันเล็งแก้ว

(อินเหนา, 2513: 49)

- คำว่า “ผาสาดลจนา” ตอนจะภาได้รูปวาดของบุคคลแล้วเสด็จกลับเข้าห้อง

บรรทมในปราสาท

เรื่องอินทนาฉบับไทย

สั่งแล้วมีวันกระดาศาหวาดรูปนาง   ถือไว้ไม่วางด้วยรักใคร่
เสด็จจากแท่นแก้วแว่วไว   เข้าในปราสาทรจนา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

ทงตนสะเคด   อ่าวกะสันถึงแก้ว
เลียลวด   เข้าสู่ห้อง   ผาสาดลจนา

(อินทนา, 2513: 49)

- คำว่า “สุราริต” ตอนจะกรำพึงขอให้เทวดาช่วยให้ได้สมรักกับบุคคล

เรื่องอินทนาฉบับไทย

โอ้อวอกกุเมื่อไรเลย   จะได้เซยดวงยิหวายาจิต
เพียงเอี้ยเทवासูราฤทธิ์   ขอให้ได้สมสนิทเขาวมาลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 234)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

ขอแก้   เทพดาเจ้า   องปะเส็ดสุราริต   ซ่อยเห็น
ให้ได้   ชมเขยชิด   ฮ่วมสะถานแฝงฝัน

(อินทนา, 2513: 50)

- คำว่า “หยาจิต” ตอนจะกรำพึงถึงบุคคล

เรื่องอินทนาฉบับไทย

โอ้อวอกกุเมื่อไรเลย   จะได้เซยดวงยิหวายาจิต
เพียงเอี้ยเทवासูราฤทธิ์   ขอให้ได้สมสนิทเขาวมาลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 234)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

เมื่อใด   ยิงซีได้แจ่มแจ้ง   สายสวาดบุคคล   ที่ฝัน
มาโศค   เหยาหยาจิต   สว่างมะโนหายฮ้อน

(อินทนา, 2513: 50)

- คำว่า “แทนโรคสกัดสะวาน” ตอนจะกาตีนบรรทม

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

แต่คร่ำครวญหวนให้อยู่ในที่	จนสุริย์ศรีรุ่งแจ้งแสงฉาน
เสด็จจากแท่นรัตนัชชาวล	ไปสรรงสรงชลธารพันใด

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 234)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

จนว่า	สุริเยศขึ้น	ผายแจ้งแจ่มใส
เขาจึง	สะเดคจากห้อง	แทนโรคสกัดสะวาน

(อินเหนา, 2513: 50)

- คำว่า “แทนโรค” และ “เกียทอง” ตอนจะกาเสด็จจากปราสาทมาขึ้นเกยทอง
เพื่อเดินทางไปลาสำ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

สอดทรงรำรงคมีค่า	ใส่ชฎาจีบจอนงอนสะบัด
พวงอุบะตันหยงทรงทัด	เสด็จจากแท่นรัตนไปเกยทอง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 234)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้าจึง	ไคคาคห้อง	แทนโรคลงนา
	สะเดคมาเกียทอง	ผ่องสีแสงเหลื่อม

(อินเหนา, 2513: 52)

- คำว่า “เกียไซ” ตอนจะกาเดินทางถึงเมืองลาสำ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงล่าสำบุรีศรี	หยุดพหลมนตรีน้อยใหญ่
คชสารประทับกับเกยชัย	เสด็จไปเฝ้าองค์พระพี่ยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

คคสะเลคต้น	เดินเข้าสู่พระวัง
แล้วฮอดเท้า	ประทับแทบเกียไซ

(อินเหนา, 2513: 61)

- คำว่า “อุบลเสนา” ตอนจะภาควายรูปวาดบุคคลบาให้ท้าวลาสำ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

น้อมเศียรเคารพอภิปราย	ทูลถวายกระดาดรูปเสนา
น้อมใช้ช่างเขียนไปวาดมา	บุตรีท้าวดาหาวงศ์เทวัญ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เชิงว่า	พระบาทเจ้า	ถวายอุบลเสนา
	น้อมได้ใช้ช่างแต้ม	เดินคันเทียมเขียน

(อินเหนา, 2513: 62)

- คำว่า “ตุนาหงัน” ตอนท้าวลาสำให้แต่งทูตไปสู่ขอบุคคลบาให้จะภา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ให้คะหมิงยาสาอักษมาลัย	เป็นทูตถือสารไปตุนาหงัน
ประทานทั้งเสื้อผ้าสารพัน	จงเร่งผายผันไปวันนี้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง	เชิญฮีบฮ้อน	ไปกล่าวตุนาหงัน
แล้วเล่า	นำสานไป	ฮีบพะลันอย่าช้า

(อินเหนา, 2513: 64)

- คำว่า “องสีปัดดาหล้า” ตอนกล่าวถึงท้าวดาหา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	องค์ศรีปัดหรวดาหา
ได้ฟังป่าเตเสนา	นั่งนึกตรึกตราประหลาดใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 237)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	องสีปัดดาหล้าไ้	ชงนะคอนขุนไฟ
พระกอ	ฟังพากถ้อย	ขุนเจ้าขบทุน

(อินเหนา, 2513: 73)

- คำว่า “สุลิวงอะสันยา” และ “เอมโอดโพชนะนา” ตอนท้าวดาหาคจะเสด็จออกรับทูต

เมืองสาส์

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	ท้าวดาหายุรียังว่ศอัสัญญา
เสร็จเสวยเอมโอมโภชนา	ก็ลีลาจากแท่นทองประเทือง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 239)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	ผู้ผ่านตัว	กุงปะเทศดาหา
คันทว่า	สุลิวงอะสันยา	สืบแนวเต็มตั้ง
	สเวียโพคแล้ว	เอมโอดโพชนะนา

(อินเหนา, 2513: 79)

- คำว่า “พระโรงไซ” ตอนท้าวดาหาออกท่องพระโรงต้อนรับทูตเมืองสาส์

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เข้าที่ชำระสระสรอง	ตำอองอ่าอังก์ทรงเครื่อง
ล้วนจินดาแวววามอร่ามเรือง	แล้วอย่างเยื้องออกท่องพระโรงชัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 239)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระจิ่ง	สะเคดออกห้อง	รัตนาคพระโรงไซ
	ชงสะถิดเหนือบันลั้งทอง	แท่นมะนีเลียงเต็ม

(อินเหนา, 2513: 80)

- คำว่า “แท่นมะนี” ตอนท้าวดาหาออกท่องพระโรงต้อนรับทูตเมืองสาส์

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ลคองค้ล่งเหนื่อแท่นมณี	ชาวที่พนักงานชักม่านไซ
ประโคมข้องกลองชนะสนั่นไป	เสนาในอภิวาทดาชดา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 239)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระจิ่ง	สะเคดออกห้อง	รัตนาคพระโรงไซ
	ชงสะถิดเหนือบันลั้งทอง	แท่นมะนีเลียงเต็ม

(อินเหนา, 2513: 80)

- คำว่า “อันตรายล้อมสูน” ตอนพูดเมืองล้ากล่าวตอบท้าวดาหา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ไพร่ฟ้าปริตี้เปรมเกษมสันต์

ไภยอันตรายล้อมสูน

แต่พระอนุชานันนี้อด

จึงให้เข้ามาทูลสารา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 241)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

อันนี้

ฝูงไฟฟ้า

ปะชาราคะเสิมสุก

พระเสียบ

ยังบ่อ

มีอันตราย

ล้อมสูนหมองใหม่

(อินเหนา, 2513: 83)

- คำว่า “อาคูน” ตอนพูดเมืองล้าทูลท้าวดาหาเกี่ยวกับจระก

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ไพร่ฟ้าปริตี้เปรมเกษมสันต์

ไภยอันตรายล้อมสูน

แต่พระอนุชานันนี้อด

จึงให้เข้ามาทูลสารา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 241)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ท้อแต่

พระอะนุชาเจ้า

อาคูนมีมาก

กอจิ่ง

ไซ้ช้อย

ทูนน้อมข้าวสาน

(อินเหนา, 2513: 83)

- คำว่า “วาสนา” “แต่งการ” “แก้...หน้า” และ “อับปะมาน” ตอนท้าวดาหาสั่งให้
เสนาไปแจ้งข่าวแก่ท้าวภูเลบั้น ท้าวสิงห์คลาด และท้าวกาหลัง เรื่องยกบุตรสะบาให้จระก

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ไม่ควรเคียงศักดิ์เข้าใจ

แต่ได้ให้เขาตามวาสนา

จงแต่งการท้าววงศ์เทวา

พอแก้หน้าที่ได้ความอับปะมาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 242)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ตามแต่

วงบุญฮาน

วาสนาสมสั่ง

จักแต่ง

กานตามเชื้อ

วงสาเทวะราด

พอแต่

ปาสจากแก้

ดวงหน้าแบ่งเบา

กอหาก

ทนทุกได้

ความหนุอับปะมาน มากแล้ว

(อินเหนา, 2513: 91)

- คำว่า “เฮืองลี” เมื่อกล่าวถึงท้าวภูเลป็น

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

	เมื่อนั้น	องค์ท้าวภูเรป็นเรื่องศรี
	เผยสี่หับญชรูจี	ถามคดีกิจการนครา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 243)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	พวะเลคไ้	ภูเลป็นเฮืองลี
เศียที	เบงซอนไซ	เลียขมะนีลายเล้ม

(อินเหนา, 2513: 91-92)

- คำว่า “ยั้งคีค” “เสยลัก” “อะสันยา” และ “ลันวจา” ตอนท้าวภูเลป็นกล่าวตำหนิ

ท้าวคาหาทียกนุดสะบาให้แก่จระกา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

พระน่องไม่ยั้งคิดนี้ผิดนัก	ให้เสยลักดีสุริยวงค์อัญญา
เมื่อเห็นคิให้ลันวจา	จะรือมาบอกเล่าเราไซ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 243)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระน่อง	พอยบ่อยั้ง	คิดที่เถิงถนัด
ทำให้	ผิดปะเพนี	สืบนานแนวถ้ำ
ทั้งจัก	เสยลักเชื้อ	อะสันยาทเวะราด
กอบ่อ	ยินเผ่าเชื้อ	พงชั้นชาดตะกุน
บัดนี้	ไคว่าออกปากแล้ว	เปนที่ลันวจา

(อินเหนา, 2513: 92-93)

- คำว่า “สุลิวง” ตอนเสนาเมืองคาหาเข้าเฝ้าท้าวสิงหัดลาดและท้าวกาหลัง เพื่อทูล

เรื่องท้าวคาหาทียกนุดสะบาให้จระกา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ต่างถวายนอกวิวาทบาทงส์	ทูลองค์พระผู้ผ่านไอศวรรย์
พระเชษฐาสูริยวงค์เทวีญ	ทรงธรรมให้มาเฝ้าภูธร

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 243)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	พระเกสาไฟ	สุลิวทเวะราด	พายพูน
พระกอ	ชงแตงไซ	มาเฝ้าฝ่าทูลี	

(อินเหนา, 2513: 94)

- คำว่า “แต่งกานสะยมพอน” ตอนเสนาเมืองคานาเข้าเฝ้าท้าวสิงหัดลาดและท้าว
กาหลัง เพื่อทูลเรื่องท้าวคานาหายกบฏสะบาให้จระกา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ด้วยระตุจรกาธานี	มาขอพระบุตรีดวงสมร
ผ่านฟ้าอนุญาตขาดรอน	จะแต่งการสยมพรพระธิดา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 244)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระกอ	อานุญาตให้	เปนขาดปะทานเขา
จักแต่ง	กานสะยมพอน	ขาบทุนทงแจ็ง

(อินเหนา, 2513: 94)

- คำว่า “พระยวบาคยาตา” “ไพสน” และ “มะลิกคา” ตอนวิหยาสะก่าให้เตรียมพล
ไปเที่ยวป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เราจะยกพยุหบาตรยาตรา	ไปล่าได้มฤคาในไพรสนต์
แต่ย่ำรุ่งเรื่องแรงแสงสุริยน	พี่ผูกม้าเตรียมพลให้พร้อมไว้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 246)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เฮจัก	ยกพวกพ้อม	พระยวบาคยาตา
	ไปหิมมะวัน	เพดพูพะนั่งกว้าง
ในที่	ไพสนพ้อม	มะลิกคาหลายซ่า

(อินเหนา, 2513: 102)

- คำว่า “ยูหลง” และ “มะลิคี” ตอนวิหยาสะกำลาท้าวกะหนังหนิงไปเที่ยวป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงจึงถวายบังคมทูล	นเรนทร์สูรสองกษัตริย์สูงส่ง
ลูกรักจักลาบาทหงส์	ไปล่าไฉนบุหรนมฤคิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 247)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ลูกจัก	ลาบาทไ้	ไปไหลยูหลง
ทั้งหมู่	ฝูงมะลิคี	ด่านพงไพกว้าง

(อินเหนา, 2513: 106)

- คำว่า “นี่นั่น” ตอนวิหยาสะกำให้ไพร่พลหยุดพักกลางป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ข้ามเดินเนินทรายถึงชายป่า	ถิ่นที่มฤคาอาศัย
จึงหยุดยั้งโยธาอาชาไนย	ห้ามมิให้อิ่งมีนี่นั่น

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 248)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

กอจิ่ง	มีปะกาดให้	ทุกท่วโยทา
บ่อให้	ใผอิ่งคิ่ง	นี่นั่นเนื่องฮ้อง

(อินเหนา, 2513: 110)

- คำว่า “แอบอ้อม” ตอนวิหยาสะกำให้ไพร่พลเตรียมพร้อมที่จะตั้งนอนฝูงกวาง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

แล้วครัสสั่งพี่เลี้ยงทั้งสี่คน	จงแบ่งพวกพลพลจันท์
ให้แอบอ้อมเข้าไปในไพรวัน	ล้อมกันฝูงกวางมากกลางแปลง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 248)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

จ่งให้	จัดแจงตก	แบ่งพมเพียงพ้อม
แล้วให้	เขาแอบอ้อม	ตามป่าพูนาวัน

(อินเหนา, 2513: 110)

- คำว่า “แขงชุม” และ “ชายไฟ” ตอนวิหยาสะทำให้ไฟรพลเตรียมต้อนฝูงกวาง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

กิดาหยันของเราเหล่านี้
นายเวรสารวัตรจงจัดแจง

แต่บรรดาตัวศิษย์ม้าแจ้ง
ให้ไปแขงชุมรายอยู่ชายไฟ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บอกให้	สาระวัดคั้น	เดินตวดตามกม
จงให้	ไปแขงชุม	อยู่ชายไฟกว้าง

(อินเหนา, 2513: 110)

- คำว่า “อะสันยะแดหว่า” ตอนปิดตาละกาหลาเล็งทิพยเนตรเห็นวิหยาสะกำมา

เที่ยวป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าวบทไป
เห็นวิหยาสะกำยกพลมา

ถึงองค์อัสัญแดหว่า
ล้อมไล่มฤคาในอารัญ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงอะสันยะแดหว่าเจ้า	เทวาสิตทิเดด	ก่อนแล้ว
พระกอ	สะถิดอยู่ห้อง	วิมานชั้นซ่อสูง	

(อินเหนา, 2513: 110)

- คำว่า “ล้อมไล่” และ “มะถึกคา” ตอนปิดตาละกาหลาเล็งทิพยเนตรเห็นวิหยาสะกำ

มาเที่ยวป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าวบทไป
เห็นวิหยาสะกำยกพลมา

ถึงองค์อัสัญแดหว่า
ล้อมไล่มฤคาในอารัญ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แจ้งว่า	วิหยาสะกำแล้ว	กุมานบุคตะราด
เถี่ยเล่า	มาม่วนหลิน	ไฟกว้างส่องสน
มักไค้	ล้อมไล่เนื้อ	ฝูงหมู่มะถึกคา

(อินเหนา, 2513: 111)

- คำว่า “สมคะเน” ตอนปิดตาละกาหลาเล็งทิพยนตร์เห็นวิหยาสะก้ำมาเที่ยวป่า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ชื่นชมสมคเนของเทเวศร์	จะทำให้เกิดเหตุเภทผล
จึงหีบกระดาศหวาดรูปนฤมล	เหาะจากไพชยนต์วิมานมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระกอ	ชมเชยด้วย	สมคะเนเทเวระราด
จักได้	กอดให้	เทวไท้ชื่นชม 111

(อินเหนา, 2513: 111)

- คำว่า “พื้น...พระสุทา” และ “อิมมระกา” ตอนปิดตาละกาหลานำรูปวาดบุคคลสะบามา

วางไว้ใต้ต้นไทร

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงหนทางสามแพ่ง	ที่ตำแหน่งต้นไทรใบหนา
ก็ลงยืนยังพื้นพสุธา	แทบริมมรคาพนาลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระกอ	ลงสู่พื้น	ผืนแผ่นดินพระสุทา
แทบริม	อิมมระกา	เถื่อนไพณะคอนกว้าง

(อินเหนา, 2513: 111)

- คำว่า “ซ้ายป่า” และ “ผายผัน” ตอนปิดตาละกาหลาแปลงเป็นกวางทองไปล่อ

วิหยาสะก้ำ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

บัดเดี้ยวก็กลายเป็นกวางทอง	งามล้ำของรูปโฉมเจดจัน
ออกจากชายป่าอารัญ	ผายผันแผ่นดินโชนโจนทะยาน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง	ออกจากด้าว	ซ้ายป่าอะรันยา
เลียลวด	ผายผันผัด	ผาดโพนคะโยงเด่น

(อินเหนา, 2513: 111)

- คำว่า “เหลียวแลดู” “ทำอาหาร” และ “ตกใจตื่นตื่น” ตอนปิดตาละกาทาแปลง
เป็นกวางทองไปล่อวิทยาสะก้า

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ครั้นใกล้พลไกรกระบวนม้า	แกล้งหยุดยืนกินหญ้าตรงหน้างาน
เหลียวแลดูคนลนลาน	ทำอาหารตื่นตื่นตกใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 249)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เลียลวด	เหลียวแลดู	พวกพนขวาซ้าย
กอล่า	ทำคั่งอาทานด้วย	ตกใจตื่นตื่น

(อินเหนา, 2513: 112)

- คำว่า “วางว้าง” “พงพี” และ “แฝง... ไบบ้าง” ตอนกวางทองแกล้งทำที่เป็นว้างหนี
วิทยาสะก้า

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ทำตกใจกระเจิงเริงรื่อง	ลำพองแผ่นโศน โจนหนี
วางว้างเวียนวงเข้าพงพี	แล้วทำที่ขม้อยคอยระวัง
เห็นห่างกวางทองก็หยุดท่า	ชะเง้อหน้าเหลียวแลเหลียวหลัง
ลัดแลงแฝงไม้ไบบ้าง	แกล้งล่อให้คลั่งตามไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 250)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึ่ง	วางว้างเข้า	ดงด่านพงพี
ทั้งเล่า	ละวังดูคน	ที่ตามเต็มเต้า
เหนที่	โกพนล้า	กวางทองหยุดอยู่
ทำที่	เงี้ยวเงือกหน้า	เหลียวซ้ายเบิ่งหลัง
ตีแดง	ลัดกิ่งไม้	แฝงขอคไบบ้าง

(อินเหนา, 2513: 113)

- คำว่า “หมายจักจับให้ได้” ตอนวิหยาสะกำควมม้าไล่ตามกวางทอง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

	เมื่อนั้น	วิหยาสะกำศรีไส
	ควมจับม้าที่นั่งตั้งพระทัย	หมายจะจับให้ได้ตั้งจินดา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 250)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

หมายจัก	จับให้ได้	เหมือนดั่งใจปะสง
จนว่า	โกกะชวนพน	แห่เดินตามเจ้า

(อินเหนา, 2513: 113)

- คำว่า “กวางทอง...กะหยางัน” “เลี้ยวลัดคั่นดง” “ฮ้อง...ทะยาน” และ “อันตะทาน” ตอนกวางทองล่อวิหยาสะกำมาถึงคั่นไทร แล้วก็หายตัวไป

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

	เมื่อนั้น	กวางทองเทวกระยาหัง
	แกลิ่งลือล่อมามีให้ทัน	เลี้ยวลัดคั่นคั่นดงดาน
	พอถึงหนทางสามแพร่ง	ใกล้ตำแหน่งคั่นไทรไพศาล
	จึงบีบร้องล่ำพองโผนทะยาน	แล้วอันตรธานทันที

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 251)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	กวางทองไ้	กะหยางันเทวะราด	
แก้งที่	ทำล่อให้	จอมเจ้าไล่ตาม	
แล้วเล่า	เลี้ยวลัดคั่น	ดงค่านคีรี	
ถึงที่	มอระคาสาม	แห่งโหมสุ่มเส้า	
กอจิ่ง	เวียนวนให้	กอไซคั่นใหญ่	สูงนั้น
กวางฮีบ	ฮ้องบีบเดิน	ทะยานเข้าชุมหนา	
แล้วจึง	อันตะทานเสียง	สูญกายกวางท้าว	
	เทวะราชไ้	แยงซันส่องวิมาน	

(อินเหนา, 2513: 114)

- คำว่า “กะหมั้นหลาผู้อัดสะไล” “ปะหลาดใจ” และ “โตนจาก” ตอนกะหมั้นหลาหลง
จากม้าไปหิยบริรูปวาดบุคคละบามาให้วิหยาสะก่า

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

บัดนั้น	กะหมั้นหลาผู้มีอัชฌาสัย
เหลือบแลเห็นกระดาศประหลาดใจ	โจนจากม โนมัยไปหิยบมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 251)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	กะหมั้นหลาผู้	อัดสะไลคนขนาด
แลเหลืออด	เหนกคานแต้ม	คู่อ้าปะหลาดใจ
กอจิ่ง	โตนจากม้า	เฮวฮีบไปเปื่อง 115

(อินเหนา, 2513: 115)

- คำว่า “อัสจัน” และ “สงกา” ตอนกะหมั้นหลาหิยบริรูปวาดบุคคละบามาถวายวิหยา
สะก่า

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	วิหยาสะก่าใจกล้า
ให้อัสจรรยัจจิตคิดสงกา	จิ่งครัสเรียกเอามาจับปล้น

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 251)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้ากอ	เหนที่พระพี่เลี้ยง	ไปได้กะดาหมา
พระกอ	อัสจันแท้	สงกามีมาก

(อินเหนา, 2513: 115)

- คำว่า “สงวาตี” ตอนวิหยาสะก่ากลับจากเที่ยวป่า

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ครั้นถึงลงจากอัสคร	บทจรขึ้นสู่ปราสาทศรี
มิได้เปลื้องเครื่องทรงสงวาริ	ตรงไปในที่ไสยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 252)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ทั้งบ่อ	สงวาตี	โสดสีสงล้าง
แล้วจิ่ง	ลีลาเข้า	บันทมไสยา

(อินเหนา, 2513: 120)

- คำว่า “อุบชง” “ชงสเวีย” “สะเดคขึ้นเฝ้า” และ “ปะตุเลค” ตอนกะมันหลาปลอบ

วิทยาสะกำ

เรื่องอินเหมายบับไทย

ซึ่งพระจะ โศกศัลย์ด้วยรูปทรง	จะได้ตั้งจำนนนั้นหาไม่
จงระจับ โศกาอาลัย	เชิญไปตรงเสวยโภชนา
เสด็จขึ้นไปเฝ้าพระบิดุเรศ	ทูลเหตุให้ทราบเสียดีกว่า
พระจะได้สืบเสาะทุกพารา	เห็นจะสมปรารถนาที่นึกไว้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 253)

เรื่องอินเหมายบับลาว

พระจัก	กะสัน โดยฮัก	อุบชงอันนี้	
เหนบ่อ	ลูที่แม้ง	ได้ตั้งพระองค์มั่ง	มวนนั้น
เขินบาด	ไปชงสเวีย	สว่างพระไทสะบายข้าง	
ขอให้	สะเดคขึ้นเฝ้า	ปะตุเลคทูนกะดี	อุบนี้
ดีกว่า	เมามวกะสัน	โศกคอมชงลี	
พระจัก	เสาะสืบให้	ทุกปะเทศพาลา	

(อินเหมาย, 2513: 121-122)

- คำว่า “คับอวอน” ตอนวิทยาสะกำคร่ำครวญกับกะมันหลา

เรื่องอินเหมายบับไทย

ซึ่งจะให้ระจับดับอวรณ์	สุดรักสุดร้อนจะผ่อนผัน
เมื่อปิ่นพิชิตตรวจดวงแหยัน	นับวันแต่ชีวิตจะวอดวาย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 253)

เรื่องอินเหมายบับลาว

อย่าได้	วอนกำวเว้า	มาให้ฝัดใจ	คั้งนี้
ลือจัก	ฮู้ฮ้อมบั้น	จิตทะเลคมะโนไม	ฮ่วมนั้น
เชิงจัก	คับอวอน	บ่ออาดแผผายได้	

(อินเหมาย, 2513: 121-122)

- คำว่า “กิดจา” “แพงพาย” “อายแก่” และ “ผิดชอบให้ตายคอบความฮัก” ตอน

วิชาสะก่าคร้าครวญกับกะมันหลา

เรื่องอินเเนาฉบับไทย

ถึงจะขึ้นไปทูลพระบิดา	พระจะหาไหนมาให้เหมือนหมาย
กิดจาก็จะแจ้งแพรงพราย	อภัยศอดอายแก่ฝูงคน
ผิดชอบก็จะม้วยด้วยความรัก	มิให้ใครประจักษ์เหตุผล
ครัสพลางทางอวารณ์รื้อนรน	พุ่มฟายอสุขลร้าไร

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 253)

เรื่องอินเเนาฉบับลาว

อันว่า	กิดจານี้	แพงพายเซงซ่า	จึงแล้ว
กอกจัก	อายแก่ฝูงปะเทดค้ำว	เตียนเรื่องก่าวขวัน	
เถิงว่า	ผิดชอบให้	ตายคอบความฮัก	ฮ่อมนั้น
บ่อให้	คนทั้งหลาย	ต้องหวนเหนได้	

(อินเเนา, 2513: 122)

- คำว่า “ผู้ผ่านโปกไค” และ “ไอสูน” ตอนเหล่านางกำนัลทูลท้าวกะหนั่งหนิงเรื่องที่

วิชาสะก่าคร้าครวญโศกเศร้าอยู่ในห้อง

เรื่องอินเเนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	พระผู้ผ่านโปกไคยไอสูรย์
ได้ฟังสาวสนมบังคมทูล	ก็อาดูรเดือนร้อนหฤทัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 254)

เรื่องอินเเนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	พูะนาดไท้	ผู้ผ่านโปกไค	
	ไอสูนพระ	ซาบคะคีถ้องถ้วน	
ฟังที่	สาวสนมน้อย	นารีทูนบาด	ค้ำนั้น

(อินเเนา, 2513: 124)

- คำว่า “องอาดทะนงสัก” ตอนยายมดเข้าทรงและอ้างว่าตนคือปู่เจ้าแห่งเขาหลวง

เรื่องอินเเนาฉบับไทย

อหังการอาจองทะนงสักดี	ดูหมิ่นไม่รู้จักปู่เจ้า
อย่าพักบวงบนให้บรรเทา	แก่นันจักเอาชีวิตไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 259)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	มีผู้กำ	องอาดทะนงลัก
ไปไโล่	อาสะไนเฮา	ที่นั่งชงปะสงเอ้

(อินเหนา, 2513: 140)

- คำว่า “ผู้อ่านอานัจก” ตอนปะไมแก้ว (ประโหมสุหรี) ถวายรูปวาดบุคคลสะบาแก่
ท้าวกะหนังหนิง

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อ	นั้น	ระตูผู้ผ่านอานัจกร
คลี่กระดาษดูทรงนางนงลักษณ์		งามหลากหลายนักรบอัศจรรย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 259)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อ	นั้น	ผู้ผ่านอานัจก
เจ้ากอ	ทวยพะหัดดา	ฮิบเอามีซ่า

(อินเหนา, 2513: 141)

- คำว่า “ถแลงไซ” ตอนวิหยาสะกำทูลตอบท้าวกะหนังหนิงเรื่องรูปวาดบุคคลสะบา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อ	นั้น	วิหยาสะกำถแลงไซ
กะหมันหราได้ตกริมต้นไม้		เมื่อลูกไปไล่มฤคา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 261)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	วิหยาสะกัมแก้ว	ถแลงไซกอยก่าว
ทุกบาด	ปีดตุเลคให้	โดยได้แต่หลัง

(อินเหนา, 2513: 143)

- คำว่า “ผู้ผ่านไอสวัน” ตอนท้าวกะหนังหนิงปลอบวิหยาสะกำ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อ	นั้น	ระตูผู้ผ่านไอศวรรย์
จึงว่าแก่ไอสร่วมชีวัน		เจ้าอย่าโศกคล้ายโศกา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 261)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	องคค์คูไ้	ผู้ผ่านไอสวรรค์
พระเจ้า	ไปโลมบุคโค	มิ่งเมืองพระแมนฟ้า

(อินเหนา, 2513: 144)

- คำว่า “พระน้อง” “กุงโก” และ “เมืองขึ้น...น้อยใหญ่” ตอนทำวกะหน้งหน้งให้
แจ้งข่าวแก่น้องชายและเมืองขึ้นทั้งหลายให้เตรียมกองทัพไว้ให้พร้อม

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

แล้วฝันพระพักตรามาตรัสสั่ง	ตะหมังเสนาอัครมหาเสนา
เร่งไปบอกพระน้องสองกรุงไกร	กับเมืองขึ้นน้อยใหญ่ของเรานั้น

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 262)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เซ็นที่	สองพระน้อง	สเวียราดกุงโก	นั่นเน
ให้ฮีบ	เดียมโยทา	พวกพณอย่าช้า	
กับทั้ง	ฝูงเมืองขึ้น	ของเขาน้อยใหญ่	

(อินเหนา, 2513: 148)

- คำว่า “คั้งมะโนรด” และ “จินดา” ตอนทำวกะหน้งหน้งปลอบวิทยาสะกำ
หลังจากส่งทูตไปผู้ขอบุคสะบา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ขึ้นบนบัลลังก์นั่งไคล้	แล้วเล่าเหตุไปให้ฟังหมด
เจ้าอย่าโศกศัลย์รันทศ	จะได้คั้งมะโนรดจินดา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 263)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

จงว่า	หายโศกกัน	ในเนื้อสว่างสะบาย	
จักให้	ลุลาบได้	สมคั้งมะโนรด	พ่อแล้ว
เป็นคั้ง	คำจินดา	ลูกปะสงถองถ้วน	

(อินเหนา, 2513: 148-149)

- คำว่า “ราชสถาน” “ถือ...หมั้น” “บันนาการ” “ลั่นกะแจ” “คะนัต” และ “อัดแอ”
ตอนเสนาทหารและทูตเมืองกะหนังหนึ่งเตรียมขบวนเพื่อเดินทางไปคาหา

เรื่องอินเหมายฉบับไทย

แล้วม้วนรูปวาดกับราชสาร	ใส่กล่องรองพานผูกถือหมั้น
บรรณาการต่างๆทุกอย่างนั้น	เอาลงหีบกำปั่นลั่นกัญแจ
ครั้นเสร็จสำเร็จได้ฤกษ์ดี	ทั้งสองเสนขึ้นขี่แคร์
บ่าวตามเป็นขันนัดอัดแอ	บ้างแห่น้ำหน้าจรัส

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 263)

เรื่องอินเหมายฉบับลาว

ขุนเล่า	มวนกะดาดเต็ม	ใส่อุบราชสถาน
แล้วจึง	ตีตาปะจำ	ผูกถือชิงหมั้น
	ต่างๆ พ้อม	ของเคื่องบันนากาน
จัดแจ่ง	ลงพะเนียดดี	ลั่นกะแจจำหมั้น
กันว่า	บอระบวนแล้ว	ยามตีได้ลึก
ให้ยก	โยเทคเทียบ	เดินตั้นออกกะคอน
แต่นั้น	สองขุนขึ้น	คนหามจิวแค
ดีแก่	ฝูงบ่าวคุ้ม	เปนถ้องถึถับ
	ชะพังพ้อม	ชิงช่วงเปนคะนัต
อัดแอ	ตามมอระคา	คูงเดินไปหน้า

(อินเหมาย, 2513: 149-150)

- คำว่า “เสนิน” และ “ทิบอดิน้อยใหญ่” ตอนเสนาทหารเดินทางไปเมืองกะหนังและ
ปะหนันสลัด

เรื่องอินเหมายฉบับไทย

บัดนั้น	เสนินริบดิน้อยใหญ่
รับคำอำลาคลาไคล	ขึ้นม้ารีบไปไม่หยุดยั้ง 263

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 263)

เรื่องอินเหมายฉบับลาว

แต่นั้น	เสนินท้าว	ทิบอดิน้อยใหญ่
ฟังแห่ง	คำที่อำมาตเจ้า	เดินตั้นสั่งคะดี

(อินเหมาย, 2513: 150)

- คำว่า “ข้างคั่น” “พระยุดยาดา” “ช่วย...ชิงไซ” และ “พระเสดถา” ตอนท้าวปาหยัง
และท้าวปะหนันสลัดให้เตรียมไพร่พลเพื่อเดินทางไปเมืองกะหนังหนึ่ง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

จึงให้ผูกข้างคั่นคชาธาร	ตรวจเตรียมทวยหาญอาสา
เราจะยกพยุหบาตรยาดรา	ไปช่วยพระเชษฐาชิงชัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 264)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

	พุมิตัด	ตั้งคะดีผายเคียน
ให้ฮีบ	ห่างข้างคั่น	ที่นั่งราดคดชะหาน
เต็มทั้ง	โยทาหาน	พวกพนเพียงพ้อม
เฮาจัก	ยกพวกพ้อม	พระยุดยาดา
ไปช่วย	ชิงไซน้ำ	พระเสดถาเป็นเจ้า

(อินเหนา, 2513: 151-152)

- คำว่า “สับมัน” และ “คดสาทาน” ตอนเสนาเมืองปาหยังและปะหนันสลัดเตรียม
ไพร่พลเพื่อเดินทางไปเมืองกะหนังหนึ่ง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ข้างเบิกลูกเบิกคินหินผา	หมวกเสื้อศัสตราทุกสิ่งสรรพ
แล้วผูกคชาธารสารซัมัน	มาเทียบเกยสุวรรณภูมิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 264)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วจึง	ให้ผูกข้าง	คดชะเลคสับมัน
	เป็นคดสาทาน	เคื่องสูงปะสงห้าง

(อินเหนา, 2513: 152)

- คำว่า “เกียรคัสัดสะวาน” ตอนท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดเดินทางไปเมือง
กะหนังหนึ่ง

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

เสด็จมาเกยรัตนัชชาวล	ทวยหาญตั้งโห่สามหน
พระขึ้นสู่คชสารชาญชน	ให้เคลื่อนพลกองหน้าจรรัล

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 264)

เรื่องอินทนาถฉบับลาว

แล้วจึง	สะเคศผู้ขึ้น	เกียรติยศสะวาน
	ผู้มีพระ	ถ้าหลิงนะคอนกว้าง

(อินทนา, 2513: 153)

- คำว่า “เมืองขึ้น” “ลัดดู” “ยกจากชนนะบด” “เสียง...ค้อง” และ “บรรจบกันทางโฮม” ตอนทัพของท้าวปาหยัง ท้าวปะหนันสลัด และเมืองขึ้นต่างๆ เดินทางไปเมืองกะหนังหนึ่ง

เรื่องอินทนาถฉบับไทย

ฝ่ายระตูเมืองขึ้นทั้งปวงหมด	ก็ยกจากชนบทเขตขัดต์
เสียงสนั่นลั่นฆ้องเป็นสำคัญ	บรรจบกันทางร่วมทุกทัพไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 264)

เรื่องอินทนาถฉบับลาว

กับทั้ง	เมืองขึ้นพ้อม	ขงขอบแดนลัดดู
ยกจาก	ชนนะบดมา	สู่เมืองเพียงพ้อม
พั้งหมู่	เสียงก้องค้อง	ลำคั้นเค้าคั้น
บ่อฮู้	ก็หมื่นฮ้อย	คนเค้าคั่งทาง
	ทุกปะเทศขึ้น	แล้วเล่งจัดตรง
บรรจบ	กันทางโฮม	ฮีบพนไปฟ้า

(อินทนา, 2513: 153)

- คำว่า “สองละดู” “พัวะไน” และ “พยา...สามน” ตอนท้าวปาหยัง ท้าวปะหนันสลัด และกษัตริย์เมืองขึ้นทั้งหลายเดินทางถึงเมืองกะหนังหนึ่ง

เรื่องอินทนาถฉบับไทย

ริบรันพลมาไม่หยุดยั้ง	ถึงกะหมังกุหนึ่งกรุงใหญ่
พร้อมกันทุกกองทัพชัย	สองระตูภูวไนยก็ปรีดา
ต่างองค์ลงจากช้างต้น	กับพระยาสามนต์พร้อมหน้า
เข้าไปในพระโรงรัตน	บังคมพระเชษฐาธิปัตย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 265)

เรื่องอินทนาถฉบับลาว

สองละดูไป	พัวะไนชมขึ้น
ต่างสองลงจากแล้ว	สานช้างแห่งตน

กับทั้ง	ฝูงพยาท้าว	สามนทุกประเทศ
แล้วเล่า	เมื่อฟ้าพ้อม	ตงถ้วนบ่อหล่อ

(อินเหนา, 2513: 154)

- คำว่า “ตีดาหา” และ “ช่วยชิงไซ” ตอนท้าวกะหนังหนึ่งปราศรัยด้วยกษัตริย์

เมืองขึ้น

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ซึ่งเราให้หามาทั้งนี้	จะไปตีดาหากรุงใหญ่
ระตุทุกคนครอย่านอนใจ	ช่วยเราชิงชัยให้ทันการ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 265)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เชิงว่า	เจ้าแต่งให้	หาทานทันมา	คั้งนั้น
จักไป	ตีดาหา	ยาดเอานางแก้ว	
อันว่า	องลัดตูท้าว	พยาเมืองทุกประเทศ	
อย่าได้	ปะหมาดซ้ำ	เดินตั้งแต่งพม	
คั้งนี้	เจ้าจงให้ตกแต่งห่าง	ไปช่วยชิงไซ	

(อินเหนา, 2513: 155-156)

- คำว่า “ย้อท้อ...ถอยหลัง” และ “ผู้ตาย” ตอนกษัตริย์เมืองขึ้นทูลท้าวกะหนังหนึ่ง

ว่ายินดีอาสาออกรบทำศึกกับดาหา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

จะตั้งหน้าอาสาออกชิงชัย	มิได้ย้อท้อถอยหลัง
ผู้ตายไม่เสียดายชีวิ้ง	กว่าจะสิ้นกำลังของข้านี้

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 265)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ฝูงข้า	จักก้อมเกื้อ	ตางเจ้าบ่อให้เคื่อง	พระเสี้ย
กอบบ่อ	มีย้อท้อ	หยุดหย่อนถอยหลัง	นั้งนั้น
จักสู้	ตายตางอง	บ่อแห่งชีวิ้งด้วย	

(อินเหนา, 2513: 156)

- คำว่า “สุริวง...อะสันยา” ตอนท้าวป่าหยังและท้าวปะหนันสลัดทัดทานท้าว
กะหนังหนิงมิให้ทำศึกกับดาหา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

อันสุริยวงศ์เทวัญอุสฺสฺยา
ทั้งโยธีก็ชำนาญการสงคราม

เรื่องเคชเคชาชาณูสนาม
ลือนามในชวาระอาฤทธิ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

อันว่า	สุริวงไ้	อะสันยาทเวระราด	พายพูน
เสียงทั้ง	ริดเคดกำ	ลือล้าลื่นปะมาน	นั่นแล้ว

(อินเหนา, 2513: 157)

- คำว่า “บุคติท้าวดาหา” และ “ไฟฟ้า” ตอนท้าวป่าหยังและท้าวปะหนันสลัด
ทัดทานท้าวกะหนังหนิงมิให้ทำศึกกับดาหา

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

ไซจะไร้ธิดาทุกธานี
พระองค์จ้งควรรตริกตรา

มีงามแต่บุตรีท้าวดาหา
ไฟฟ้าประชารจจะร้อนนั้ก

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

กั้งนี้	บ่อไซ่งามแต่บุคติท้าว	ดาหานักคอนราด	แดนพูน
เซ็นบาด	พระห่าแก้ว	ตองให้ชอบควน	ก่อนท่อน
อันนี้	ฝูงไฟฟ้า	ปะชาราดของเขา	นั่นนา

(อินเหนา, 2513: 158)

- คำว่า “บายเบียง” ตอนท้าวกะหนังหนิงกล่าวตอบคำทัดทานของท้าวป่าหยังและ
ท้าวปะหนันสลัด

เรื่องอิเหนาฉบับไทย

	เมื่อนั้น	ท้าวกะหมังกุหนิงมีศักดิ์
จิงบายเบียงเลี้ยงตอบพระน้อรัก		ไซจะหาญหักวงศ์เทวัญ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินทเนลฉบับลาว

เมื่อนั้น	กะหน้งท้าว	ภูหนิงทเวะราด
แล้วจึง	บายเบียงต๋าน	คอมน้องค้อยดแลง

(อินทนา, 2513: 158)

- คำว่า “ตุนางัน” ตอนท้าวกะหน้งหนิงกล่าวตอบคำพิททานของท้าวปาหยังและ
ท้าวปะหนันสลัด

เรื่องอินทเนลฉบับไทย

ด้วยบัดนี้บุตริดาหา	จรกาให้มาตุนาหงัน
เราจะยกพลไกรไปโรมรัน	ช่วงชิงนางนั้นกับจรกา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินทเนลฉบับลาว

บัดนี้	จอละกาให้	ตุนางันสายสวาด	พายพุ้น
จึงจัก	ชิงขาดแก้ว	นางน้อยเพื่อประสง	

(อินทนา, 2513: 158)

- คำว่า “ลือจักนึ่ง” ตอนท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดพิททานท้าวกะหน้งหนิง
มิให้ทำศึกกับดาหา

เรื่องอินทเนลฉบับไทย

เม้นเกิดการสงครามช่วงชิง	ท้าวดาหาหรือจะนึ่งดูได้
จะบอกความไปสามเวียงชัย	กรีธาทัพใหญ่มามากมาย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินทเนลฉบับลาว

อันว่า	กะสัดตาให้	ดาหาลือจักนึ่ง	เปนนัน
กอกจัก	เลวลงม้	คนใช้สืบพะลัน	
บอกแก่	สามกะสัดให้	วงสาทเวะราด	จึงแล้ว

(อินทนา, 2513: 159)

- คำว่า “เปนคำขอใหญ่” ตอนท้าวกะหน้งหนิงเล่าให้ท้าวปาหยังและท้าวปะหนัน
สลัดฟังเรื่องทีอินทนากับท้าวดาหาขัดเคืองกัน

เรื่องอินทเนลฉบับไทย

อันระเด่นมนตรีกูเรป็น	ก็ขัดข้องเคืองกันเป็นข้อใหญ่
-----------------------	------------------------------

ไปอยู่เมืองหมันหยากว่าปีไป

ที่ไหนจะยกพลมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 267)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	พอยเล่าไปอยู่ด้าว	กรุงประเทศมันหยาก	ที่พุ้น
กอดาก	คูนานเทิง	กว่าปีเตินตั้ง	
เหคว่า	คัดเคื่องค้วย	เปนคำขอใหญ่	

(อินเหนา, 2513: 159)

- คำว่า “สิบแสน” “หักโฮม...โจมตี” และ “เล่น...หนีเข้าป่าไป” ตอนท้าว

กะหนังหนิงกล่าวตอบคำทักทวนของท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดเรื่องอินเหนาฉบับไทย

ถึงทัพจรกล่าสำนั้น	พี่ไม่พรั่นให้มาสักสิบแสน
จะหักโฮมโจมตีให้แตกแตน	พักเดียวก็จะเล่นเข้าป่าไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 267)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พี่บ่อ	ยินแกงง้อ	จอละกาจักสน้อย	
ลือจัก	มาต่อสู	เฮาได้ตั้งลือ	
แม่มเซิง	พนมากลั่น	โดยขนาดสิบแสน	กอดี
พี่บ่อ	ยินกวแกง	ฝ้ายลัดตูแนวน้อย	
เฮาจัก	หักโฮมเข้า	โจมตีกะจักแตก	ไปแล้ว
กอจัก	ปบเล่นฟ้าว	หนีเข้าป่าไป	บ่ออย่าแล้ว

(อินเหนา, 2513: 160)

- คำว่า “อย่าห้อยท้อ” “บ่อพอที” “อิดู” “ออรระไท” และ “จะมอระนา” ตอน

ท้าวกะหนังหนิงขอให้ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดเห็นแก่วิชาสะก่าและช่วยทำศึกเรื่องอินเหนาฉบับไทย

เจ้าอย่าย่อท้อไม่พอที	แต่เพียงนี้ไม่พรั่นหวั่นไหว
เอ็นดูนั้ดคาโสกาลัย	ว่ามีไค้อรไทจะมรณา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 267)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

	พี่อย่าห้อยท้อ	บ่อพอทีกวแกง	สน้อยนั้น
อย่าได้	หวั่นใจนั้ก	บ่อหอนสิพอฮ้าย	น้องเฮีย

กานแต่	พอเพียงนี้	ลีเอาไซโดยง่าย	จึงแล้ว
เจ้าจ้ง	เหนแก่หลานยอดไ้	ยมย้อยเสบสแลง	
คั้งนี้	ขอให้สองพระน้อง	อิตุราคหลานขวัน	แต่ท่อน
ถ้าป้อ	ไ้ด้องพระอระไท	สวนจะมอระนาเมี้ยน	

(อินเหนา, 2513: 160)

3.4.4 การใช้สำนวนความเปรียบตรงกันในบริบทเดียวกัน

จากการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยยังพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวใช้สำนวนความเปรียบหลายแห่งตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน โดยปรากฏใช้ในบริบทเนื้อหาช่วงเดียวกันด้วย

ตัวอย่างการใช้สำนวนความเปรียบตรงกันในบริบทเนื้อหาเดียวกันระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย มีดังต่อไปนี้

- จระกาศปรารถนาจะมีคู่ครองที่มีรูปโฉมงดงามเหมือนนางสวรรค์

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

จุมุกใหญ่ไม่สง่าราศี	จะพาที่แห่งแหบเสบเสียง
คิดจะหากัลยาเป็นคู่เคียง	ทิ้งามเพียงสาวสวรรค์ใ้เกื้อองค์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 222)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้ากอ	คิดไ้ไ้	องเอกมะเหสี
เลือกแต่	โสมสเลางาม	เก็งสาวสวนฟ้า

(อินเหนา, 2513: 3)

- ช่างเขียนชมความงามของจินดาสาธิตว่างามผุดผ่องเหมือนดวงจันทร์

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

	บัดนั้น	นางช่างเลจากกล้าหาญ
แอบไม้ลอบดูอยู่ช้านาน		พิศพิศตร์เยาวมาลย์เพียงดวงเดือน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แต่นั้น	นายช่างแต่้ม	ผู้สลาดเลขา
มันกอ	มองมอยลับ	กุมเลหถึงเหยี่ยม
	เหนโสมแก้ว	กะสัดตีโสมสะอาด

ถือฤ พระจันทร์แจ่มแจ้ง ผิวเพียงส่องใส

(อินทนา, 2513: 13)

- กระจาชมความงามของจินตาสีว่างามยิ่งกว่านางในแดนสาม และรูปโฉมของนางมีความงามน่ารักราวกับมีชีวิตและจะเบือนหน้ามาพูดจา

เรื่องอินทนาฉบับไทย

พิศทรงสอดสมคมขำ

งามล้ำนางในไตรจักร

สารพัดโสภาน่ารัก

เหมือนจะเยื้อนเปื้อนพัศตร์มาพาที

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 226)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

ดูพระกายแก้ว

คมขำไววาด

พระไทคั้น

คั้นโดยฮวบซง

งามกว่า

ฝูงฮวบแต้ม

ทุกปะเทตไตจัก

พระกอ

ยินสะออนฮัก

ฮูปโสมแคคั้น

เหมือนดั่ง

จักปากยืม

แลเหลือดพาที

(อินทนา, 2513: 15-16)

- ช่างเขียนชมโฉมบุศสรวางงามเหมือนนางในสวรรค์ ความงามของนางทำให้

ช่างเขียนถึงกับลืมนวครูปนาง

เรื่องอินทนาฉบับไทย

บัดนั้น

นางช่างฉลาดเลขา

ครั้นเห็นระเด่นบุษบา

ดั่งนางในชั้นฟ้าสุราลัย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

แต่นั้น

นายช่างแต้ม

ผู้ฉลาดเลขา

กันว่า

เหนพระบุคตี

ลวดลิ่มเนื้อ

ถือฤ

นางสวันชั้น

สุราไลวิมานโมก เทงพูน

(อินทนา, 2513: 26)

- นางสนมกำนัลของบุคคลต่างพากันโศกเศร้าไม่สบายใจราวกับเป็นไข้ เพราะ
สงสารบุคคลที่ทุกข์ตรมใจเรื่องอินเหนา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

บัดนั้น	นวลนางสาวสวรรค์ช้ำชวา
บรรดาซึ่งตามเสด็จมา	หน้าตาเศร้าหมองทุกคนไป
นั่งถอนใจใหญ่ตั้งไข่ม็บ	จะเที่ยวเก็บบุญหาก็กหาไม่
แต่กำนัลน้อยน้อยนั้น ไชรี	เที่ยวไปเก็บบุญหาประสานกัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เขากอ	คิด โศกเศร้า	ถอดทวยกางแคะ
กอเพื่อ	องพระบุคคลิ	บ่อสบายบันสี
เหมือนดั่ง	พากันไข	ทั้งปวงเหงาอยู่

(อินเหนา, 2513: 26-27)

- บทอาบน้ำแต่งตัวของบุคคลต่างเปรียบความงามผ่องของบุคคลต่างว่า
เหมือนกับพระจันทร์วันเพ็ญ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ทรงปรัดผัดพัคตร์ปลั่งเปล่ง	ดั่งดวงจันทร์วันเพ็ญบุรณฉาย
ภูษายกทองทองพราย	เข็มขัดสายประจายามงามพลอย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 230)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วเล่า	พัดพากเนื้อ	กะจวนเข้าก้อมลี
	สายสวาดเนื้อ	เป็องป็นนวนละหง
เปียบดั่ง	ดวงพระจันทร์เพง	เมกทะมุนเวียนวัน

(อินเหนา, 2513: 37)

- ช่างเขียนชมโฉมบุคคลต่างว่านางเดินอย่างสง่างามราวกับหงส์

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ตั้งตาพิณิจพิศดูนาง	เยื้องย่างยุรยาตรดังราชหงส์
จึงคลี่กระดาศวาครูปโฉมยง	เหมือนทั่วทั้งองค์อินทรี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ดูทั้ง	ยวระยาดย้าย	สเม็ลาดหงทอง
ก่อนถ่าย	ทั้งอินที	อ่อนละทวงงามละห้อย

(อินเหนา, 2513: 38)

- องค์ปัดตาละกาหลาทิพอาสน์ร้อนเหมือนไฟเมื่อได้ข่าวว่าอินเหนาทอดทิ้งบุตรสะบาไปรักหญิงอื่นซึ่งไม่คู่ควรกัน

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

มาจะกล่าวบทไป	ถึงองค์อัยกากระยาหงัน
อาสน์อ่อนเร้าร้อนคือไฟกัลป์	เทวัญเล็งทิพเนตรดู

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

บัดนี้	จักก้าวถึงไอยะโกเจ้า	กะหยางันทวะราด	ก่อนแล้ว
ทิพลาด	สะอาดเจ้า	สมฮ้อนดั่งไฟ	

(อินเหนา, 2513: 43)

- จะกาชมโฌมบุตรสะบาว่างามราวกับมาจากสวรรค์ ทำให้ใจของจระกานันรุ่มร้อนด้วยความรักและปรารถนาราวกับถูกไฟเผา โดยเรื่องอินเหนาฉบับลาวเปรียบว่าร้อนราวกับ “ไฟยม” ขณะที่เรื่องอินเหนาฉบับไทยเปรียบว่าร้อนราวกับ “ไฟกัลป์”

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

พิศท่วนรลัษณ์พักตรา	ดั่งหยาดฟ้ามาแต่กระยาหงัน
รสรักริงใจเพียงไฟกัลป์	ทรงธรรม์ชวนชบสลดลง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

คำที่	ฮักเชือบซ้า	ทุกท่วสุนมะโน	
คือคู่	นางในสวัน	ล้วงลงพายได้	
เป็นที่	อาบันดิด	โดยคอมขลังเจด	คอมนั้น
อกอม	คือสิ่งเสียน	แสงคั่นสอดมะโน	
เป็นดั่ง	หยาดแต่ด้าว	วิมานโมกกะหยางัน	ที่พูน
	ในพระไทยสถึง	ดั่งจักทวงเป็นบ้า	
	โทมมะโนกัน	คือไฟยมยั้ง	พระองนั้น

(อินเหนา, 2513: 48-49)

- ในราชสารของท้าวลาสำได้กล่าวแก่ท้าวดาหาว่า วงศ์ของท้าวลาสำและจระกานั้นต่ำต้อยไม่อาจเทียบได้กับวงศ์ของท้าวลาสำที่ยิ่งใหญ่มีเดชนาภาพ เปรียบเหมือนกับจอมปลวกไม่อาจเทียบได้กับเขาพระสุเมรุ ลูกกวางไม่อาจเทียบได้กับไกรสร และพื้นดินไม่อาจเทียบได้กับแผ่นดินฟ้า

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ความนี้มีควรทูลเหตุ	ขอพระเดชแผ่เพื่อเกื้อหนุน
วงศ์ระตูไม่คู่เคียงบุญ	ต้องเคืองขุนบพมาลย์พระภูธร
ดั่งจอมปลวกกับพระสุเมรุมาศ	ดั่งชาติมฤคกับไกรสร
ดั่งพื้นปัดพิกับอัมพร	บ่อนเปรียบได้เห็นไกลกัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 240)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พระนอง	เฮฮ้อฮ้อน	ตวข้ากาทน	
พากนึ่ง	คือคูกอมปกน้อย	ลือจักเปียนประสูเมน	
ขอพระ	ปานีผาย	โศคคนทิวแก่น	
พากนึ่ง	คือคูกองเนื้อน้อย	ลือจักไกสอน	
ขอพระ	สอระยานทิบ	หยั่งผายแพวแจ้ง	
อันนึ่ง	เปียบดั่งปัดพิพื้น	ไภพระโยมอากาศ	เทิงพูน
พระโศค	เกือก่าฝ้า	ปางนึ่งจิงสิขวาง	

(อินเหนา, 2513: 81)

- เมื่อจระกาทรมข่าว่าท้าวดาหาขอมยกบดสะบาให้ ก็ดีใจมีความสุขมาก ความสุขของจระกานี้ยิ่งกว่าได้เสวยสวรรค์ คือถึงแม้จะได้เสวยวิมานทิพย์ก็ไม่สุขเท่ากับการได้ครองบดสะบา

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ถึงได้เสวยสวรรค์ชั้นฟ้า	ไม่เท่าได้บุษบาพิสมัย
มีแต่แค้นขี้มกระหุ้มใจ	ภูวไนยคั้นเข้าห้องสุวรรณ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 242)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

มีแต่	คิพระไทชม	ชื่นใจลุ่มอื้อบ	
คือคู่	ได้สู่อุ้ง	สเวียแห่งวิมานทิบ	ที่พูน
กอบ่อ	เทียมบดสะบา	ค่าวเทียมมองล้วน	

งามทั้ง	ผิวพันพ้อม	นวนละอองผุดผ่อง
เปียบลู่	คำหล่อแหล่ม	เลียงตั้งแต่งประจง

(อินทนา, 2513: 98)

- ท้าวกะหนังหนิงและมเหสีรักภริยาสะก่าผู้เป็นโอรสมากเทียมเท่าชีวิตเรื่องอินทนาฉบับไทย

พระมารดาบิดุรงค์ทรงฤทธิ์	แสนรักร่วมชีวิตพิสมัย
สุริยวงศ์พงศาข้าไท	ก็รักใคร่ราชบุตรสุดกำลัง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

อันว่า	พระมานดาเจ้า	พระปีตาทงเคด	กอดี
แสนฮัก	เทียมแทบไว้	ชิงวังเจ้าแก่งสเมี	

(อินทนา, 2513: 99)

- เมืองกะหนังหรือเมืองป่าหยังสนุกคงมเหมือนเมืองสวรรค์เรื่องอินทนาฉบับไทย

ระตูผู้น้องรองลงมา	ได้ดำรงนครป่าหยัง
อันปราสาทราชฐานเวียงวัง	สนุกดังเมืองสวรรค์ชั้นฟ้า

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

อันว่า	องลัดตูน้อง	ลององทงสืบ	
	สเวียเขตค้ำว	นะคอนกว้างแต่งต่าง	
ชื่อว่า	นะคะเรดล้า	กุงปะเทดกะหนัง	
มีหมู่	ปองปะมนเทียน	เลียบเลียนมะนีแหล่ม	
อยู่อยู่	ชมสนุกหลิน	สเมีไตทิบพระอาด	สวันพูน
เจ้าอยู่	สาगतอนท้าว	นะคอนกว้างสูงเฮือง	

(อินทนา, 2513: 99)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

พัดทั้ง	ผิวพักเนื้อ	ละอองอำนุมนวน
งามทั้ง	ผุดผ่องเนื้อ	ไววาดเลขา

(อินเหนา, 2513: 104)

- บทชมความงามของกวางทองเปรียบผิวพรรณของกวางว่างามเหมือนทองคำ และเขากวางวาวแววเหมือนกับแก้วมณี

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ผิวพรรณโสภาดังทาทอง	เยื้องย่องยกอย่าง่างเขียน
สองเขาวาวแววดั่งวิเชียร	พิศพี่ยงามสรรพสรรพางค์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 250)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

แล้วไป	เหนกวางทอง	แห่งเดียงามละห้อย
หลังดู	ผิวพันเพียง	สีทองทั้งแท่ง
สองเขา	เป่นดั่งแก้ว	ผยาล้ำไสดตะกาน

(อินเหนา, 2513: 112)

- วิชาสะก่าทุกซ์โศครว้าครวมถึงบุคคละบาด้วยความรัก ความเจ็บปวดร้อนใจนี้ เปรียบเหมือนมีปิ่นติดครึ่งแน่นอนอยู่ในหัวใจ ความเปรียบดังกล่าวนี้ตรงกันกับฉบับไทย แต่ในฉบับลาวได้ขยายความเพิ่มเติมจากฉบับไทยเล็กน้อย โดยกล่าวเปรียบเพิ่มว่าในหัวใจของวิชาสะก่านั้นเจ็บปวดเหมือนมีหนองกลัอยู่ด้วย

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

ซึ่งจะให้ระงับดับอาวรณ์	สุดรักสุดร้อนจะผ่อนผัน
เมื่อปิ่นพิชิติตทรวงดวงแค้น	นับวันแต่ชีวิตจะวอดวาย

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 253)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

ลือจัก	ฮู้ฮ้อมบั้น	จิตตะเจดมะโนไม	ฮ่วมนั้น
เชิงจัก	คับอวอน	บ่ออาดแผผายได้	
เมื่อว่า	ปิ่นพะแหลงเข้า	ข่ามะโนหอมหยั่ง	
สุดที่	อดฮักไว้	สเมีหนองลูบมะโน	
นับวัน	จกมอดม้วย	สุดชิบพระชิวัง	เที่ยงแล้ว

(อินเหนา, 2513: 122)

- เมื่อท้าวกะหนังหนึ่งได้ยื่นว่าวิหยาสะกำล้มป่วยหลังจากกลับจากเที่ยวป่า ก็ตกใจ
และร้อนใจมากเหมือนมีไฟเดือดอยู่ในใจ

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

เมื่อนั้น	พระผู้ผ่านโกไคยไอศูรย์
ได้ฟังสาวสนมบังคมทูล	ก็อาดูรเดือดร้อนทุกข์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 257)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เมื่อนั้น	พวขนาดไ้	ผู้ผ่านโพไค	
	ไอสุนพระ	ซาบคะดีถ้องถ้วน	
ฟังที่	สาวสนมน้อย	นารีทูนบาด	คำนั้น
พระกอ	แดเดือดฮ้อน	หังฟ้าพามพะไท	

(อินเหนา, 2513: 124)

- ท้าวกะหนังหนึ่งปลอบประโลมวิหยาสะกำโดยเปรียบเทียบว่า ปรารถนาสิ่งใดก็จะ
พยายามหาให้ได้ทั้งสิ้น ยกเว้น ไม้แต่ดาว เดือน และตะวันเท่านั้น และขอร้องให้วิหยาสะกำ
มีชีวิตอยู่ต่อไป เพราะทั้งพระองค์และมเหสีรักวิหยาสะกำมากเทียบเท่ากับชีวิต

เรื่องอินเหนาฉบับไทย

หรือมุ่งมาดปรารถนาสิ่งอันใด	บิดาจะหาให้ดังไฟฝัน
เว้นไว้แต่ดาวเดือนตะวัน	นอกนั้นจะให้สมอารมณ์คิด
วานพ่อย่าว่าจะมรณา	มารดาบิดราหจะขาดจิต
ด้วยรักเจ้าเท่าเทียมชีวิต	ควรหรือวิปริตประหลาดใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 256)

เรื่องอินเหนาฉบับลาว

เจ้าจ้ง	บอกพ่อให้	ผายแจ้งเหตคะดี	แต่ท่อน
ลือว่า	มุ่งมาดด้วย	ปะกานสิ่งสันใด	สันนั้น
	บิดาทังมาดา	จะสืบเอาตงได้	
เว้นแต่	ดาวเดือนพ้อม	ตาวันสามสิ่ง	จิงแล้ว
ล้ากว่านั้น	พ่อจกหาให้ได้	โดยด้วยที่ปะสง	
อันนี้	มานดาแก้ว	ทังองปีตุเรด	
กอกจก	ตายเพาะเจ้าตีวส้อย	แพงล้านหอดคะหาย	นี้แล้ว
ด้วยว่า	หุมฮักเจ้า	แทบเท่าชีวิต	พอนี้

กัณฑ์   องพระมานดา   สิวาตใจดอมเจ้า

(อินทนา, 2513: 126)

- เมื่อท้าวกะหนังหนิงเห็นรูปร่างของบุตรสะบายัชมโถมบุตรสะบายัว่างดงามเหมือน

นางในสวรรค์

เรื่องอินทนาฉบับไทย

เพ่งพิศสารพันเพียงขวัญตา

ดั่งนางในชั้นฟ้ากระยาหั้น

จึงตรัสถาม โอรสไปพลัน

เจ้าโศกศัลย์ด้วยรูปนี้หรือไร

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 259)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

พระเล้า

เคยกะคาดแล้ว

เหนือบกะศักดิ์

กอลาก

อัสจันใจ

ฮูปงามเหลือล้ำ

เป็นที่

ชูเชียวซ่า

ขวัญตาอันปะเสียด

คือดู

ลงล่วงล้ำ

วิมานแต่แต่สวัน

ต้องแต่ง

โสมพันเพียง

กะหยางันทะวราด

บนพูน

(อินทนา, 2513: 141)

- เมื่อวิหยาสะกำได้ฟังท้าวกะหนังหนิงกล่าวว่ารูปร่างโถมของบุตรสะบายันี้คงจะหา
ไม่ได้ในโลกมนุษย์ หากแต่คงเป็นนางในสวรรค์ชั้นฟ้า วิหยาสะกำก็เจ็บร้อนใจราวกับมีไฟ
เข้ามาจุดในใจ

เรื่องอินทนาฉบับไทย

เมื่อนั้น

วิหยาสะกำมีศักดิ์

ได้ฟังคั่งแค้นฤทัยนัก

ดั่งอัคนิรุทรมารจุดใจ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 260)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

เมื่อนั้น

วิหยาสะกำแก้ว

มีศักดิ์โสมสะอาด

ฟังที่

คำแจ่มเจ้า

วอนห้ามเสบสแลง

เป็นดั่ง

อัคนิเข้า

สุนมะโนในราด

พระองนั้น

(อินทนา, 2513: 142)

- ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดทศานท้าวกะหนิงหนิงมิให้ทำศึกกับท้าวดาหา
ด้วยเมืองดาหาและเมืองพี่น้องนั้นมีเขานูภาพมาก มีเมืองขึ้นนับร้อย หากจะไปทำศึก
สงครามด้วยก็เปรียบเหมือนหิ้งห้อยไปแข่งกับดวงอาทิตย์ซึ่งไม่อาจสู้หรือเทียบกันได้

เรื่องอินทนาฉบับไทย

กรุงกษัตริย์ขอขึ้นกับนับร้อย

เราเป็นเมืองน้อยกระจิริด

ดั่งหิ้งห้อยจะแข่งแสงอาทิตย์

เห็นผิกระบอบบุราณูมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 266)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

อันว่า

นักคะเรดขึ้น

ฮ้อยปะเทศยังปาย

กว่านั้น

เฮานี้

มีแต่สองสามเมือง

ดั่งลือชไปม้าง

ได้ขาม

อันนี้

เปรียบดั่งหิ้งห้อยน้อย

จักเทียมแทบสุริโย

ได้นั้น

เหนที่

ผิดแห่งคำบุฮาน

กำวมาเฮาสู้

(อินทนา, 2513: 157)

- ท้าวกะหนิงหนิงขอให้ท้าวปาหยังและท้าวปะหนันสลัดสงครามเห็นใจวิหยาสะกำ
ที่รักและปรารถนาบุตรสะบายมาก หากว่าวิหยาสะกำไม่ได้นางก็จะสิ้นชีวิต ซึ่งหากวิหยาสะกำ
สิ้นชีวิต ท้าวกะหนิงหนิงก็จะสิ้นชีวิตตามโอรสไปด้วย เปรียบเหมือนกับต้นไม้ (ต้น
กล้วย) ที่ตายเพราะลูก

เรื่องอินทนาฉบับไทย

เจ้าอย่าย่อท้อไม่พอที่

แต่เพียงนี้ไม่พรั่นห้วนไหว

เอ็นดูนาคาโสกาลย์

ว่ามีไฉ่อรไทจะมรณา

แม่นวิหยาสะกำมอดม้วย

พี่ก็คงตายด้วยโอรสา

ไหนไหนก็จะตายวายชีวา

ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน

ผิดก็ทำสงครามดูตามที

เคราะห์ดีก็จะได้ดั่งไฝฝัน

พี่ดั่งพฤษภพนาวัน

จะอัสัญเพราะลูกเหมือนกล้วยมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 267)

เรื่องอินทนาฉบับลาว

พี่จัก

มามอดม้วย

คอมน้อยลูกคน

หั้นแล้ว

แม่นว่า

ยืนนานได้

กอกงตายวันนึ่ง

จิงแล้ว

ແหนงว่า

ตายฟ้าพ้อม

คอมน้อยกอกงเดียว

ເລິงว่า

ทำเส็กได้

ผิดไปกอกตามช่าง

จิงเห็น

กลางเพื่อ	โชคส่งให้	โดยได้ที่ปะสง	บ่อสู
พีนี	เปียบดั่งไม้	ในป่าพะนาวัน	นั้นแล้ว
มีลูก	พันพวงลูก	โสดตะกานงามล้วน	
กอย่อม	มอระนาเมียน	เพาะคนฮานพวงลูก	จึงแล้ว
ตายเพื่อ	เป็นหมากพัว	พวงก้อนท่านพัน	นั้นแล้ว

(อินเหนา, 2513: 161)

3.5 ข้อสันนิษฐานเรื่องยุคสมัยที่แต่งเรื่องอินเหนาฉบับลาว

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องอินเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาวทั้งในด้านเนื้อหา ลักษณะตัวละคร กลวิธีการแต่ง และการใช้ถ้อยคำสำนวน ดังได้อธิบายและยกตัวอย่างข้างต้นนี้ ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีที่มาจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย อันได้แก่ เรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เห็นได้ชัดว่ากวีลาวได้ใช้เรื่องอินเหนาฉบับไทยนี้เป็นหลักในการปรับแต่งและรังสรรค์เรื่องอินเหนาฉบับลาวขึ้น

ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เกิดประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติความสัมพันธ์ของวรรณคดีทั้ง 2 เรื่องนี้ว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวรับเรื่องอินเหนาฉบับไทยไปแต่งขึ้นตั้งแต่ยุคสมัยใด

หากจะตั้งข้อสันนิษฐานอย่างกว้างๆ ก็อาจกล่าวได้ว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวแต่งขึ้นหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอินเหนาแล้ว แต่หากจะพิจารณาช่วงเวลาให้เฉพาะเจาะจงขึ้น ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวอาจแต่งขึ้นในสมัยของพระเจ้าสุทโธทนะที่แห่งเมืองหลวงพระบาง (พ.ศ.2383-2448) ซึ่งทรงครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2432-2448 ร่วมสมัยกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2396-2453) ของไทย ซึ่งทรงครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ.2411-2453 เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เป็นช่วงที่ไทยกับหลวงพระบางมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในด้านวรรณกรรม ดังปรากฏข้อมูลว่า สมเด็จพระเจ้าสุทโธทนะได้ทรงนำเรื่องรามเกียรติ์และเรื่องอินเหนาฉบับไทยมาทรงพระราชนิพนธ์ใหม่เป็นวรรณคดีลาว (มหาสิลา วีระวงส์, 2540: 308) ซึ่งพระราชนิพนธ์เรื่องอินเหนานี้จะเป็นเรื่องเดียวกันกับเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่นำมาศึกษานี้หรือไม่เป็นประเด็นที่ต้องศึกษาพิจารณากันต่อไป เหตุผลอีกประการหนึ่งที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวน่าจะแต่งขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวก็คือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้รับการตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยโรงพิมพ์ของหมอสุมิตเมื่อปี พ.ศ.2417 (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2514: (ค)) ในสมัยดังกล่าวนี้นับเป็นยุคที่เริ่มมีการพิมพ์หนังสือประเภทนิทานคำกลอนและกลอนบทละครพระราชนิพนธ์เรื่องต่างๆ ออกจำหน่ายอย่างแพร่หลาย ทำให้คนรู้หนังสือหาซื้อไปอ่านและละครหาซื้อบทพระราชนิพนธ์ไปแสดง โดยหมอสุมิตเป็นผู้ริเริ่มพิมพ์หนังสือบทละครขึ้นก่อน

ต่อมาจึงมีโรงพิมพ์อื่นๆ ทำตาม (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 205) การพิมพ์วรรณคดีเผยแพร่อย่างกว้างขวางในยุคสมัยดังกล่าวนี้ อาจเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้วรรณคดีไทยแพร่หลายไปถึงดินแดนลาว และทำให้กวีลาวมีโอกาสได้อ่านวรรณคดีเรื่องต่างๆ ของไทยรวมทั้งเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อันนำไปสู่การเกิดแรงบันดาลใจนำเรื่องราวของวรรณคดีไทยไปแต่งเป็นวรรณคดีลาวก็เป็นได้

จากข้อสันนิษฐานเรื่องสมัยที่แต่งดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาประกอบเข้ากับหลักฐานและข้อสันนิษฐานเรื่องผู้แต่งและสถานที่แต่งดังที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 2 ที่ว่าเรื่องนี้น่าจะแต่งขึ้นในหลวงพระบางนั้น ก็อาจประมวลสรุปข้อสันนิษฐานของผู้วิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังการแต่งเรื่องอิเหนาฉบับลาวได้ว่า เรื่องอิเหนาฉบับลาวนี้น่าจะเป็นผลงานของกวีเมืองหลวงพระบาง และน่าจะแต่งขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 ช่วงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าลัทธินทรฤทธิ์แห่งอาณาจักรหลวงพระบาง ซึ่งร่วมสมัยกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวของไทย

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ในรัชกาลของเจ้าอนุวงศ์ (พ.ศ. 2347-2371) แห่งอาณาจักรเวียงจันทน์ อาจเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่เรื่องอิเหนาอาจจะแพร่ไปสู่อาณาจักรเวียงจันทน์ด้วยก็เป็นได้ เนื่องจากในรัชสมัยนี้ เวียงจันทน์และไทยมีความสัมพันธ์อย่างราบรื่นใกล้ชิด อีกทั้งเจ้าอนุวงศ์ยังสนพระทัยและโปรดปรานด้านการดนตรีและการละครเป็นการส่วนพระองค์ด้วย (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2551: 31) กล่าวคือ การที่เจ้าอนุวงศ์เคยประทับอยู่ในราชสำนักไทยถึง 16 ปี ทำให้พระองค์ทรงมีความสนิทชิดเชื้อกับเชื้อพระวงศ์ฝ่ายไทยหลายพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งทรงเติบโตมาด้วยกัน (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2551: 35) เมื่อเจ้าอนุวงศ์เสด็จกลับไปครองเวียงจันทน์ในฐานะประเทศราชซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียงจันทน์จึงเป็นไปด้วยความราบรื่น (มหาคำ จำปาแก้วมณี และคณะ, 2539: 77) ความสัมพันธ์อันราบรื่นใกล้ชิดระหว่างไทยกับเวียงจันทน์ในช่วงดังกล่าวนี้ อาจเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนติดต่อสัมพันธ์ในด้านดนตรีและศิลปะการแสดง และเป็นไปได้ว่าในคราวที่เจ้าอนุวงศ์เสด็จกลับไปครองเมืองเวียงจันทน์ อาจมีคณะบุคคลจากไทยตามเสด็จไปด้วย เช่น นักละคร นักแสดง นักดนตรี (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2551: 38) ซึ่งหากเป็นไปตามข้อสันนิษฐานนี้ เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ก็อาจจะเผยแพร่ไปสู่ราชสำนักเวียงจันทน์ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่อาณาจักรเวียงจันทน์ล่มสลายไปในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงอาจทำให้ต้นฉบับและหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับวรรณคดีและมหรสพการแสดงสูญหายพลัดพรายไป จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่พบต้นฉบับหรือหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องอิเหนาฉบับเวียงจันทน์

บทที่ 4

ลักษณะเด่นของเรื่องอินเหนาฉบับลาว: การปรับเปลี่ยนเรื่องอินเหนาฉบับไทยให้เป็นวรรณคดีลาว

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาลักษณะเด่นของเรื่องอินเหนาฉบับลาวเมื่อเทียบกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวแสดงลักษณะเด่นที่แตกต่างจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยหลายประการ อันเกิดจากการดำเนินตามขนบการแต่งวรรณคดีลาว การปรับแต่งให้เข้ากับขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตลาว ผสมผสานกับการสร้างสรรค์ของกวี ทั้งนี้ คำว่า “ลักษณะเด่น” ในที่นี้ หมายถึงลักษณะที่เห็นได้ชัดซึ่งอาจเกิดจากการที่ลักษณะดังกล่าวปรากฏซ้ำหลายครั้ง หรือมีความสำคัญในเรื่อง หรือมีลักษณะเฉพาะ (ธานีรัตน์ จิตุฑะศรี, 2552: 23)

ผลการศึกษาพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย 4 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ ด้านตัวละคร ด้านกลวิธีการแต่ง ด้านการแทรกสี่สนวัฒนธรรมลาว และด้านการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

4.1 ลักษณะเด่นด้านตัวละคร

จากการศึกษาตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ซึ่งมีเนื้อหาเริ่มตั้งแต่กระสาส่งช่างเขียนไปวาครูปนุศละบาจนถึงตอนท้าวกะหนึ่งหึงส่งราชทูตไปขอรูปนุศละบาให้วิหยาสะก่าเปรียบเทียบกับตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับไทยพบว่า แม้ในภาพรวมตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับลาวยังคงแสดงบุคลิกลักษณะและบทบาทสอดคล้องกับตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับไทยดังที่ได้อธิบายและยกตัวอย่างในบทที่ 3 แต่ตัวละครบางตัวกวีลาวได้เลือกปรับแต่งให้มีบทบาทและความสำคัญโดดเด่นต่างไปจากตัวละครเดียวกันในฉบับของไทยอย่างน่าสนใจ ได้แก่ การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครกระสา และการเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครบริวาร ดังต่อไปนี้

4.1.1 การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครกระสา

แม้ว่าตัวละครกระสาในเรื่องอินเหนาฉบับลาวจะมีลักษณะและบทบาทเช่นเดียวกับจรกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทยดังที่ได้อธิบายในบทที่ 3 แต่จากการศึกษาพบว่า กวีลาวให้ความสำคัญและเพิ่มบทบาทของตัวละครกระสาให้มีความโดดเด่นกว่าจรกาในฉบับไทยอย่างน่าสนใจ ทั้งมีดีความเป็นกษัตริย์ และมีดีความรักที่มีต่อบุศละบา กล่าวคือ แม้ว่ากระสาในฉบับลาวยังคงมีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์และได้รับการบรรยายว่าเป็นกษัตริย์ที่มีศักดิ์ต่ำกว่าวงศ์กษัตริย์ของบุศละบาซึ่งอยู่ใน “วงสาเทวะราด” เช่นเดียวกับที่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับไทย แต่กวีลาวกลับมิได้เน้นย้ำเรื่องความอัปลักษณ์หรือความต่ำต้อยของกระสาดังเช่นที่ปรากฏในฉบับไทย แต่กลับเน้นนำเสนอภาพของกระสาในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ และเน้นนำเสนออารมณ์รักเสนาหาที่กระสาที่มีต่อบุศละบา

อย่างชัดเจนและเข้มข้น ซึ่งเป็นลักษณะที่เด่นต่างจากจระก้าในฉบับของไทยอย่างชัดเจน ดังจะอธิบายและยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

ก. การเพิ่มบทบาทและความสำคัญในมิติความเป็นกษัตริย์: การนำเสนอภาพจระก้า
ในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่

ผลการศึกษาพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวนำเสนอบทบาทและความสำคัญ
ของจระก้าในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ โดยการพรรณนาภาพความงดงามและยิ่งใหญ่ของ
พระราชวังจระก้าอย่างละเอียดในบทเปิดตัวจระก้า และเน้นพรรณนาภาพความยิ่งใหญ่พร้อม
ของกองทัพ ไพร่พล และข้าราชการบริวาร ของจระก้าหลายครั้ง ซึ่งมีความแตกต่างจากเรื่องอินเ
นาฉบับไทย ดังนี้

กษัตริย์ที่มีปราสาทราชวังอันงดงามวิจิตร

เรื่องอินเหนาฉบับลาวเริ่มเรื่องด้วยบทเปิดตัวจระก้า กล่าวว่า จระก้าเป็นกษัตริย์ที่
ยิ่งใหญ่ ปกครองอาณาจักรที่กว้างขวางเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว จากนั้นก็พรรณนาชมปราสาทราชวัง
ของจระก้าอันโอ้อ่างงดงามตระการตา ประดับประดาไปด้วยแก้วมณีอันล้ำค่า มีประติมากรรมที่สลัก
เสลาอย่างงดงามและประดับด้วยมณีอันวิจิตร เช่น ประติมากรรมที่ทำเป็นรูปสิงห์ เสือ ไกรสร และ
สีหราช นับเป็นพระราชวังที่งดงามและน่ารื่นรมย์ยิ่ง ดังตัวอย่างบทพรรณนา

บัดนี้	จักก้าวถึงองระคูท้าว	จระก้าเป็นใหญ่	ก่อนแล้ว
เจ้ากอ	อยู่สี่บสี่	นะคอนกว้างโลกลือ	
มีทั้ง	ปางมาดแก้ว	ลดจะนาชชายสด	
งามหมู่	ลายมอมเมียง	ฮูปสิงเสื่อเดิน	
งามทั้ง	คูดาสึงแก้ว	ไถสอนสีหลาด	
	ปะคิตฮูปด้วย	ลายเลนเลียบมะนี	
งามด้วย	ซุงซอชั้น	ลายเลคเลขา	
งามทั้ง	มะนีเวนยง	โยคแสงใสเหลื่อม	
งามทั้ง	ฮูปจาสูก็แก้ว	โจนถานอกแอน	
	ปะคิตสี่สิงส้อย	คำแก้วก้อมกม	
งามด้วย	แสนสิ่งแก้ว	กะคิงคายชายชด	
ยามเมื่อ	พายพานพัด	ยิงเสียงสวนก้อง	
มีทั้ง	นาฬิกาแก้ว	ในสะพานมวนมี	
เหมือนดั่ง	คนด้อยตั้ง	ตีคองคาคยาม	

(อินเหนา, 2513: 1)

บทพรรณนาความงามของปราสาทราชวังจะกาดังกล่าวนี้ปรากฏแต่เฉพาะในเรื่อง
อินเหนอลับลาวเท่านั้น ไม่ปรากฏในเรื่องอินเหนอลับไทย

กษัตริย์ที่พร้อมพรุ่งไปด้วยข้าราชการบริพารและกองทัพที่ยิ่งใหญ่

ภาพความเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของจะกาในเรื่องอินเหนอลับลาว ไม่เพียงแต่
นำเสนอผ่านการพรรณนาปราสาทราชวังดังกล่าวข้างต้น แต่ยังนำเสนอผ่านการพรรณนาภาพ
กองทัพที่ยิ่งใหญ่พร้อมพรุ่งของจะกาดด้วย ซึ่งมีการพรรณนาถึง 3 ครั้ง

ภาพกองทัพของจะกาปรากฏครั้งแรกตอนเริ่มเรื่อง กล่าวคือ หลังจากเปิดเรื่อง
ด้วยบทพรรณนาปราสาทราชวังของจะกาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็มีบทพรรณนาภาพความยิ่งใหญ่
ของกองทัพ ไพร่พล และข้าราชการบริพารของจะกาตามมา ซึ่งเป็นการพรรณนาที่ไม่ปรากฏในเรื่อง
อินเหนอลับของไทย ดังตัวอย่าง

	สะพาดพ้อม	ม้า ไชวักันรด
ฝูงหมู	พนไปดิน	หอกเกินแกนด้าม
มีทั้ง	ทะนุชดซ้อน	ดวงพระสอนแทนแห่
ฝูงหมู	พนพวกซ้าง	ความปอนเปียนแหลม
มีหมู	เสนาแก้ว	ตางพระองหลอมไฟ
บ่อให้	เคื่องบาดพื้น	พระเปนเจ้าทอฑูลี
มีหมู	โพโคพ้อม	ในต่างเสลิ่ง
กอบ่อ	มีฮ้อนไฮ้	ของเจ้ามั่งมูน
	ชะพาดซ้อง	สนมเฮือ โสงทอง

(อินเหนา, 2513: 1-2)

ภาพกองทัพของจะกาปรากฏอีก 2 ครั้งในตอนที่จะกาให้จัดทัพเพื่อเดินทางไป
เมืองลาสำ เพื่อขอให้ท้าวลาสำผู้เป็นพี่ชายช่วยสู้รบชนะบาจากท้าวดาหา

การยกทัพเดินทางไปเมืองลาสำดังกล่าวนี้ เรื่องอินเหนอลับลาวกล่าวว่าจะกา
แวะพักแรมระหว่างเดินทาง 1 คืน แล้วจึงเดินทางต่อ จึงเปิดโอกาสให้กวีพรรณนาความยิ่งใหญ่
ของกองทัพได้ 2 ช่วง ช่วงแรก คือบทชมทัพตอนจะกาเดินทางออกจากเมือง และอีกช่วง คือบท
ชมทัพตอนจะกาให้ยกทัพเดินทางต่อหลังจากพักแรมกลางป่า

บทชมทัพช่วงแรก ตอนจะกายกทัพเดินทางออกจากเมือง กวีพรรณนากองทัพ
และขบวนเสด็จของจะกาว่าเป็นทัพใหญ่ มีทั้งเสนาอำมาตย์ ทหาร พ่อค้า สมณชีพรามณ์ ตาม

เสด็จ พาหนะในขบวนเสด็จมีทั้งช้าง ม้า และรถเกวียน ไพร่พลที่ตามเสด็จมีจำนวนมหาศาล “บ่อสู้อีก
ล้าน” แน่นเนียงไปตลอดทาง ดังตัวอย่าง

พระจิ้ง	สะเดาะขึ้นขี่ช้าง	ที่นั่งลาดคคะเสสาน	
ฝูงหมู	ทวยห่านแหน	แห่เป่นแถวถ้อง	
	แต่สังค้อง	ปะสานกองเค้าคั้น	
ให้ยก	โยเทดเถียน	เดินคั้นจากนะคอน	
ฝูงหมู	เสเนดท้าว	ทังบาดพระวงสา	
ทังหมู	ฝูงพามมะนา	เสดถึขุนค้ำ	
กลางเถ่า	ขึ้นขี่ช้าง	คคะเรดพังพาว	กอมมี
ทังหมู	ฝูงพาชี	รดเกวียนสะงมพื้น	
เขากอ	ตามสะเดดท้าว	จอละกาแหนแห่	
บ่อสู	บ่อสู้อีกล้าน	คนเท้าคั้งทาง	
	สะพาดม้า	ขับจี้ตามสะเดด	
	เวงทองปะด๊ับ	แยกปุ่นเป่นถ้อง	
แต่นั้น	เลียค้ำข้าม	นาทองท่งใหญ่	
	เข้าป่าไม้	คกงว้างเถื่อนพระนอม	

(อินเหนา, 2513: 52)

บทชมทัพช่วงที่สอง ตอนจระก่าให้ยกทัพเดินทางต่อหลังจากพักแรมกลางป่า กวี
พรรณนาภาพกองทัพและขบวนเสด็จของจระก่าว่า เป็นขบวนที่ยิ่งใหญ่ “บ่อสู้อีกซ้ำ” เช่นกัน เสี่ยง
อีกทีกของกลอง “เพรี” และไพร่พลถึงกับคั้งค้อง “ฮาวไพพะนั่งเถื่อน” ดังตัวอย่าง

แต่นั้น	ราชาไท้	จอละกาสะเดดยาด	
เถิงที่	เกียแต่งตั้ง	สามชั้นส่องสูง	
	ผู้เผ่าท้าว	จิ้นสู่อัจลอง	
	ชงคคะเสสาน	เทียมแทบเกียฮับเจ้า	
พอดู	ไฝๆ หย้าย	ปะค้อออกอ้วนสะเดด	พุ่นเยี
	ทวนทองปะด๊ับ	ดาบดาหลายถ้อง	
	ฮมๆ พ้อง	พนห่านแหนแห่	
ตามบาด	พระแผ่นหล้า	เป่นเจ้าผ่านนะคอน	บ่อสู
	กิช้ำดาง	แพนงาหลายถั่น	

	แวงทองประดับ	แยกระวังขวาซ้าย	
	เพ็ริก่อง	ชาวไผะนั่งเลื่อน	
ฝูงหมู่	ถึงตื่นตื่น	หนีลี้ชอบเขา	
	ชวาคๆ ซ้าง	กตชะเลศพระองค์ชง	
	ทวนที่ช่วยยก	ยางงามเดินคั้น	
	กายที่โพไซแก้ว	ล้างามสามาด	
เจ้ากอ	ปานมนอบน้อม	เซ็นให้ช้อยชู่	
	สะพาดพ้อม	เลวเลงจัดตุง	
	พนแพนคับ	ก้งทางเดินย้าย	
ฟังดู	โยงเสียงค้อง	ก่องกางปะเล่า	
	สองตำนวดพ้อม	ขวาซ้ายแต่งเดียม	
	ทะเลวนล้า	ดงด่านสาขา	พูนเย
	พุมี่สะเดด	ชอยยามไซเจ้า	

(อินเหนา, 2513: 57-58)

ภาพกองทัพของจระกาทั้ง 2 ช่วงดังกล่าวนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยพบว่า บทชมทัพช่วงแรกตอนที่จระกาเดินทางออกจากเมืองนั้น ปรากฏในเรื่องอิเหนาฉบับไทยเช่นกัน แต่ฉบับไทยพรรณนาอย่างกระชับและรวบรัดกว่าฉบับลาวมาก โดยฉบับไทยกล่าวถึงทัพจระกาเพียง 1 บทเท่านั้นว่า จระกาขึ้นทรงช้างต้น มีเหล่าทหารแห่แห่นเป็นแถว เมื่อได้ยินสังข์แตรประโคม กองทัพก็ออกเดินทาง จากนั้นบทถัดไปก็กล่าวอย่างรวบรัดว่าจระกาเดินทางถึงเมืองลาสำทันที ดังนี้

ขึ้นทรงช้างต้นคชาธาร	ทวยหาญแห่แห่นเป็นแถวถือง
สังข์แตรแซ่สนั่นฆ้องกลอง	ให้ยกพลเนืองนองจากกรุงไกร
ครั้นถึงลาสำบุรีศรี	หยุดพหลมนตรีน้อยใหญ่
คชสารประทับกับเกยชัย	เสด็จไปเฝ้าองค์พระพี่ยา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 235)

ส่วนบทชมทัพช่วงที่สองของฉบับลาวที่จระกาให้ยกทัพเดินทางต่อหลังจากพักแรม 1 คืนนั้นไม่ปรากฏในเรื่องอิเหนาฉบับไทย เนื่องจากในฉบับไทยนั้นจระกามีได้พักแรมระหว่างเดินทาง แต่เดินทางถึงเมืองลาสำในทันที

ผลจากการที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการพรรณนาภาพพระราชวังอันวิจิตรงดงาม และพรรณนากองทัพไพร่พลอันยิ่งใหญ่ของจระกาถึง 3 ครั้ง ซึ่งแตกต่างจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน ดังได้อธิบายมาข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่ากวีลาวประสงค์จะนำเสนอให้เห็นภาพความยิ่งใหญ่ของจระกาในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่ง กล่าวคือ แม้ว่าจระกาจะมีรูปโฉมไม่งดงามและมีศักดิ์ไม่เท่าเทียมกษัตริย์วงศ์เทวา แต่นับว่าเป็นกษัตริย์ที่มีเดชาภาพไม่แพ้กษัตริย์องค์ใด ขณะที่เรื่องอินเหนาฉบับไทยเน้นการนำเสนอภาพความต่ำต้อยของจระกาและมิได้ให้ความสำคัญแก่ภาพความเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่

ข. การเพิ่มบทบาทและความสำคัญในมิติการแสดงอารมณ์ความรู้สึก: การนำเสนอ อารมณ์รักที่จระกามีต่อบุคสะบาอย่างชัดเจนเข้มข้น

เรื่องอินเหนาฉบับลาวไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญแก่ตัวละครจระกาในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญแก่จระกาในมิติอารมณ์ความรู้สึกด้วย โดยการนำเสนออารมณ์รักเสนหาที่จระกามีต่อบุคสะบาอย่างละเอียดลึกซึ้งกว่าจระกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย

ผลการศึกษาพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของจระกาแทรกอยู่ถึง 4 ช่วง ได้แก่ ตอนจระกาเห็นรูปวาดบุคสะบาครั้งแรก ตอนจระกาคร่ำครวญถึงบุคสะบาหลังจากเห็นรูปวาดของนาง ตอนจระกาบวงสรวงพระไทรขอให้ได้ครองคู่กับบุคสะบา และตอนราชทูตแจ้งข่าวว่าทำวาทายอมยกบุคสะบาให้แก่จระกา การพรรณนาอารมณ์รักทั้ง 4 ช่วงนี้ บางช่วงปรากฏตรงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยแต่ฉบับลาวพรรณนายืดยาวกว่า ขณะที่บางช่วงปรากฏเฉพาะฉบับลาวเท่านั้น ดังจะอธิบายต่อไปนี้

อารมณ์รักของจระกาตอนเห็นรูปวาดบุคสะบาครั้งแรก

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่า ตอนที่จระกาเห็นรูปวาดของบุคสะบาครั้งแรก จระกาตกตะลึงในความงามของนางและหลงรักนางในทันที ความรักความปรารถนาที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงนี้ทำให้จระกาถึงกับสลบลง เหตุการณ์ตอนนี้ทั้งเรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยต่างก็พรรณนาถึงอารมณ์รักและปรารถนาของจระกาเช่นเดียวกัน แต่ฉบับลาวพรรณนาละเอียดยืดยาวกว่าฉบับไทย

เรื่องอินเหนาฉบับไทยพรรณนาความรู้สึกของจระกาตอนเห็นรูปวาดของบุคสะบาอย่างกระชับรวบรัดเพียง 2 บทเท่านั้น ดังที่กล่าวว่า

เมื่อนั้น	ระดูจระกาเรื่องศรี
คลี่กระดาศดูรูปนางนารี	ไว้เปรมปรีดิ์ปฏิบัติพิศุภพัน
พิศท่วนรลัษณ์พิศตรา	ตั้งหยาดฟ้ามาแต่กระษทงัน
รสร์กรังใจเพียงไฟกำลั	ทรงธรรม์ชวนชบสลบลง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 233)

ขณะที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของจระก้าในตอนเดียวกันนี้จะเอียงกว่าฉบับไทย กวีลาวพรรณนาว่า เมื่อจระก้าเห็นรูปวาดของนาคสะบา ก็ตกตะลึงในรูปโฉมอันงดงามของนางที่งามดั่ง “นางในสวน” ความรักความปรารถนาเข้าร่วมเร้าใจของจระก้าประหนึ่งมีเสี้ยนแหลมทิ่มแทงใจจน “ทวงเป็นบ้า” หรือทรวงแทบเป็นบ้า ความร้อนรนกลัวว่าจะไม่สมปรารถนานี้เป็นประหนึ่ง “ไฟยม” เฝ้าใจของจระก้า ความรักความปรารถนาที่รักรังใจนี้ ทำให้จระก้าถึงกับสลบลง ดังบทพรรณนาที่ว่า

เขาเล่า	เหินฮูปแต่้ม โนพระไทฮ้อคิด	ทิบพระยอคนุดดี ผูกพันทวงสะบัน	
คำที่	ฮักเชือบซ้า	ทุกท่วฮูนมะโน	
คือคู่	นางในสวน	ล่องลงพายใต้	
เป็นที่	อาบันดิด	โดยคอมขล้งเจด	ดอมนั้น
อกอม	คือสิ่งเสี้ยน	แสงคั่นสอคมะโน	
เป็นดั่ง	หยาดแต่ด้าว โนพระไทยสลึง โทมมะโนกัน	วิมานโมกกะหยางัน ดั่งจักทวงเป็นบ้า คือไฟยมย้ง	ที่พุ้น พระองค์นั้น
เจ้ากอ	สลบท้าวดั่ง	โดยด้วยฮูปเขียน	

(อินเหนา, 2513:47-48)

อารมณ์รักของจระก้าหลังจากเห็นรูปวาดของนาง

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่า หลังจากจระก้าได้เห็นรูปวาดของนาคสะบาแล้ว ในคืนนั้นจระก้าก็เฝ้าแต่พิศดูรูปนาคสะบาและรำพึงรำพันถึงนางตลอดคืน บทรำพันคร่ำครวญรักของจระก้าในตอนนี้อาจเทียบเคียงกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย แต่พบว่าฉบับลาวกำหนดให้จระก้ารำพันคร่ำครวญอย่างละเอียดถี่ถ้วนกว่าฉบับไทยมาก ดังนี้

เรื่องอินเหนาฉบับไทยพรรณนาว่า หลังจากจระก้าเข้าห้องบรรทม ก็พิศดูแต่รูปวาดของนาคสะบาตลอดเวลา ความรักที่ท่วมท้นทำให้จระก้าถึงกับ “เคลิ้มองค์” หลงพุดคุยกับรูปวาดของนาง และถอดรูปนางประหนึ่งเป็นตัวนาง ครั้นได้สติว่านางเป็นเพียงรูปวาด ก็ผิดหวังและเสียใจ ได้แต่นั่งกอดเขารำพันถึงนางและขอให้เทวดาช่วยให้ “สมสนิทเขาวมาลัย” ดังบทพรรณนาต่อไปนี้

พระนึ่งนิกตริกไตรไมไสยาสน์	คลี่กระดาศดูรูปเลขา
เคลิ้มองค์หลงชวนจ่านรรจา	พักตราแยมั้มพริ้มพราย

กรพาดกระดาชรูปแล้วรับขวัญ	ความเสหนานนั้นไม่เหือดหาย
เอนองค์ลงแอบแนบกาย	เกษมสันต์มั่นหมายว่านางเยาว์
ครั้นได้คิดพิศดูก็มีไซ้	เสียดุทัยละห้อยสร้อยสร้า
พระแสนโศกศัลย์ไม่บรรเทา	แล้วลุกขึ้นกอดเข้ารำพึงคิด
โอ้อวอกกฏเมื่อไรเลย	จะได้ชยควงยิหวายาจิต
เพียงเอ๋ยเหวาสุราฤทธิ์	ขอให้ได้สมสนิทเขววมภลย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 234)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวนำเสนอการคร่ำครวญรำพันรักของจระกา เช่นเดียวกันกับฉบับไทย แต่ฉบับลาวพรรณนาละเอียดยืดยาวกว่าฉบับของไทย การรำพันคร่ำครวญรักของจระกาในตอนนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก กวีพรรณนาว่า หลังจากเข้าห้องบรรทม จระกาก็เฝ้าแต่เวียนดูรูปวาดของงูศุขเสภา ความรักที่รู้มรธาทำให้จระกาเคลิ้มหลงผลอพุดคุยกับรูปวาดของนางและกอดเชยชมรูปของนางหลายครั้งประหนึ่งเป็นตัวนาง ครั้นได้สติว่านางเป็นเพียงรูปวาด ก็เสียใจ ได้แต่หลับตาและคะนึ่งถึงนาง ความปรารถนานางทำให้จระกามีความทุกข์ประหนึ่งมีเสียนหนามทิ่มแทงกายจนบรรทมไม่หลับ ลุกขึ้นนั่งกอดเข้ารำพึงถึงนาง ดังที่พรรณนาว่า

พระกอ	ตึกตองในไสยา	อ้าคณิงหลายบน	
แล้วเล่า	ควากะคาดแต่้ม	วาดฮูปเลขา	
คูตั้ง	งามเหลืออนาง	ทิบพะเทียวพายได้	
เจ้ากอ	หลงไหลต้าน	จาระจาอมฮูป	เขียนนั้น
พระกอ	ทำปโยคหน้า	หวย้มต่อเลิง	
ยังเล่า	ยอพระกอนเกี่ยว	เชยชมฮูปกะคาด	
ความที่	ฮักฮ้อฮ้อน	ฮมเข้าคู่ขวัน	
สนหาฝั้น	คอมพะไนยมยั้ง	คอมนั้น	
เวียนแต่	อกแนบป้อง	เผื่อฝั้นแทบพะกาย	
คือว่า	เปนนาคทะน้อย	องพะลาดสะบุตรดี	
	ยินกะเสมสุก	ซันพระไทลือน้อย	
แล้วเล่า	คิดขึ้นได้	มีไซเยวามาน	
เจ้ากอ	เสยพระไทสบ	ซาบหนามวหม้อม	
พระจึ่ง	หลับพะเนคกั้น	คณิงถึงสายสวาด	แดนพูน
ฮอมตั้ง	แสนสิ่งเสียน	จำเนื้อเสียบชมอง	

แล้วเล่า   เลียลูกขึ้น   กางแคนกอดเข้า
 เจ้ากอ   ถอดหูบนัน   คาเค้นแสบสะแลง

(อินทนา, 2513: 49-50)

บทราพันในช่วงต่อมา เป็นบทที่ระกาอธิบายขอให้เทวดาบันดาลให้ได้ครองคู่กับบุคคลาสมปรารถนา กวีพรรณนาว่าระกาเฝ้าอธิบายและรำพึงรำพันถึงนางไปจนถึงเข้าดังนี้

เมื่อใด	ยังซี้ได้แจ่มแจ๋ง	สายสวาดบุคคลา	ที่พุ้น
มาโผด	เหยาหยาด	สว่างมะโนหายฮ้อน	
ขอแก่	เทพดาเจ้า	องปะเส็ดสุวาริด	ช้อยเท็น
ให้ได้	ชมเชยซิด	ฮ่วมสะถานแผ่งผั้น	
เซ็นทั้ง	เทวะราด้าว	ชงขอบลักสามเมือง	ขนอมนี้
ขອງ	ชูเชยซัค	ช่วยมะโนคอมข้า	นั่นแต่
พระกอ	เวียนวอนเว้า	กะสันสมในอาด	
จนว่า	สุริยเคขึ้น	ผายแจ่มแจ่มใส	

(อินทนา, 2513: 50)

อารมณ์รักของระกาตอนบวงสรวงพระไทรขอให้ครองคู่กับบุคคลา

เรื่องอินทนาฉบับลาวกล่าวว่า หลังจากระกาได้เห็นรูปวาดของบุคคลาแล้ว เข้าวันรุ่งขึ้นก็ออกเดินทางไปเมืองลาสำทันที เพื่อเข้าเฝ้าท้าวลาสำผู้เป็นพี่ชาย ขอให้ส่งราชทูตไปสู่ขอบุคคลาจากท้าวดาหา ช่วงที่ระกาจะไปพร้อพลเดินทางไปเมืองลาสำนี้ เรื่องอินทนาฉบับลาวกล่าวว่า ขณะที่ระกาแวะพักแรมกลางป่า ระกาได้ทำพิธีบวงสรวงบูชาพระไทรเพื่อขอพรให้พระไทรช่วยคลบบันดาลให้ได้ครองคู่กับบุคคลา

เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอินทนาฉบับไทยพบว่า เหตุการณ์ที่ระกาบวงสรวงบูชาพระไทรเพื่อขอพรเรื่องความรักดังกล่าวนี้นี้ปรากฏเฉพาะในเรื่องอินทนาฉบับลาวเท่านั้น ไม่ปรากฏในเรื่องอินทนาฉบับไทย ในฉบับของไทยนั้น หลังจากบรรยายว่าจรกาเดินทางออกจากเมืองแล้ว ก็กล่าวอย่างรวบรัดว่าเดินทางถึงเมืองลาสำทันที

การที่เรื่องอินทนาฉบับลาวเพิ่มบทบาทและเหตุการณ์ให้ระกาทำพิธีบวงสรวงขอพรพระไทรให้ได้สมรักกับบุคคลาดังกล่าวนี้นี้ ช่วยเสริมเน้นให้เห็นความรักความปรารถนาอันรุนแรงลึกซึ้งของระกาที่มีต่อบุคคลาอย่างชัดเจน กวีลาวบรรยายเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ดังนี้

เมื่อนั้น	ราชาเจ้า	เดินขุนตงแต่ง	
	เทียนทูปดวงดอกไม้	ถวายน้อมเทพดา	
มีทั้ง	โพชะนาพ้อม	สัพสิ่งของหวาน	
	ทั้งของควา	ลาบแก้งแกมก้อย	
พระกอ	ถวายน้อม	โพไชเทวะราด	
ขอแก่	เทวะราดเจ้า	ทียบพระอาดไซทอง	ที่นี่
ข้ากอ	มีมาลา	ทูปเทียนถวายน้อม	
กับทั้ง	โพชะนาพ้อม	หวานควาหลายสิ่ง	
ข้ากอ	ถวายน้อม	สเวียให้สว่างสะเบียบ	
แล้วขอ	ดูช่วยป้อง	แนนเนื่องนำปะสง	คืนนั้น
	กะสัดตีในคาหา	เทพะคุณนาแล้ว	
แล้วจึง	ขอชู้ให้	ไมตรีฮักฮ้ำ	คอมนั้น
จงให้	ลูลาบพระได้	มาสั่งแสงนะคอน	
เซ็นที่	ไชยะมาดแก้ว	ชู้ช่วยถนอมอก	อุ้นนี้
พระโผด	สอละยานทียบ	เมื่อเอี่ยมกิวแก่น	
ข้ากอ	เที่ยวทางคั้น	เดินถึงไชยะมาด	
ควานี้	เพาะเพื่อจิดทะจอดยั้ง	มะโนฝันไฟแฝง	
เซ็นช่วย	เถิงเขตด้าว	กุงปะเทศคาหา	ที่พุ้น
	กัลยาในกุงสี	ซีเจทะผั่งเพื่อนฝัน	
บัดนี้	ข้าจักปุนแบ่งส้อย	ปะสมกอนไชภาส	
ขอให้	ไชยะเทพให้	ชู้คำช่วยสาน	แต่ท่อน
ค้อมว่า	พระก่าแล้ว	ไสยาดเทิงสะถาน	

(อินทนา, 2513: 55-56)

อารมณ์สุขในรักของจระกาทอนราชทูตแจ้งข่าวว่าทำวคาหายอมยกบุดสะบาให้

เรื่องอินทนาฉบับลาวกล่าวว่า เมื่อจระกาได้รับแจ้งจากราชทูตว่าทำวคาหายอมยกบุดสะบาให้หมั้นหมายกับตนเองสมดัง ก็ปลื้มปีติมีความสุขมาก บทพรรณนาความสมสมหวังของจระกาในตอนนี้นำปรากฏในเรื่องอินทนาฉบับไทยเช่นกัน แต่เรื่องอินทนาฉบับลาวพรรณนาละเอียดกว่าเล็กน้อย ดังนี้

ในเรื่องอินทนาฉบับไทย กวีพรรณนาความรู้สึกของจระกาในตอนดังกล่าวอย่างกระชับว่า เมื่อจระกาทราบจะทำวคาหายอมยกบุดสะบาให้ ก็ดีใจมากจนไปหน้า “แดงกำสำราญ” และมีความสุขล้ำยิ่งกว่า “ได้ไสยสวรรค์ชั้นฟ้า” ดังที่พรรณนาว่า

เมื่อนั้น
 พักตราแดงกำสำราญ
 ถึงได้สวดยสวรรค์ชั้นฟ้า
 มีแต่ยิ้มยิ้มกระหิ่ยมใจ

จรกาปรีดีเปรมเกษมสานต์
 คลายทุกข์ทรมานในอุทัย
 ไม่เท่าได้บุษบาพิสมัย
 ภูวไนยคืนเข้าห้องสุวรรณ

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 242)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวพรรณนาความรู้สึกของจรกาคลายคลึงกันกับฉบับของไทย แต่เพิ่มรายละเอียดปฏิบัติการทางอารมณ์ของจรกาให้ชัดเจนขึ้นว่า หลังจากฟังข่าวดีแล้ว จรกา ก็ “หวยิ้มอยู่เลิง” และ “หวลึงจิ้นเจ็ก” คือยิ้มยิ้มหัวเราะด้วยความปลาบปลื้มใจตลอดเวลา ดังนี้

เมื่อนั้น	องระตูไท้	จอละกาชมชอบ	
เจ้ากอ	เฮดเพดหน้า	หวยิ้มอยู่เลิง	
อันที่	สมพักเนื้อ	กายโสกโสกา	
มีแต่	คิพระไท้ชม	ซันใจลิมอ๊ิบ	
คือคู่	ได้สู่อ่อง	สเวียแห่งวิมานทิบ	ที่พุ้น
กอป่อ	เทียมนุดสะบา	คำวเทียมองลี้วน	
มีแต่	ชมเชยตำนาน	หวลึงจิ้นเจ็ก	
เจ้ากอ	เข้าสู่่อ่อง	หอยแก้วแท่นมะนี	

(อินเหนา, 2513:89)

ผลการศึกษาตัวละครจรกาคงที่ได้อธิบายและยกตัวอย่างมาข้างต้นทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการขยายบทบาทและอารมณ์ความรู้สึกของจรกาให้โดดเด่นยิ่งขึ้นกว่าจรกาในเรื่องอินเหนาฉบับไทย และมีได้เน้นย้ำเรื่องความอัปลักษณ์หรือความต่ำต้อยของจรกาดังเช่นที่ปรากฏในฉบับไทย แต่เน้นนำเสนอภาพของจรกาในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่และเน้นนำเสนอมิติอารมณ์รักที่จรกามีต่อบุคสะบา ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่แตกต่างจากจรกาในฉบับของไทยอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในด้านความเป็นกษัตริย์ เรื่องอินเหนาฉบับลาวนำเสนอให้เห็นว่าจรกาเป็นกษัตริย์องค์หนึ่งที่มีบารมีและเดชานุภาพ ประทับในพระราชวังที่งดงาม และมีกองทัพที่ยิ่งใหญ่ พรั่งพร้อมด้วยไพร่พลบริวาร ส่วนในด้านการนำเสนออารมณ์ความรู้สึกของจรกาที่มีต่อบุคสะบา กวีนำเสนอความรักความปรารถนาที่จรกามีต่อบุคสะบาอย่างละเอียดลึกซึ้ง ผ่าน

การพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกที่แทรกอยู่อย่างต่อเนื่องหลายช่วงตั้งแต่ตอนที่เห็นรูปวาดบุคคลบา
ครั้งแรกกระทั่งถึงตอนที่รู้ว่าทำวาทะกรรมบุคคลบาให้

ผลจากการนำเสนอตัวละครจรรยาให้มีความโดดเด่นทั้งในมิติความเป็นกษัตริย์และมิติ
ด้านอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังกล่าวนี้ ทำให้จรรยากลายเป็นตัวเอกตัวหนึ่ง
ของเรื่องอินเหนาฉบับลาวซึ่งมีเนื้อหาเริ่มตั้งแต่ระกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคคลบาจนถึงตอน
ทำวาทะหนึ่งหนึ่งส่งราชทูตไปสู่ขอบุคคลบาให้วิหยาสะก่า ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับตอนเดียวกันนี้ใน
เรื่องอินเหนาฉบับของไทยพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับไทยมิได้ให้ความสำคัญแก่ตัวละครจรรยาเหมือน
ฉบับลาว หากแต่มุ่งนำเสนอตัวละครจรรยาให้เป็น “ตัวละครคู่เปรียบ” ของอินเหนาตัวเอกของเรื่อง โดย
เน้นนำเสนอความอัปลักษณ์ขวนขันและฐานะอันต่ำศักดิ์ของจรรยา เพื่อเสริมเน้นให้เห็นความสูงส่ง
ยิ่งใหญ่ของตัวเอก คือ อินเหนาและบุษบา ซึ่งอยู่ในวงศ์เทวา ทั้งนี้ คงเป็นเพราะเรื่องอินเหนาฉบับไทย
แต่งเป็นบทละครในซึ่งเป็นวรรณคดีการแสดงของสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงมุ่งเน้นแสดงให้เห็น
ความยิ่งใหญ่ของตัวเอกซึ่งเป็นกษัตริย์วงศ์เทวาคา เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสถาบัน
พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์วรรณคดีและการแสดงละครใน ซึ่งแตกต่างจากเรื่องอินเหนา
ฉบับลาวที่แต่งเป็นโคลงสารสำหรับอ่านทำนองลำ

4.1.2 การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครบริวาร : ยายมด และเสนาทหาร

ลักษณะเด่นด้านการสร้างตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับลาวอีกลักษณะหนึ่ง คือ เรื่องอินเหนา
ฉบับลาวมีการเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญแก่ตัวละครบริวารอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ ตัวละครยายมด
และตัวละครเสนาทหาร โดยการแสดงรายละเอียดด้านบุคลิกลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และบท
สนทนาโต้ตอบของตัวละครเหล่านี้อย่างเด่นชัดและมีชีวิตชีวา ซึ่งแตกต่างจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยที่
มิได้ให้ความสำคัญแก่ตัวละครเหล่านี้มากนัก ดังจะอธิบายและยกตัวอย่างต่อไปนี้

ก. การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครยายมด

ตัวละครยายมด คือ ตัวละครที่มาทำพิธีเข้าทรงเพื่อรักษาอาการป่วยของวิหยาสะก่า
ทั้งเรื่องอินเหนาฉบับไทยและเรื่องอินเหนาฉบับลาวต่างก็เรียกตัวละครนี้ว่า “ยายมด” เช่นเดียวกัน และ
นำเสนอบทบาทของตัวละครนี้ตรงกัน กล่าวคือ ตอนที่วิหยาสะก่าป่วยหนักเพราะความปรารถนา
บุษบา ทำวาทะหมั่งกุหนึ่ง ได้มีบัญชาให้เชิญหมอที่มีฝีมือทุกแขนงมาช่วยรักษาวิหยาสะก่า ทั้งหมดยา
หมอนวด หมอปีศาจ และยายมดซึ่งถูกเรียกตัวเข้าไปเป็นคนสุดท้าย ยายมดได้ทำพิธีเข้าทรงและอ้าง
ว่าตนเองเป็น “ปู่เจ้า” ต้องการเอาชีวิตวิหยาสะก่าเพราะโกรธที่ไปไล่ฆ่าของตน เมื่อประโคมสุหรื
ได้ฟังก็ตกพระทัยเข้าสวมกอดวิหยาสะก่าด้วยความเป็นห่วง ทำให้เห็นรูปของบุษบาที่ซ่อนไว้ในที่
บรรทมของวิหยาสะก่า หลังจากนั้นบทบาทยายมดก็ยุติลง

เรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวถึงบทบาทของยายมดตั้งแต่เริ่มเข้าเฝ้าทำวาทะหมั่งกุหนึ่ง
จนกระทั่งยุติบทบาทโดยใช้กลอนบทละครทั้งหมดจำนวน 10 บท ดังนี้

เมื่อนั้น
 กวักพระหัตถ์ตรีศรเรียกขามดมา
 พระลูกเรากลุ่มคลั่งไปดั่งนี้
 จะถูกต้องผีสาวหรืออย่างไร
 บัดนั้น
 รับสั่งพระองค์ทรงธรณี
 จึงนุ่งลายอย่างดีมีเชิงช่อ
 ประนมมือถือเทียนท่ามกลาง
 หลับตาพยักพยับแผย
 ลูกขึ้นเหลือกตาคุณากแล้ว
 บัดนั้น
 ไหว้พลาททางถามกิจจา
 เจ้าเสื้อเมืองหรือคือใคร
 มีประสงค์สิ่งไรเร่งบอกกัน
 บัดนั้น
 แผลเสียดเกรี้ยวกราดตวาดไป
 อันถิ่นฐานเราอยู่เขาหลวง
 มีผู้ทำให้ได้แก่นเคือง
 อหังการอาจองทะนงศักดิ์
 อย่าพักบวงบนให้บรรเทา

ท้าวกะหมังกุหนิงนาถา
 แล้วมีบัญชาว่าไป
 ขัดคนพื้นที่จะแก้ไข
 จงทักไปให้ประจักษ์แจ้งคดี
 ขยามคคนทรงลงผี
 แล้วให้ตีโชนทับขึ้นฉับพลัน
 ผ่าชมพูคล่องคอเถิดฉันทัน
 ขัดสมาริ์สองชั้นต้นรั้ว
 กระดิกเท้าหาเรอแล้วเสยหัว
 โลดเด็นเล่นตัวไปมา
 ลูกสมุนซึ่งนั่งอยู่พร้อมหน้า
 ทำนมาแต่ไหนนะเทวัญ
 เหตุไฉนเคืองขุนหุนหัน
 จะสังเวทเทวัญให้ทันใจ
 ขยามคขบพันผันหลังให้
 กุมิไฉเสื้อเมืองทรงเมือง
 คนทั้งปวงนับถือลือเลื่อง
 ไปไถ่ม้าทรงเครื่องของเรา
 คุณมันไม่รู้จักปู่เจ้า
 แค่นักจ๊กเอาชีวิตไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 258-259)

เมื่อศึกษาการนำเสนอตัวละครขามดในเรื่องอิเหนาบัลลวเปรียบเทียบกับเรื่องอิเหนาบัลลวไทยดั่งที่ยกมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าเรื่องอิเหนาบัลลวมีการเน้นบทบาทและเพิ่มรายละเอียดต่างๆ ของขามดให้มีชีวิตชีวาแตกต่างจากขามดในฉบับของไทยอย่างชัดเจน การให้ความสำคัญแก่ตัวละครขามดในเรื่องอิเหนาบัลลว ได้แก่ การระบุชื่อของขามดและหมู่บ้านที่ขามดอาศัยอยู่ การนำเสนอภาพขามดเดินทางเข้าวัง และการนำเสนอภาพการเตรียมโรงพิธีเข้าทรงของขามด ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวทั้งหมดนี้ปรากฏแตกต่างจากเรื่องอิเหนาบัลลวไทย ดังนี้

การระบุชื่อของยายมดและหมู่บ้านที่ยายมดอาศัยอยู่

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวว่ายายมดที่มารักษาวิชาสะกามีชื่อว่า “แสนสุวรรณ” เป็น “หมอ”⁵ ที่และสามารถลงทรงและทำพิธี “เสียดขวัน” หรือเรียกขวัญเพื่อ “ปัว” หรือรักษาคนเจ็บป่วย ยายมดผู้นี้มีหมอปีที่ทำพิธีคู่กันด้วยชื่อว่า “ลันทา” และอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านที่ชื่อว่า “บ้านลักควาย” รายละเอียดดังกล่าวนี้ปรากฏในตอนที่ทำหทารทูลให้คำปรึกษาทำวาระหนึ่งหนึ่งเกี่ยวกับความสามารถของยายมด ซึ่งไม่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ดังตัวอย่าง

บัดนี้	ยังแต่ฝ่ายมดแท้	ฝูงเที่ยวปัวเมือง	
เขานั้น	เคยปวกกิน	เสียดขวันมาห้อง	
เมื่อนั้น	ราชาเจ้า	จอมเมืองเหนชอบ	นำแล้ว
สูง	บนบอกชี้	นามชั้นชื่อเขา	เบิ่งท้อน
แต่นั้น	เสนาชั้น	ปะนงงามทูนบาด	
ขุนกอ	บนบอกชี้	นามชั้นชื่อหมอ	
ผู้หนึ่ง	เถ้าเดบแดง	เสียดชื่อแสนสุวรรณ	
มีทั้ง	พินมันยาว	ยวดเจิงกายด้าม	
มันนั้น	เคียดปวแท้	กินคายจับค้วง	
เสียดสิง	ฝานแม่แก่ง	มันฮ้องแขกขวัน	นั่นแล้ว
อันที่	เฮือนมันเนาในบ้าน	ลักควายจำฮ่อม	
	บุกป็นหน้า	ไปได้แต่งปะสง	
กับทั้ง	หมอปีที่ฮ่อม	เสียดชื่อลันทา	
มันมัก	ไปตามผาย	ป็นปัวชาวบ้าน	
อันแต่	กงนะคอนด้าว	กุหนึ่งนักคะเลด	เฮานี้

(อินเหนา, 2513:131-132)

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกล่าวถึงชื่อหมู่บ้านที่ยายมดอาศัยอยู่อีกครั้งในตอนที่ทำวาระหนึ่งหนึ่งสั่งให้ทหารไปบ้ายายมดเพื่อเชิญยายมดเข้าวังไปรักษาวิชาสะก่า ในตอนนี้มีการระบุอีกครั้งว่าทหารได้เดินทางไปหายายมดที่ “บ้านลักควาย” ดังนี้

แต่นั้น   ฝูงข้าเฝ้า   ลับราชบันหาน

⁵ คำว่า “หมอ” เป็นคำลาวเดิมเก่าแก่ หมายถึง ผู้เก่ง ผู้ชำนาญ มีความชอบและมีความสามารถพิเศษในวิชาการด้านใดด้านหนึ่ง (ไม้จัน, 2557: 105) เช่น หมอแคน หมายถึง ผู้ที่ชอบและเก่งกาจเชี่ยวชาญในทางแคน

	ปะนมมีมวน	ขาบทูลีลาห้อง	
แล้วจึง	ทันมาพ้อม	กองกางหกเล่า	
	สี่ตำรวดซ้าย	ขวาพ้อมเสียงคะคี	
ท่านจง	ไปสู่อู่ห้อง	บ้านชื้อลักควาย	นั่นเนี
ทันที	แสนสู่วัน	แม่ไยนางน้อม	
แต่นั้น	เขากอ โดยอาดเจ้า	ขุนใหญ่เฮวพะลัน	
เลียลวด	ชำเชิงปก	ชำแขงกานฟ้าว	
ที่นั่น	เลียถึงบ้าน	ลักควายเฮือนล้าม	
มันกอ	ขึ้นสู่อู่ห้อง	จาแจ้งบอกคะคี	

(อินเหนา, 2513: 132-133)

เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยพบว่า ฉบับไทยไม่ปรากฏรายละเอียดเรื่องชื่อหรือประวัติความเป็นมาของยายมดแต่อย่างใด กล่าวรวบรัดแต่เพียงว่าเมื่อหมอต่างๆ รักษาวิชาสะก่าไม่สำเร็จ ทำวกะหมังกุหนึ่งก็ “กวักพระหัตถ์” เรียกยายมดเข้ามา แล้วก็มีบัญชาให้เข้าทรง “ลงผี” เพื่อรักษาวิชาสะก่า (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 258)

การนำเสนอภาพยายมดเดินทางเข้าวัง

เรื่องอินเหนาฉบับลาวยังปรากฏรายละเอียดเหตุการณ์ตอนทหารเมืองกะหนังหนึ่งไปเชิญยายมดที่บ้านให้เดินทางเข้าวังไปรักษาวิชาสะก่าด้วย ซึ่งไม่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับไทย การกล่าวถึงเหตุการณ์นี้นับเป็นการเน้นบทบาทความสำคัญของตัวละครนี้อย่างชัดเจน กล่าวคือหลังจากทหารมาถึงบ้านของยายมดและเชิญให้ยายมดเดินทางเข้าวังแล้ว กวีก็บรรยายว่ายายมดได้รับเตรียมสิ่งของและแต่งตัวห่ม “สะไบขาวพาดบ่า” จากนั้นก็ “เอนเฮียกฮ้อง” หรือป่าวร้องบอกชาวบ้านให้รับรู้ว่าตนเองกำลังจะเดินทางเข้าวังไปรักษาเจ้าชาย พร้อมทั้งบอกลูกเลี้ยงสาวๆ ของตนให้เตรียมสิ่งของและแต่งกายให้สวยงามเตรียมพร้อมเข้าวัง เพื่อว่า “ขุนมีขึ้น” อาจได้เป็น “เจ้านางหม่อม” ของกษัตริย์ก็เป็นได้ ดังตัวอย่างบทบรรยายดังนี้

มันกอ	ยอมมือเหนือเกสา	ว่าโดยทั้งฟ้าว	
แล้วจึง	ควายบายได้	สะไบขาวพาดบ่า	
ทั้งเล่า	เอนเฮียกฮ้อง	ชาวบ้านบอกคะคี	
มาเีย	ฝูงลูกเลี้ยง	น้อยนุมนงฮาม	อีแม่เีย
เพื่อนี้	กานเหนือหว	ขม่อมทันเมื่อฟ้าว	
มาเีย	แพงแสนส้อย	สี่ไสสายสวาด	แม่เีย

จ่งให้	ตกแต่งเนื้อ	เมื่อพ้อมย่านาน	
หลอนว่า	บุนมี่ขึ้น	กายเปนเจ้านางหม่อม	บ่อสู
แม่กอ	หมายเพ็งด้วย	โสมเจ้าค่องควน	
อันนี้	ฝูงหย้าม้า	ตกถึกตาแสง	กอดี
แม่นว่า	ขนคินเมื่อพูเจียว	ซิค่อยเบาแสงย่อน	
แม่นว่า	ฝูงชะหมื่น	ลอนบ่อทันฝน	กอดี
จ่งให้	สายใจกู	กะหย่าเอาทาที่อน	
อันนี้	ปุนผงนี้	กอยังเหลือเคาะบอก	
เจ้าจ่ง	เอาลูปไล่	ตางเป็งก้อมผิว	แม่ท่อน
นับแต่	ลินสู่ต้ามห้าตั้ง	อย่าได้เหลือคแลหา	แม่เน
เจ้าจ่ง	แยงใสเปนนางเพย	ตี้มพอลิบตั้ง	
แต่นั้น	ฝูงลูกเลี้ยง	ไไหลหลังกันมา	
लगพ่อง	บายเอาวี	เคื่องเดินตามพ้อม	
ทั้งหมู่	ฝูงสาวน้อย	นมจิตคบบวบ	กอดี
เขากอ	มาแวดล้อม	อียายเถ้าแม่ไย	
กับทั้ง	ฝูงหมายฮ้าง	ปะสงแต่งสมสนิด	
เขากอ	ถือของยาย	เคื่องฝีมวนพ้อม	
	ไปตามเจ้า	อียายหมอมเฮวฮีบ	

(อินเหนา, 2513: 133-134)

จากนั้นก็บรรยายภาพขบวนเดินทางของทหารและขายมด ซึ่งมีการส่งเสียงโห่ร้อง และพูดจกกันด้วยความสนุกสนาน ดังตัวอย่าง

เพื่อนี้	กานขม่อมเจ้า	สมฮ้อนฮีบเมื่อ	
เขากอ	ยบายๆ แล	ซ้าย่างตามทาง	
ยายกอ	คางอึ้งๆ	หอดแสงแคนฮ้าย	
เขากอ	เฟือสองกำ	โจอมแขนถูแลน	ไปแล้ว
ทั้งเล่า	หวสนันพื้น	ทั้งฮ้องโหน่า	
แต่นั้น	ชะพาดพ้อม	สองขอกทางหลวง	
เขากอ	เหนอียายมด	ทะงายเงียแคมฮ้าย	
เขากอ	พากันเอ็น	ไสโยโฮไล่	
ตั้งเล่า	มาฟังฟ้า	บ่อสามจ้อกว่าตาย	ก้อมแล้ว

ที่นั่น	ยายมดได้	ยินเสียง โสสนัน	
แล้วจึง	เอนแผ่ห้อง	คำก้านาบความ	
ดูนี้	ตั้งบ่อมีความรู้	มากกว่าหวนวัน	คั้งนี้
กุลี	เมื่อปวอง	ชม่อมเมืองเบนเจ้า	
แต่นั้น	เลียฮอดเท้า	พะวังลาดสะแลงโย	
ขุนกอ	พยายมด	เข้าเมื่อปะสมน้อม	
	คันถึงไต้	เลงโยขมมาก	
ไหว่บาด	พระแผ่นหล้า	เปนเจ้าผ่านะคอน	

(อินเหนา, 2513: 134-135)

การนำเสนอภาพการเตรียมโรงพิธีเข้าทรงของยายมด

แม้ว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวจะกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนยายมดทำพิธีเข้าทรงตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยว่า “ปู่เจ้า” แห่งเขาหลวงได้มาเข้าทรงและบอกว่าเส้นเคื่องวิหยาสะกำที่ไปไล่ฆ่าทรงเครื่องของตน จึงจะเอาชีวิตวิหยาสะกำไป แต่พบวก่อนจะถึงตอนทำพิธีเข้าทรงนั้น กวีได้พรรณนาภาพการตกแต่งประดับประดาโรงพิธีและการจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ สำหรับใช้ประกอบพิธีของยายมดอย่างละเอียด ทำให้เห็นได้ชัดว่ากวีให้ความสำคัญแก่ตัวละครตัวนี้เป็นพิเศษ ดังตัวอย่าง

เมื่อนั้น	เสนาพ้อม	อียายหนีลาเล็ก
ไหว่บาด	พระห่าเก้า	สุรินน้อมเล็กลง
แต่นั้น	เขากอแผวขวงกว้าง	แปงทิมลามขวง
	สมสองชาวภูหนิง	แต่งเตินเตียมตั้ง
ทั้งเล่า	เดาคาพ้อม	ทุกพายปูสาด
ฝูงหมู่	สาวถ่าวล้อม	ดาถ่าปากจา
แล้วจึง	ประดับเคื่องตั้ง	ทั้งอาสนาปู
	กางพิดาน	ม่านลายระวังห้อง
มีทั้ง	ขวแพตั้ง	เปนถันเสียงฮอบ
ตกแต่ง	จันแจกพ้อม	พูส้อยไล่สลา
	ประดับดอกไม้	เสียงฮาดเปนถัน
	ดวงมาลา	ย่อมกองแกมก้าน
แต่นั้น	เขากอชวนเชินถ่า	อินายหมอจั้นแท่น
หอมหมู่	ฝูงดอกไม้	มาเฮ้าเฮ่งวอน

ที่นั่น	ฝูงแก่นผู้	ฮิดอำเตินคะดี	
	ออละซอนเสียง	ก้าวแหนหนายถ้อย	
ที่อื่น	บุบผาฝั่ง	ผายกะจวนสดห้วง	
	ทุกที่พ้อม	ดาถ้ำขาวคะดี	
เขาจิ่ง	เขินอ้ายถ้ำ	ทันทีสองขอก	
	เสียงปีพ้อม	แคนไค้ชุยชอ	
	ประดับดอกไม้	ก้านเกดมะนีวัน	
เคียนเสียบ	เสียงฮาวเตม	ช่วงหลวงหลายถ้อง	
มีหมู่	จวงจันพ้อม	เกสนาซ้องกิน	กอมมี
สาวกอ	ตกแต่งได้	โดยฮ้อยฝักเฟื่อ	
กับทั้ง	พะลิงฟัว	ฮังเฮือฮางชาย	กอมมี
	โอยฮวายตะหลบ	กินกะจวนเฮือเฮ้า	
	บานงามฟัว	พวงเคือฮวงซุ่ม	กอมมี
ฝูงหมู่	สาวแต่งพ้อม	แวนเช่าชู่ปะกาน	
	ชะพุ่มพ้อม	คนต่ำดินจำ	กอมมี
กับทั้ง	บังชันเขียว	ดอกดวงปะสงฮ้อย	
ทั้งหมู่	คำควนคิ้ว	ดวงหอมฮี้ดห้วง	กอมมี
ขามเมื่อ	ลมแกว่งค้อม	กวยก้านกิ่งเมือง	
มีทั้ง	เบงมาคพ้อม	หอมอ่อนดวงบาง	กอมมี
	กาสาทิงทอง	เทดเฮือแถมฮ้อย	
กับทั้ง	ดวงดอกค้าย	แดงคาดเหลือหลาย	
	กัณนิกาตก	ลำสาวปะสงฮ้อย	
มีทั้ง	ขนพุ่มพ้อม	พวงเคือหอมอ่อน	กอมมี
	ตะหลบยั้งถ้ำ	ปะจงฮ้อยฮวดงาม	
หอมทั้ง	ฝูงกั้นคู้	ฮดฮ่วงสมจัน	

(อินเหนา, 2513: 136-138)

หลังจากบรรยายภาพโรงพิธีที่ประดับประดับอย่างงดงามด้วยดอกไม้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว กวีจึงบรรยายพิธีเข้าทรงลงผีของยายมด ซึ่งมีสาระสำคัญสอดคล้องตรงกันกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย คือ ยายมดอ้างว่าตนเองเป็น “ปู่เจ้า” แห่งเขาหลวง ต้องการเอาชีวิตวิหยาสะกำเพราะ โกรธที่ไปไล่ฆ่าของตน เมื่อประโคมสุทรีไถ้ยี่นก็ตกพระทัยเข้าสวมกอดวิหยาสะกำด้วยความเป็นห่วง ทำ

ให้บังเอิญเห็นรูปของบุคคลที่ซ่อนไว้ในที่บรรทมของวิหยาสะกำ หลังจากนั้นบทบาทยามดึกก็
ยุติไป การเข้าทรงของยายมดดังกล่าว กวีบรรยายไว้ดังนี้

แต่นั้น	ยายมดฮ้อง	เสียงขับข่างเขา	
เขากอ	พมปีพ้อม	หลายก้องก้อมเสียง	
ผีบ่อ	สูนปากค้ำ	จาตั้งปะกานใด	
เขาจิ่ง	เอาของมา	แต่งตัวอ้ายเถ้า	
นุ่งทั้ง	สายหยางพ้อม	มีชอเชิงด้วย	
กับทั้ง	สะไบชมพู	แจบสีมวนพ้อม	
เขากอ	เอามาค้อง	คำยายแม่ล้ำม	
เลียเถ้า	หวสนั่นท้วง	อ้ายเถ้าแม่โย	
แล้วจิ่ง	ให้พวกพ้อง	ตีต๋อยโทนทับ	
	ทั้งล้ามะนา	ปี่แคนละงมพื้น	
แต่นั้น	ฝูงสาวไหว้	วอนความกอยก่าว	
ขอแก่	เทวะราดเจ้า	ลงต๋านปากจา	แต่ท่อน
อันว่า	เทวะราดเจ้า	ลักสาเขตขงเมือง	ข่มอมนี้
ขอจ่ง	มาสูนโย	บอกกะตีจาแจ้ง	
อันว่า	ผีกะทำฮ้าย	ในองบุตรา	กอดี
ขอจ่ง	มาบอกแจ้ง	ตีเปงตั้งบอกพะลี	
แม่นว่า	เทวะเทบไท้	ไพเพดพะนาลี	กอดี
หลอนว่า	ไปน้นเนื่อง	ป่าพงไพกว้าง	
ขอให้	มาสูนเข้า	อ้ายหมอด้านปาก	จิงเห็น
กูจัก	ตกแต่งให้	บุชาเจ้าเคื่องสเวีย	
ค้อมว่า	เขาก่าวแล้ว	อ้ายย้านทวาด	
	ขคโขเลีย	ปวดสะเคาสองชั้น	
	ปะนมมือขึ้น	ถือเทียงงกั้ง	
	คดสะมาดแล้ว	กะดิกหัวสั้นขา	
แล้วเถ้า	เสียหวจั้น	มีนตาแลเหลือด	
	ยิกคิ้วพ้อม	ทั้งฮ้ายปากหว	
เป็นที่	อาโสกหย่าน	ทั้งข่วงบนแซว	
ฝูงหมู่	ชุมเดกกว	สนั่นเนื่องเสียงให้	
	แล้วลวดเดิน	กะทิบบาดขบพื้น	

ทั้งเล่า	ทำตนตว	ยกไปขวาซ้าย	
แต่นั้น	ฝูงสาวไหว	ทูนคะดีหาเหด	
อันว่า	เทวะราดเจ้า	มานี้แม่นไผ	
สู้ว่า	อาร์กเจ้า	ฮักสาเขคขงเมือง	นั่นลือ
สังเล่า	มาโกทา	เกียดเคมเหลือล้น	
คั้นว่า	ยังประสงค้วย	อันใดบอกซื่อ	
จักฮีบ	ตกแต่งให้	สเวียได้ตั้งใจ	แท้แล้ว
เมื่อนั้น	ยายมคฮ้อง	นายแผดขบพัน	
เลียลวด	ผันหลังคืบ	โกคเคมคำฮ้าย	
กอบ่อ	มีใสเสื่อ	ลักสาเขคขงเมือง	ที่นั่น
บ่อไซ้	ผีหลงหลอ	คว่าชะแลแคมฮิ้ว	
อันว่า	โฆงกุห้อง	เขาหลวงสุดทะยั้ง	พายพุ้น
เขากอ	ลือท่วเท่า	ทั้งค้ายอย่าเซง	
บัดนี้	มีผู้ก้า	องอาดทะนงสัก	
ไปไล่	อาสะไนเฮา	ที่นั่งขงประสงเอ้	
กุนี	เปนปู่เจ้า	เนาอยู่เขาหลวง	ที่พุ้น
พอยเล่า	มาคูดเคน	บ่อหย่ากูแล้ว	
อย่าได้	มาบะให้	หายโหยไฟพพา	
กุกัก	เอาแต่ชีวิตคั้น	ไปแท้ลิ่งเดียว	หั้นแล้ว
ได้ว่า	คิดคั่งแก่น	ล้อมไล่ของกู	
จักให้	เหนสิมือ	ซ่าเซงทั้งค้าย	

(อินเหนา, 2513: 138-140)

การนำเสนอตัวละครยายมค โดยการให้รายละเอียดต่างๆ ดังที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้ ทำให้ยายมคในเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีบทบาทโดดเด่นและมีชีวิตชีวากว่ายายมคในเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน

การที่กวีลาวให้ความสำคัญแก่ตัวละครนี้เป็นพิเศษ อาจเป็นเพราะในสังคมลาวมีความเชื่อเรื่อง “มค” หรือการทรงเจ้าเข้าผีค่อนข้างเข้มข้นและสืบทอดกันมาช้านาน และตัวละครยายมคนี้เปิดโอกาสให้แสดงความเชื่อดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าสังคมลาวมีความเชื่อเรื่องผีและการทรงเจ้าเข้าผีอย่างเข้มข้น คือ การปรากฏใน “ฮิดสิบสอง คองสิบสี่” ว่า “การเลี้ยงผีมคผีหมอ” เป็นพิธีสำคัญพิธีหนึ่งใน “เดือนเกียง” หรือเดือนพฤศจิกายน ดังนี้

ถึง เดือนเกียง (พฤศจิกายน) มานันให้เลี้ยงผีมดผีหมอ ผีฟ้าผีแถน และ
 นิมนต์พระสังฆเจ้า (พระสงฆ์) เข้าปริวาสกรรม ...ถึง เดือน 7 ให้นุชาเทวดา
 อารักษ์ เลี้ยงมเหศักดิ์หลักเมือง

(บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2547: 355)

มีข้อสังเกตว่า เรื่องอินเหนอบัลลวได้นำความเชื่อดั้งเดิมของชนชาติไทเรื่อง
 “ขวัญ” มานำเสนอผ่านตัวละครยายมดด้วย ดังปรากฏในบทที่กล่าวว่ายายมดเป็นผู้ที่สามารถ
 “เสียดขวัน” หรือสู่ขวัญรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ได้ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสะท้อนความเชื่อเรื่อง
 “ขวัญ” ที่ว่า เหตุของการเจ็บไข้ไม่สบายนั้นเกิดจากการที่ “ขวัญ” ออกไปจากตัว วิธีแก้ไขจะต้อง
 เชิญ “มด” มาทำพิธีเรียกขวัญหรือสู่ขวัญให้กลับมาอยู่กับเจ้าของดั้งเดิม ดังที่ประกอบ นิมมานเหมินท์
 และคณะ (2544: 17-18) อธิบายความเชื่อเรื่อง “มด” และ “ขวัญ” ของชนชาติไทไว้ว่า

คนไทดำ ไทขาว มีความเชื่อเรื่องขวัญ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นความเชื่อ
 ดั้งเดิมของชนชาติไท ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด คนไทเชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งที่ทำให้ร่างกาย
 มีชีวิต ผู้เป็นเจ้าของขวัญจะเจ็บไข้ไม่สบายเป็นเพราะขวัญออกไปจากร่างกาย
 จึงต้องทำพิธีสู่ขวัญหรือเรียกขวัญให้กลับมาอยู่ร่างตามเดิม เมื่อมีคนไม่สบาย
 จะเชิญ “มด” มาประกอบพิธีกรรมแย่งชิงขวัญของผู้ป่วยกลับมาจากผี แต่ถ้า
 เสียหายแล้วพบว่าเจ็บไข้เพราะแถน มดก็จะอ่อนวอนแถนขอให้เมตตาซึ่ง
 จะต้องทำพิธีต่ออายุ ในกรณีที่บ้านเมืองเคราะห์ร้าย จะมีพิธีเสนเมือง ซึ่งผู้
 ประกอบพิธีกรรมเรียกว่า “นางมดเมือง”

ข. การเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครเสนาทหาร

เสนาทหารเมืองต่างๆ เป็นตัวละครอีกกลุ่มหนึ่งในเรื่องอินเหนอบัลลวที่ได้รับการ
 การนำเสนออย่างโดดเด่นกว่าเรื่องอินเหนอบัลลวไทย โดยกวีลาวได้ถ่ายทอดวิถีชีวิตและบทบาท
 ความสำคัญของตัวละครกลุ่มนี้ให้ปรากฏแทรกอยู่ตลอดเรื่อง เช่น การนำเสนอชีวิตทหารตอนรำลา
 คนรักก่อนเดินทางออกจากเมือง การนำเสนอชีวิตทหารระหว่างเดินทาง และการนำเสนอความ
 ไกล่ชิดและความจงรักภักดีที่ทหารมีต่อผู้ปกครอง ดังนี้

การนำเสนอชีวิตทหารตอนรำลาคนรักก่อนเดินทางออกจากเมือง

เรื่องอินเหนอบัลลวมีการนำเสนอภาพชีวิตของทหารตอนที่กำลังจะเดินทาง
 ออกจากเมือง โดยการแทรกฉากรำลาระหว่างทหารกับคนรักที่มาส่ง ก่อนที่ทหารนั้นจะยกทัพออก
 จากเมืองไปทำภารกิจตามบัญชาของกษัตริย์ ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ไม่มีปรากฏในเรื่องอินเหนอบัลลว

ไทย ฉากร่ำลาของทหารกับคนรักดังกล่าวนี้มีการเจรจาโต้ตอบกันอย่างคมคาย การให้คำมั่นสัญญา และการอวยพร ซึ่งมีความอ่อนหวานและสนุกสนานสร้างอารมณ์ขันและชีวิตชีวาให้แก่เรื่อง

ฉากร่ำลาระหว่างทหารกับคนรักในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ปรากฏในตอนหนึ่งที่ทหารเมืองลาสำราลาภรรยาก่อนที่จะยกทัพเดินทางไปเมืองคานา กล่าวคือ ก่อนที่ทหารและราชทูตเมืองลาสำจะออกเดินทางไปเมืองคานาเพื่อสู้รบดะบาให้แก่ระกาตามบัญชาของท้าวลาสำ เหล่าทหารได้มีการรำลาภรรยาหรือคู่รักที่มาส่ง กวีพรรณนาให้เห็นภาพว่า ต่างฝ่ายต่างก็รู้สึกอาลัยอาวรณ์ที่จะต้องพรากจากกันไปไกล แม้จะชั่วระยะเวลาหนึ่งก็ตาม โวหารรำลาระหว่างทหารกับภรรยาหรือคู่รักในตอนนี้มี ความอ่อนหวานและคมคายลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างตอนหนึ่งที่ว่า

แต่นั้น	ฝูงสาวฮ้อง	กะสันตามฝูงบ่าว	
ฝูงหมู่	บ่าวอำให้	นำผู้ส่งปะตง	
อยู่ดีเยี	สาวพี่น้อง	ปากอ่อนทั้งหวาน	พี่เสีย
ขวันอย่า	ออนๆ อวน	อย่าใจมันแต่ท่อน	
อย่าได้	มิโทษต้อง	อนตายบังเบียด	นั่นเนี
น้องค่อย	อดอยู่เขื่อน	คอยถ้ำพี่มา	แต่ท่อน
แต่นั้น	สาวตอบต้าน	ทั้งหุยทั้งแก่น	
คือกู	กินขวานคม	ป้อนลงทั้งด้าม	
ไปเยี	ขุนปะกอบเกือ	อ้ายพี่ทั้งหลาย	มอนเอีย

(อินเหนา, 2513: 67)

บทที่ยกมาข้างต้นพรรณนาให้เห็นว่า ทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายหญิงสาวคนรักต่างพากัน “ฮ้อง” และ “อำให้” อาลัยอาวรณ์ที่จะต้องจากกัน ฝ่ายชายปลอบขวัญฝ่ายหญิงให้อดทน “อดอยู่เขื่อน คอยถ้ำพี่มา” และขออย่าให้ฝ่ายหญิงมีภัย “โทษต้อง” มาเบียดเบียน ฝ่ายหญิงก็ตอบกลับฝ่ายชายโดยใช้ความเปรียบที่คมคายว่า ตนเองนั้นรู้สึกประหนึ่ง “กินขวานคม ป้อนลงทั้งด้าม” ซึ่งอาจตีความได้ว่า รู้สึกทรมานใจที่ฝ่ายชายคนรักต้องพรากจากไปไกล ราวกับกลืนขวานหรืออาวุธมีคมเข้าไปในร่างกาย

หลังจากนั้น ฝ่ายหญิงก็อวยพรขอให้ชายคนรักเดินทางด้วยความปลอดภัย และอวยพรลืมนตนเองที่รอคอยอยู่ทางนี้ ดังที่กล่าวไว้ว่า

ท่านจง	ไปสวัสดิ	อย่ามิโทษต้อง	นั่นเนี
อย่าได้	ลืมนหน้อง	ลาสำปะเทดเก่า	เสยเนี
ถ้าว่า	ใจโลบเลี้ยว	เมื่อหน้าบาสีกิน	เจ้าแล้ว

จ่งให้   ลีอยู่ห้อง   ฝ้าคุ้มตามนาย
 อย่าได้   มีใจสอง   จากพระอวนสามหน้า   นั้นเนี
 (อินหนา, 2513: 67)

บทที่ยกมาข้างต้น ฝ่ายหญิงอวยพรชายคนรักให้ “ไปสวัสดิ์ อย่ามีโทษต้อง” ขณะเดียวกันก็แสดงความกริ่งใจกลัวว่าฝ่ายชายจะไปมีรักใหม่ จึงขอให้ฝ่ายชายนั้น “อย่าได้ ลืมหนห้อง ลาสาประเทศเก่า” อันมีนัยว่าขออย่าได้ลืมฝ่ายหญิงที่เฝ้ารออยู่ที่เมืองลาธานี ทั้งยังเตือนสติฝ่ายชายต่อไปด้วยว่า อย่ามีใจ “โลบเลี้ยว” หรือ “มีใจสอง” ไปมีรักใหม่ เพราะจะถือว่าเป็นบาปหนัก

ฝ่ายชายเมื่อได้ยินคนรักกล่าวดังนั้น ก็ตอบหญิงสาวคนรักซึ่งมีอยู่ถึง 2 นางว่า

ดีแก่	ฝูงชายด้าน	เสียงวอนสนองตอบ	
พีช	ลาจากเจ้า	ความน่องทอนลิ้ม	งานนั้น
แม่นเชิง	ตกต่างตัว	กูประเทศคาหา	ที่พูน
ลือจัก	ลืมหาคำแพง	แห่งสองประสงด้าน	
อยู่เยี	สาวสำน่อย	คกเคียมคมสนิด	นั้นเยี
จ่งให้	หลับตาเนา	อยู่เฮือนคิงอ้าย	นั้นแต่
อย่าได้	ลับลับเลี้ยว	มีสองเสยจาก	พระอวนเยี
กันพี	กินฮอดบ้าน	หูเจ้าลีไคโป	บ่ออย่าแล้ว

(อินหนา, 2513: 68)

บทที่ยกมาข้างต้น ฝ่ายชายได้กล่าวตอบว่า การไปเมืองคาหาครั้งนี้จะไม่มีวันลืม “คำแพง” หรือหญิงสาวอันเป็นที่รักทั้งสองคนที่รออยู่ทางนี้อย่างแน่นอน ขอให้ฝ่ายหญิงนั้น “หลับตาเนา อยู่เฮือน” คือ อยู่ดูแลเหย้าเรือนและรอคอยตนให้กลับมาหา อย่าได้ “ลับลับเลี้ยว” ไปมีชายใหม่

เมื่อฝ่ายหญิงได้ยินฝ่ายชายกล่าวอย่างไม่ไว้ใจตนดังนั้น ก็สร้างตอบกลับไปอย่างแค้นเคืองว่า ห้ามฝ่ายชายไปมีหญิงใหม่ที่ต่างเมืองเช่นกัน หากว่าสามารถ “ตอนเสย” หรือทำหมัน ให้ฝ่ายชายได้ ก็อยากจะทำเสียตอนนี้ เพื่อมิให้ “มีแนว หน่อลาวเมื่อหน้า” คำขู่นี้ทำให้ทหารคนอื่นๆ ที่ได้ยิน ต่างพากัน “หัวสนั่นเต็มทาง” คือ หัวเราะด้วยความขบขันสนุกสนาน ดังที่กล่าวไว้ว่า

แต่นั้น	สองตอบด้าน	ไปชื่อมาตี	นั้นเนี
อย่าได้	จุนจวบ	ฮอสาวเมืองพูน	นั้นแต่
กันบ่อ	ฟังความน่อง	ลีใหม่หวหลอนหลอก	ไปแล้ว

	ไล่แต่ตาและเขี้ยว	หูซ้ายชิวาเคเอา	หันแล้ว
แม่นว่า	ทำอยู่กัน	สองหน่วยชิตอนเสย	แลเน็
บ่อให้	ชายมีแนว	หน่อลาวเมื่อหน้า	
ค้อมว่า	เขาก้าวแล้ว	หวสนั้นเต็มทาง	

(อินเหนา, 2513: 68-69)

การนำเสนอภาพการรำลาระหว่างทหารกับหญิงสาวคนรักดังกล่าวนี้ ถือเป็น
 ขนบหนึ่งของวรรณกรรมนิทานของลาว-อีสาน ซึ่งมักปรากฏบทดังกล่าวเช่นกัน เช่น วรรณกรรม
 โคลงสารเรื่องท้าวหมาหุ่ย มีฉากรำลาระหว่างทหารเมืองมิตลากับหญิงสาวเมืองจันทไตเช่นเดียวกัน
 กับเรื่องอินเหนาฉบับลาว และมีการใช้ลีลาโวหารอย่างอ่อนหวานคมคายไม่แพ้กัน ดังตัวอย่าง

พี่ชี่	ลาจากน้อง	กลับตัวเคหัง	ก่อนแล้ว
ปลาชี่	ลาวังเวิน	เส้นไปคือสู้ง	
ทุงชี่	ไลลาผ้า	สาหนองลาบว	
ฮวกชี่	ลาแม่น้ำ	นางน้อยค้อยอยู่ดี	แค่นอ
นับมือ	ไค้จากน้อง	ไกลย้งวอยวอย	
	คราวแสนวัน	แข่งไกลบ่เห็นหน้า	
เจ็บแต่	ภูผาขั้น	เขาตันฮ้อยหน่วย	
แม่นบ่	เห็นหน้าน้อง	คอยเยี่ยมล่าตาย	
กลางพ่อง	ด้านสั่งซู้	ชลเนตรพุ่มฟาย	
	ฝูงสาวฮาม	หอดกระหายน่าซู้	
กลางพ่อง	ฝากดอกไม้	ทังต้างโค้งแดง	
อันว่า	ของตูซ้อย	ทังหลายเอาฝาก	
กันบ่	สมเก็งด้าม	ให้วางถิ้นเค็งทาง	
	ฝูงปาวน้อย	ແถลงตอบสาวฮาม	
	จอมหัวเอย	ชี่แพงถนอมไว้	
เสียมจ๊ก	เอานอนซ้อ้น	ถนอมคมดุกถิ้น	
พี่ชี่	แพงค้อยค้อย	สอยวอยฮ้างท่า	
สั่งมา	พ้อบาคถ้ำ	เห็นเจ้าบาคชิตายนี้	นอ

(ปรีชา พิณทอง, ม.ป.ป.: 88-89)

การนำเสนอภาพชีวิตทหารระหว่างเดินทาง

เรื่องอินเหนอบัปลาวยังให้ความสำคัญแก่ตัวละครเสนาทหาร โดยการถ่ายทอดภาพชีวิตของทหารระหว่างการเดินทาง เช่น การทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจขณะเดินทาง การแสวงหาความรื่นรมย์จากธรรมชาติที่พบเห็น การแสดงความรู้สึกคิดถึงบ้าน หรือการแหวะพักที่เมืองหน้าด่านระหว่างเดินทาง ซึ่งปรากฏแทรกอยู่หลายตอนตลอดทั้งเรื่อง เช่น ตอนทหารเมืองจระกาดินทางไปเมืองลาสำ ตอนทหารเมืองลาสำเดินทางไปเมืองดาหา ตอนทหารเมืองลาสำเดินทางจากเมืองดาหากลับลาสำ และตอนทหารเมืองดาหาเดินทางกลับจากเมืองกูเลราคหรือกูเรป็น ดังจะยกตัวอย่างบางตอนมาแสดงต่อไปนี้

ตอนที่ทหารเมืองจระกาทิ้งเดินทางไปเมืองลาสำ กวีได้นำเสนอให้เห็นภาพการพักผ่อนหย่อนใจของทหารอย่างมีชีวิตชีวาว่า ระหว่างที่หยุดพักทัพ ทหารบางพวกพากันนอนหลับพักผ่อน บางพวกที่ยังหนุ่มก็ช่วยบีบนวดให้ทหารรุ่น “ปู่ลุง” บางพวกก็ “เว้าสับพะพากนิทาน” หรือเล่านิทานให้เพื่อนทหารฟังอย่างสนุกสนาน ดังตัวอย่าง

ฝูงหมู่	มนต์พ้อม	เสนาน้อยใหญ่	
ทั้งหมู่	ฝูงไฟพ้อม	คนเป็หาบสะเบียง	
เขากอ	สนสวนเอ็น	ฝูงเสี่ยวลูงอว	กอมี่
	ตอมพาแลง	พ้ำพวนเพียงพ้อม	
กลางเล่า	แคนทางฮ้าย	นอนคางอิงอืด	
กลางพ่อง	บายนวดคั้น	เอนให้ปู่ลุง	
บางพ่อง	กอกแกกเว้า	สับพระพากนิทาน	
เขากอ	พากันหว	เหือกแดงโฮฮ้อง	

(อินเหนอ, 2513:55)

อีกตัวอย่างหนึ่งปรากฏในตอนที่ทหารเมืองดาหาเดินทางกลับจากไปแจ้งข่าวเมืองกูเลราค กาลั้ง และสิงห์ดลาดเรื่องการตุนาหงันระหว่างบุดสะบากับจระกา กวีนำเสนอให้เห็นว่า ระหว่างการเดินทาง เหล่าทหารได้พากันแสวงหาความรื่นรมย์จากธรรมชาติรอบตัวผ่านการชมความงามของธรรมชาติผ่านสายตาของทหาร รวมทั้งยังแสดงความรู้สึก “คิดถึงบ้าน” อยากกลับบ้านถึงเมือง โดยเร็วด้วย ดังตัวอย่าง

เขากอ	เดินคนโดย	เถื่อนหลวงหลายถ้อง
เสียววด	เถิงแห่งมอระคาเท้า	ทางโฮมสามแห่ง
สวนที่	เสนคคั้น	เดินพ้อมควบกั้น

	ต่างๆ ด้าน	คังกิดวาจา	
แล้วฮีบ	ไคคาถู	ล้วงทางทังฟ้าว	
หลังคู	แถวทงล้งวน	หลังเฮืองฮาวปะเทด	
ดวงที่	คันทะลคถ้ำ	ยงย้อยฮ่วงหอม	
ผ่อคู	สักกุเถดผ้าย	บีนฮ้อนเฮเสียง	ส่งฟุ้น
ฟังลิ่ง	ขานจันเขา	แขกแลปะโลมซู้	
	เสียงละงมฮ้อง	พงไผยะมาด	
บางเหล่า	คิคฮอดบ้าน	เฮฮู้ฮ้อมปะสง	
เมื่อใด	จักฮอดค้ำว	ทิบพะมิ่งแมนปะสง	คีนนั้น
เคเดือด	ทางยาวยาน	ฮ่าเขาหลายบั้น	
	เดินทางเท้า	ทวละคนกาวเก่ง	

(อินหนา, 2513: 95-96)

ตัวอย่างการนำเสนอภาพชีวิตทหารระหว่างเดินทางอีกตอนหนึ่งปรากฏในตอนที่ ขบวนการและราชทูตเมืองลาซ่าเดินทางออกจากเมืองดาหาเพื่อกลับเมืองลาซ่า กวีบรรยายว่า หลังจากขบวนการเมืองลาซ่าเดินทางออกจากเมืองดาหามาถึงเมืองหน้าด่านที่ชื่อว่า “นักคอนเซาซ้าง” ก็มีขุนด่านนำผู้คนออกมาต้อนรับ ในจำนวนนี้มีหญิงสาวชาวบ้านซึ่งมีทั้งสาวน้อยและแม่หม้ายมา คอย “ขุนแขก” หรือดูแลทหารเมืองลาซ่าผู้เป็นแขกเมืองด้วย ดังตัวอย่าง

	ข้ามด่านค้ำว	กายปะเทดกุงลี	
ทวนเทียว	เถิงแดนเมือง	ด่านนักคอนเซาซ้าง	
เมื่อนั้น	ขุนพนฟ้าว	เถียนฝุงคอยค่าน	
ดีแก่	ขุนค่านค้ำน	เอือฮื่อว่าเน็	ชอบแล้ว
กอจิ่ง	ฮับปากค้ำน	ตามแห่พื้นเมือง	
นายค้อย	ไปมิไซ	ซู้คนสะบายค้วย	
แต่นั้น	ฝุงสาวกุ่ม	มากอยขุนแขก	
ทงหมู่	ฝุงแม่หม้าย	สาวฮ้างล้าสะเทิน	
กับทัง	สาวลำน้อย	จุมจีตคบวัก	กอดี

(อินหนา, 2513: 85-86)

จากนั้นมีการแทรกบทสนทนาเชิงเกี่ยวพาราสิระหว่างทหารเมืองลาซ่ากับหญิงสาวชาวบ้านที่มาต้อนรับ ดังตัวอย่าง

เขากอ	เอิ้นใส่เจ้า	ขุนไช้แจกเมือง	
นายเฮีย	บัดนี้จักก้าวตั้ง	คีนสู่ลาสำ	
สั่งบ่อ	มาเซาวัด	แวนอนนากว้าง	นั่นแต่
ยามเมื่อ	มาปะนมพ้อม	เซานอมเหิงเติบ	คิคาย
บัดนี้	จักดำวตั้ง	ไปบ้านซิพ้อคอย	ว่าลือ
อันว่า	เฮือนหลังเจ้า	กอยังโกฮ้อยโยด	นายเฮีย
ปานนี้	ฝูงอี่เถ้านายบ้าน	ตายเง้นก่อนพระอวน	แล้วตี
เขากอ	โศคไซเจ้า	บุกแจกสองพยา	
	เมืองนันคับ	ท่งหลวงทังฮ้อง	
แต่นั้น	สองพยาเจ้า	มองเหนบ่อปาก	
เสดหน้า	สะเมียบเคี้ย	คือแบ้งเบ็งดาว	
แต่นั้น	ฝูงบ่าวน้อย	แก้ตอบตางนาย	
สายคอเอีย	มาจาเหลือ	ให้ฝูงขุนเจ้า	
อันที่	หวยงฮ้อย	ใจคิปานเต่า	น้องสาวเฮีย
ค้นได้	คบบาคัน	หูแท้บ่อหอนวาง	ง่ายแล้ว
เมื่อจัก	หยุดค้อยู้อ่า	กานขม่อมเตงตว	มอนเฮีย
อย่าได้	จาคำเตง	ใส่ขุนนายฮ้อย	นั่นแต่
ค้นหาก	ไปเถิงบ้าน	ซิคีนมาเฮวฮีบ	แพงเฮีย
บัดนี้	กานขม่อมไช้	ลิมาให้ห่างเหิน	คั้งนี้
แต่นั้น	สองพี่น้อง	ด้านส่งเสียงวอน	
ค้นว่า	ไปเถิงเมือง	อย่าลี้มตุนน้อง	นั่นแต่
ถ้าวว่า	ไผยังเลี้ยว	ไมตีหลงหล่า	คั้งนั้น
จงให้	เป่นพ้อฮ้าง	ตายเถ้าอย่าจวบยึง	นั่นเน
แล้วจง	ฮีบตำวหน้า	คินเทียวอย่างนาน	แท้เน
อย่าได้	กวเกงสัง	แก่ฝูงอี่นายเถ้า	
ค้อมว่า	เขาสั่งแล้ว	นายฮีบเตินพน	
แล้วเล่ง	พาชิลู	ล่องทางไปหน้า	
ยังเถ่า	เหลียวหลังเหยี่ยม	ฝูงสาวโศสนัน	

(อินทนา, 2513: 86-87)

การนำเสนอภาพความใกล้ชิดระหว่างทหารกับผู้ปกครอง

การเน้นบทบาทของตัวละครเสนาทหารในเรื่องอินเหนอฉบับลาวยังเห็นได้จากการนำเสนอภาพความความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างทหารกับผู้ปกครองด้วย ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ไม่ปรากฏในตอนเดียวกันในเรื่องอินเหนอฉบับไทย เช่น ตอนที่ระกาหลงรักรูปวาดของบุศสะบาจนสลบลงแล้วเหล่าทหารเสนาอำมาตย์พากันเข้าวนวดพื้นระกาด้วยความเป็นห่วง ตอนที่ทหารเชิญให้ระกาชมความงดงามของพรรณไม้และสัตว์ป่าระหว่างเดินทางไปเมืองลาสำเพื่อคลายความทุกข์ใจเรื่องบุศสะบา หรือตอนที่ทหารช่วยกันปลอบประโลมใจและเชิญชวนให้วิหยาสะกำชมนกชมไม้ระหว่างเดินทางกลับจากเล่นป่าหลังจากสังเกตเห็นความเศร้าหมองของวิหยาสะกำดังจะขอยกตัวอย่างบางตอนมาแสดงดังนี้

ตอนวิหยาสะกำนำไพร่พลเดินทางกลับเมืองหลังจากไปเที่ยวป่า เหล่าเสนาทหารสังเกตเห็นความเศร้าหมองของวิหยาสะกำ จึงช่วยกันปลอบประโลมใจวิหยาสะกำ โดยการเชื้อเชิญและชี้ชวนให้วิหยาสะกำชมความงามของพรรณไม้และสัตว์ป่าระหว่างเดินทาง อันสะท้อนให้เห็นความรักและความผูกพันใกล้ชิดระหว่างทหารกับผู้ปกครองเป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

แต่นั้น	เสนาแก้ว	ทูลแถลงถวิลขาด	
เหนที่	พวเระดไ้	คอมเส้าโสกพระไท	
แล้วจึง	ปะนมมอบนี้ว	ชี้ชื่อสักกุนี	
อยากให้	จอมเมืองพระ	ชื่นโดยคอมด้วย	
พ่อเอี	ราชบุคเจ้า	สายเมืองพะแมนมิ่ง	นั่นเอี
เขินขาด	หย่าหม่อมเหยี่ยม	คนาน้อยส่งสวน	
มีทั้ง	เขาก่างก็	กะทาส่งเสียงสูง	พุ้นเอี
เขินขาด	สีสายใจ	ค่อยฟังคนฮ้อง	
แม่นเชิง	เฮสมฮู้	ตามปะสงหลายหลาก	พายพุ้น
อยู่ท่าง	จับกิ่งก้าน	สนฮู้ฮ้อมปะสง	
	สนิคแนบฮู้	เคียงคู่สะเหนฮักฮ้อมนั่น	
ตามตั้ง	พาสาเคีย	ฮ่วมถนอมแผงฝั้น	
	พินแผงฮ้อน	เฮียงฮอมแปปีก	
อยู่ท่าง	คายนคายน	นิฮมฮู้ไฝแผง	
สิ่งเอี	สัดสำเชื้อ	จัดดูบาดแดนคง	ลำเอี
มีหมู	เลนดางทั้ง	ฮอกกะแตโคตนเต้น	
พ่อเอี	พ่อหมูฟังพอนพ้อม	ลิงโทนโคตนไ้	พายพุ้น
เขินขาด	พระหย่าแก้ว	แลให้ชื่นพระไท	สน้อยเห็น

(อินเหนอ, 2513: 117-118)

4.2 ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการแต่ง

แม้ว่าในภาพรวมการดำเนินเรื่องและกลวิธีการแต่งบางประการของเรื่องอินเหนาฉบับลาวจะเหมือนคล้ายกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยคงที่ได้ศึกษาในบทที่ 3 แต่พบว่าขณะเดียวกันเรื่องอินเหนาฉบับลาวก็มีกลวิธีการแต่งบางประการที่โดดเด่นแตกต่างไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย ได้แก่ การเพิ่มและขยายบทพรรณนาธรรมชาติหลายช่วงให้โดดเด่นกว่าฉบับไทยจนกลายเป็นบทพรรณนาที่โดดเด่นที่สุดในเรื่อง และการขยายบทพรรณนาอื่นๆ เช่น บทชมขบวนเสด็จ และบทชมโคม ให้ละเอียดกว่าฉบับของไทย ดังจะอธิบายและยกตัวอย่างต่อไปนี้

4.2.1 การเพิ่มและขยายบทพรรณนาธรรมชาติให้มีความโดดเด่น

การพรรณนาธรรมชาติเป็นขนบการประพันธ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ปรากฏทั้งในวรรณคดีไทยและวรรณคดีลาว-อีสาน ดังปรากฏว่าทั้งเรื่องอินเหนาฉบับลาวและเรื่องอินเหนาฉบับไทยต่างก็มีบทพรรณนาธรรมชาติแทรกอยู่ตลอดเรื่อง ขนบการพรรณนาธรรมชาติดังกล่าวนี้ ภาษาท้องถิ่นอีสานเรียกว่า “เดินดง” (วิช ภูโณทก, 2525: 272)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทย ในช่วงเนื้อหาตั้งแต่จรดกาส่งช่างเขียนไปวาดรูปนุศเสบาจนถึงตอนท้าวกะหนังหิงส่งราชทูตไปสู่ขอบุศเสบาให้วิหยาสะก้านั้นพบว่า ในเนื้อหาตอนเดียวกันนี้เรื่องอินเหนาฉบับลาวเน้นการพรรณนาธรรมชาติโดดเด่นมากเป็นพิเศษ กล่าวคือ ขณะที่เรื่องอินเหนาฉบับไทยปรากฏบทพรรณนาธรรมชาติจำนวน 2 ครั้ง เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการพรรณนาธรรมชาติปรากฏถึง 15 ครั้ง

บทชมธรรมชาติในเรื่องอินเหนาฉบับลาวซึ่งมีอยู่ถึง 15 ครั้งนี้ จัดได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นบทชมธรรมชาติที่ปรากฏในเนื้อหาช่วงเดียวกันกับเรื่องอินเหนาฉบับของไทย แต่ฉบับลาวได้ขยายความให้ยืดยาวขึ้น อีกกลุ่มหนึ่งเป็นบทชมธรรมชาติที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวเพิ่มเติมเข้ามาในฉบับไทยไม่ปรากฏ ดังจะอธิบายและยกตัวอย่าง ดังนี้

ก. บทชมธรรมชาติที่ปรากฏในเนื้อหาช่วงเดียวกันกับเรื่องอินเหนาฉบับของไทย

เรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยมีบทพรรณนาธรรมชาติตรงกันอยู่ 2 ช่วง คือ บทพรรณนาธรรมชาติตอนมะเดहीและจินดาสาลีชมอุทยาน และบทพรรณนาธรรมชาติตอนมะเดहीและบุศเสบาชมอุทยาน โดยฉบับลาวขยายบทพรรณนาให้ละเอียดยืดยาวกว่าฉบับของไทย ดังนี้

บทพรรณนาธรรมชาติตอนมะเดहीและจินดาสาลีชมอุทยาน

เรื่องอินเหนาฉบับไทยพรรณนาให้เห็นภาพของดอกไม้และผลไม้ นานาพรรณในอุทยานเมืองสิงห์ตลาด เช่น แก้ว กาลง ประยงค์ จำปา และส้มพวง ซึ่งมะเดही จินดาสาห์รี และนางสนมกำนัล ต่างพากันเที่ยวชมอย่างมีความสุข ดังที่พรรณนาว่า

เที่ยวชมพฤกษาสูงไสว	เงาไม้ร่มรื่นรโหฐาน
บ้างทรงผลปนดอกแบ่งบาน	มะเดหวิเก็บประทานนางกัลยา
พระบุตรีเก็บแก้วกาหลง	เด็ดดวงพวงประยงค์แซมเกศา
นางกำนัลน้อยน้อยสอยจำปา	บ้างวิ่งมาชิงแบ่งแย่งซื้อ
กลางนางบ้างหักกิ่งส้มพวง	มิให้ผลหล่นร่วงประจงถ้อ
บ้างขอร้องให้น้องเถิดที่มีมือ	นี่แลหรือว่ารักพึงเห็นใจ
กลางนางประดิษฐ์คิดขับครวญ	โหยหวนสำเนียงเสียดไส
กรายกรฟ้อนรำทำนองใน	บ้างเที่ยวเก็บดอกไม้มาให้กัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 225)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนอบัณฑิตก็ปรากฏการพรรณนาธรรมชาติเช่นกัน โดยพรรณนามาอย่างฉบับไทยเป็นหลัก แต่ขยายความให้ละเอียดขึ้น กล่าวคือ กวีพรรณนาให้เห็นภาพของดอกไม้และผลไม้ต่างๆ ในอุทยานเช่นเดียวกับฉบับไทย แต่มีหลากหลายชนิดมากกว่า เช่น แก้ว ยี่ซุน จำปา กาหลง ปะยง จำปี มะริเทด ชมพวง และกนิกา และมีขยายภาพการเที่ยวชมอุทยานของเหล่านางสนมกำนัลซึ่งมีการส่งเสียงร้องเพลงกันอย่างไพเราะเป็นที่สนุกสนาน ดังที่พรรณนาว่า

เดียวลวด	พระบุคตี	ค้อยถึลา้าย	
	สองพระองค์เข้า	อุคเทียนชมชื่น	
อยู่ห่าง	ชมดอกไม้	ดวงห้ำแบ่งบาน	
ชมทั้ง	ดวงดอกแก้ว	ยี่ซุนเมืองจีน	
ทั้งหมด	ดวงจำปา	แบ่งบานขยายแย้ม	
แต่นั้น	มะเดหวิแก้ว	เกบป่าทานกันละเยด	
	สองแจ่มเจ้า	ชวนชชื่นสงวน	
ดีแก่	เยวะยอดแก้ว	เกบดอกกาหลง	
	เด็ดพวงพวง	ดวงปะยงใส่แซมมวยเกล้า	
ฝูงหมู่	นางกำนัลฮ้อย	จำปีมะริเทด	
บางพ้อง	วนลิ่งห้อย	แย่งเข้าแบ่งปัน	
กลางนาง	หักกิ่งไม้	ถนอมเชื่องชมพวง	
มิให้	ผนตกลุลวง	ประจงถ้อใส่	
กลางนาง	วอนวานเว้า	ขอมือถ้อ	นั่นท่อน

น้องจิ้ง	เหนใจฮัก	พี่แพงควานี้	
นางนาง	ปะคิคคืดส้อย เป็นกอนล่าว	ปะสงส่งเสียงถนอม อ่านโคงทังฟ้า	
กูกอ	ฟังเขาฮ้อง	แควนากูว่าว	พายพุ้น
หลอนท้อ	เกยฮาวฮ้อง	ตามพ่องพวกลาว	แท้แล้ว
เขานั้น	หนีแต่ปีเมืองไค้	แตกตื่นปางไท	พุ้นแล้ว
มาทาง	เมืองปะนมเปน	ลอบขเมนถึงพี	
ดีแก่	ฝูงนางเจ้า	จากันเสียงสนั่น	
เจ้านี้	ตั้งนักเลงใหญ่แท้	ไพ้อ้ออาดเทียม	ได้นั้น
นางนาง	โอโหยหวน	เสียงส่งกอมมี	
คือคู	กอละวิกฮ้อง นางนางหยอนท่า	พอส่มิ่งเมื่อยมะโน หนองในแลเลือด	กอมมี
เหมือนสิ่ง	กินนาเลดหยอน	แลช้ายเหลือคขวา	
นางนาง	เกบดอกไม้ ทังกินนิกา	ได้หมู่ทวยเห็น ยาดชิงโฮฮ้อง	

(อินเหเนา, 2513: 11-13)

บทพรรณนาธรรมชาติตอนมะเดหวิและบุคสะบาชมอุทยาน

เรื่องอิเหนาฉบับไทยพรรณนาให้เห็นภาพความงามของอุทยานเมืองดาหาที่เต็มไปด้วยพรรณไม้นานาชนิด เช่น สร้อยฟ้า อุ่นงัน ยี่สุ่น ทั้งยังมีหมุ่นกส่งเสียงร้องขับขานด้วย มะเดหวิ และนางสนมกำนัลต่างพยายามชี้ชวนให้บุษบาชมความงามของธรรมชาติในสวนนี้เพื่อ “คลายร้อนรำคาญ” และคลายความทุกข์หม่นหมองที่ถูกอิเหนาตัดรัก ดังที่พรรณนาว่า

ชี้ชวนให้ชมรุกขชาติ	ดอกผลหล่นกลาดสะตาหมัน
เหล่าฝูงสุรางค์นางกำนัล	ชิงกันเก็บถวายเป็นบงอร
มะเดหวิทรงเต็ดดอกสร้อยฟ้า	แฉมเกล้าพระธิดาดวงสมร
แล้วชวนเก็บอุ่นงันยี่สุ่นช้อน	หวังจะให้คลายร้อนรำคาญ
พระพี่เลี้ยงเสียงทูลนางเทวี	ให้ฟังเสียงบักยี่ขันขาน
กำนัลในมิได้ขึ้นบาน	สงสารอรไทไม่สบาย
บ้างพลอยทุกข์ด้วยเจ้าจะเอาหน้า	ทำเกศาตกแสดแหวกสยาย
นางนางพาเพื่อนเชื่อนชาย	เที่ยวกรายไปชมมาลี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 229)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏบทชมอุทยานเมืองคานาเช่นกัน แต่พรรณนาขยายความมากกว่าฉบับของไทยหลายเท่าตัว กล่าวคือ กวีพรรณนาให้เห็นภาพพรรณไม้ และนกในอุทยาน รวมทั้งภาพที่มะเดื่อและพระพี่เลี้ยงซึ่งชวนให้บุคคลสะบาชื่นชมความงามของธรรมชาติเช่นเดียวกับฉบับไทย แต่กวีขยายความการชมไม้และชมนกให้มีหลากหลายชนิดมากขึ้น เช่น พรรณไม้ก็มีทั้งดอกแก้ว ยี่ชุน กาหลง นิกา (น่าจะหมายถึงกรณีการ์) มณฑา ปะยง พระยอม พุดทิชาด เอื้อง พิมมะเสน หมากพัว สัตตะบุตร และบัวขาว ส่วนหมูนกก็มีหลากหลายชนิด เช่น สาลิกา ตาเวา (น่าจะหมายถึง กาเหว่า) โผนโคก (น่าจะหมายถึง โพระดก) โนสี (น่าจะหมายถึง โนรี) จัตวา กาดว เอี้ยงถั่ว มะยงชิด และแขกเต้า

นอกจากนี้ กวียังเน้นภาพที่พระพี่เลี้ยงเชิญบุคคลสะบาให้ชมนกชมไม้และขยายความบทชมความงามของธรรมชาติที่พระพี่เลี้ยงพรรณนาให้บุคคลสะบาฟังด้วย ดังปรากฏคำขึ้นต้นบาทที่เป็นคำกล่าวเชิญของพระพี่เลี้ยงว่า “เซ็นแม่” (เชิญแม่) “เซ็นที่” (เชิญที่) “แม่จิง” (แม่จิง) หรือ “ฟังเหย” (เชิญฟัง) มีข้อสังเกตว่า คำกล่าวของพระพี่เลี้ยงที่เชิญบุคคลสะบาให้ชื่นชมธรรมชาตินี้ มีคำอุปมาอุปไมยในนางผานอยู่ด้วย เช่น กล่าวว่าจินดาหลานนั้น “ลือจัก เปียบทูนขนอมแก้ว” ได้ และเหตุที่อินเหนาไปหลงรักจินดาหลานนั้นก็เพราะยังมีได้ “เหนทิบพระยอดน้อย” หาไม่แล้วก็จัก “อาไลฮัก” ความงามของบุคคลสะบาอย่างแน่นอน

บทชมธรรมชาติในตอนดังกล่าวนี้ มีดังต่อไปนี้

	ทั้งสองสะเดด	ค้อยลีลา้าย	
	ฝูงสาวไซ้	บอริวานวงแวด	
	แหนแห่ล้อม	นางไท้เทบพะสวง	
	สาวกะตัดไ้	ยอพระกอนชีบอ	
พระหัด	ปงเป็องเซ็ยไซ	พระเนดช้อน	
เจ้ากอ	เดดดอกแก้ว	ยี่ชุนกาหลง	
ทั้งกับ	นิกากิน	กะจวนเนื้อเฮ้า	
เดดหมู่	เสาวะลค้ำ	ควงดอกสุมนทา	
ทั้งหมู่	พวงปะยงเพด	พระยอมแกมก้าน	
แล้วจิง	เซ็ยชวนซี่	ปักสาหลายซ้า	
อยากไ้	กัลเยดน้อย	นงหน้าชื่นปะไท	
ดีแก่	ฝูงพี่เลี้ยง	ตามบาทูนถแลง	
ฟังสั่ง	เสียงสาลิกา	ส่งเสียงปะสงฮ้อง	
ฟังทั้ง	ตาเวาฮ้อง	วอนเสียงสูงส่ง	พูนเย

ทั้งหมด	โผน โศกฮ้อง	เฮฮู้ฮ้าวอน	
เขินแม่	ทอดพระเนตเหยี่ยม	หลิงหมู่เียงยะวัน	
	มีหมู่สีสันแดง	แสดเหลืองทงห้าผ่อเยี	
	จับบนต้น	สุลาพิพวงเพด	ปายพุ้น
อยู่ห่าง	คายคาบป้อน	ถนอมฮู้ฮ่วมนิรม	
ลำเี	โนสีแก้ว	จัตวาเคียงคู่	พุ้นเี
กลางเล่า	จับกิ่งแก้ว	ชมฮ้อยส่งเสียง	เบ็งนี้
ฝูงหมู่	นกกาตว	ขาวผ่องสีใส	พุ้นเน
อยู่ห่าง	เขีซฮ้อนฮัก	ฮ่วมคอนคายป้อน	
แม่จ้ง	หลิงคูกุกฮ้อง	เฮฮ้อหาสอง	คูนั่น
หลอนหล่อ	เอ โกบิน	บ่อนปะสงฮามฮ้าง	
หลิงหมู่	เลलगแก้ว	บินผยองตามคู่	
บางผ่อง	ผ่ายแผ่นดิน	ชมพวพื้นเคียง	
แม่จ้ง	หลิงหมู่พึ่ง	คณาเอียงถั่ว	
กลางหลั่น	เผาลางเล่ากึ่งก้าน	สวางคั่นตอค โคน	อันนั้น
เขาว่า	ลังกาฮ้อง	เปलगปะสงส่ง	เสียงนั้น
เพื่อนี้	มาเหนต้อน	หน้าสีพอยแสดเหลือง	
เขินที่	ทิบพระยอคแก้ว	ผายผอคนาก	ลำเี
มีหมู่	สีเขียวงาม	ค้งเขาเจียนไว้	
อันนั้น	เขาว่านกแขกเต้า	เสียงปากสเม็คคน	ว่าคาย
คั่นหาก	คีนเมื่อกอ	ชัชอกหาถววยเสียง	
	โนปางแก้ว	พระมุนเทียนอันฮิ่ง	ยงพุ้น
เขินที่	สีแจ่มเจ้า	หลิงให้ซิ่นพระไท	กอพีท้อน
แล้วเล่า	ทูนแทบใช้	พ้งสิงเสียงนก	
	ขานจันเข้า	แขกถั่วถนอมฮ้อง	
	लगตวฮ้อน	สองถนอมชมหยองปีก	กอมิ
	แปกปกป้อน	นิรมฮู้ฮ่วมสเน	
	ชนิดสะอาดล้ำ	ในแห่งฮุดทียาน	
อยู่ห่าง	เสียงฮมฮัก	ฮ่วมคอนแปเป็อง	
	พาสาฮู้	เสียงฮงฮักถ่วมสเนนั้น	
สุดทิ	แปปีนป้อน	ปะโลมผืนไฟแฝง	
	แปปีนเป็อง	เขีซฮ้างชอมซิด	ฮ่วมนั้น

	เชียว่างชุมหมัก	กำยคอคาบป้อน	
	คายนั่นป้อน	ไปมาสับสาง	
	ซำบซิงซ้อน	ถนอมออยอิมสเน	พ้อเยี
พ้อเยี	บุดตีแก้ว	นวนสีสายเนด	นันเฮีย
หลิงหมู่	มะยูเลดฮ้อง	ปายซันซ้องสูง	
จับอยู่	บนยอคฮ้อย	สวานกึ่งพระโยมยด	ยอคพุ้น
	เชียวมีนมะยา	ทียอมสมฮู้	
	ลำเยิมยูลีฮ้อง	ฟังเสียงแปเปิม	ปายพุ้น
ลอนท้อ	จับต่างต้น	มะโนซันชอบปะสง	
เซ็นที่	พระยอคแก้ว	อันนึ่งแมนปะจง	
เซ็นแม่	แปะพระกาโย	ลำหลิงคณาฮ้อง	
อันที่	จับบนต้น	จวงสูงปะสงฮ่วม	เฮียงนััน
เขาว่า	แลและเป้า	เฮียงฮู่ฮ่วมถนอม	
นกนััน	ฮู้ซำงซ้อน	คายนาคาบเชื้อซิด	พ้อเยี
	เฮียงฮ่วมปาย	สาขาคายนาคายนั่นป้อน	
กลางตว	เฮสนฮ้อง	ลี้ปะโลมถนอมมิ่ง	ขวันนััน
เหนแต่	ตวใหม่ฮู้	ปะสมเปื่องปิ่นถนอม	พ้อเยี
พอดู	นกปิ่นป้อน	มันใหญ่เฮียงฮัก	ลำเยี
นิตสัย	แปนแต่พาสาคน	มิ่งขวันกอสยามฮ้าง	
แม่นว่า	สักกุนีน้อย	กอยังซุงซิงยาด	กันแล้ว
เซ็นแม่	ทอดพระเนดเหยี่ยม	คณาฮู้ฮ้างเฟิง	
หลิงเยี	ควงลีฮ้อย	พยายนท่าพ้อ	ผ่ายเทิน
อย่าซิ่น	ดอนโสกกันกอม	ไสเสบสแดง	
ได้แปน	แต่ทิบพระยอคแก้ว	องมิ่งแมนปะสง	
ชมอมนี้	เถิงว่าสักกุนาเลีย	ลำเยีกอยังฮ้าง	
ฟังเหยี	บุดตีฮ้อย	สีนะคอนพระแมนมิ่ง	นันเฮีย
ฝูงหมู่	นกฮอกฮู้	คณาฮ้องฮ้างเสียง	ผ้อเยี
พอหมู่	สักกุนาเลดผ่าย	ปะสงฮ้อนหาสอง	ลิ่งนััน
ลอนท้อ	เอโกบิ่น	บ่อนปะสงฮามฮ้าง	
กอบ้อ	หนาแห่งเวิน	วางเมยปะไป	ฮังนััน
ไปเที่ยว	บิณฮ่อมผ่าย	หาฮูฮ่อมปะสง	
ปะยัง	บุดตาเลดน้อย	ยังฮ้อนในฮัง	ฮ้างพุ้น

กับทั้ง	กัลยาล่า	ยอกาบับนป้อน	ผ่อเยี
เป็นที่	จนใจค้วย	ลักกุนาหนีรอด	ฮังนั้น
ปะทั้ง	ลูกอ่อนฮ้อง	เมยไลบ่ถนอม	
นกลี	เปียบคั่งดวงกะสัดฮ้อย	สีนะคอนพระสายเนด	เฮาแล้ว
เจ็บแต่	หนีรอดสะ	ฮูฮามฮ้างมิ่งขวัน	เฮาแล้ว
ยังไป	เหนฮูบเนื้อ	น้อยอ่อนเพาพระนอมนี้	
	พอยว่าอาไลตัด	กึ่งแนวนามน้อง	
อันว่า	จินดาหลาวตีฮ้อย	สีสวันกัลเยด	แดนพุ้น
ลือจัก	เปียบทูนขนอมแก้ว	เฮานี้บ่อฮู้เหน	
อันที	องละเคนแก้ว	มนตัจอมรอด	เฮาพุ้น
ยังไป	เหนทิบพระยอคน้อย	แม่นตั้งแต่งปะสง	
คั้นว่า	เหนฮูบแก้ว	น้อยมิ่งแมนปะสง	คินนั้น
กอกจัก	อาไลฮัก	ลันมะโนนูนซ้า	
อันนี้	พอแต่ทวายตามฮู้	โนมะโนมยั้ง	เหนนั้น
เจ้าค้อย	ชอมเลดข้อ	คำดั้นที่ปะสง	
แต่นั้น	ฝูงพีเลี้ยง	หวสนั้นทูนถแลง	
อยากให้	สีสายใจ	ซันเซียมตั้น	
กลางเล่า	ซิดซากดั้น	อย่าก่าวคินหลัง	ฮอมนั้น
ฟังแต่	คำจาเจ็บ	ท้วมมองนวมซ้า	
คือปีน	สวางคั้นซ้า	มะโนเขาก่าว	
เดียนี	บ่อโคเคื่องฮอดหน้า	มะโนซ้าฮ้องเหน	
คั้นหาก	ล้ากว่านี้ผีเกิด	ในชมองชมอมแล้ว	
บ่อให้	จาถึงสอง	จิงควาซงชิตั้น	
กลางนาง	ชวนเซียมซี้	ปะนมงมททูนบาด	
เหนวว่า	กัลเยดเนื้อ	อะนงน้อยอยู่เสียม	
อยากให้	ทิบพระยอคฮ้อย	สายสวาดแมนปะสง	ขนอมนั้น
เขินแม่	ชมคนานก	ยอคสูงถนอมฮ้อง	
แล้วจึ่ง	ทูนเขินซี้	เกบดวงพุดทิจาด	
อยากให้	สีแจ่มเจ้า	หายสวางเส้าสะบาย	
ฝูงหมู	ดวงดอกไม้	หล่นก้านปะละพี	
ดีแก่	นางก้านัน	เกบขาดซิงถวายเจ้า	
กลางนาง	ทูนซี้เกบ	ดวงพระเยยยะมาด	กอมี้

อยากให้	สีแจ่มจ้า	หายเส้าชั้นพระไท	ผอเยี
พอหมู่	ต้นดอกไม้เอื้อง	สาเทียงเชียงแสน	
เขากอ	ปลูกตามสาขา	หยอนดวงขงย้อย	
เขว่า	หอมเหลือล้ำ	พิมมะเสนฐานกัน	
ไฟได้	คมดอกไม้เอื้อง	ดวงควั โสกกอหาย	
แล้วจัก	ไล่ลำขา	เอาแท่นถววย	ขนอมนั้น
จักคอย	ถนอมชมดวง	ที่สะพานปางแก้ว	
หลังเยี	หลังหมู่บุนหมากพัว	พวงดอกเหลืองงาม	ลำเยี
ฝูงหมู่	พุมมะลาเซีย	เกือกละองเอาผ่าย	ผอเยี
พอดู	สุลาพีส้อย	ฮังเฮียงฮวนดอก	ปาบพูน
หอมฮ่วง	ดอกเล็กล้ำ	จิเอนอ้อมแนบถววย	
จักค้อย	ใช้ชำชำ	ปะสงฮอดองเขียว	
กันหาก	เมื่อเจิงปาง	ค้อยปะสงถนอมฮ้อย	
แต่นั้น	องละเตดแก้ว	บุคสะบาแมนมิ่ง	
เจ้าค้อย	แลเหลือคยิม	เซียใช้พระเนคซอน	
ยังค้อย	ชงเคดฮ้อย	สะบาคำหลังล้ำ	คู่นั้น
ดวงนี้	งามแต่พวงเพดฮ้อย	สเมิด้ามฮวดเขวน	

(อินเหนา, 2513: 28-34)

ข. บทชมธรรมชาติที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวเพิ่มเติมเข้ามา ไม่ปรากฏในฉบับไทย
เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีบทพรรณนาธรรมชาติหลายช่วงที่เรื่องอินเหนาฉบับไทยไม่
ปรากฏ บทชมธรรมชาติเหล่านี้เป็นกลวิธีการแต่งที่กวีลาวเพิ่มเติมเข้ามาและแสดงให้เห็นว่ากวีให้
ความสำคัญแก่การพรรณนาความงามของธรรมชาติอย่างยิ่ง ผลการศึกษาพบว่า บทชมธรรมชาติที่
เรื่องอินเหนาฉบับลาวเพิ่มเติมเข้ามามีทั้งหมด 13 ช่วง ได้แก่

- 1.) บทชมธรรมชาติ ตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองจระกาไปเมืองสิงห์ตลาดและ
ดาหา
- 2.) บทชมธรรมชาติ ตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองสิงห์ตลาดกลับไปเมืองจระกา
- 3.) บทชมธรรมชาติ ตอนมะเดหวีพรรณนาภาพพรรณไม้ในอุทยานให้บุคสะบาฟัง
ก่อนที่จะพานางไปชมอุทยาน
- 4.) บทชมธรรมชาติ ตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองดาหากลับไปเมืองจระกา

- 5.) บพขมธรรมชาติระหว่างทางที่จรกาเดินทางออกจากเมืองจนถึงตอนแะพัก
แรมระหว่างทาง
- 6.) บพขมธรรมชาติเวลากลางคืน ระหว่างที่จรกาแะพักแรมระหว่างทาง
- 7.) บพขมธรรมชาติระหว่างทางที่จรกาเดินทางจากที่พักแรมไปถึงเมืองลาสำ
- 8.) บพขมธรรมชาติ ตอนคณะราชทูตเมืองลาสำเดินทางไปคาหา
- 9.) บพขมธรรมชาติ ตอนคณะราชทูตเมืองลาสำเดินทางเข้าสู่พระราชวังเมืองคาหา
- 10.) บพขมธรรมชาติ ตอนคณะราชทูตเมืองลาสำเดินทางจากคาหากลับลาสำ
- 11.) บพขมธรรมชาติ ตอนทหารเมืองคาหาเดินทางกลับจากไปแจ้งข่าวทำวภูเลรอด
ท้าวกาหลัง และท้าวสิงห์คลาด
- 12.) บพขมธรรมชาติ ตอนวิหยาสะกำและไพร่พลเดินทางออกจากเมืองไปเที่ยวป่า
- 13.) บพขมธรรมชาติ ตอนวิหยาสะกำกลับจากเที่ยวป่าเข้าเมืองกะหนังหนิง

ตัวอย่างบพขมธรรมชาติทั้ง 13 ช่วงดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1.) บพขมธรรมชาติตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองจรกาไปถึงหัดลาดและคาหา

แต่นั้น	สองนายออกจากห้อง	บุรีเลวเลง	
เฮวฮีบ	เข้าป่าไม้	ไผกว้างเถื่อนพระนอม	
	ต่างๆ คั้น	เดินสู่ณะคอนหลวง	
นายกอ	เขี้ยววันคั้น	บ่อเขาเดินเข้า	
พอดู	ทักทันไม้	ของซีบับพะตา	พุนเีย
ดีแก่	วาโยโบาย	เบ็กพงไผกว้าง	
	หอมตลบแก้ว	คันทะมารคห้วง	
พอดู	ดวงดอกป้าง	บานแปแปกผา	
หลังดู	ดวงหยันค้อม	เอื้องเทดเกียงลม	พุนเีย
เป้นตาม	โกสาขา	หยอนดวงยงย้อย	
กลางดวง	เป้นสีเหล่า	อ่อนแดงเหลือองมูย	กอมี่
มีสี	อิดเสดลี้ว	บานบ้างจ่อจุม	
พอดู	สะพังไม้	ค่อค้ำแคนคะยอม	
หลังหมู่	หวังฮ่วมดก	ดอกหอมโฮยเฮ้า	
อยู่ทาง	พุมมะลาคั้น	เอาละองเขียชาบ	
	ทุกทั่วห้า	สะถานกว้างด่านคอย	

หลังคู	บนตะกานพว	ทุมพลาผนเผื่อ	
มีตุก	สุกเชื้อล่อม	ลำเท้าแทบดิน	
ค้อยเหน	สะพาดพ้อม	ลิงค่างเลนค่าง	
ปางหมู่	นางนีโตน	ฮวายเฮียวปายไม้	
	เฮสนฮ้อง	เสียงวอนสูงส่ง	พุ้นเฮี
ที่นั่น	นายช่างแต่้ม	เหนแล้วฮีบกาย	
เลียลวด	ข้ามค่านค้ำว	ชั้นซ้องพูนัง	
นายกอ	กอยใจแขง	ฮีบแสงฮันฝ้าย	
	เดินคั้งคั้น	เถิงนะคอนกุงใหญ่	
	สองแห่งห้อง	นะคอนกวางี้แก๊งกัน	

(อินเหเนา, 2513: 6-7)

2.) บทชมธรรมชาติตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองสิงห์ตลาดกลับไปเมืองจระกา

แต่นั้น	นายช่างแต่้ม	วาดฮูปเลขา	
มันกอ	ยินศิชม	ชั้นใจลือน้อย	
แล้วจั้ง	ลัดลอคคั้น	หนีจากกุงไก	
	แยงไปเมือง	จิละกาเฮวฮีบ	
	แสงฮันฝ้าย	หลายคดคั้นเดิน	
	ไพพนังเถื่อน	บ่อฮู้กชอง	
	ชั้นเหวห้วย	ฮอมผาทุกขอก	
	ล้วนก้านเกด	กาสาทิงกอมมี	
ทั้งหมู่	อาฮวนคก	พูนุมมะลิก้ว	
หลังคู	คำควนสาน	สมสาเบื่องกั้ง	กอมมี
บางพ่อง	ฝ้ายกิบอ้า	ละอวงเฮ้าฮวงโฮย	
พอดู	ทุกที่เผี่ยน	ไขจ่อจุมจีบาน	
บางเล่า	เปนครวงบาน	อ่อนหอมโฮยเฮ้า	
ดีแก่	นายเวนคั้น	เดินพงพยามาด	
เขี้ยวคำ	หลายถ้ายม้อ	ไปเข้าฮีบคาว	
นายกอ	ข้ามป่าไม้	เลวเล่งมอละกา	
คุดั้ง	หลายวันคั้น	ฮอดเมืองนะคอนกวางี้	

(อินเหเนา, 2513: 14-15)

3.) บทชมธรรมชาติตอนมะเดहीพรรณนาภาพพรรณไม้ในอุทยานให้บุคสะบาฟัง

นับแต่	เหยนทุกซ้อน	ปะมานขวมมาเถิง	นี้แล้ว
	มิได้ไปชมสวน	สว่างสะบายหายฮ้อน	
วันนี้	แม่จักพาสี่แก้ว	สายใจไปม่วน	
	เดินเที่ยวชมปะพาดหลีน	สวนกว้างขึ้นพระไท	
ชมทั้ง	สะใหญ่กว้าง	กะนูดพองบวบาน	
ทั้งหมู่	ควงอุบน	ดอกหอมโฮยเฮ้า	
	ขาวเขียวพ้อม	ลัดดาบั้นแดงดาด	
	เลียนเลียนอ้อม	ชะพังกว้างบวบกบึง	
ชมทั้ง	ลัดดาบุดพ้อม	ไขกะจวนผนเสื่อ	
อยู่ท่า	พุมมาเลคผ่าย	สวางแก้วกายละออง	
ชมทั้ง	อุบปลาพ้อม	ขาวออนกอมมี	
กลางเล่า	ผิวแดงเหลือง	มุยเมงแกมสีว	
บางเล่า	เปนสีแก่	อดิงามฮดฮวง	
อยู่ท่า	แมงฟู่เิ่ง	เต็มเต้าเกือกละออง	
ชมหมู่	ฝักตบพ้อม	แคมชะพังกตั้งช่อ	
มีดอก	ยามแมงฟัว	เขียวล้อมเลียนชะพังก	
ชมทั้ง	ต้นดอกไม้	เลียนเลียนแคมชะพังก	
	มีผิวแดงมุย	ออนเหลืองเหล่	
ชมทั้ง	จำปีพ้อม	กะดั่งงาปะสงปุก	
กอบ่อ	สูงยั้งพัน	พอยฮ้อลอคบาย	กอแม่แล้ว
สับพะ	สับพะพากพ้อม	ควงดอกเมืองจีน	
เขากอ	นำเอามา	ปุกฝ้งถนอมไว้	
	งามหมู่กิบกาบพ้อม	ตะลบฮวงโฮยรด	
ยามเมื่อ	พระพายพาน	พัดกั้นกะจวนเจือเฮา	ปานนี้
	บานเฮืองพ้อม	ตามละคูสับพะดอก	ควงนั้น
อยู่ท่า	เดคเลือกหลีน	ปะจงฮ้อยฮวดงาม	
แม่นว่า	ฝูงดอกไม้	มีปะเทคเมืองไท	ที่พุ้น
ทั้งหมู่	ควงหอมโนนละคอนลาว	เที่ยวนำมาไว้	
กอดาก	ดูงามลั่น	ชมพุ่มไสไก	

กันว่า	เด็กด้อยต้น	ดวงล้าดวงลง	
แม่จ๊ก	พาสีแก้ว	ชายเมืองพระแม่นมิง	
ไปเที่ยว	เกบดอกไม้	ดวงล้าตางนะคอน	
ชมทั้ง	ดวงดอกแก้ว	เอื้องมะนิวัน	
มีแต่	เมืองเชียงแสน	เที่ยวถนอมมาไว้	
	ชมทั้งดวงทั้งหอ	แสหลวงฝ่าซ่วม	
มีหมู่	กียบอ่อนช้อน	หลายล้าลากสี	
ทั้งจ๊ก	ชมดอกไม้	กุงปะเทดหงสา	
	มีวันเหลือง	โสดคางนงามล้า	
อันนี้	ดวงสะพานแก้ว	ปิงคลานะคอนราด	แดนพูน
ชื่อว่า	เชียงใหม่ห้อง	ผีบันแต่งปะสง	
เขากอ	มาปุ๊กไว้	เป็นดอกพันพวง	
ปานนี้	เหยียบายไซ	กียบกะจวนเจือเข้า	
สิ่งนี้	ชมทั้งต้น	แสงจันเฮืองเฮื้อ	
	มีหมู่อ่อนค้อน	สเม็ไถแทงห้อง	
	ทั้งจะคู่มิ่งไม้	ดวงปะลาดหลายพัน	
บางเล่า	เป็นดวงดก	จอบตามก้าน	
	ลับพะสันพ้อม	ลัดคะมันหลายอย่าง	ปานนี้
	บานแบ่งอ้า	ระคูผงอกงาม	
	สะพาดพ้อม	ขบวนหาดเผื่องไผ่	กอมิ
ทั้งหมู่	ย่นยอพับ	ลูกจันงามเลม	
มีทั้ง	มูคสีดาต้น	พู่ผาแดงดาด	
ทั้งหมู่	สะหลาซอซ้องสา	กำเลมเลียบคอง	
มีทั้ง	อำพาพว	พวงงามสมแปบ	กอมิ
ต้นนั้น	คูคำเตี้ย	พอห้อยของเถิง	
สิ่งนี้	เบงคูคพ้อม	ลี้มก็กินหวาน	กอมิ
ทั้งหมู่	สาเกแกน	ถั่วเลียนลำคั่ว	
แม่จ๊ก	พาแจ่มจ้า	ไปเที่ยวเกบเอา	
	ตามปะสงใจ	เลือกเอาเกบหลีน	
สิ่งนี้	หมากกอกพัว	ยานย้อมสวางหาแม่แล้ว	
ใผผู้	ยังผนปาง	บ่อสอนเวินนวนไต้	
ดีแก่	ฝูงสาวน้อย	ปะนมนงามหวสนัน	

เปนครุ่ง	กำบาดพื้น	ปะโลมน้อยแจ่มสมอน	แท้แล้ว
แต่นั้น	เจ้าจึงตัดสั่งให้	กำหนดพนักงาน	
เฮาจัก	ไปอุทธาน	ฮีบเฮวดาห่าง	
จักได้	พาสีแก้ว	พระนุดตีไปปะพาด	
ชมพู	พันมิ่งไม้	ไปเข้าขอบยาม	
ที่นั่น	นางกำนันผู้	มีสักโสมสะอาด	
รับสั่ง	เหนื่อเกดแก้ว	ลาล้าเล็กลง	
แล้วจึง	ไปสั่งให้	เตียมวีสองพระองค์	

(อินทนา, 2513: 17-20)

4.) บทชมธรรมชาติตอนช่างเขียนเดินทางจากเมืองคาหากลับไปเมืองจระกา

แล้วจึง	เดินดงเข้า	อะรันยาป่าใหญ่	
หนีจาก	นักคะเรดห้อย	เมืองท้าวปะเทดโก	
มันกอ	เข้าด่านด้าว	เขี้ยวคำราตี	
	ทั้งกลางวัน	ฮีบเฮวพะลันฝ้าย	
	กายแดนด้าว	คาหากุงปะเทด	
บ่อฮู้	กิลันกว้าง	ดงสานส่องสน	
	ทุกที่เทียน	ลมลวงไฟพะนอม	พุ้นเฮี
	บุบผาผาย	กิ่นกะจวนโฮยเฮ้า	
	หอมตรบแก้ว	ในพงไฟยะมาด	
ฝูงหมู	ดวงดอกไม้	บานข้างจอยจุม	
ผ่อดู	ปะเทดด้าว	หลายล้ำักกูนิ	
ฟังสิ่ง	เสียงขันเขา	แจกมูนงอมไม้	
อันที่	ไฟไสล้า	นักคายาวยั้ง	
ดีแก่	นายช่างแต่้ม	มันฟ้าวฮีบคาว	
กอจั้ง	ไปถึงด้าว	ทางโสมสามแห่ง	
.....	.....	.....	
พอเมื่อ	สุรียาเฮื่อง	ฮุ่งแสงไสแจ้ง	
มันกอ	คาตีแล้ว	เดินไฟพะนาเวด	
เลียลวด	ตกแต่งเนื้อ	ทังฟ้าวฮีบพะลัน	
แยงที่	ปะเทดด้าว	นักคะเรดจอยตะกา	

กอยแสง	กายคงคอย	หมื่นหลักเขาขัน	
หลังคู	คีรีค้ำ	ชาวไพพระนั่งเถื่อน	
ดีแก่	สกัดสิ่งส้อย	คณาเค้าคู่เคียง	
	เคียงคู่พ้อม	ชนะนี้ค่างถึงกั้ง	กอดี
เขากอ	โตนเฮียวไฮ	ส่งเสียงประสมฮ้อง	

(อินเหนา, 2513: 41-44)

5.) บทชมธรรมชาติระหว่างทางที่ระกาเดินทางออกจากเมืองจนถึงตอนแวะพักแรม

เขากอ	ตามสะเคดท้าว	จอละกาแหนแห่	
บ่อสู้	บ่อสู้กลิ่น	คนเท้าคังทาง	
	สะพาดม้า	จับชี้ตามสะเคด	
	แวงทองประดับ	แยกปุ่นเป่นถ้อง	
แต่นั้น	เลียค้ำข้าม	นาทองท่งใหญ่	
	เข้าป่าไม้	ดงกว้างเดือนพระนอม	
	ทุกปากเว้า	เดินป่าไฟสาน	
ฟังสิ่ง	เสียงสกัดกุนาก่อน	ผวเฮฮ้องเฮ	
	เฮสมสู้ค้อม	คณาแคมป่า	
บางพ่อง	ฝอยปีกป้อง	บันป้อนเปียนคอน	
วางเล่า	คาเคียนค้อย	ปิ่นฮ้อนเฮฮียง	
	คือเสียงกองฝด	สนั่นพงไฟกว้าง	
เมื่อนั้น	พูระนาคไ้	ทงปะเทดจอละกา	
จำที่	หมอความใส	สันพายเดินคั้น	
	ทวละคนข้าม	เขาขวางแสนถ้อง	
	พระโยมเมกฟ้า	ไหลดะลายช่อเหลือง	
หลังคู	แถวทางล้วน	มาลาเลียนกั้ง	
บางพ่อง	จุมจ่อก้าน	บานอ้ากั้นกะจวน	
	ลคสะฮ้วงเฮ้ว	ลมชวานเซียไฟ	
	ออละซอนบด	บนแสงคาคาว	
	พอลแสงค้อย	สุริโยแสงส่อง	คองนั้น
พระกอ	จับชี้คดสะเลดไ้	เดินคั้นถิบคาว	
ผอดู	ทุกข่าพ้อม	ทองเทดโยทิกา	

มีหมู่	ขุนฟุ่มหนาม ขาวเขียวสั่ว ในประเทศคั่ว	แคเคือบานแป้ หอมนวนในป่า คอยกว้างค่านแดน	
หลังคู	ทุกสิ่งไม้	ซ้องต่อตามละคู	พุ้นเยี
มีหมู่	ขมยอกก	คอกพระขอมยงย้อย	
พั้งหมู่	กาเวฮ้อง สองฮวายฮู้	ชมสงวนเฮฮ่า	คงนััน
แต่นััน	เลียลวงคััน ทวนทางเขียว พนไหลแเส้	พะเนกผ่ายเฟนผยอง กายปะเทคแดนเมือง จำแขงเดินคััน ตามทางเลวเลง	
พอดู	วันลิ่งค้อย ฝุงมาลาค้ำ	คาเขาขอบเขา เดินก้อนเลงโย	
ทวนทาง	เถิงโพไซ	ฮัมงามสะถานกว้าง	
แต่นััน	พุมิไ้	จอละกาปนใหญ่	
พระกอก	ตัดอาดไ้	หยุดพ้องพวกพน	

(อินเหเนา, 2513: 52-54)

6.) บทชมธรรมชาติเวลากลางคืน ระหว่างที่จระกาวะพักแรมระหว่างทาง

ค้อมว่า	พระก่าแล้ว	ไสยาคเทิงสะถาน	
มีแต่	อาไลลัก	ลันใจปะจงแก้ว	
พอดแต่	ชบเชือบซ้า	ฝั้นก้อมแฝงพะไม	
คือคู	มาเทียมทค	สวาดโดยคอมค้วย	
พระกอก	คองจิงแจ้ง	ควาดูหยนเป้า	
อกพระ	พาปงเป็อง	ลมแลงลวงบน	
หลังคู	ฝุงป่าไม้	พระจันส่องเงางาม	พุ้นเยี
พั้งยิน	ออระซอนเสียง	หมอกเหมียยงย้อย	
พั้งยิน	เสียงล็กกุนาฮ้อง ฮ้องฮ่าซักไ้ เข้าไปผา	ตาเวนไฟเฮฮ่า ส่งเสียงวอน ละกุนังสะเจ้า	คงพุ้น
ใจนััน	คนิงสมสัน	มิงแมนพระเมืองพุ้น	
คิแก่	บุหลงฮ้อง	ฮาวไฟสูงส่ง	พุ้นเยี

	พระโยมยอดฟ้า	พระจันค้อยคาดแสง	
	ทุกปะเทดด้าว	คอยเถื่อนแดนคง	
	สมๆ เสียง	กุโตขันสนั่นพงไพกว้าง	
	ขานขันก้อง	ราติกะสันสูง	
ฝูงหมู่	พนพวกพ้อง	เต็นตั้งแต่งคว	
	ทุกที่ถ้วนไฟสูง	เฮืองคีไฟ	พุ่นเยี
	เสียงกุนชะโร	พ่นวงสะเถียนฮ้อง	
พอที	บังควนล่า	สุริโยแสงส่อง	มานั้น
ฝูงหมู่	เสนคพ้อม	คานื่อแต่งเตียม	

(อินเหนา, 2513: 56-57)

7.) บทชมธรรมชาติระหว่างทางที่จรกาเดินทางจากที่พักแรมไปถึงเมืองลาล่า

	พุมิสะเคด	ชอยยามไซเข้า	
คอยเหน	สาขาฮ้อง	แสนก่อกั้งกั้ง	
	พระขอมยอดไม้	บานบ้างแบ่งงาม	บ่อฮู้
	กีฮ่าไม้	ยมคูโคนแดน	กอมมี
	ฮังเฮืองทอง	เทศสาโสมเสี้ยว	
	ไบหมากหว้า	ขนุนเฟื่องฟางหลอด	กอมมี
	แดงเฮือพว	พนเต้นยาดชิง	
	สะพาดฮ้อง	โสสนั่นในคง	
เขากอ	(ต้นฉบับเลือน) สุก	ยาดก้นกวนก้อง	
	พูทอนไ้	จอละกาเหนหลากหลาย	
ยั้งค้อย	ชมชื่นด้าน	คอมข้าฮ่าหว	
แต่นั้น	เสนาแก้ว	ปะนมงามชีช้อง	
เหนหมู่	ชะนีฮวายไม้	เฮฮ้องส่งเสียง	
	พระบาดเจ้า	ถามว่าตวตั้ง	สิ่งนี้
เจียมแต่	กูอยู่ในพระวังหลวง	บ่อหอนเหนสนันนี้	
เสียงที่	มันโหยฮ้อง	ออละซอนมีมาก	จึงแล้ว
กูอก	คีคอยากได้	เมื่อเสียงที่สะถาน	เบ็งนอ
หลังแต่	สุดพระเนคเหยี่ยม	เหนื่อสิ่งแขนยาว	พีเยี
อยากได้	เมื่อโหยกวน	อันเสียงปะสมฮ้อง	

	ในปางแก้ว	มนเทียนทิบพระอาด	เฮาพุ้น
ฟังแต่	เสียงอ่ำฮ้อง	เฮฮู้ชอบพระไท	
มันนั้น	ฮูปอ่างฮ้าย	เสียงอันฮุนมะโน	อันพุ้น
	คือสอนไลทียบ	หยอดหย้อยถนอมฮ้อง	
ที่นั่น	ขุนกอทูนบาดพื้น	ซีซื่อนามกอน	
เขาว่า	นางนี้เฮฮ้ำให้	ผวปะสงฮ้อง	
มันกอ	โหยหาท้าว	ขุนเท็งหวละคิก	
กอจิ่ง	เฮฮ้ำฮ้อง	โตนเต้นฮวยเฮียว	
	เพาะเพื่อสองต่างฮ่าง	สเนคิกคาสะนอน	
แล้วจิ่ง	วอนเสียงใส	ส่งถนอมผวผู้	
ทั้งเล่า	คัดเคื่องด้วย	ความฤในหลายอย่าง	ปางนั้น
กอจิ่ง	ฮ้องอ่ำหย่องง่าไม้	คนิงแก้วมิ่งขวัน	
ทั้งเล่า	คืดฮอดน้อย	บุคตะราดอำคา	แม่นั้น
กอจิ่ง	วอนเสียงใส	หย่อนหยอยปะสงฮ้อง	ลำเฮี
ฝูงหมู่	ควชายฮ้อง	คำๆ สวาๆ	พุ้นเฮี
เซ็นบาด	ย่าขนอมเหยี่ยม	แลให้ซิ่นปะไท	สน้อยท่อน
แต่นั้น	ลัดลวงเท้า	ห้วยทางเที่ยวท่อง	
หลังดู	ทมๆ ไหล	หลังหินพีดลาน	
ฝูงหมู่	กุนชะ โรพ้อม	พังพายลงท่อง	
พอดู	น้ำขุ่นกว	ป่าเต้นฟังเฟือน	
	ทุกที่เถียน	โยเทตทวายน	
	ลงนัคทีลอย	อาบกายหายเสยฮ้อน	
	พอปะมานล้ำ	เตินพนเลียลวง	
เขากอ	เฮวเฮงคอน	หันค้องป่าวไป	
	ข้ามป่าไม้	เคยระคาดคอยคง	
หลังเหน	บงซางหก	ปวกพางแสมเฮี้ย	
	ไบบางคอม	บงหวานไม้ไล	
	เปนนห่อล้อม	เถียนเล่มเถียบฮุน	
	ทุกขอกด้าว	ทางท่องท่วละคน	
หลังดู	สาขาแสนซ้า	งามเขาเจียวจัน	
เลวเล่ง	เดินคนล้ำ	ราตีหลายคำ	คิ่นแล้ว
กอจิ่ง	ฮอดปะเทตให้	นะคอนกว้างดำนแดน	

พระกอล่วงล้ำแดนด่านลาสำ ทวนเที่ยวถึงพวกพนเขายัง
(อินเหนา, 2513: 58-61)

8.) บทชมธรรมชาติตอนคณะราชทูตเมืองลาสำเดินทางไปคาหา

แต่นั้น	ขุนใหญ่เจ้า	เดินให้ป่าวไป
ที่นั่น	ลัดลวงเข้าป่ากว้าง	กายท่งลาสำ
ฟังสิ่ง	เสียงสักกุนี	ส่งเสียงเฮฮ้อง
ดีแก่	กุนชะโฮฮ้อง	กะดิงทองก้องป่า
ฝูงหมู่	พนพวกพ้อง	เดินถ้องถือนหลวง
ทุกที่	คั่นป่าไม้	ไฟเผาพิกศาสนา
ฟังหมู่	กาเวาวอน	ส่งเสียงสวน
	สะพาดพ้อม	ลดทะมาดไกววง
ฝูงหมู่	พาชีชัก	จำแวงเดินคั่น
ขุนกอล	เจียวทางล้ำ	กันดานเดินยาก
บ่อฮู้	กิช่องซัน	เหวห้วยฮ้อมผา
	ข้ามขอบค้ำว	คอยใหญ่บับพะตา
ขุนค้อย	กอยใจยก	คุงเดินไปหน้า
	หลายวันล้ำ	กายแดนนะคะเรด
บ่อฮู้	กิช่าไม้	บังกั้งกั้งสวน
	ทุกขอกลั่น	ทองเทศงานเฮือง
	นานาบาน	ชอบละคูเต็มตั้ง
	หอบตลบแก้ว	สุละพีพวงเพด
นางพ้อง	เผือกบ้อ	กลางบ้างจ่อจุม
ฝูงหมู่	พุมมะเลดแก้ว	เขียขาบเองละออง
บินเกือก	เอาไกสอน	สว่านสนเต็มเตา
ขุนกอล	เดินคดคั่น	มักคายาวโยด
กอลจิ่ง	ถึงเขตค้ำว	แดนท้าวเขตชะวา
ผ่อคู	ทุกสิ่งไม้	ค้ำคูแถมสะยุง
	หลิงคูหมู่ค้ำค	ดอกพระยอมยงฮ้อย
เหนทัง	แดงเฮืองลั่น	แสนพันพวงดอก
บานแบ่ง	เลียนเลียบพ้อม	พวงพวแก่เกือ

	ในประเทศไม้	ซ้องซ้องชมฝน	
นางพวง	บานหอมโศย	ชื่นชมสงวเฮ้า	
	โศยสวายเฮ้า	พาพายเปียกั้น	
ฝูงหมู่	พนพ้อม	คิงคำสูงหลัง	
มีหมู่	สัดสิ่งเนื้อ	กนาส่งเสียงวอน	พุ่นเยี
ฟังสิ่ง	เสียงปักสา	ส่งสวนถนอมฮ้อง	
	เฮอมฮู้	เจียซอนลับช่าง	
	ลับสิ่งฮู้	ป็นป้อนป็นถนอม	
	ถนัคแนป้อง	เจียชื่นเฮียงฮ่ม	
	เฮียงฮังฮัก	ฮวมคอนคายป้อน	
	คายป็นป้อน	ไปมาเคียงคู่	
	เคียงคู่ฮ้อน	พาฝ้ายแผ่นผยอง	
แต่นั้น	แวงๆ ซ้าม	ไฟใหญ่สาขา	
	ทางยาวยาน	ย้อมเขียวเขามือ	
น้อยนี้	เถิงประเทศด้าว	แดนด่านดาหา	

(อินเหนา, 2513: 69-71)

9.) บทชมธรรมชาติตอนคณะราชทูตเมืองล้าเดินทางเข้าสู่พระราชวังเมืองคาหา

แล้วว่าให้	เจินเอาราชสานขึ้น	ซงสะถิดบานนุมาด	
	พนแห่ล้อม	ขวาช้ายสนั่นเมือง	
อันว่า	เสเนคทำว	ในพระราชเวียงไซ	
	นำมอระคาไป	ออกอวนเดินหน้า	
	ทวานเที้ยวคั้น	ดงคอนหลายลัน	
	หวายปากกว้าง	ลงห้วยฮอดนา	
ผ่อดู	ทุกที่เทียน	ท่งใหญ่สุดขอม	พุ่นเยี
ฟังดู	ฝูงฟังพาย	หมู่กะทิงคังก้อง	
	เสินๆ ฝ้าย	นาหลวงหลายย่าน	
กอจิ่ง	เถิงนักะเรดล้า	ทวานกว้างก้อมกม	

(อินเหนา, 2513: 77)

10.) บทชมธรรมชาติตอนคณะราชทูตเมืองล้าเดินทางจากคาหากล้าล้า

แต่นั้น	สะพาดเข้า	ดงค่านสาขี	
ตามไต่	มอระคาเลาะ	เลียบผาฮีบห้วย	
หลังหมู่	จันไคคั่ว	ปุ่นปานไม้มาก	
เขากอ	ทักสนั่นห้อง	สวนกว้างอยู่ผา	พุ้นเน
ผ่อคู	ทุกถึเถียน	หลายหลากพงไฟ	
	นานาสับ	พระพากโคคนาเนื้อ	
มีหมู่	ลิงกัจจอน	กะเตโตนเต้นไต่	
อยู่ท่าง	กินหมากไม้	เฮฮ้องฮ่าเสียง	
ฝูงหมู่	นกก่อขุ่ม	ถั่วคือกะทองจัน	
ฟังทั้ง	ยุงแวงเสียง	ส่งสวนปะสงฮ้อง	
ขุนฮีบ	พาพนข้าม	คิริหลายลั่น	
บ่อฮู้	กิท้ายมือ	เดินเข้าชู้วัน	
	สะพาดพ้อม	เลวเล่งพนจัน	
ดีแก่	ทั้งพายบก	ย่างปุ่นไปหน้า	
	กายแดนเข้า	จอละกานักคะเรด	
ลัดลวง	หวยปากกว้าง	หลายจันช่องสน	
กอจิ่ง	ฮอดปะเทคไท้	เมืองมิ่งนะคอนขวาง	

(อินหนา, 2513: 87-88)

11.) บทชมธรรมชาติตอนทหารเมืองคาหาเดินทางกลับจากไปแจ้งข่าวที่เมืองกูเรลาด
เมืองกาหลัง และเมืองสิงห์ตลาด

แต่นั้น	สองขุนไช้	เสนาในราด
	ปะนมมอบน้อม	ลาล้าเล็กกลง
แล้วจิ่ง	ขึ้นจิม้า	ออกจากนะคอนสี
แยงคีน	กุงคาหา	ฮีบแสงไปฟ้าว
ขุนกอ	กายแดนคั่ว	สองนะคอนแล้วเล่ง
ดีแก่	พนพวกพ้อม	เขี้ยวเข้าชู้วัน
	ทะเลอนล้า	โยเทคพนละจัน
เขากอ	เดินคน โดย	เถื่อนหลวงหลายถ้อง
เลียลวด	เถิงแห่งมอระคาเท้า	ทางโฮมสามแห่ง

สวนที่	เสนาคัน ต่างๆ ด้าน	เดินพ้อควบกัน ตั้งกิดวาจา	
แล้วฮีบ	ไคกาถู	ล่องทางทังฟ้า	
หลังดู	แถวทางล้วน	หลังเฮียงฮาวปะเทศ	
ดวงที่	กันทะลคล้า	ยงย้อยฮ่วงหอม	
ผ่อดู	สักกุเลคฝ้าย	บินฮ่อนเฮเสียง	ส่งพุ้น
พั้งลั้ง	ขานขันเขา เสียงละงมฮ้อง	แจกแลปะโลมซู้ พงไผยะมาด	
บางเหล่า	กิดฮอดบ้าน	เฮฮู้ฮ้อมปะสง	
เมื่อใด	จักฮอดค้ำ	ทิบพะมิ่งแมนปะสง	กินนั้
เดเดียด	ทางยาวยาน เดินทางเท้า เข้าป่าเฮ้ย ชะพาดไม้	ฮ้ำเขาหลายบัน ทวละคนควาเก็ง ลงห้วยฮ้อมผา ไผเพดพะนารี	
มีดอก	จุมจิดก	แบ่งบานพวงพัว	
บางพ่อง	เป่นปายพัว	พวงสูงสวนกึ่ง	กอมี่
กลางเล่า	ต้นตำเต้ย	บานแป้แพกคิน	
แต่นั้น	สามขุนพ้อม	พาคีจับจี	
กอลั้ง	ฮอดแห่งห้อง ทะลวนล้า	นะคอนไฟที่เซ่ง เข้าตู้คาหา	

(อินเหนา, 2513: 95-96)

12.) บทชมธรรมชาติตอนวิหยาสะกำและไพร่พลเดินทางออกจากเมืองไปเที่ยวป่า

แล้วจั้ง	เต็นพนข้าม	เน็นเขาหลายหลั่น	
ผ่อดู	ปะคือซ่อซ้อง	ลมเป็องปิ่นปิว	
หลังดู	ชะพาดไม้	กางกอแก่มก้าน	พุ้นเฮี
มีหมู่	โคนแดงทัง คำดวนไม้ คนหากหื้อ ชะพาดไม้	คู่มยางคิ้ว กะยอมเป็ยค้อค่า พวงพัวว่าแฟน	
กลางเล่า	เสียผายใจ	เป่นดอกตามระดู	
อยู่ท่าง	พุมมะลิกั้ง	กีบกะจวนโฮยเฮ้า เอาละอองเขียชาบ	

	สวางคฺงคฺน	โศยเฮ้กัณกะจวน	
แต่นััน	ลัดลวงล้า	คงค่านไพสาน	
ฟังลั้ง	เสียงสักกุนา	สนันพงไพกว้าง	
	เสียงละงมพึ้น	ในคงไพยะมาด	
ฝูงห่มุ	พนพวกพ้อง	ทังม้านันดง	
ฝูงห่มุ	หมีเหมือยเหมัน	เหนฮอนห่มุเถื่อน	
เขากอ	คะโยงตึ้นเต้น	โคนเข้าขุมหนาม	
กอเพื่อ	พนไห้อ้อง	ก้องเถื่อนหิมมะวัน	
ลัดล้า	แยงโยงหนี	ลอบซอนชงลี้	
	นানাพ้อม	เสื่อสิงสัดตูบาด	กอดี
ฟังห่มุ	เสียงสนันก้อง	พะเนวันเกียดกว	
กอเพื่อ	พนมากลัน	ก้องป่าไพสาน	
ลูล่วง	ตามมอระคา	สนันพงไพกว้าง	
ที่นั่น	เถิงปะเทดค้ำว	แดนเถื่อนมะลิกคา	

(อินเหนา, 2513: 108-109)

13.) บทชมธรรมชาติตอนวิหยาสะก่ากลับจากเที่ยวป่าเข้าเมืองกะหนังหนิง

แต่นััน	สะพาดพ้อม	โยเทดพนละจัน	
เขากอ	เตินแขงตก	ต้าวคึนนะคอนไ้	
ฝูงห่มุ	เสนาพ้อม	คนทานแหนแห่	
ละวัง	บาดนูดราดไ้	นูนกว้างต้าวคึน	
หลิงคู	สุริเขตย้าย	ซ้ายช้องพงไพ	พึ้นเยี
ฟังห่มุ	ปักสาขัน	ส่งเสียงสวนก้อง	
	นานาฮ้อง	มะยูลาเฮฮ้อน	ดงนััน
ดีแก่	ชะนีฮวายไม้	เฮฮ้องส่งสงวน	
	ทะเลวนล้า	เตินถุ่นะคอนหลวง	
ฟังยิน	กาเววอน	ฮ่าเสียงปะสงฮ้อง	
ฟังยั้ง	เสียงคาเค้า	วอนเสียงปะสงฮ้อน	ดงพึ้น
กลางเล่า	จับกั้งน้อย	สองกู่ก้อมผว	
บางพ้อง	เป็องปินป็อง	แปปิกเสียงฮัก	กอมมี
กลางตว	เฮียงคอนถนอม	ช่างเซียงซอนชู้	

กลางพ่อง	คายนั่นป้อน	ไปมาสับข้าง	
บางเล่า	สับสิ่งซื่อน	นิรมสู้อ้อมชะนอน	
	สนิดสะอาคล้ำ	สุริเยตลงลับ	เหลียมนั้น
พอเมื่อ	พระโยฮับ	เถื่อนพระนอนคาค้าย	
แต่นั้น	เสนาแก้ว	ทูนถแสงถวินบาด	
เหนที่	พวะเรดไท้	คอมเส้าโสภพระไท	
แล้วจึง	ปะนมนอบนิ้ว	ชี้ชื่อสักกุนี	
อยากให้	จอมเมืองพระ	ขึ้นโดยคอมค้วย	
ผ่อเยี	ราชบุคเจ้า	สายเมืองพะแมนมิ่ง	นั้นเฮีย
เซ็นบาด	หย่าข่มอ้มเหยี่ยม	คณน้อยส่งสวน	
มีทั้ง	เขาก่างก็	กะทาส่งเสียงสูง	พุ่นเยี
เซ็นบาด	ลีสายใจ	ค้อยฟังคณาฮ้อง	
แมนเชิง	เฮสมสู้อ้อม	ตามปะสงหลายหลาก	ปายพุ่น
อยู่ท่าง	จับกึ่งก้าน	สเนสู้อ้อมปะสง	
	สนิดแนบสู้อ้อม	เคียงคู่สะเหนฮักฮ้อมนั้น	
ตามตั้ง	พาสาเคียบ	ฮ่วมถนอมแผ่งผั้น	
	พินแผ่งซื่อน	เฮียงฮอมแบปิก	
อยู่ท่าง	คายนั่นป้อน	นิสมสู้อ้อมแผ่ง	
สิ่งเยี	สัดล้ำเชื้อ	จัดตุบาดแดนคง	ล้ำเยี
มีหมู่	เลนดางทั้ง	ฮอกกะเตโตนเค้น	
ผ่อเยี	ผ่อหมู่พองพ้อม	ลิงโตนโตนไต้	ปายพุ่น
เซ็นบาด	พระหย่าแก้ว	แลให้ขึ้นพระไท	สน้อยเห็น
หลิงเยี	หลิงหมู่ค่างเล่า	ปายพุ่มเฮียวไฮ	ล้ำเยี
มีหมู่	หางยาวๆ	หย่อนสเมีเฮียวไม้	
เขานั้น	เคียบคางอ้อ	ในพงไผะมาด	
กันบ่อ	หยมหยั่งสู้อ้อม	กอบ่อหย่านหล่าเหลื่อง	
เซ็นที่	ทิพมิ่งล้ำ	นักคะเลดแลสัด	ส่องเห็น
พอให้	หายทวงฮัก	ฮ่าเขาหลายบัน	
กันหาก	สะเดดเถิงฮ้อง	พะนมเทียนอันยั้ง	สะถานพุ่น
จักค้อย	ใช้ล้ำข่า	หาน้อมแบ่งถวย	
เซ็นบาด	ทูนข่มอ้มแก้ว	ทิบพระมิ่งแมนปะจง	ข่มอมนั้น
ขอโผด	ผายฮารม	ขึ้นโดยคอมข่า	นั้นแต่

ฟังทั้ง	นางนี้ฮ้อง	ปายผาเสียงส่ง	โกฟุ้น
เซ็นพระ	ทอดพระเนตเหยียม	แลให้ขึ้นพระไท	สน้อยเห็น
ฟังเยี	ฟังหมู่ถวอันฮ้อง	แกมกุ่มอระคา	ลำเยี
มีหมู่	หวิวาวๆ หางยาวๆ	ส่งเสียงถนอมฮ้อง	
หลังเยี	พระกะสัดตาไ้	จอมใจสายสวาด	นั่นเสีย
เซ็นบาด	แลล้าค้วย	คอมข้ำข้าวถแลง	แต่เห็น
หลังคู	โนลีแก้ว	สาธิกาฮ้องฮ้ำ	ปายฟุ้น
คือคู่	เสียงปีกแก้ว	ช่อขั้นชอบมะโน	
ผ่อเยี	นกแขกแก้ว	เฮฮ่อนเสียงถนอม	ส่งฟุ้น
จับจอด	งันสาขา	ข้ำเขี้ยวสเมิแต้ม	
หลังเยี	พ่นมาต๋องส้อยสี	นักคอนพระสายเนต	แลท่อน
หลังหมู่	นกจอกฟ้า	ฮังหอยกึ่งสเน	
มันช่าง	สับส่วนคั้น	ยิ่งกว่าคนปะจง	สอดนั้น
เอาแต่	สบกุ่มสับ	สอดลีสนคั้น	
เปนที่	ฮัจจันค้วย	คำเพียนสนแล้ว	ฮังนั้น
เซ็นพระ	แลล้าเหยียม	พอให้สว่างสะบาย	แต่ท่อน
คือมว่า	ขุนนอบนิ้ว	จีซ้อฮันกูนิ	
พระค้อย	กอยพระไทเหลียว	ผ่อดูคอมค้วย	
ยังเล่า	แขงใจเยื่อน	บันเทาเคียดสน้อย	
พอแต่	ตีแตงฮีม	มะโนหันหากกะสัน	
แต่นั้น	เลียค้ำวเท้า	ทานินะคอนเรต	

(อินเหเนา, 2513: 116-120)

ผลการศึกษาด้านทพรรณนาธรรมชาติในเรื่องอินเหเนาฉบับลาวทั้งหมดข้างต้นนี้ ทำให้เห็นว่า ลักษณะเด่นของบทพรรณนาธรรมชาติในเรื่องอินเหเนาฉบับลาว คือ การเน้นแสดงภาพความงามของป่าไม้ และภูเขาที่อุดมสมบูรณ์ เต็มไปด้วยพรรณไม้และสัตว์นานาชนิดที่มีชีวิตชีวา พรรณไม้ที่กวีเลือกนำมากล่าวถึงมีหลากหลายชนิด เช่น เอื้องเทศ มะลิ โยทิกา พระยอม หมากหว้า ขุนน เฟื้อง ส่วนสัตว์ป่าก็กล่าวถึงหลายชนิดเช่นกัน เช่น ชะนีหรือนางนี้ ค่าง ลิงกัง นกแขกแก้ว นกจอก กาวา โนลี สาธิกา ฮอก (กระรอก) กะแต หมี เตื่อ ซึ่งสอดคล้องกับภูมิประเทศของลาวที่แวดล้อมด้วยขุนเขา ลำเนาไพร มีทั้งป่าโปร่งป่าทึบและภูเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อน

มีข้อสังเกตว่า บทพรรณนาธรรมไม้อุทยานเมืองคานามีลักษณะพิเศษต่างจากบทพรรณนาธรรมชาติตอนอื่นๆ อย่างน่าสนใจ เนื่องจากกวีนำเสนอภาพอุทยานเมืองคานาในลักษณะของ “อุทยาน

นานาชาติ” กล่าวคือ มะเดหวีได้พรรณนาให้บุตรสะบาฟังว่าในอุทยานนั้นเต็มไปด้วยพรรณไม้งาม นานาชนิดที่คัดสรรมาจากในนครลาว และนำเข้ามาจากเมืองต่างๆ เช่น เมืองจีน เมืองไท (ไทย) เมืองเชียงแสน เมืองหงสา และเมืองเชียงใหม่ ซึ่งล้วนเป็นเมืองเพื่อนบ้านของนครลาว ดังตัวอย่าง

สับพะ	สับพะพากพ้อม	ดวงดอกเมืองจีน	
เขากี้	นำเอามา	ปลูกฝังถนอมไว้	
	งามหมูกีบกาบพ้อม	ตะลบฮวง โยฮรด	
ยามเมื่อ	พระพายพาน	พัดกั้นกะจวนเจือเฮา	ปานนี้
	บานเอื้องพ้อม	ตามละคูดสับพะดอก	ดวงนั้น
อยู่ท่าง	เดดเลือกหลิ่น	ปะจงฮ้อยฮวดงาม	
แม่นยำ	ฝูงดอกไม้	มีปะเทศเมืองไท	ที่พุ้น
ทั้งหมู่	ดวงหอมในนะคอนลาว	เกี่ยวนำมาไว้	
ก็หาก	ดูงามลั่น	ชมฝูงไม้ไผ่	
ค้นว่า	เดกค้อยดั้น	ดวงล้ำดวงลง	
แม่จัก	พาสีแก้ว	ชายเมืองพระแมนมิง	
ไปเที่ยว	เก็บดอกไม้	ดวงล้ำตางนะคอน	
ชมทั้ง	ดวงดอกแก้ว	เอื้องมะนิวัน	
มีแต่	เมืองเชียงแสน	เที่ยวถนอมมาไว้	
	ชมทั้งดวงทั้งหอ	แสนหลวงฝ่าฮ่วม	
มีหมู่	กีบอ่อนซ้อน	หลายล้ำลากสี	
ทั้งจัก	ชมดอกไม้	กุงปะเทศหงสา	
	มีวันเหลือง	โสดตะกานงามล้ำ	
อันนี้	ดวงสะถานแก้ว	ปีงกลานะคอนราด	แดนพุ้น
ชื่อว่า	เชียงใหม่ห้อง	ผีปั้นแต่งปะสง	
เขากี้	มาปลูกไว้	เปนดอกพันพวง	

(อินเหนา, 2513: 18-19)

ในด้านวิธีการพรรณนา พบว่ากวีเน้นแสดงภาพของธรรมชาติที่ค่อนข้างสมจริงหรือสื่อความงามของธรรมชาติโดยตรง มากกว่าจะเน้นการเชื่อมโยงธรรมชาติกับสภาวะอารมณ์ของตัวละครดังเช่นที่มักพบในวรรณคดีไทย การนำเสนอภาพธรรมชาติที่ค่อนข้างสมจริงและไม่ค่อยเชื่อมโยงกับอารมณ์ความรู้สึกนี้ ถือเป็นลักษณะเด่นของบทชมธรรมชาติในวรรณคดีลาว-อีสานที่ “การพรรณนาทั้งป่าและดง กวีไม่นิยมใช้อารมณ์และความรู้สึกไปเชื่อมโยงให้มีลักษณะผิดไปจาก

ธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงความงามของพันธุ์ไม้ดอกไม้ผล ความหอมของกลิ่น ความเย็นรุ่มรื่น เป็นที่พักพิงของมนุษย์และสัตว์” (จารุวรรณ ชรรณวัตร, 2539: 101) ตัวอย่างบทชมธรรมชาติในวรรณคดีลาว-อีสานที่มีการให้ภาพธรรมชาติที่งดงามอุดมสมบูรณ์และมีชีวิตชีวาคล้ายคลึงกับเรื่องอินเหนาฉบับลาว เช่น บทชมธรรมชาติในวรรณคดีอีสานเรื่องกาละเกด ตอนทำวกาละเกดเดินดง ดังตัวอย่าง

หลังลำไม้ดงसानเป็นศาล
 ภูซัยทำวทะยานคอยเดินค้อย
 เห็นแต่ค้อยใหญ่่น้อยเป็นถ้ำถ้ำถ้ำถ้ำ
 เห็นดอกไม้ก้านก่องอินทร์กรอง
 เห็นแต่เครือหวายกระจายเป็นค้าย
 อาชาไนยฝ้ายดงยางเอียงย่าง
 ภูวนาลเข้าใจหิวหอดหิว

ฟังยีนกคปูดฮ้องในเหล่ากอเลา ฟุ้นเยอ
 ทะนิงนกราณฮ้ำฮั้ทั้งให้
 เรไรฮ้องในดงเสียงส่ง
 ผีป่าฮ้องแลงเข้าห่ามเหงา
 นกเค้าบินแอ้วเสียงแมว
 แชนงแขวบินเรียบเขายามเช้า
 ศรีคราณน้อยโศกาใจหว่า

(ธวัช ปุณ โภทก, 2525: 273)

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นบทชมธรรมชาติจากวรรณคดีอีสานเรื่องพระลักพระลาม ดังตัวอย่าง

หลังคูสอนลอนไม้เสียนลำต้นต่ำ ฟุ้นเยอ
 มีทั้งควงดอกไม้บานข้างจ้อจี ฟุ้นเยอ
 ฟังยีนขันกะทาฮ้องในไพรเฟื่องไก่อ ฟุ้นเยอ
 มีทั้งโพนโคกฮ้องดั่งก้องส่งเสียง
 หลังคูสระใหญ่กว้างกลางป่าไสงาม
 บัวทองบานเอื้อเอื้อองในน้ำ
 ยูท่างเดินชมหลั่นโนนที่สระใหญ่

หลังคูสนๆ เต็มพืงคณาเป็ดก่า พูนเยอ
 มีทั้งยางเจ้าคั้งแคะน้ำเลียบหนอง
 หลังคูสอนลอนต้นมีม่วงนาวากาน
 มีทั้งมาลาเหลืองหล่นเต็มในพื้นที่
 บุปผาปนดอกซ้อนดวงดอกฮังบาน
 มีทั้งสังข์ไม้เลียนลำต้นต่ำ
 ปูนแปกต้นหลายล้นยอดค่าง พูนเยอ

(พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, 2518: 7-8 อ้างถึงใน จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2538: 99-100)

วิธีการพรรณนาธรรมชาติอีกลักษณะหนึ่งที่พบในเรื่องอินเหนอฉบับลาวคือ การพรรณนาผ่านคำกล่าวเชยชวนของตัวละครที่เชื้อเชิญให้ตัวละครอื่นชื่นชมความงามของธรรมชาติ ดังปรากฏในตอนที่มีพระพี่เลี้ยงเชิญบุคสะบาให้ชมธรรมชาติในสวนเพื่อคลายความทุกข์ หรือตอนที่เสนาทหารเชิญวิหยาสะก่าให้ชมความงามของป่าเขาลำเนาไพรเพื่อคลายความเศร้าหมอง ลักษณะดังกล่าวนี้สะท้อนมโนทัศน์ของกวีลาวที่ให้คุณค่าแก่ธรรมชาติในฐานะเป็นเครื่องปลอบประโลมใจมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ วิธีการชมธรรมชาติในเรื่องอินเหนอฉบับลาวยังมีวรรณศิลป์ที่งดงาม โดยเฉพาะการสร้างจินตภาพของธรรมชาติ ทั้งรูปลักษณ์ สี แสง และกลิ่น ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยจะศึกษาในหัวข้อลักษณะเด่นด้านการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ต่อไป

4.2.2 การขยายบทพรรณนาอื่นๆ ให้ละเอียดกว่าฉบับของไทย

ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการแต่งอีกประการหนึ่งของเรื่องอินเหนอฉบับลาว คือ การขยายบทพรรณนาที่ปรากฏในเนื้อหาช่วงเดียวกันกับเรื่องอินเหนอฉบับของไทยให้ละเอียดมากขึ้นกว่าฉบับไทย ได้แก่ บทชมขบวนเสด็จ และบทชมโฉมตัวละคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ขยายบทชมขบวนเสด็จของบุคสะบา

เรื่องอินเหนอฉบับลาวกับเรื่องอินเหนอฉบับไทยปรากฏบทชมขบวนเสด็จของบุคสะบาและมะเดหวีตรงกันอยู่ 2 ช่วง คือ บทชมขบวนเสด็จตอนที่บุคสะบาและมะเดหวีจะเดินทางจากวังไปประพาสอุทยาน และบทชมขบวนเสด็จตอนที่บุคสะบาและมะเดหวีจะเดินทางจากอุทยานกลับวัง บทชมขบวนเสด็จทั้ง 2 ช่วงดังกล่าวนี้ ฉบับลาวมีการขยายบทพรรณนาเพื่อแสดงภาพของขบวนเสด็จเพิ่มเติมมากขึ้นกว่าฉบับไทย ดังนี้

บทชมขบวนเสด็จตอนที่บุคสะบาและมะเดหวีเดินทางจากวังไปประพาสอุทยาน
 เรื่องอินเหนอฉบับไทยกล่าวถึงภาพขบวนเสด็จอย่างกระชับเพียง 1 บท ดังนี้

ต่างทรงวอทองประเทืองแสง   เกณฑ์แห่งดินแข่งไปตามที่
 พร้อมฝูงก้านันนารี   ไปยังสวนศรีอุททยาน
 (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนอฉบับลาวก็ปรากฏการชมขบวนเสด็จของบุคสะบา และมะเดหวีเช่นกัน แต่ขยายความละเอียดขึ้น กล่าวคือ กวีพรรณนาให้เห็นภาพของสาวสนมก้านันนารีในที่แห่งตามเสด็จจำนวน “หลายลำ” แบ่งออกเป็นหลาย “หมู่” และบางพวกมาจาก “เวียงจันทน์” นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงขบวนของ “กมมะวัง” “สาระวัด” และบรรดา “ขุนหมื่น” ที่ตามเสด็จร่วมด้วย ดังที่พรรณนาว่า

	เซงทั่วทุกประเทศด้าว	แดนข้างเรอูด	สวาแล้ว
	จิ้งไก่อาคห้อง	มาสู่เกียสุวรรณ	
	สองพระองค์ทอง	วอทองโยงย้าย	
	สาวสนมพ้อม	ก้านันนารีหลายลำ	
เขากอ	สับปะตึกเต็น	ตามเจ้าแจ่มสมอน	
หมู่นิ่ง	สะแลบเนื้อ	ปะดับแห่ตามขวา	
	ทวละทายโสม	เลียบเลลาน้อย	
	ขาวสูงเนื้อ	นวนละหงหยองหยัน	
	ถือแผ่นผ้า	ทับทิมเขมเขบตี	
หมู่นิ่ง	ฝิวอ่อนอ้วน	วันนะดอกสุลาพี	
	ตามเขาวะมาน	แทบเทียมพายช่าง	
	ถือสะไบเหล็ก	กองทองหลองแสง	
	จับตาล้วน	ออละอวนก้อมฝิว	
หมู่นิ่ง	ตกแต่งตั้ง	หัตตะบาดบวตี	
	ตามสะเดดไป	พายหลังแนมเจ้า	
	คำแดงเนื้อ	นวนละผองฝั้นแลบ	
	ลือเลดล้ำ	ฝิวฝิยนมูยเมง	
	สะแลบเนื้อ	ปุ่นเปียบกีนนารี	
	ดาเขียซัก	เคียมคมพอนิ่ง	
	ถือสะไบผ้า	นวนเหลื่องอ่อน	
	จับเขบพ้อม	เซ็งชั้นพูทอง	

กลางเล่า	ถือแสดสี่	อีคมุยตามสะเดด	
เขานี้	ลาวเวียงจัน	ไผ่หลวงตามเจ้า	
ฝูงนี้	เปนไทปะ	เอาควมาใหม่	
ถือแต่	สี่เป่าล่า	เปนถ้องถี้ถัน	
	ชะพาดพ้อม	ปบป้วงตามสะเดด	
	ขุนกันหว	ถ้าวเซชวนซ้าย	
กลางคน	ลัมสาแก้ง	สี่นหลดกอมี่	
	ปะไปกั้น	เขาท้วงเต่าสะกุน	
	ปะโทปะทายเด	สาวเวียงจันปะเต่าสะกุนนอ	
แม่นว่า	เมืองขากฮ้าย	กอพอพนพาไท	
เทื่อนี้	ไปม่วนหลีน	สวนอาคุดคิยาน	
แยงแต่	เวียงจันมา	จิกวาเสยปางนี้	แลนอ
ดีแก่	ฝูงสาวด้าน	บ่อมีเสยค้วง่าย	กวานเฮีย
	ของข้อยติดอยู่เนื้อ	เหนได้ก้อล่าตาย	กะหลอกเฮีย
แต่นั้น	น้กกมมะวังพ้อม	เต็นแขงซี่ซ้อง	
	ตำหวควายคั้งคั้ง	เดนหน้าไล่พน	
	สะพาดพ้อม	เขมคาบตามสะเดด	
	แยงท่องปะ	แยกปุ่นเปนถ้าน	
	ทังขวาซ้าย	กมมะวังเตียมตอด	
	สาระวัดคั้ง	สะพายจ้าวคำขัน	
	บ่อฮู้กิส้าถาน	ขุนหมื่นในนาย	
	เดินตามกะบวน	แยกเปนสองถ้อน	
แต่นั้น	นายปะพาดพ้อม	อินทะพาดมนเทียน	
	ทังสองนอย	แตงตวระวังเจ้า	
ทังเล่า	ปะคับสอคเสื่อ	เขมขาบสักสูง	
	ปะนมมือเดิน	แย้ละวังขวาซ้าย	
	ทวนทองคั้ง	วางปะจำตามซ้อง	
	ละวังแตงตั้ง	คนคั้งแปกปอม	
	ทุกที่เทียน	นางหนุ่มตามสะเดด	
	สับสนเดิน	ช่วงชิงไปหน้า	
อันว่า	คุณยายถ้ำ	เซซำฮิดอ่อน	ไปแล้ว
เขากอ	เผื่อปีกเฮื่อ	อินนายถ้ำอะเฮียว	

แต่นั้น	เลียชอคเท้า แลงทองปะด็บ สองพระองค์เจ้า สะเคคคู้งคั้น	สวนอาดอูดทียาน แยกไปจวาช่าย เลียลาลงวี สาวใช้หลังตาม
เจ้ากอ	เที่ยวไปพาดไม้	ไฟเพคพิกสาสาน
ทังอ่อน	องพระนุดดี	คว่นเดินตามเจ้า
นางกอ	ยื่นเหงาเนื้อ	ในพระโทมมิชุ่น
หลอนหล่อ	เดินคู้งคั้น	ตามเจ้าแม่เมือง

(อินเหนา, 2513: 23-26)

บทชมขบวนเสด็จตอนที่บุคสะบาและมะเดหวิเดินทางจากอุทยานกลับวัง
เรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวถึงภาพขบวนเสด็จอย่างรวบรัดเพียง 1 บท ดังนี้

เมื่อนั้น	ทังสองกษัตรามารศรี
ต่างทรงวอสุวรรณทันที	จรลีเข้ายังวังพลัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 231)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏการชมขบวนเสด็จของบุคสะบาและมะเดหวิเช่นกัน แต่ขยายความละเอียดมากขึ้นกว่าฉบับไทย กล่าวคือ กวีพรรณนาให้เห็นภาพของบรรดา “กมมะวัง” “ขุนหมื่น” รวมทั้งนางสนมก้านัลที่ตั้งขบวนช้ายขวาแวดล้อมบุคสะบาและมะเดหวิตามเสด็จกลับวัง ดังที่พรรณนาว่า

ดีแก่	กมมะวังพ้อม	เดินกันแทนแท้
เขากอ	วงแวดล้อม	สองเจ้าตัวคิน
ฝูงหมู่	ขุนหมื่นพ้อม	เตียมตวดตามสะเคค
	แวงทองปะด็บ	แยกปุ่นเป่นช้อง
	ทวนทองคั้น	เคนแซงตามย่าง
ชุมหมู่	ชุมะหนวดพ้อม	สะเคคฝ้ายง่าวางงาม
	สองขอกล่วน	ชาวแม่เฮือนหลวง
ทังหมู่	ขุนควาย	แท้เดินตามเจ้า
ฝูงหมู่	นางก้านนน้อย	นารีมวนมาก
เจ้ากอ	ชิงช่วงฟ้า	ตามเจ้าแจ่มสมอน

ทั้งหมด	ฝูงที่เคียงไก่ เยาะเย้ย	วอลจะนาแฝง ฝ่ายขวาทั้งซ้าย
อันว่า	ฝูงชาวปะคว	เวียงจันทน์ฟ้าว่
เขากอ	ปบปวงฟ้า ทุกที่พ้อม	ตามเจ้าแห่งพระองค์ วนเล่นตามสะเดค
กลางเล่า	ถ้อยทุมพอน	อ่อนสีปะนมเนื้อ
เขากอ	ลับสนคั่น	ตามกันบูเบียด
ก็ดอยาก	เหนแจ่มเจ้า	เอาหน้าแบ่งเบา
แต่นั้น	นำทางเท้า	พระวังหลวงทวารานลาด
เขากอ	แหนแห่เจ้า	เกียแก้วก้อมกม
เจ้ากอ	สะเดคยาดทะยัย	ล่งล่อจนา
สะเดคเมื่อ	พระมนเทียน ชงสะถิดเทิงพั้ง สาวกะสัดขอดให้	ซ้อสูงเงาเง้อม ขเนียบพระอาด นงหน้าอยู่เสงี่ยม

(อินเหนา, 2513: 39-40)

ข. ขยายบทชมโฉมตัวละคร

เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการขยายบทชมโฉมตัวละครให้แสดงรายละเอียดมากขึ้นกว่าเรื่องอินเหนาฉบับไทย 3 ช่วง คือ บทชมโฉมบุคสะบาตอนเตรียมตัวเดินทางไปประพาสอุทยาน บทชมโฉมบุคสะบาตอนช่างเขียนวาดรูปบุคสะบา และบทชมโฉมวิหยาสะก่าตอนกล่าวแนะนำตัวละคร ดังนี้

ขยายบทชมโฉมบุคสะบาตอนเตรียมตัวเดินทางไปประพาสอุทยาน

ในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ก่อนที่บุษบาจะเดินทางไปประพาสอุทยาน มีบทสรรเสริญทรงเครื่องของบุษบาและมะเคหีปรากฏ 4 บท ดังนี้

พนักงาน ไชสุหรัยดังสายฝน	พี่เลี้ยงนฤมลช่วยจัดสี
ทรงสุนทรไกรสรสารภี	จับศิวอินทรีย์นวลละออง
พระบุตรไม่ปรัดผัดพักตร์	ด้วยนงลักษณ์กำสรดเส้าหมอง
ทรงญาแย่งกระหนกยททอง	สไบตาดครุยกรองทั้งสองชาย
เข็มขัดเพชรพรรณรายสายประสาน	ใต้สังวาลไพฑูรย์จำรูญฉาย
สร้อยนวมเนาวรัตน์ใบพิศราย	ตาบประดับเพทหายลายลงยา

ทองกรแก้วกุดั่นบรรจง
ทรงมงกุฎสำหรับพระธิดา

ธำมรงค์เลิศล้ำนควรค่า
แล้วไคลคลาามาเกษรจี

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 228)

จากนั้นเรื่องอินเหมายบับไทยก็บรรยายว่านุชบาและมะเดหวิได้เสด็จทรงวอไป
ประพาสุทธาน

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหมายบับลาวปรากฏบทสระสรทงเครื่องของนุชสะบา
และมะเดหวิเช่นเดียวกับบับของไทยดังที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 3 แต่หลังจากจบบทสระสร
ทงเครื่องแล้ว เรื่องอินเหมายบับลาวมีการพรรณนาชมโฉมของนุชสะบาต่อเนื่องไปอีกหลายบท
ซึ่งเป็นส่วนที่ขยายความมากขึ้นกว่าบับไทย หลังจากนั้นจึงกล่าวว่านุชสะบาและมะเดหวิได้เสด็จ
ทรงวอทองไปประพาสุทธาน

บทสระสรทงเครื่องของนุชสะบาและมะเดหวิก่อนไปประพาสุทธานที่ปรากฏ
ตรงกับบับไทย มีดังนี้

ทั้งหมุ่	นางนังงานเข้า	ไชท้อปะทุมทอง
	เป่นสายฝน	ฮวงโฮยพระกายแก้ว
แต่นั้น	ฝูงพีเลี้ยง	ปะนมกอนจัดสี
	สุคันทาทานกิน	กะจวนเจือเข้า
	ไกสอนแก้ว	สุละพีเชียวาบ
	ตลปเชื่อมซ่า	ผิวเนื้อนนวน
เข้ากอ	พัดพากเนื้อ	ตาม โสภมวกะหาย
มีแต่	ส่งวาสิน	กินกะจวน โลมล้ำ
ทงทั้ง	พูผาเส้น	คะนททองยกแยง
ทั้งหมุ่	เซ็งเลียบเส้น	สามชั้นช่อหง
ทงทั้ง	สะไบตลาดล้วน	กองนากอุบทอง
	คาคคววงเขมขัด	เพดพันปะสานส้อย
ทงทั้ง	สังวานแก้ว	ไพทูนทมมะราด
งามทั้ง	แสงฟุ้งพัน	ไหลเหลื่อมหลากสี
ทงทั้ง	แสนสิ่งส้อย	นวนอ่อนเนาวะราด
	ลายลงหยา	ก้อมลิลปะสมเนื้อ
ทงทั้ง	ทมมะ โลงล้ำ	ควนนะคอนลูกปะเสียด
	สวมสอดนิ้ว	นางไท้เทพสง

ทงทัง	มุงกุดพระ	ทิวาsvmเกด
สำลั้บ	กะสั้ดยอด้ไ้	ควนลั้ค่านะคอง
สั้ลว่ล่่า	บักปวงแก้ว	ชงคอกทานะบุค
ทงทัง	สังวานสั้วม	สอดพระกายมะนีหลั้ม
	เปนนแถวถอง	ปะคั้บบุคเลี่ยนเลี่ยน
	วงแเวคเนื้อ	พระกายแก้วกั้อมสั้
งามคั้วย	แสงลั้องเนื้อ	เนาวะลาดทั้บทิมสั้
	ปะจ่ายามพอย	วายแเววไหลหลั้อม

(อินหนา, 2513: 21-22)

ส่วนบทชม โฉมบุคสะบาที่ฉบบัลาวแต่งขบายความค่อทำยบทสระสรงทรวงครึ่อง
ซึ่งเป็นส่วนที่เพิ่มเติมมากขึ้นกว่าฉบบัไทย มีดังนี้

	งามวอนพ้อม	พมมะคองปะเหี่ยนฮูบ
	ฝิวบ่เส้า	สเม็เพียงแทงค้ำ
คั้อคู	หยาดแต่ฟ้า	ลวงทอระนี
	เซ็งชายซิด	พระเซ็ชชอนคั้น
	ชายเหนหลาว	ลั้ม โสมเสี่ยเพค
	มะโนถ่าวคั้วย	ยอไว้แวนเม็อง
	พระเกคเก้า	นินละเป็ยบมะนีสั้
	งามเล็ยงคั้	แหวยุงคั้
	โสมสันแก้ว	กั้นนรีจักเป็ยบ
	เซงทัวทุกปะเทคคั้าว	แคนข้างเรชุด
	จั้งคั้ขาดห็อง	มาคั้เก็ยฮูวัน
		สวาแล้ว

(อินหนา, 2513: 22-23)

บทชม โฉมบุคสะบาที่ขบายเพิ่มเติมดังกล่าวข้างคั้นเป็นการแสดงภาพความงาม
ของบุคสะบาหลั้งจากสระสรงทรวงครึ่องแล้วให้ฉายซัดยั้งซั้น เช่น กล่าวว่าฝิวพรธของนางผั้องใส
ราวกับทองค้ำ มีโฉมงามราว “หยาดแต่ฟ้า ลวงทอระนี” ผมงามราวกับมถั้นึล หรืองามเก็นจัก
เป็รียบกับ “กั้นนรี

ขยายบทชม โคมบุตสะบาตอชางเขียนวาดรูปบุตสะบา

ในเรื่องอินเหนาฉบับไทย ตอนที่ชางเขียนเห็นบุษบาแต่งองค์ทรงเครื่องอย่างงดงาม มาปรากฏตัวในอุทยาน ชางเขียนก็กล่าวชม โคมบุตสะบา ก่อนที่จะคลี่กระดาษวาดรูปนาง บทชม โคมของชางเขียนดังกล่าวนี้ปรากฏอย่างกระชับจำนวน 2 บท ดังนี้

บัดนั้น	นายชางชานาญการเลขา
เห็นเทวีทรงเครื่องเรืองรอง	โสภามุคผ่องละออองงค์
ตั้งตาพิณิจพิศดูนาง	เยื้องย่างยุรยาดั่งราชหงส์
จึงคลี่กระดาษวาดรูปโคมยง	เหมือนทั่วทั้งองค์อินทรีย์

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 230-231)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏบทชม โคมบุตสะบาผ่านสายตาของ ชางเขียนเช่นกัน แต่ชางเขียนชม โคมบุตสะบาอย่างละเอียดและขยายความเพิ่มเติมจากบทชม โคมของไทยออกไปมาก กล่าวคือ ขณะที่บทชม โคมในฉบับไทยกล่าวชมความงามของบุษบาว่า “มุคผ่องละออองงค์” และเยื้องย่างสง่างาม “ดั่งราชหงส์” บทชม โคมในฉบับลาวกล่าวความงามของบุตสะบาว่า นางมีผิวพรรณมุคผ่องราวกับ “แจ่มพระจันทร์” เยื้องย่างสง่างาม “สเม็ลลาดหงทอง” มีรัศมีมุคผ่องราวกับ “แสงแก้ว” และเหมือนดังอยู่ได้แสง “ปะทิบเทียน” นางใส่เครื่องประดับทั้งงามทั้งแหวนและมงกุฎ ความงามของนางนี้ราวกับ “พมมะวาดตั้ง ตองแต้มแตงปะสง” คือ งามราวกับพระพรหมรังสรรค์ขึ้น ความงามเลิศของนางอันเป็นที่ประจักษ์แก่ตานี้เกิดจาก “นุนะกัมหลัง” หรือบุญแต่ปางหลังโดยแท้ หลังจากพรรณนาความงามของบุตสะบาจบแล้ว ชางเขียนจึงคลี่กระดาษวาดรูปของนาง บทชม โคมบุตสะบาในเรื่องอินเหนาฉบับลาว มีดังต่อไปนี้

เมื่อนั้น	นายชางแต้ม	วาดดูบุตสะบา
เห็นที่	องกะศักดิ์	จากสะพานเดินคั้น
เห็นทั้ง	บุคติแก้ว	โสมสเลาหงเคื่อง
	ลจนาคล้ำ	ผิวแจ่มแจ่มพระจันทร์
	โสมพายเผียง	มุคผ่องละออองงค์
มันกอ	พิจานดู	ดูนางนงฟ้า
ดูทั้ง	ยวระยาดยัย	สเม็ลลาดหงทอง
กอนกาย	ทั้งอินที่	อ่อนละทวงงามละห้อย
	งามแสงแก้ว	อะนงนวนสายสวาด
รัศมี	ไหลหลังเหลื่อม	สเม็ได้ปะทิบเทียน

งามทั้ง	แสนสิ่งส้อย	สะเองคาคแอสี่
งามทั้ง	แหวนกะลัดดี	สออดีประสมก้อย
	งามแสงแก้ว	ไพพูนทัมมะลาด
	ประดับแลบล้วน	พระกายแก้วสอโตสม
งามทั้ง	กับปาลีเหลี่ยม	แดงงามทิวพะเทศ
คือคู่	ควนปะทิวใต้	กะจวนเข้าฮ้วงโฮย
งามทั้ง	มุงกุดแก้ว	พะทิดาsvmเกด
คือคู่	พมมะวาดตั้ง	ตองแต้มแตงประสง
งามทั้ง	สวมสออดด้วย	นบพะมาดทัมมะโลง
งามสิ่ง	แสงทองกอน	เลียบเลียงมะนิซ็อน
หอมทั้ง	ลดกินแก้ว	ตะหลบอ่อนสุนมะโน
เป็นแต่	บุษยะกัมหลัง	กอจิ่งเหนปางนี้
มันฮีบ	คือกะคาคแล้ว	วาดฮูบโสมยง

(อินเหนา, 2513: 38-39)

การที่เรื่องอินเหนาฉบับไทยปรากฏบทชมโฉมผ่านสายตาของช่างเขียนอย่างรวบรัดเพียง 2 บท ต่างจากเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่ช่างเขียนพรรณนาความงามของบุคสะบายอย่างละเอียดลออ นั้น อาจเป็นเพราะในขนบวรรณคดีไทยการพินิจพิจารณารูปโฉมโฉมพรรณของนางเอกอย่างละเอียดถี่ถ้วนนั้น มัก “สงวนสิทธิ์” ไว้สำหรับสายตาของตัวเอกฝ่ายชายเท่านั้น ยิ่งเป็นวรรณคดีประเภทบทละครในซึ่งเป็นวรรณคดีการแสดงของราชสำนักด้วยแล้ว ก็ยิ่งคำนึงถึงเรื่องศักดิ์หรือสถานภาพของตัวละครเป็นพิเศษ แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ช่างเขียนซึ่งเป็นตัวละครสามัญชนจะได้รับ “สิทธิ์” ในการพินิจพิจารณารูปโฉมของเจ้าหญิงผู้สูงศักดิ์ นอกจากนี้ ในขนบของบทละครใน บทพรรณนาต่างๆ นำเสนอผ่านสายตาของตัวละครตัวใด ตัวละครนั้นก็คือ “ผู้รับ” ในบทดังกล่าว นั้น ดังนั้นจึงมักปรากฏว่าบทพรรณนาประเภทต่างๆ ในบทละครใน เช่น บทชมฉากสถานที่ บทชมธรรมชาติ หรือบทชมโฉม มักชมผ่านสายตาของตัวละครเอกเป็นหลัก เพื่อให้ตัวละครนั้นเป็นผู้แสดงความสามารถในการรำรำ มิใช่ตัวละครบริวารหรือตัวละครประกอบ ด้วยเหตุนี้ บทชมโฉมผ่านสายตาช่างเขียนในเรื่องอินเหนาฉบับไทยจึงปรากฏอย่างรวบรัดมาก ขณะที่เรื่องอินเหนาฉบับลาวอาจจะมีได้คำนึงถึงเรื่องของศักดิ์หรือสถานภาพของตัวละครเหมือนเรื่องอินเหนาฉบับไทย แต่เน้นที่การพรรณนารายละเอียดเพื่อเหมาะแก่การร้องหรือลำ บทชมโฉมบุคสะบายในตอนดังกล่าวนี้จึงขยายความออกไปอย่างยืดยาวละเอียดลออกว่าฉบับของไทย

ขยายบทชมโฉมวิชาสะก่า

ในเรื่องอิเหนาฉบับไทย ตอนที่เริ่มกล่าวถึงเหตุการณ์ทางเมืองกะหมังกุหนิง มีบทที่กล่าวแนะนำตัวละครวิชาสะก่าอยู่ 5 คำกลอน กล่าวว่วิชาสะก่าเป็นโอรสของท้าวกะหมังกุหนิง มีรูปโฉมงดงาม “คมขำ” มีพื้นแดง “ดั่งแสงทับทิม” มีผิวพรรณผุดผ่อง “เพียงทองคำ” และเป็นที “แสนรักร่วมชีวิต” ของบิดามารดา ตลอดจน “สุริยวงศ์พงศาข้าไท” ต่างก็รักใคร่วิชาสะก่าทั้งสิ้น ดังนี้

.....
มีโอรสราชมารดา

พระทนต์แดงดั่งแสงทับทิม

ผิวพรรณผุดผ่องเพียงทองคำ

พระมารดาบิดุรงค์ทรงฤทธิ์

สุริยวงศ์พงศาข้าไท

.....
ชื่อระเด่นวิชาสะก่า

เพชรพริ้มเพราพัศตร์คมขำ

วิไลลักษณ์เลิศล้ำอำไพ

แสนรักร่วมชีวิตพิสมัย

ก็รักใคร่ราชบุตรสุดกำลัง

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 245)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับลาวปรากฏบทแนะนำตัวละครวิชาสะก่า เช่นเดียวกับเรื่องอิเหนาฉบับไทย แต่ขยายคุณสมบัติด้านความงามและความเป็นที่รักของผู้คนให้ละเอียดชัดเจนขึ้น กล่าวคือ กวีพรรณนาว่าวิชาสะก่าเป็นเจ้าชายที่มีรูปงามราวกับ “พมมะวาดไว้” หรือราวกับพระพรหมวาดขึ้น มีพื้นแดงราวแสงทับทิม ซึ่งเมื่อ “ออกพระโอดยัม” กังดงามเกินกว่าจะมีผู้ใดเทียบเคียงได้ มีผิวพรรณงามผุดผ่องราวกับ “คำหล่อเหล่ม” หรือราวกับทองคำ มีรูปโฉมคมขำราวกับเทพสวรรค์ ผู้ที่ได้ยลโฉมของวิชาสะก่า ไม่ว่าจะป็นหญิงหรือชาย ไม่ว่าจะป็น “สาวน้อย” หรือ “แม่หม้ายสาวฮ้าง” ต่างก็ “อาไล้มัก” รักใคร่วิชาสะก่าทั้งสิ้น นอกจากนี้ วิชาสะก่ายังเป็นโอรส “แสนฮัก” ยิงชีวิตของบิดามารดา ตลอดจน “ปะชาชนฝูงไฟ” “เสเนด” และ “นายค้ำเสดถี” ต่างก็รักวิชาสะก่า “ปูนเปี้ยบดวงจิต” ทั้งสิ้น กวียังกล่าวอีกว่า ใครก็ตามที่กำลังทุกข์โศก หากได้เห็นรูปโฉมของวิชาสะก่า ต่างก็พากัน “หายสบาย” ทั้งสิ้น บทพรรณนาดังกล่าว มีดังนี้

พอยเล่า

มีนุดตะราดแก้ว

แทนเชื้อสืบสาย

เชิงว่า

องละเดนแก้ว

วิชาสะก่าโสมสะอาด

คือคู่

พมมะวาดไว้

ดองแต่มแต่งปะจง

อันว่า

ทันดาล้วน

พะหนแดงงมยิง

คือคู่

มะนีลูกล้วน

ทับทิมเข้มส่องแสง

ยามเมื่อ

ออกพระโอดยัม

เพาเพ็ดคนคัก

เคียมั่น

ลือจัก	มีเถิงสอง	แทบเทียมทันเจ้า	
งามทั้ง	ผิวพันพ้อม	นวนละอองผุดผ่อง	
เปียบคู่	คำหล่อเหลี่ยม	เลียงตั้งแต่งปะจง	
อันว่า	โสมสนิดเนื้อ	คนฆ่าไว้ว่าด	
คือคู่	เทพพระแลล้ำเหยี่ยม	วิมานเทศสวัน	
	ชะแลบเนื้อ	วิไลเส็ดอำไพ	
ฝูงหมู่	ยิงชวยเหน	ลูบมะโนนมข้ำ	
อันว่า	ฝูงสาวน้อย	เปนสะกิวหลายเต็บ	เสยแล้ว
แม่นว่า	ฝูงแม่หม้าย	สาวฮ้างกอนเฮ	
เปนแต่	บุนแจ่มเจ้า	นำส่งทงสิน	ก่อนพุ้น
สาวจิ่ง	อาไลมัก	กุมมะโนเลิงเลื่อย	
อันว่า	พระมานดาเจ้า	พระปีตาทงเคด	กอดี
แสนฮัก	เทียมแทบไว้	ชิวังเจ้าเก็งสเมี	
ทั้งหมู่	สูลิวงพ้อม	ปะชาชนฝูงไฟ	กอดี
กับทั้ง	เสเนคพ้อม	นายคำเสดถี	
กอหาก	ฮักฮูบเจ้า	บุนเปียบดวงจิต	แท้แล้ว
กันใต้	เหน โสมสี	โสกกอหายสบายบ้าง	

(อินเหนา, 2513: 98-99)

4.3 ลักษณะเด่นด้านการแทรกกลีตันวัฒนธรรมลาว

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่แตกต่างไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย คือ การแทรกวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของสังคมลาวด้านต่างๆ เข้าไปสร้างสีสันให้แก่เรื่องอย่างกลมกลืน ได้แก่ การละเล่นและมหรสพความบันเทิงแบบลาว และอาหารการกินแบบลาว ดังจะอธิบายและยกตัวอย่างต่อไปนี้

4.3.1 การละเล่นและมหรสพความบันเทิงแบบลาว

การละเล่นและมหรสพความบันเทิงแบบลาวที่ปรากฏในเรื่องอินเหนา ได้แก่ การอ่านวรรณกรรมประเภท “กอน” และ “โคง” ของลาว และการเล่นดนตรีลาว ซึ่งกวีได้นำเสนอผ่านบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครอย่างกลมกลืน ดังนี้

ก.การอ่านวรรณกรรม “กอน” และ “โคง”

เรื่องอินเหนาฉบับลาวบางตอนกล่าวว่า ตัวละครพักผ่อนหย่อนใจโดยการอ่านและฟังคำประพันธ์ประเภท “กอน” และ “โคง” เช่น ตอนจินตาสาลีชมสวน กวีกล่าวว่านางสนมก้านัลพากัน “ปะดิดคืดส้อย” และ “ตั้งเสียงถนอม” อ่านเรื่อง “กอนลาว” และ “โคง” อย่างมีความสุข ดังนี้

นางนาง	หักกิ่งไม้	ถนอมเสียงชมพวง	
มีไ้	พนตกลูวง	ปะจงถือไล้	
นางนาง	วอนวานเว้า	ขอที่มือถือ	นั้นท่อน
น้องจิ่ง	เหนใจฮัก	พี่แพงควานี้	
นางนาง	ปะดิดคืดส้อย	ปะสงส่งเสียงถนอม	
	เป็นกอนลาว	อ่านโคงทั้งฟ้า	

(อินเหนา, 2513: 12)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวเพียงว่า นางสนมก้านัล “โหยหวนสำเนียงเสียงใส” และ “กรายกรฟ้อนรำ” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 225) มิได้ระบุชื่คว่าร้องรำบทประเภทใด ต่างจากฉบับลาวที่ระบุชื่คว่าอ่านเรื่องเป็น “กอน” และ “โคง” อันหมายถึง กลอนลาวและโคลงลาว ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่นิยมแพร่หลายในวัฒนธรรมลาว

อีกตัวอย่างหนึ่งปรากฏในตอนที่นางสนมก้านัลพากันปรนนิบัติพิศวีและอ่านเรื่อง “กอนความ” ถวายวิหยาสะก่า ดังที่บรรยายว่า

นางนาง	คอยมอยเฝ้า	ตั้งเครื่องทูนถวาย	กอมี้
ทั้งพาน	พระสัทะ	นอบตนขอมไ้	
นางนาง	ถวายมือน้อม	พัดสะนีถวายบาด	
วีที่	ลีแจ่มเจ้า	เซยซ้าเซือบมะโน	
นางนาง	คิดกบายอัน	อวนอ่อนทูนถนอม	กอมี้
	เปนกอนความ	ที่ปะสงถวายเจ้า	
นางนาง	กัตสะปะ	สมกอมเสียงนั้น	
ถวายบาด	บุตราคไ้	พอสมิ่งเมือยมะโน	
	นางนางฟ้อน	ปะนมงามไหลเหลืออด	
คือคู่	กินนะเรดล้า	ทูนน้อมแทบถวาย	
เปนที่	สบเซือบซ้า	มะโนราคไหลหลง	

(อินเหนา, 2513:101)

การแต่งและอ่านร้องโคลงกลอนเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจดังกล่าวนี้เป็นมหรสพความบันเทิงที่นิยมแพร่หลายในวัฒนธรรมลาว ซึ่ง “ในพิธีกรรมและการคบงันม่วนซื่นโฮแซวในสังคมของชนชาติลาวเรา แต่ไหนแต่ไรมานี้ จะมีทั้งการอ่านกาพย์อ่านกลอน การขับลำ การเซิ้ง” (ไม้จัน, 2557: 84) ลักษณะดังกล่าวนี้ปรากฏสะท้อนอยู่ในวรรณคดีนิทานของลาว-อีสานหลายเรื่อง เช่น ในวรรณคดีเรื่องกาละเกด กวีบรรยายภาพขบวนแห่ทำวกาละเกดเข้าเมืองว่า หญิงชายในขบวนแห่พากันเล่นดนตรีและร้องรำทำเพลงกันอย่างครึกครื้น รวมทั้งมีการ “ขับแขกฟ้อน โคลงฟ้าอ่านสาร” ด้วย ดังตัวอย่าง

เครื่องเครื่องก้องกงบนฟ้าเคลื่อน
เสียงเสพเจ้าออนอิ่งกล่อมกลม
สาวงามเลื่อมคันยูคับคัง
ขับแขกฟ้อนโคลงฟ้าอ่านสาร
ทมทมก้องเมาม่วนม่วนมี
โชคสร้างฝูงหม้ายหมู่โถง
สัพเพพร้อมปนสาวสมบัว
คือฮอดลูกเจ้าลุ่มฟ้าแพงข้างลวงไป
หญิงชายรู้เรียงกลกานทัยอย
บางพ่องเหลียววงหน้าจาชู้ดั่งเดิน
อ้ายนี้มักหม่อมน้องเป็นยิ่งอจิน ไตย น้อยเอย

(ธวัช ปุณโณทก, 2525: 274)

ข. การเล่นดนตรีลาว

เรื่องอินเหนาฉบับลาวหลายตอนกล่าวถึงการบรรเลงดนตรีลาว อันประกอบด้วยเครื่องดนตรีหรือที่ลาวเรียกว่า “เครื่องเสพ” (ไม้จัน, 2557: 70) ประเภทตะโพน ซอ ปี่ ก้อง ขลุ่ย และแคน ซึ่งในบรรดาเครื่องดนตรีเหล่านี้ แคนถือเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสัญลักษณ์ของคนลาวอย่างชัดเจน (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2551: 73) ด้วยแคนเป็นเครื่องดนตรีที่คนลาวนิยมมาก และอาจกล่าวได้ว่าคนลาวเกือบหมดยุคคนรู้จักเป่าแคน (ไม้จัน, 2557: 74) ตัวอย่างเช่น ตอนวิหยาสะกำเข้าบรรทม กวีบรรยายว่ามีการเล่น “คนตีพินพาด” ขับกล่อมวิหยาสะกำ ดังที่กล่าวไว้ว่า

ตีแก้ว	พระจันแจ่มแจ้ง	แข่งขึ้นขอบเขา
	ทุกปากค้ำ	สัจคน่งนงฝน

ฝูงหมู่	กุดโตตบ	ปีกขนชั้นก้อง
ฟังสิ่ง	เสียงลงมพื้น	ดนตรีพิณพาด
ตะโพน	กับตึงต้อง	ขอชั้นขอบมะโน
ฟังหมู่	เสียงปีค้อง	แคนขุ่ยละบำจับ
เต็มแต่่ง	ตามพาสา	เขคขงนะคอนกว้าง
พอที่	บังควนค้อย	พระจันลงลับเหลี่ยม

(อินเหนา, 2513:193)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวอย่างรวบรัดเพียงว่า บรรดานางสนมกำนัลพากันหมอบเฝ้าพัตวิวิทยาสะก่าและ “บรรสถานคิดสิริเรื่อย” ขับกล่อมวิทยาสะก่าให้ “เพลิดเพลินจำเรญจิต” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 246)

อีกตอนหนึ่งที่กำลังถึงการเล่นดนตรีลาว คือ ตอนที่ขยวมคทำพิธีเข้าทรงลงผี กวีบรรยายว่าในการประกอบพิธีมีการบรรเลงดนตรีลาว ประกอบด้วยเครื่องดนตรีทั้ง ปี่ แคน ใค้ ขลุ่ย ซอ โทน กลองทับ และลำมะนา (รามะนา) ดังที่บรรยายว่า

แต่นั้น	เขากอชวนเซ็นเถ้า	อินายหมอขึ้นแท่น
หอมหมู่	ฝูงดอกไม้	มาเข้าเฮ่งวอน
ที่นั่น	ฝูงแก่นฮู้	ฮิดฮ่าเดินคะดี
	ออละซอนเสียง	ก้าวแหนนายถ้อย
เทื่อนี้	บุบผาฝั่ง	ผายกะจวนชดห้วง
	ทุกที่พ้อม	ดาถ้ำข้าวคะดี
เขาจิ่ง	เขินอี้ยายเถ้า	ทันทีสองขอก
	เสียงปีพ้อม	แคนใค้ขุ่ยขอ
	ปะด็บดอกไม้	ก้านเกดมะนีวัน
เคียนเลียบ	เฮียงฮาวแตม	ช่วงหลวงหลายถ้อย
.....	.....	.....
แต่นั้น	ขยวมคฮ้อย	เสียงจับข่างเขา
เขากอ	พมปีพ้อม	หลายก้องก้อมเสียง
คิบ่อ	ฮุนปากตัน	จาสิ่งปะกานใด
เขาจิ่ง	เอาของมา	แต่งตวอี้ยายเถ้า
นุ่งทั้ง	สายหยางพ้อม	มิซอเชิงด้วย
กับทั้ง	สะไบชมพู	แจบลิ้มวนพ้อม

เขากอ	เอามาคล้อง	คำยายแม่ล้ำม
เลียเล่า	หวสนั่นท้วง	อียายเถ้าแม่โย
แล้วจึง	ให้พวกพ้อง	ตีต๋อยโทนทับ
	ทั้งล้ามะนา	ปีแค้นละงมพื้น
แต่นั้น	ฝูงสาวไหว้	วอนความกอยก่าว
ขอแก่	เทวะราดเจ้า	ลงต๋านปากจา แต่ท้อ

(อินเหนา, 2513: 136-138)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินเหนาฉบับไทยกล่าวอย่างกระชับเพียงว่าเมื่อยายมจะทำพิธีลงผี ก็มีกร “ตีโทนทับขึ้นฉบับปล้น” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 258) มิได้พรรณารายละเอียดการเล่นดนตรีอย่างละเอียดเหมือนกับฉบับลาว

การบรรยายภาพการเล่นดนตรีและแจกแจงรายละเอียดของเครื่องดนตรีลาวที่ใช้ในการบรรเลงนี้ ถือเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งที่พบในวรรณคดีนิทานของลาว-อีสานหลายเรื่อง เช่น เรื่องสินไซ บรรยายภาพการเล่นดนตรีลาวตอนหนึ่งว่า

ฟ้ายินตุละเยดชัย	กลองฆ้องเสฟสังข์
พิณพาทย์ไค้	แคนขลุ่ยขานขอ
แตรสังข์ฐาน	กล่อมพิณ โพน โหล้

(ไม้จัน, 2557: 71)

นอกจากนี้วรรณคดีลาว-อีสานบางเรื่องยังกำหนดให้ตัวละครเอกมีความสามารถในการเล่นดนตรี โดยเฉพาะการเป่าแคนอีกด้วย เช่น เรื่องท้าวกำกาดำ ตัวละครเอกฝ่ายชายมีความสามารถเป่าแคนได้ไพเราะมาก หรือเรื่องนครบังคุด ตัวละครเอกของเรื่องเป่าแคนเก่งมาก จนลูกสาวพระยาบังคุดแอบมาฟังและหลงรัก (จารุวรรณ เชาวน์วณ, 2545: 172)

4.3.2 อาหารการกินแบบลาว

วิถีชีวิตลาวอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏแทรกอยู่ในเรื่องอินเหนาฉบับลาว คือ การกล่าวถึงอาหารการกินที่อยู่ในวิถีชีวิตของคนลาวผ่านบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครอย่างกลมกลืน เช่น ตอนจรกาทำพิธีบวงสรวงพระไทรซึ่งเป็นตอนที่ปรากฏเฉพาะในฉบับลาว กวีบรรยายว่าอาหารที่จัดเตรียมสำหรับทำพิธีบวงสรวงมีทั้งของคาวของหวาน เช่น ลาบ และก้อย ซึ่งเป็นอาหารพื้นถิ่นที่เป็นที่นิยมแพร่หลายในสังคมลาว ดังนี้

เมื่อนั้น	ราชาเข้า	เดินขุนตงค์แต่ง
	เทียนทูปดวงดอกไม้	ถวายน้อมเทพดา
มีทั้ง	โพชนาพ้อม	สัพสิ่งของหวาน
	ทั้งของควา	ลาบแก้งแกมก้อย
พระกอ	ถวายถ้วนน้อม	โพไซเทวะราด

(อินหนา, 2513: 55)

ทั้งลาบและก้อยเป็นอาหารที่คนลาวและอีสานนิยมปรุงและรับประทานกันอย่างแพร่หลาย ลาบ จะใช้ปลาหรือเนื้อดิบสับปรุงด้วยมะนาว พริก และน้ำปลาหรือปลาร้า ส่วนก้อยมีลักษณะคล้ายปลา ทำจากเนื้อ ปลา หรือกุ้งที่ดิบ

อีกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงอาหารการกินแบบลาว คือ ตอนที่หมอปีศาจมาตรวจดูอาการวิหยาสะก่าแล้วบอกว่าวิหยาสะก่าทำผิดผี ให้จัดอาหารใส่กระทงมาทำพิธีส่งเวทย์ กวีบรรยายว่าอาหารที่จัดเตรียมมานั้นมีหลากหลายทั้งควาหวานและผลไม้ ซึ่งมีอาหารพื้นถิ่นของลาวรวมอยู่ด้วย คือ ก้อย ดังที่บรรยายว่า

หมอห่มุ	ปีศาจเข้า	ทูนแทบปะนมกอน
เปนเพื่อ	ผีหุงมด	คว่างเวียนต้อง
แล้วจึง	ตงค์แต่งตั้ง	กะโทงใหญ่สามแจ
มีห่มุ	ฝูงหยายย่า	ฮูปคนดินบั้น
เอาทั้ง	ฝูงเสื่อผ้า	ทบนุ่งเหมือนคน
พัน โปก	เคียนเกสา	ทูปเทียนตามใต้
มีทั้ง	ฝูงแกงส้ม	หวานควาทุกเอื้อง
กับทั้ง	ของเคื่องเคี้ยว	พู่ส้มใส่กะโทง
ทั้งห่มุ	ฝูงก้อยอ้อย	พ้าวอ่อนตามหวาน
สับพะ	สับพะโพชนาของ	แก้งกินมวนพ้อม

(อินหนา, 2513: 129-130)

ในตอนเดียวกันนี้ เรื่องอินหนาบั้งไทยกล่าวว่าหมอปีศาจให้วิหยาสะก่าจัดอาหารมาทำ “บัตร์พลี” ส่งเวทย์เช่นกัน แต่อาหารที่กล่าวถึงคือ “เนื้อปลาล่าปลาอีกล้วยส้ม” (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2514: 258) ซึ่งต่างจากฉบับลาวข้างต้น

การกล่าวถึงอาหารการกินแบบลาวดังกล่าวนี้ปรากฏแทรกอยู่ในวรรณคดีลาว-อีสานเรื่องอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เช่น เรื่อง กวีพรรณนาภาพการล้อมวงกินอาหารของตัวละคร ซึ่งมีอาหารพื้นถิ่นของลาว-อีสานปรากฏอยู่หลากหลายชนิด เช่น ลาบ ก้อย ลาบเลือด ดังตัวอย่าง

เขาก็อพาเข้าขนามาคอนหาบ
 ลาบและก้อยทั้งปั้งจั้ง
 มีทั้งพาหวานพร้อมพาควเคียวระดาษ
 พร้าหมณ์ซากพ้ออเฒ่าซิ่นชม
 มั่นก็ยอยังแก้วสุราบริ โภค
 ลาบเลือดล้นหลายถ้วนเถียน
 สังกขาลันหมูมันแกงไก่เฒ่าบานไ้ให้หลงพ้อบ่อพอ

(จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 145)

4.4 ลักษณะเด่นด้านการสร้างความงามทางวรรณศิลป์

เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการสร้างความงามทางวรรณศิลป์อย่างโดดเด่นหลายลักษณะ ทั้งความงามด้านเสียง ความงามด้านคำ และความงามด้านความหมาย ความงามดังกล่าวนี้ก็วิลาวัถ์สร้างขึ้นอย่างประณีต โดยการผสมผสานขนบวรรณศิลป์ลาวกับอัจฉริยภาพเฉพาะตัวกวี ทำให้ความงามทางวรรณศิลป์นี้เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่มีลักษณะเฉพาะตัวต่างไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยซึ่งก็มีความงามทางวรรณศิลป์ในอีกลักษณะหนึ่ง

ความงามทางวรรณศิลป์ที่โดดเด่นในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ได้แก่ วรรณศิลป์ในการเล่นเสียงเล่นคำ และวรรณศิลป์ในการสรรคำเรียกตัวละคร ดังจะอธิบายและยกตัวอย่างต่อไปนี้

4.4.1 วรรณศิลป์ในการเล่นเสียงเล่นคำ

เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการสร้างความไพเราะของเสียงและคำอย่างโดดเด่น 2 ลักษณะ คือการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ และการซ้ำคำ ดังนี้

ก. การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ

เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะปรากฏอยู่เป็นระยะตลอดทั้งเรื่อง สะท้อนให้เห็นว่ากวีให้ความสำคัญแก่ความงามทางเสียงสัมผัสเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างเช่น ในบทชมธรรมชาติตอนบุศบาชมอุทยาน มีการเล่นเสียงพยัญชนะจำนวนมาก ดังนี้

กลางตวซ้อน	สองถนอ่มชมหยองปีก กอมี
แปกป๊กป้อน	นිරมฮู้ฮ่วมสเน
ชนิดสะอาดล้า	ในแห่งอุคเทียน
อยู่ท่าง	ฮ่วมคอนแปเปื่อง

	พาสาฮู้	เสียงฮงฮักล่วมสนั่น	
สุดทิ	แปปิ่นป้อน	ปะโลมฝั้นไฝแฝง	
	แปงปิ่นเปื่อง	เซี่ยซ่างชอมซิด	ฮ่วมนั้น
	เซี่ยซ่างซุชมฮัก	ก่ายคอกาบป้อน	
	คายนป้อน	ไปมาสับสาบ	
	ซัปซิงซ้อ	ถนอมออยอีมสน	พ้อเยี

(อินเหนา, 2513: 30)

บทที่ยกมาข้างต้นนี้มีการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะเพื่อสร้างความไพเราะแทบทุกบาท เช่น

เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ /ซ/ คำว่า “ซ้อ-อง-ชม” “เซี่ย-ซ่าง-ชอม-ซิด” “เซี่ย-ซ่าง-ซุ-ชม” และ “ซัป-ซิง-ซ้อ”

เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ /ป/ คำว่า “แปก-ปก-ป้อน” “แป-ปิ่น-ป้อน-ปะโลม” และ “แปง-ปิ่น-เปื่อง”

เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ /ส/ คำว่า “เสียง-สม-ฮัก-ฮ่วม” และ “ฮู้-เสียง-ฮง-ฮัก”

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะอย่างโดดเด่น คือ บทชมธรรมชาติตอนจะกาเดินทางไปเมืองลาสา ดังนี้

ฟังแต่	เสียงฮ่าฮ้อง	เฮฮู้ชอบพระไท	
มันนั้น	ฮูปฮ่างฮ้าย	เสียงอันฮุ่นมะโน	อันพุ่น
	คือสอนไลทิบ	หยอดหยอยถนอมฮ้อง	
ที่นั่น	ขุนกอนุนบาดพื้น	ซีซ้อนามกอน	
เขาว่า	นางนี้เฮฮ่าให้	ผวปะสงฮ้อง	
มันกอ	โหยหาท้าว	ขุนเท็งหวละคิก	
กอจิ่ง	เฮฮ่าฮ้อง	โตนเด็นฮวายเฮียว	
	เพาะเพื่อสองต่างฮ่าง	สเนคิกคาสะนอน	

(อินเหนา, 2513: 59-60)

บทที่ยกมาข้างต้นนี้มีการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะแทบทุกบาทเช่นกัน และเล่นเสียงสัมผัส /ส/ โดดเด่นที่สุด ดังปรากฏในคำว่า “ฮ่า-ฮ้อง-เฮ-ฮู้” “ฮูป-ฮ่าง-ฮ้าย” “เฮ-ฮ่า-ให้-ฮ้อง” และ “เฮ-ฮ่า-ฮ้อง-ฮวาย-เฮียว”

ข. การซ้ำคำ

เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการซ้ำคำอย่างโดดเด่นปรากฏอยู่ตลอดเรื่อง มีทั้งการซ้ำคำสร้อยหน้าบาท และซ้ำคำสร้อยหลังบาท ซึ่งช่วยเน้นย้ำความหมายของคำและสร้างจังหวะเสียงที่ไพเราะเมื่ออ่านทำนองลำ ดังนี้

ซ้ำคำสร้อยหน้าบาท

เรื่องอินเหนาฉบับลาวนิยมซ้ำคำสร้อยหน้าบาทดังปรากฏอยู่หลายช่วง เช่น ในบทพรรณนาภาพปราสาทราชวังของจรระกา กวีซ้ำคำว่า “งาม” หน้าบาทติดต่อกันหลายบาท ซึ่งช่วยเน้นย้ำความงดงามของสถานที่ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

มีทั้ง	ปางนาคแก้ว	ลดจะนาคชายสด
งามหมู่	ลายมอมเมียง	สูงสิงเสื่อเต็น
งามทั้ง	กุดสาสิงแก้ว	ไถสอนสีหลาด
	ปะดิดูบด้วย	ลายเลนเลียบมะนี
งามด้วย	ชุงชอซัน	ลายเลดเลขา
งามทั้ง	มะนีเวนยง	โยดแสงใสเหลือ้ม
งามทั้ง	สูงจาสุกแก้ว	โจนถานอกแอ่น
	ปะด็บสีสิงส้อย	คำแก้วก้อมกม
งามด้วย	แสนสิงแก้ว	กะดิงคายชายซด
ยามเมื่อ	พายพานพัด	ยิงสียงสวนก้อง

(อินเหนา, 2513: 1)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏการซ้ำคำสร้อยหน้าบาท คือ บทที่ช่างเขียนชมโฉมบุศสะบา มีการซ้ำคำว่า “งามทั้ง” และ “คือกู” ต่อเนื่องกันหลายบาท ช่วยเน้นภาพความงามของบุศสะบาอย่างเด่นชัด ดังตัวอย่าง

	งามแสงแก้ว	อะนงนวนสายสวาด
รัสมิ์	ไหลหลังเหลือ้ม	สเม็ได้ปะทิบเทียน
งามทั้ง	แสนสิงส้อย	สะเองคาดแอสี่
งามทั้ง	แหวนกะถัดดี	สอดสี่ปะสมก้อย
	งามแสงแก้ว	ไพพูนทมมะลาด
	ปะด็บแลบล้วน	พระกายแก้วสอดโตม

งามทั้ง	กับป่าสี่เหลี่ยม	แดงงามทิบพะเทศ
คือคู่	ควนปะทิบใต้	กะจวนเฮ้าฮ่วงโฮย
งามทั้ง	มุงกุดแก้ว	พะทิดาสวมเกด
คือคู่	พมมะวาดตั้ง	ตองเค้มแต่งปะสง
งามทั้ง	สวมสอดด้วย	นบพะมาดห่มมะโลง

(อินเหนา, 2513: 38)

เรื่องอินเหนาฉบับลาวบางช่วงยังมีการซ้ำคำสร้อยหน้าบาทแบบสลับบาทด้วย เช่น ซ้ำคำว่า “กอบ่อ” กับ “งามทั้ง” สลับบาทกันไปมาในตอนที่จะกระสาบถามเหล่าเสนาว่าเมืองใดมี เจ้าหญิงรูปงามบ้าง ดังตัวอย่าง

อันว่า	นักคะเรดห้อง	หนแห่งเมืองใด	
ไผยังมี	พระบุตรี	ฮูบงามปานแต้ม	นั่นบ่อ
ถามหมู่	อังกิดคำ	เหนแก้มงกาหลามานัน	
กอบ่อ	มีผู้ฮู้	สาวใ้ปะเทศใด	
ถามทั้ง	ฝูงลูกคำ	สานฮูบแขกมาละยู	กอดี
กอบ่อ	เหนนางใด	ช่างามเหลือสิ้น	
ถามทั้ง	ชาวสลัดพ้อม	วิลันดาทุกหมู่	
กอบ่อ	มีผู้ฮู้	นางนั่นปะเทศใด	

(อินเหนา, 2513: 4)

ซ้ำคำสร้อยท้ายบาท

นอกจากซ้ำคำสร้อยต้นบาทแล้ว เรื่องอินเหนาฉบับลาวยังมีการซ้ำคำสร้อยท้าย บาทด้วยแต่ปรากฏน้อยกว่าการซ้ำคำหน้าบาท เช่น ซ้ำคำว่า “กอมี่” ท้ายบาทติดต่อกันหลายบาท ในบทพรรณนาการประดับดอกไม้ตกแต่งโรงพิธีที่ยามดจะลงผี ดังตัวอย่าง

	ประดับดอกไม้	ก้านเกดมะนิวัน	
เคียนเลียบ	เฮียงฮาวแตม	ช่วงหลวงหลายด้อย	
มีหมู่	จวงจันพ้อม	เกสนาซ้อนกิน	กอมี่
สาวกอ	ตกแต่งไค้	โดยฮ้อยฝากเฟือ	
กับทั้ง	พะลึงพัว	ฮังเฮือฮางชาย	กอมี่
	โฮยฮวยตะหลบ	กั้นกะจวนเฮือเฮ้า	

	บานงามพัว	พวงเคือชวงซุ่ม	กอมี่
ฝูงหมู่	สาวแต่งพ้อม	แวนเข้าชู่ปะกาน	
	ชะพุ่มพ้อม	คนต่ำตั้นจำ	กอมี่
กับทั้ง	บังชันเขี้ยว	ดอกดวงปะสงฮ้อย	
ทั้งหมู่	คำควนคิ้ว	ดวงหอมฮี้ดห้วง	กอมี่
ยามเมื่อ	ลมแกว่งค้อม	ก้วยก้านกิ่งเมือง	
มีทั้ง	เบงมาดพ้อม	หอมอ่อนดวงบาง	กอมี่
	กาสาทิงทอง	เทคเฮืองแกมส้อย	
กับทั้ง	ดวงคอกค้าย	แดงคาดเหลือหลาย	
	กัณนิกาตก	ถ้ำสาวปะสงฮ้อย	
มีทั้ง	ขนพุ่มพ้อม	พวงเคือหอมอ่อน	กอมี่

(อินหนา, 2513: 137)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏการซ้ำคำสร้อยท้ายบาท ปรากฏในบทที่ตามเงาทุล
 จรกว่าเจ้าหญิงเมืองดาหากับเจ้าหญิงเมืองสิงห์ตลาดมีรูปโฉมงดงามมาก มีการซ้ำคำว่า “พูน”
 ต่อเนื่องกันหลายบาท ทั้ง “พายพูน” “แดนพูน” และ “ที่พูน” ดังตัวอย่าง

อันว่า	สองพระบาดเจ้า	เชื้อชาตสุลาอัก	
มีอยู่	แดนอานาจัก	ซ่าไกกวนกว้าง	
แต่ว่า	พายหนห้อง	สิงห์คนะคอนราด	พายพูน
ยังบ่อ	หมายครุแก้ว	คำหมั้นแห่งใด	พระเสียด
	ซึ่งว่าบุคตรีเจ้า	ดาห่านักคะเรด	แดนพูน
เขาวา	หมายหมากไว้	แนวชันชาดเดียว	
ให้แก่	องละเคยแก้ว	อินหนาถูเกราด	พายพูน
บัดนี้	เจ้ากอไปอยู่เลี้ยง	นางไ้ปะเทคไก	
ชื่อว่า	นักคะเรดคิ้ว	กุงปะเทคมันทยา	ที่พูน

(อินหนา, 2513: 4-5)

การซ้ำคำสร้อยโดยเฉพาะคำสร้อยหน้าบาทนี้ นับเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์
 ประเภทหนึ่งที่พบใช้มากในวรรณคดีลาว-อีสานที่แต่งด้วยรูปแบบโคลงสาร ดังตัวอย่าง

การซ้ำคำสร้อยต้นบาทในวรรณคดีเรื่องเสียวสวาสดี

อันหนึ่ง	ครันอยู่บ้าน	หรือถื่นแดนใด
ครันเฮา	ทำความดี	โชคชัยมีหัน
ครันเฮา	หนีเสียบ้าน	ไปเนาในอื่น
ครันเฮา	ฮีบก่อสร้าง	ชัยนั้นแล่นเถิง

(ปรีชา พิณทอง, ม.ป.ป.: 188)

การซ้ำคำสร้อยต้นบาทในวรรณคดีเรื่องหน้าผากไกลกะโด้น

แม้ว่า	พบเพื่อนหน้า	คณิงภาคภายหลัง
แม้ที่	ทรงนครขวาง	หมื่นเมืองรือเว็น
แม้ชิ	พันนางน้อม	มवलสินประสงศ์ฮูป

(ปรีชา พิณทอง, ม.ป.ป.: 33)

แต่นั้น	พราหมณาเส้า	ทวยทอดพรทิพย์
ขอให้	ฮาเสียงสอง	ยี่งยี่นเถิงเถ้า
ขอให้	สองกษัตริย์ไท้	แพงกันล้ายี่ง
สองจ่ง	ขอขอไว้	พระไมตรีหมื่นหมื่นปี
สองจ่ง	ได้ก่อสร้าง	เสวยราชเป็นกษัตริย์
	ทังธรงค์แดน	ช่วยทองทังค้าย
ขอให้	อยู่เกษมล้ำ	โยโยยี่งยี่ง
	อย่าหล่าม้าง	คำแกล้วคลาดพระไมตรี

(ปรีชา พิณทอง, ม.ป.ป.: 53)

การซ้ำคำในเรื่องอินเหนาฉบับลาวนี้ นอกจากจะเป็นการดำเนินรอยตามการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่นิยมในวรรณคดีลาว-อีสานเพื่อสร้างความเสนาะของเสียงแล้ว ยังเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สอดคล้องกับการใช้เป็นบทสำหรับอ่านทำนองลำด้วย เพราะช่วยเน้นย้ำและเสริมความหมายให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4.4.2 วรรณศิลป์ในการสรรคำเรียกตัวละคร

เรื่องอินทเนชาฉบับลาวมีการสรรคำเรียกตัวละครได้อย่างงดงามมีศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำเรียกตัวละครที่เป็นกษัตริย์และตัวละครที่เป็นเจ้าหญิงราชิดา ผลการศึกษาพบว่า คำเรียกตัวละครเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีความไพเราะงดงาม แต่ยังมีคามหมายสื่อถึงลักษณะเด่นหรือลักษณะสำคัญของตัวละครนั้นด้วย ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ก. การสรรคำเรียกตัวละครที่เป็นกษัตริย์หรือเจ้าชาย

คำเรียกตัวละครที่เป็นกษัตริย์หรือเจ้าชายในเรื่องอินทเนชาฉบับลาว มักเป็นคำที่มีความหมายสื่อถึงความยิ่งใหญ่มีเดชานุภาพในแผ่นดิน เช่น “พระแผ่นดิน” “เจ้าลุ่มฟ้า” “แก่นไ้” หรือสื่อถึงความสูงส่งเหนือเกล้า เช่น “พระห่าเกล้า” หรือสื่อถึงความมีรูปโฉมงดงาม เช่น “สีแจ่มเจ้า” หรือสื่อถึงความเป็นที่รักยิ่งของผู้คน เช่น “สีสายใจ” ดังตัวอย่าง

- คำว่า “พระแผ่นดิน” หมายถึง ผู้เป็นเจ้าแห่งแผ่นดิน
เช่น ตอนที่กล่าวถึงท้าวอุเลบั้น

พระกอ	มีบันชา	ซังคะตีผายเตียน	
บอกให้	เสนาแก้ว	สามขุนในราด	ก่อนแล้ว
จงให้	แยกคั่งคั้น	ไปฟ้าวก่าคะตี	
	ทั้งสามห้อง	ทานันักคะเรด	แดนพูน
	ไขปากถ้อย	ไขแจ้งซู่ปะกาน	นั้นเน
ทุนที่	สมเคดไ้	พระเสดถาซงเคด	
ถวายบาด	พระแผ่นดิน	ซงแจ้งซู่ปะกาน	นั้นเน
กั้บทั้ง	สองพระน้อง	สเวียกาหลัง	
	ทั้งสิงหัด	บอกคะตีผายเตียน	
	.....	.....	
เมื่อนั้น	เสนีกัม	บังคมปะนบอบ	
ลาบาด	พระแผ่นดิน	พงไ้เทบพะสง	
แล้วจึง	ออกจากหน้า	พะตานราดไชยะตี	
มาขึ้น	หลังม้า โมไม	ฮีบไปมีซ้า	

(อินทนา, 2513: 90-93)

- คำว่า “เจ้าลุ่มฟ้า” หมายถึง ผู้เป็นเจ้าของแผ่นดิน

เช่น ตอนที่กล่าวถึงท้าวฤๅณ

อันว่า	พระอนุชาเจ้า ไช้ข้าน้อย	ดาห่านักคะเรด ทูนใต้ฝ่าละออง	พายพูน
ด้วยว่า	นักคะเรดล้าว ไช้ข้านมา	ก้ำฝ้ายจอละกา ขาบทูนปะนมน้อม	
ขอที่	องกะสัดแก้ว	พระบุตรเดี่ยวะยอด	
น้องพระ	เจ้าลุ่มฟ้า	ปะทานน้อยแก่เขา	

(อินเหนา, 2513: 92)

หรืออีกตอนหนึ่งปรากฏคำเรียกวิทยาสะก่าว่า “ลูกพระเจ้าลุ่มฟ้า”

พระเล่า	ขงยงสินทบแก้ว	ที่นั่งลาดแซมสี
พ้อมทั้ง	เสนาใน กิดาหยันพ้อม	แห่อะนันหลายถ้อง ทวนทานละวังบาด
แหนแห่	ลูกพระเจ้าลุ่มฟ้า	บุนกว้างออกพระวัง 107

(อินเหนา, 2513: 107)

- คำว่า “แก่นไ้” หมายถึงผู้เป็นใหญ่

เช่น ท้าวดาหากล่าวถึงท้าวลาสำและจระกาโดยเรียกว่า “สองแก่นไ้”

พระจั้ง	อาญาดให้	ขุนแขกลาสำ	
เฮากอ	วางสายใจ	บ่อจีนปูนบ้อง	
แล้วจั้ง	ป่าสยค้วย	เสนาในราด	
ถามถึง	สองแก่นไ้	นะคอนกว้างฝ้ายระตุ	
ยังค้อย	สุขะเสิมสั่ง	ทงนะคอนหอมไฟ	ดีลือ

(อินเหนา, 2513: 82)

- คำว่า “พระหย่าเกล้า” หมายถึง ผู้สถิตอยู่เหนือเกล้า
เช่น ตอนที่กล่าวถึงวิหยาสะก่า

แล้วเล่า	กะเวนล้อม	ไพสนวงแวง	
ตามดั่ง	พระหย่าเกล้า	ละงมพั้งพั้งเพื่อน	
.....	.....	.....	
ผ่อเฮี	ผ่อหมู่พั้งพอนพ้อม	ลึงโทนโดนใต้	ป่ายพุ้น
เขินบาด	พระหย่าเกล้า	แลให้ซิ่นพระไท	สน้อยเทิน

(อินเหนา, 2513: 110-118)

หรืออีกตอนหนึ่งปรากฏคำเรียกท้าวกะหนังหนิงว่า “พระหย่าเกล้า” เช่นกัน

บัดนี้	ราชบุคเจ้า	เหนือหยาขม่อม	
ตั้งแต่	ไปไล่ล้อม	ยังเนื้อตัวมา	
พระบ่อ	สงโตคน้ำ	สเวียโพดชนะนาหาน	
กอท่อ	บันทมแทง	แท่นมะนิเนาลี	
ทั้งเล่า	ปิดบังมายังห้อง	ทวานสีหลับแจบ	
ขอแก้	พระหย่าเกล้า	ชงแจ้งฝาสะออง	แต่เทิน

(อินเหนา, 2513: 123-124)

- คำว่า “สีแจ่มเจ้า” หมายถึง ผู้มีรูปโฉมงาม
เช่น ตอนที่กล่าวถึงท้าวกะหนังหนิง

เมื่อนั้น	วิหยาสะก่าแก้ว	โสมสเลาบุตราด	
ขาบบาด	สีแจ่มเจ้า	ปะนมน้อมเล็กลา	
แล้วจึง	ลงจากผาสาตซัน	ปางลาดรจนา 106	

(อินเหนา, 2513: 106)

หรือตอนที่กล่าวถึงวิหยาสะก่า ก็ปรากฏคำเรียกว่า “สีแจ่มเจ้า” เช่นกัน

นางนาง	ถวายน้อม	พัดสะนีถวายนวด	
วี่ที่	สีแจ่มเจ้า	เซียวซ่าเชือบมะโน	
นางนาง	คิคกาบอัน	อวนอ่อนทูนถนอม	กอมี่ 101

(อินเหนา, 2513: 101)

แล้วเล่า	แลดูแก้ว	สายสมอนลูกมิ่ง
เหนื	สีแจ่มเจ้า	สนละช้อยโสกสแลง
พระกอ	เลียลือบเนื้อ	บุตราดทั้งถาม 125

(อินเหนา, 2513: 125)

- คำว่า “สีสายใจ” หมายถึง ผู้เป็นที่รักยิ่ง

เช่น ตอนที่กล่าวถึงวิหยาสะก่า

มีทั้ง	เขาก่างี้	กะทาสั่งเสียงสูง	พุ้นเีย
เขินบาด	สีสายใจ	ค้อยฟังคนฮ้อง	
แม่นเซิง	เฮสมฮู้	ตามปะสงหลายหลาก	พายพุ้น

(อินเหนา, 2513: 118)

พระกอ	เลียลือบเนื้อ	บุตราดทั้งถาม
	เปนลีสี่สายใจ	โสกค่อมสนละทหาย้อย

(อินเหนา, 2513: 125)

ข. การสรรคำเรียกตัวละครที่เป็นเจ้าหญิงหรือนางกษัตริย์

คำเรียกตัวละครที่เป็นเจ้าหญิงหรือนางกษัตริย์ในเรื่องอินเหนาบับลาว มักเป็นคำที่มีความหมายสื่อถึงความสูงส่งสูงค่า เช่น “ทิบพระยอดแก้ว” “พระยอดแก้ว” “สี่แก้ว” “สีนะคอน” หรือสื่อถึงรูปโฉมอันงดงาม เช่น “แจ่มเจ้า” “สาวสวรรค์” “ดวงสีส้อย” หรือสื่อถึงความเป็นที่รักยิ่ง เช่น “สีสายใจ” “แพงล้าน” ดังตัวอย่าง

- คำว่า “ทิบพระยอด” หรือ “พระยอดแก้ว” หมายถึง ผู้สูงส่งเป็นยอดยิ่ง

เช่น ตอนที่ระกากล่าวถึงบุคสะบาและจินดาสาตี

แล้วจึ่ง	เขียนฮูบแก้ว	ทิบพระยอดนุดตรี
	ทั้งสองเมือง	ขาบถวยอย่าซ้า

(อินเหนา, 2513: 5)

หรือตอนที่พี่เลี้ยงเชิญนุขบาให้ชมนก ก็ปรากฏคำเรียกว่า “ทิบพระยอดแก้ว” และ “พระยอดแก้ว” เช่นกัน ดังตัวอย่าง

เทือนี้	มาเหนด้อน	หน้าสีพอยแสดเหลื่อง	
เซินที	ทิบพระยอดแก้ว	ผายผอกคนานก	ลำเยี

(อินเหนา, 2513: 29)

ลอนท้อ	จับต่างต้น	มะโนชั้นชอบปะสง	
เซินที	พระยอดแก้ว	อันนึ่งแมนปะจง	
เซินแม่	เปะพระกาโย	ตำหลังคณาฮ้อง	

(อินเหนา, 2513: 30-31)

- คำว่า “สีแก้ว” (ศรีแก้ว) หมายถึง ผู้มีค่าสูงส่งดุจแก้ว
เช่น ตอนมะเดหวีเชิญบุคคละบาไปชมสวน

วันนี้	แม่จักพาสีแก้ว	สายใจไปม่วน	
	เดินเที่ยวชมปะพาดหลีน	สวนกว้างขึ้นพระไท	

(อินเหนา, 2513: 17)

- คำว่า “สีนกะอน” (ศรีนคร) หมายถึง ผู้เป็นถึงประเสริฐของเมือง
เช่น ตอนที่เสียงเชิญบุคคละบาขมนกในอุทยาน

ฟังเหยี	บุคตีส้อย	สีนกะอนพระแมนมิ่ง	นันเฮีย
ฝูงหมู่	นกฮอกฮู้	คณาฮ้องฮ่าเสียง	ผ่อเยี

(อินเหนา, 2513: 31)

- คำว่า “แจ่มเจ้า” หรือ “สีแจ่มเจ้า” หมายถึง ผู้มีรูปโฉมงาม คำนี้ใช้เป็นคำ
เรียกทั้งตัวละครชายและตัวละครหญิง และปรากฏใช้จำนวนมาก
เช่น ตอนที่กล่าวถึงจินคาสาลีและมะเดหวี

เถิงเมื่อ	เวลานั้น	กายแต่ใ้คำ	มานั้น
เจ้าจิ่ง	พาลูกแก้ว	แพงล้านสู่พระวัง	

สองแจ่มเจ้า

ทงวอรจนา

(อินทนา, 2513: 14)

หรือตอนที่พี่เลี้ยงเชิญบูชาให้ขมนก ก็ปรากฏคำเรียกว่า “สี่แจ่มเจ้า” เช่น

เซ็นแม่	ขมคนานก	ยอดสูงถนอมฮ้อง	
แล้วจิ่ง	ทูนเซ็นซี้	เกบดวงพุดพิซาด	
อยากไห้	สี่แจ่มเจ้า	หายสวางเส้าสะบาย	
ฝูงหมู่	ดวงคอกไม้	หล่นก้านปะละพี	
ดีแก่	นางกำนัน	เกบขาดซึ่งถวายเจ้า	
लगนาง	ทูนซี้เกบ	ดวงพระเขยยะมาด	กอมมี
อยากไห้	สี่แจ่มเจ้า	หายเส้าชั้นพระไท	ผอเยี

(อินทนา, 2513: 33)

- คำว่า “สาวสวัน” หมายถึง ผู้มีรูปโฉมงดงามดุจนางสวรรค์
เช่น ตอนที่กล่าวถึงบุคคละบา

เมื่อนั้น	บุคคละบาแก้ว	สาวสวันเขวาะยอด
เจ้ากอ	บันดินแก้ว	ยวระขาดจากสะถาน
	สะถิดนั้งเน็ง	ตุงลาครจนา

(อินทนา, 2513: 27)

- คำว่า “แพงล้าน” หมายถึง ผู้เป็นที่รักยิ่ง
เช่น ตอนที่พี่เลี้ยงกล่าวถึงบุคคละบา

เพาะเพื่อ	สี่แจ่มเจ้า	แพงล้านบ่อสะบาย
เขากอ	คิตโสกเส้า	ถอดทวยคางแคม

(อินทนา, 2513: 26)

หรือตอนที่มะเดหวีพาจินดาสาตีขึ้นเฝ้าปะไมแก้ว (ประโหมสุหรี) ก็เรียกจินดา
สาตีว่า “แพงล้าน” เช่นกัน

เถิงเมื่อ	เวลาดั้น	กายแถไ้ค้ำ	มานั้น
-----------	----------	------------	--------

เจ้าจิ้ง	พาลูกแก้ว	แพงล้านสู่พระวัง
	สองแจ่มเจ้า	ทงวอรจนา

(อินเหนา, 2513: 14)

- คำว่า “สีสายใจ” หมายถึง ผู้เป็นที่รักยิ่ง คำนี้ปรากฏเป็นคำเรียกทั้งตัว
ละครชายและตัวละครหญิง

เช่น ตอนที่พี่เลี้ยงกล่าวถึงบุคสะบา

แต่นั้น	ฝูงพี่เลี้ยง	หวสนั่นทูนถแสง
อยากให้	สีสายใจ	ชื่นเชยชมค่าน

(อินเหนา, 2513: 32)

นอกจากการสรรคำเรียกตัวละครดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาว มักเรียกตัวละครทั้งชายและหญิงโดยใช้คำว่า “แก้ว” ประกอบกับคำบอกสถานภาพตัวละครด้วย เช่น ละเคนแก้ว (ระเด่นแก้ว) บุคตะราดแก้ว บุคตรีแก้ว กะสัดตีแก้ว กะสัดแก้ว มะเคหวิแก้ว แก้ว มะเหสีแก้ว มานดาแก้ว เสนาแก้ว หรือใช้คำว่า “แก้ว” ประกอบกับชื่อของตัวละคร เช่น วิหยาสะกำแก้ว ลัดตะนาวตีแก้ว บุคสะบาแก้ว การใช้คำว่า “แก้ว” ดังกล่าว นอกจากไพเราะแล้วยังสื่อความหมายถึงความมั่งคั่งสูงค่าของตัวละครนั้นด้วย ตัวอย่างคำเรียกตัวละครที่มีคำว่า “แก้ว” ประกอบไปด้วย มีดังนี้

- คำว่า “ละเคนแก้ว” และ “บุคตะราดแก้ว”

เช่น ตอนที่กล่าวถึงอินเหนา

อันว่า	องละเด่นแก้ว	อินเหนากูเลบัน
เจ้ากอ	ตัดขาดเมียน	มาให้ก็้อยกะดี

(อินเหนา, 2513: 63)

หรือตอนที่กล่าวถึงวิหยาสะกำ

เรียกชื่อ	นะคอนกะหน้งหนึ่ง	สีบพงพันเชื้อ
	พากดตัว	แดนลาดนะคอนสี
พอยเล่า	มีบุคตะราดแก้ว	แทนเชื้อสีบสาย

เชิงว่า องละเดนแก้ว วิหยาสะกำโสมสะอาด
(อินเหนา, 2513: 98)

- คำว่า “บุดตรีแก้ว”
เช่น ตอนที่กล่าวถึงบุดสะบา

กับทั้ง บุดตรีแก้ว ดาหानนะคะราดพายพุ่น
เขาข่าว งามยิ่งล้ำ สาวฟ้าฟากสวน
(อินเหนา, 2513: 4)

- คำว่า “กะลัดตีแก้ว” และ “กะลัดแก้ว”
เช่น ตอนที่กล่าวถึงจินดาสาตี

กับทั้ง กะลัดตีแก้ว พระบุดตีสายสวาด
เจ้ากอ เลือกดอกไม้ ปะสงฮ้อยชวดงาม
(อินเหนา, 2513: 13)

หรือตอนที่กล่าวถึงบุดสะบา

บัดนี้ จักก้าวถึงมะเดหวิแก้ว ดาหานนะคอนราด ก่อนแล้ว
สะลิดอยู่ในแห่งห้อง หอแก้วที่สูง
เจ้ากอ เหนที่องกะลัดแก้ว บุดสะบาเส้าโสก
(อินเหนา, 2513: 17)

ท่านจง แปะसानไป อ่อนหวานปะนมน้อม
ขอที่ กะลัดตีแก้ว ในเมืองมาเพื่อน พายพี
(อินเหนา, 2513: 64)

- คำว่า “วิหยาสะกำแก้ว” “บุดสะบาแก้ว” และ “ลัดตะนาวตีแก้ว”

บัดนี้ จักก้าวถึงวิหยาสะกำแก้ว กุमानบุดราด ก่อนแล้ว
เจ้ากอ สนุกอยู่ห้อง เหยนเนื้อขึ้นพระไท
(อินเหนา, 2513: 100)

เมื่อนั้น	บุตรสะบาแก้ว	สาวสวันเยาวะยอค
เจ้ากอ	บันดินแก้ว	ยวระยาดจากสะถาน

(อินเหนา, 2513: 27)

องนึ่ง	ชื่อว่าลัดตะนาวตีแก้ว	โสมสีใสสะอาด
คือคู่	สาวเทพพะคำว	สวันพูนล่วงลง

(อินเหนา, 2513: 100)

จากการศึกษาพบว่า คำเรียกตัวละครต่างๆ ดังกล่าวนี้น่าจะเป็นลักษณะร่วมของวรรณคดีลาว-อีสาน เนื่องจากปรากฏใช้ตรงกันในวรรณคดีลาว-อีสานเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น คำว่า “พระหย่าเก่า” หรือ “พระอยู่เกล้า” คำว่า “พระแผ่นหล้า” และคำว่า “แจ่มเจ้า” พบในวรรณคดีลาว-อีสานเรื่องสังข์ศิลป์ชัย บัณฑิตสะอึ้งด้วย ดังตัวอย่าง

ปานนี้	พระอยู่เกล้า เต็มพอดี ..... พระย้าเกล้า มีคำถึง	พูนพ่าพลอยกะสัณฐ์ คั่งพระองค์เฮฮ้ออน ..... เยื้องอยู่ยามยาย นาคคำความเฝียน	แลนอ
ขอแก่	พระข่าเกล้า ปราการใส	ป้องปลุกฟายพระทัย สุดที่วรญาณแก้ว (จารูวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 250- 252)	เทียวเทอญ

พอเมื่อ	พระแผ่นหล้า สายอรุณ เมื่อลินล้า	หลับ โสกกิ่งหอม ลูกตื่นตนจวนแจ้ง สรงชราแล้วเลิก (จารูวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 251)
---------	---------------------------------------	---

เมื่อนั้น	นางจันทร์แจ้ง	จงใจจักพราภ
น้อมไหว	พระแผ่นหล้า	สองเจ้าขาบดิน

(จารูวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 254)

⁶ จารูวรรณ ธรรมวัตร ได้คัดวรรณคดีอีสาน-ล้านช้างเรื่องสังข์ศิลป์ชัย บัณฑิตสะอึ้ง มาเป็นบทอ่านประกอบในหนังสือ วรรณกรรมท้องถิ่น: อีสานล้านช้าง (2539: 245-257)

เขากี่	ชมพญาบุญ	โค่หุ้มแทนเฝ้า
	นุรบรรแล้ว	ถววยพรลาเล็ก
	สองแจ่มเจ้า	หายฮ้อนอยู่กะเลิม

(จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2539: 256)

คำเรียกตัวละครกษัตริย์ว่า “เจ้าลุ่มฟ้า” ที่ปรากฏในเรื่องอินเหนาฉบับลาว ก็เป็นอีกคำหนึ่ง ที่ปรากฏใช้ในวรรณคดีลาว-อีสานเรื่องอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เช่น เรื่องกาละเกด ตอนหญิงชาวชาวเมือง จัดขบวนแห่ต้อนรับท้าวกาละเกดเข้าเมืองพาราณสี ใช้คำเรียกท้าวกาละเกดว่า “เจ้าลุ่มฟ้า” ดัง ตัวอย่าง

ทมทมก้องเมามั่ววมวนมี
 โชคสว่างผ่องหม้ายหมูโถง
 สัพเพพร้อมปนสาวสมบ่าว
 คือฮอดลูกเจ้าลุ่มฟ้าแพ่งข้างลวงไป
 หญิงชายรู้เรียงกลกานที่ย่อย
 บางพ่องเหลียววงวหน้าจาชู้คู่งเด็น
 อ้ายนี้มักหม่อมน้องเป็นยิ่งอินไตย น้องเฮย

(ธวัช ปุณโณทก, 2525: 274)

คำเรียกกษัตริย์ว่า “เจ้าลุ่มฟ้า” นี้ นับว่าสะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับจักรวาลของชนชาติไทย อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นคำที่แสดงให้เห็นความคิดความเชื่อที่ว่ากษัตริย์คือผู้เป็นใหญ่แห่ง “เมือง ลุ่ม” ซึ่ง “เมืองลุ่ม คือ เมืองมนุษย์และเมืองลุมที่อยู่ในดิน เป็นเมืองของคนแคระ ผีนา ผีป่า ผีน้ำ เงือก” (ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ, 2544: 18)

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาในบทนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวจะมีที่มาจากเรื่องอินเหนาไทย แต่ก็แสดงลักษณะเด่นเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยหลายประการ อันเกิดจากภูมิปัญญาของกวีลาวที่สามารถนำเรื่องอินเหนาของไทยมาผสมผสานเข้ากับขนบวรรณคดีลาว วัฒนธรรมประเพณีลาว และความสามารถเฉพาะตัวของกวี เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนงดงาม

บทที่ 5

บทสรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โดยมีข้อสงสัยว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวกับเรื่องอินเหนาฉบับไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างไร เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีที่มาจากเรื่องอินเหนาฉบับไทยจริงหรือไม่ และทั้ง 2 ตำนวนมีความแตกต่างกันอย่างไร โดยมุ่งเน้นศึกษาลักษณะเด่นเฉพาะตัวของเรื่องอินเหนาฉบับลาวเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นนิทานพื้นบ้านที่สำนวนที่ยังไม่ค่อยมีผู้รู้จักมากนัก และยังไม่เคยมีผู้ศึกษาไว้อย่างชัดเจน

งานวิจัยนี้ค้นพบว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวมีความสัมพันธ์กับเรื่องอินเหนาฉบับไทยอย่างชัดเจน อันแสดงให้เห็นว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวน่าจะมามีที่มาจากเรื่องอินเหนาฉบับไทย ขณะเดียวกันเรื่องอินเหนาฉบับลาวก็ยังมีเอกลักษณ์และคุณค่าเฉพาะตัวในฐานะวรรณคดีลาว ดังจะอภิปรายผลการศึกษาเป็นลำดับไปดังต่อไปนี้

เรื่องอินเหนาฉบับลาวเท่าที่พบหลักฐานในขณะนี้ มี 1 ตำนวน เขียนในต้นฉบับพับสา 4 เล่ม ไม่ปรากฏหลักฐานเรื่องผู้แต่งและสมัยที่แต่ง ต่อมาหอสมุดแห่งชาติลาวได้เลือกพับสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์เผยแพร่ใช้ชื่อว่า “พื้นอินเหนา” หอสมุดแห่งชาติลาวได้เลือกพับสาเล่มที่ 1 มาจัดพิมพ์เผยแพร่เมื่อปี ค.ศ. 1970 หรือ พ.ศ. 2513 ใช้ชื่อเรื่องว่า “พื้นอินเหนา” เหตุที่เลือกเฉพาะพับสาเล่มนี้มาจัดพิมพ์คงจะเป็นเพราะว่าพับสาเล่มที่ 1 นี้มีสภาพสมบูรณ์ที่สุด ขณะที่พับสาอีก 3 เล่มที่เหลือมีสภาพค่อนข้างชำรุด จากการพิจารณาสถานที่ที่พบพับสาดังกล่าวประกอบกับรายละเอียดที่ปรากฏในตัวบท ทำให้สันนิษฐานเรื่องผู้แต่งได้ว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวน่าจะเป็นผลงานของกวีเมืองหลวงพระบาง

ผลการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องอินเหนาฉบับไทยกับเรื่องอินเหนาฉบับลาวได้พิสูจน์ให้เห็นว่า กวีลาวได้ใช้เรื่องอินเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นหลักในการปรับแต่งและสร้างสรรค์เรื่องอินเหนาฉบับลาวขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านบทบาทและลักษณะตัวละคร ด้านกลวิธีพรรณนาบทอาบน้ำแต่งตัว ด้านกลวิธีพรรณนาบทชมธรรมชาติ ด้านกลวิธีพรรณนาบทชมพาหนะ ด้านกลวิธีพรรณนาการรับราชทูต และด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน

คำตอบเรื่องที่มาของเรื่องอินเหนาฉบับลาวดังกล่าว ทำให้สามารถตั้งข้อสันนิษฐานอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับเรื่องผู้แต่งและสมัยที่แต่งได้ว่า เรื่องอินเหนาฉบับลาวแต่งขึ้นหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องอินเหนาแล้ว และอาจแต่งขึ้นในสมัยของพระเจ้าสักรินทรฤทธิ์แห่งเมืองหลวงพระบาง (พ.ศ. 2383-2448) ซึ่งทรงครองราชย์ร่วมสมัยกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2396-2453) ของไทย เนื่องจากยุคสมัยดังกล่าวพบว่า ไทยกับหลวงพระบางมีการติดต่อสัมพันธ์ด้านวรรณกรรมกันอย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ เรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยยังได้รับการตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยโรงพิมพ์ของหมอสุมิตในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ซึ่งอาจเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เรื่องอิเหนาแพร่หลายไปถึงดินแดนลาว อันนำไปสู่การเกิดแรงบันดาลใจนำเรื่องราวของวรรณคดีไทยไปแต่งเป็นวรรณคดีลาวก็เป็นได้

การศึกษาเปรียบเทียบยังแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าเรื่องอินเหนาฉบับลาวจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องอิเหนาฉบับไทยหลายลักษณะ แต่ก็แสดงลักษณะเด่นที่แตกต่างจากเรื่องอิเหนาฉบับไทยหลายประการด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับขนบวรรณคดีลาวและจุดประสงค์ที่แต่งขึ้นเพื่อให้อ่านทำนองลำ

ลักษณะเด่นประการแรก เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการเพิ่มบทบาทและความสำคัญของตัวละครจระก่าและตัวละครบริวารให้มีความโดดเด่นต่างไปจากตัวละครเดียวกันในฉบับของไทย กล่าวคือ กวีลาวจงใจนำเสนอให้เห็นภาพความยิ่งใหญ่ของจระก่าในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่ง แม้ว่าจะมีรูปโฉมไม่งดงามและมีศักดิ์ไม่เท่าเทียมกษัตริย์วงศ์เทวาก็ตาม ตรงข้ามกับเรื่องอิเหนาฉบับไทยเน้นการนำเสนอภาพความต่ำต้อยของจระก่าและมีได้ให้ความสำคัญแก่ภาพความเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ เรื่องอินเหนาฉบับลาวไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญแก่ตัวละครจระก่าในฐานะกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญแก่จระก่าในมิติอารมณ์ความรู้สึกด้วย โดยการขยายมิติอารมณ์รักเสนาหาที่จระกามีต่อบุคสะบาให้ละเอียดลึกซึ้งกว่าจระก่าในเรื่องอิเหนาฉบับไทย ผ่านการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกที่แทรกอยู่อย่างต่อเนื่องหลายช่วงตั้งแต่ตอนที่เห็นรูปวาดบุคสะบาครั้งแรก กระทั่งถึงตอนที่รู้ข่าวว่าท้าวดาหายอมยกบุคสะบาให้ ผลจากการนำเสนอตัวละครจระก่าให้มีความโดดเด่นทั้งในมิติความเป็นกษัตริย์และมิติด้านอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวนี้ ทำให้จระก่ากลายเป็นตัวเอกตัวหนึ่งของเรื่องอินเหนาฉบับลาวซึ่งมีเนื้อหาเริ่มตั้งแต่จระก่าส่งช่างเขียนไปวาดรูปบุคสะบาจนถึงตอนท้าวกะหนังหนึ่งส่งราชทูตไปขอร้องบุคสะบาให้วิหยาสะก่า ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับตอนเดียวกันนี้ในเรื่องอิเหนาฉบับของไทยพบว่า เรื่องอิเหนาฉบับไทยมิได้ให้ความสำคัญแก่ตัวละครจระก่าเหมือนฉบับลาว หากแต่มุ่งนำเสนอตัวละครจระก่าให้เป็น “ตัวละครคู่เปรียบ” ของอิเหนาตัวเอกของเรื่อง โดยเน้นนำเสนอความอัปยศฉวนฉันและฐานะอันต่ำศักดิ์ของจระก่า เพื่อเสริมเน้นให้เห็นความสูงส่งยิ่งใหญ่ของตัวเอก คือ อิเหนาและบุษบา ซึ่งอยู่ในวงศ์เทวา ทั้งนี้ คงเป็นเพราะเรื่องอิเหนาฉบับไทยแต่งเป็นบทละครในซึ่งเป็นวรรณคดีการแสดงของสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงมุ่งเน้นแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของตัวเอกซึ่งเป็นกษัตริย์วงศ์เทวามา เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์วรรณคดีและการแสดงละครใน ซึ่งแตกต่างจากเรื่องอินเหนาฉบับลาวที่แต่งเป็นโคลงสารสำหรับอ่านทำนองลำ

ลักษณะเด่นด้านการสร้างตัวละครในเรื่องอินเหนาฉบับลาวอีกลักษณะหนึ่ง คือ เรื่องอินเหนาฉบับลาวมีการเพิ่มบทบาทและให้ความสำคัญแก่ตัวละครยายมด และตัวละครเสนาทหาร โดยการแสดงรายละเอียดด้านบุคลิกลักษณะ อารมณ์ความรู้สึก และบทสนทนาโต้ตอบของตัวละครเหล่านี้

อย่างเด่นชัดและมีชีวิตชีวา ซึ่งแตกต่างจากเรื่องอินเเนาฉบับไทยที่มีได้ให้ความสำคัญแก่ตัวละคร เหล่านี้มากนัก

การตกแต่งบทบาทตัวละครดังกล่าวให้โดดเด่นนั้นนับว่ามีคุณค่าและความสำคัญต่อเรื่อง หลายประการ ประการแรก มีความสอดคล้องกับขนบวรรณคดีลาว และช่วยสร้างสีสันและความมีชีวิตชีวาให้แก่เรื่องอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของทหารตอนส่งลาภรยาก่อนออกเดินทาง ซึ่งมีหลากหลาย ทั้งรสสนุกจากบทโต้ตอบและคำขู่ของภรรยา และสรักอันชวนซาบซึ้งจากบทส่งลาและการให้คำมั่นสัญญาแก่กัน ประการที่สอง ตัวละครบริวารเปิด โอกาสให้กวีสอดแทรก ประเพณีและวิถีชีวิตแบบลาวผ่านการแสดงพฤติกรรมและบทบาทของตัวละคร ได้โดยไม่กระทบกับเนื้อหาหลักของเรื่อง เช่น ความใกล้ชิดกับธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ความผูกพันใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ความเชื่ออันเข้มแข็งเรื่องการทรงเจ้าเข้าผีและการนับถือคนทรงที่ปรากฏอย่างละเอียดในตอนที่กำลังถึงยามค่ำ รวมทั้งการละเล่นและการพักผ่อนหย่อนใจของทหารลาวระหว่างเดินทาง

ลักษณะเด่นประการที่สอง เรื่องอินเเนาฉบับลาวมีการเพิ่มและขยายบทพรรณนาต่างๆ ให้ละเอียดและโดดเด่นกว่าฉบับไทย ได้แก่ บทชมขบวนเสด็จ บทชม โฉม และบทชมธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทพรรณนาธรรมชาติ กวีลาวได้เพิ่มและขยายความตกแต่งจนกลายเป็นบทพรรณนาที่โดดเด่นที่สุดในเรื่องอินเเนาฉบับลาว อันทำให้ภาพบรรยายภาพโดยรวมของเรื่องเป็นฉากธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์และมีชีวิตชีวา

ลักษณะเด่นประการที่สาม เรื่องอินเเนาฉบับลาวแทรกวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของสังคมลาวด้านต่างๆ เข้าไปสร้างสีสันให้แก่เรื่องผ่านบทบาทและพฤติกรรมตัวละครอย่างกลมกลืน ได้แก่ การละเล่นและมหร สพความบันเทิงแบบลาว โดยเฉพาะการเล่านิทาน การอ่านโคลงกลอนลาว และการเล่นแคน รวมทั้งยังกล่าวถึงอาหารการกินแบบลาวด้วย การแทรกวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบลาวเข้าไปในเรื่องนี้นับเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านผู้ฟังชาว ลาวรู้สึกใกล้ชิดกับเรื่องมากขึ้น

ลักษณะเด่นประการสุดท้าย เรื่องอินเเนาฉบับลาวมีการสร้างความงามทางวรรณศิลป์อย่างโดดเด่นหลายลักษณะ ทั้งความงามด้านเสียง ความงามด้านคำ และความงามด้านความหมาย ความงามดังกล่าวนี้กวีลาวได้สร้างขึ้นอย่างประณีต โดยการผสมผสานขนบวรรณศิลป์ลาวกับ อัจฉริยภาพเฉพาะตัวกวี

ลักษณะร่วมและลักษณะเด่นที่แตกต่างกันระหว่างเรื่องอินเเนาฉบับไทยกับเรื่องอินเเนาฉบับ ลาวนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงวรรณศิลป์ระหว่างไทยกับลาว และแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของกวี ลาวในการปรับสร้างเรื่องอินเเนาฉบับลาวให้กลายเป็นวรรณคดีประจำชาติที่มีลักษณะเด่นและ เอกลักษณะสอดคล้องกับขนบวรรณศิลป์ลาว วัฒนธรรมประเพณีลาว ควบคู่กับการแสดงอัจฉริยภาพ เฉพาะตัวของตน

งานวิจัยนี้ยังได้ช่วยยืนยันให้เห็นถึงลักษณะร่วมและสายสัมพันธ์ทางวรรณกรรมและวัฒนธรรมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีมรดกทางวรรณคดีเรื่องปันทิพย์ร่วมกัน พร้อมๆ กับการสะท้อนให้เห็นคุณค่าเฉพาะตัวของนิทานปันทิพย์ในแต่ละชาติ ซึ่งได้รับการรังสรรค์ดัดแปลงให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของเรื่องปันทิพย์หรือเรื่องอิเหนาว่าเป็นนิทานเรื่องหนึ่งที่ทรงพลังในภูมิภาคนี้ ไม่เพียงแต่แพร่หลายในสังคมชาวมลายู ไทย เขมร และพม่าเท่านั้น แต่ยังไปแพร่มาถึงสังคมลาวด้วย ซึ่งถือเป็นการเปิดมิติการรับรู้ นิทานปันทิพย์ของลาวและขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับนิทานปันทิพย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

อ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการวิทยาศาสตร์สังคม, คณะ. ท้าวจันทกาด. เวียงจันทน์: สถาบันค้นคว้าศิลปวรรณคดีและภาษาศาสตร์, 1990.
- แกรนท์ อีแวนส์, เขียน. ดุษฎี เฮย์มอนด์, แปล. ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม, 2549.
- จารุวรรณ เชาว์นวม. นิทานพื้นเมืองลาว ลักษณะเด่นและความสัมพันธ์กับสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. วรรณกรรมท้องถิ่น: อีสานล้านช้าง. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. ดนตรีลาวเดิม. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- ดวงเดือน บุญยาวงศ์. ตัวตนผู้หญิงลาวในงานวรรณกรรม. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. ประวัติศาสตร์ลาวหลายมิติ. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2548.
- คำรกราชานุกาฬ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. คำอธิบาย ว่าด้วยบทละครนอกนิพนธ์ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ. ใน เรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2. หน้า (ก)-(ข). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ, 2514.
- คำรกราชานุกาฬ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ตำนานละครอิเหนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: คลังวิทยา, 2508.
- ธวัช ปุณโณทก. วรรณกรรมท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2525.
- ธานีรัตน์ จัตูทะศรี. บทละครในเรื่องอิเหนาตอนครุฑาเบรกลางจนถึงเข้าห้องจินตะหรา: พระราชนิพนธ์อิเหนาฉบับรัชกาลที่ 1 ที่เพิ่งค้นพบ. วารสารมนุษยศาสตร์ 16, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), 2552: 55-71.
- ธานีรัตน์ จัตูทะศรี. พระราชนิพนธ์อิเหนาในรัชกาลที่ 2: การสร้างนิทานปันทิให้ป็นยอดแห่งวรรณคดีบทละครใน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ราชอาณาจักรลาว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม, 2547.
- ประคอง นิมนานเหมินท์. วรรณคดีลาวในภาคกลางของประเทศไทย. ใน **The Literary Heritage of Laos: Preservation, Dissemination and Research Perspectives**. Vientiane: National Library of Laos, 2005: 223-224.

- ประคอง นิมมานเหมินท์, ยรรยง จิระนคร, ศีราพร ณ ถลาง และ สุกัญญา สุจฉายา. รายงานการวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไท: ภาพสะท้อนจากตำนาน นิทาน เพลง. 2544.
- ปรีชา พิณทอง. รวมวรรณคดีอีสาน เล่ม 1. อุบลราชธานี : [ม.ป.พ.], ม.ป.ป.
- พ.ท.ศ. เวสสันดรชาดกภาคอีสาน. พระนคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, 2496.
- มัน จงเรียน. สังข์ศิลป์ชัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ม.ป.ป.
- ไม้จัน. ขับ ลำ เพลงลาว มาจากไหน?. กรุงเทพฯ : ชนนิยม, 2557.
- มหาคำ จำปาแก้วมณี และคณะ. ประวัติศาสตร์ลาว. ขอนแก่น: ภาควิชาประวัติศาสตร์และ โบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. วรรณกรรมนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2325-2477. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- มหาสิลา วีระวงส์. ประวัติศาสตร์ลาว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2540.
- สุวิทย์ ชีรสาคัด. ประวัติศาสตร์ลาว 1779-1975. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2543.
- โสมาตรมี สิ้นธุณิก. การเปรียบเทียบเรื่องดาหลังและอิเหนากับเรื่องปิ่นหยิมลาย. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.
- เสาวณิต วิงวอน. วรรณคดีการแสดง: ความแตกต่างกับวรรณคดีสำหรับอ่าน. ใน วิวิธมาลี. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547, หน้า 26-34.
- เสาวณิต วิงวอน. วรรณคดีการแสดง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี ร่วมกับ คณะกรรมการฝ่ายวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555.
- ศีราพร จิตะฐาน. “รามเกียรติ์ตำนานท้องถิ่นของไทย” ใน รามเกียรติ์ในศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2534.
- อริยานุวัตร เขมจารีเถระ, พระ. พระลักพระลาม. มหาสารคาม: อักษรทองการพิมพ์, 2518.
- อารดา สุมิตร. ละครในของหลวงในสมัยรัชกาลที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

ภาษาต่างประเทศ

- อินเหนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. เวียงจันทน์: หอสมุดแห่งชาติ, 2513 (1970).
- Brandon, James. R. **Theatre in Southeast Asia**. Cambridge: Harvard University Press, 1967.
- Daw Win Win Myint. E-Naung the Court Drama and Its Literary Tradition. In **the Proceedings of the International Seminar on The Panji/Inao Traditions in Southeast Asia**. 2nd-3rd March, Bangkok Chada Hotel, Thailand, 2013.
- Kaeh, Abdul Rahman. **Panji Narawangsa**. Kuaka Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1989.

- Poerbatjaraka, R.M.Ng., **Tjerita Pandji dalam Perbandingan** Djakarta: Gunung Agung, 1968.
- Proeung Chhieng. Inav: Khmer Version. In **the Proceedings of the International Seminar on The Panji/Inao Traditions in Southeast Asia**. 2nd-3rd March, Bangkok Chada Hotel, Thailand, 2013.
- Ras, J.J. **The shadow of the ivory tree; Language, literature and history in Nusantara**. Leiden: Vakgroep Talen en Culturen van Zuidoost-Azie en Oceanie, Rijksuniversiteit.(Semaian 6), 1992.
- Robson, S.O., (ed.), trans. **Wayang Wideya A Javanese Panji Romance**. The Hague: Martinus Nijhoff, 1971.
- Saleh, Rattiya. **Panji Thai dalam Perbandingan dengan Cerita-cerita Panji Melayu**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka Kementerian Pendidikan Malasia, 1988.
- Salim, Noriah Mohamed Mariyam. **Sastera Panji**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Puustaka, 2005.
- Thaneerat Jatuthasri. **Thai and Lao Panji Stories: Connection with Distinction**. The Journal. 7,2(December), 2010: 27-46.
- Vickers, Adrian. **Journeys of Desire a Study of the Balinese text Malat**. Leiden: KITLV, 2005.

ค้นฉบับพัชสา

อิเหนา. หอพิพิตะพัน เมืองหลวงพะบาง. อักษรไทยน้อย. ไม่ปรากฏปีที่จาร. รหัสไมโครฟิล์ม
PLMP: 06018517003_00.

อิเหนา. หอพิพิตะพัน เมืองหลวงพะบาง. อักษรไทยน้อย. ไม่ปรากฏปีที่จาร. รหัสไมโครฟิล์ม
PLMP: 0601851700800.

อิเหนา. หอพิพิตะพัน เมืองหลวงพะบาง. อักษรไทยน้อย. ไม่ปรากฏปีที่จาร. รหัสไมโครฟิล์ม
PLMP: 06018517067_01.

อิเหนา. หอพิพิตะพัน เมืองหลวงพะบาง. อักษรไทยน้อย. ไม่ปรากฏปีที่จาร. รหัสไมโครฟิล์ม
PLMP: 06018517004_00.

เว็บไซต์

<http://www.laomanuscripts.net/>